ARCHÆOLOGIÆ Philoſophicæ:

SIVE

DOCTRINA

ANTIQUA DE

Rerum Originibus.

LIBRI DUO.

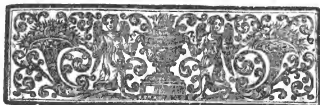
Autore THOMA BURNETIO, S.T.P.

EDITIO SECUNDA.

ACCEDUNT
Ejuſdem Epiſtolæ duæ de Archæologiis Philoſophicis.

LONDINI:
Impenſis A. BETTESWORTH & C. HITCH, ad Inſigne Leonis Rubri, in vico vulgò dicto *Pater-Noſter-Row.* M.DCC.XXXIII.

AUGUSTISSIMO PRINCIPI

GULIELMO,

Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ REGI.

ISI eò me propemodùm compulisset grati animi & officii ratio, Sacrum tanti Principis nomen studiis meis quibuscunque non ausus essem inscribere. Tibi enim, cui debemus omnia, fortunas integras, libertatem, vitam ipsam: ac chariorem ipsâ vitâ, Religionem: parum est offerre tenuis ingenii, aut otii literarii, munuscula. Neque Laudibus tuis celebrandis pa-

res esse possumus, qui referendis gratiis sumus impares.

Virum Magnanimum, Inclytissime Princeps, duæ maximè virtutes constituunt: Fortitudo & Clementia. Non Te Fortem esse dicimus, sed querimur: animæque prodigum, in quâ nostrûm omnium salus, nostrûm omnium capita periclitantur. Neque Clementiam tuam prædicamus, toti Orbi notissimam: sed nequid detrimenti capiat Respublica, ex nimiâ Cæsaris indulgentiâ, oramus supplices.

Affectent alii inanes sine Marte Triumphos, sine Virtute Lauros. Sed magni Ducis, aut fortis Viri, Qui meretur honores, numeret, oportet, si non sua vulnera, saltem sua prælia: quæ gessit, quibus medius interfuit, ardens inter enses & ignes. Et qui Clementiæ laudes assequi velit, non Urbium & Oppidorum incendia aut cineres, non Agrorum devastationes, nobis posterisve ostentare debet, in suæ Clementiæ monumenta.

Dede-

DEDECENT prætereà Virum Magnum, mala fides, læsa fœdera & Sacramenta publica : quæ jus divinum & humanum, apud omnes gentes rata & religiosa esse voluerunt. Degeneres animos hoc arguit, & frustrà quærunt præclarum magnanimitatis titulum, qui viri probi & honesti non respondent officiis. Alii autem sunt tui mores, Rex Serenissime, partes aliæ: Testor enim totius Europæ fidem, actionibus tuis publicis, domi aut foris, in bello aut in pace, nullam unquam fraudis aut dolosæ mentis hæsisse labem, nullam aspergi posse maculam.

HÆ Tibi erunt Laudes : neque recensere opus est, aut genus, aut proavos : longo licet ordine, gestisque egregiis memorabiles. Quod enim stemma Regium Nassavico illustrius, quod antiquius ? aut suis, aut vicinis, aut orbi Christiano, salutarius. Sed Tibi sufficit tua Virtus ; & dulcior est suo marte quæsita gloria, quàm à majoribus repetita. Pergas, Dux Invictissime, secundo Numine : Britannis, ut pridem

Batavis, ſervitutis jugum excutere, priſtinam in bello virtutem accendere, & antiquam utriuſque gentis dignitatem novis trophæis adornare. Ac ut olim Ferarum & Monſtrorum Hercules, ita Tyrannorum Domitor, Gens Naſſavica ſemper audiat.

MAJESTATI TUÆ

Humillimè Subditus,

& à Sacris Famulus,

T. BURNETIUS.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

IN hiſtoria Gentis humanæ partem facit non exiguam Res Literaria. In hiſtoriâ autem rei literariæ, nihil præſtantius aut utilius, quàm cujuſque placita philoſophica, & quid in ſcientiis profecerint, exponere: cætera, quæ hiſtoriam literariam conſtituere ſolent, qualia ſunt philoſophorum vitæ, natales, obitus, laudes, peregrinationes, benè aut malè geſta, & hujuſmodi plura, complent hæc quidem, ornantque materiam; ſed minoris ſunt momenti, cùm id agimus, ut humanæ cognitionis ſemina & progreſſus, & divinæ Providentiæ hâc in parte regimen & œconomiam, inveſtigemus. Quare in hoc opere, quod præ manibus eſt, miſſis his minutiis, aut le-

viter tactis, sententias Veterum de Rerum naturâ *potissimùm inquirimus. Idque in laudem & vindicias Antiquitatis ; ut neque fungos fuisse Majores nostros, neque nobiscum natam esse sapientiam, ostendamus.*

Ab omni ævo, quousque licet pedem referre Patrum per vestigia, & præteritorum temporum revocare memoriam, constat, Gentem humanam, non tantùm de summo Numine, sed etiam de Mundo naturali, de Rerum Ortu, & Occasu & Vicissitudinibus intermediis, (quæ Tria sunt omnia) notitias habuisse, non veras modò, sed aliquatenus divinas : quasque adeò à Noachidis ipsis, aut à prima forsan hominis origine, potius quàm ab inventione privatâ, aut à demonstratione naturali, repetendas esse censeo.

Prætereà, in aliis rebus & capitibus, quæ secundam in philosophiâ classem constituunt : nempe de naturâ cælorum, & cælestium corporum, Syderumque, tam Fixorum quàm Errantium, speculationes : patet multis exemplis, de his non malè statuisse Antiquos, neque eos fugisse penitùs horum Corporum materiam & compositionem. Quinetiam quod Mundi Systema *dicitur, sive Universi forma & ordo, hoc non invenisse Pythagoram suopte ingenio, sed inter* ἀπόῤῥητα *Orientalia, cum multis aliis non vilioris*

oris pretii, repertum, in Græciam primum invexisse, haud temerè creditur. Denique tertiæ classis philosophemata, quod spectat, quæ supellectilem hujus Terræ, putà Elementa, & corporum Terrestrium ordines & qualitates, respiciunt, fateor Antiquos in his explorandis parum profecisse, & in hâc re maximè eruditioni veterum prælucere philosophiam hodiernam: cui suas laudes minimè invidemus. Ut paucis dicam, A maximis exorsa est, & ad minima progredietur philosophia: ac decurso literarum, rerum, temporumque stadio, unà cum fine Mundi, si Deus voluerit, consummabitur sapientia.

Exiguum id esse fateor, quod, ex philosophiâ Barbaricâ, vel etiam inter Græcos antiquissimâ, integrum & illæsum retinemus. Sed quemadmodum ex fractis columnis & exesis marmoribus, Græcorum Architectonicam discimus & admiramur: ita ex majusculo aliquo fragmento veteris philosophi, de cæteris partibus sui operis, secundum symmetriæ leges, & de totâ fabricâ judicium ferimus. Utcunque in his Archæologiis, veterumque dogmatis, eruendis, scriptores Classicos, Græcosque potissimùm secuti sumus. Neque quicquam affinximus cuiquam, ex amore aut invidiâ. Sed prætermissis nonnunquam erroribus,

erroribus, quos ex narratorum inſcitia, aut incuria, aut denique malevolentia, oriri potuiſſe ſuſpicamur: quod pulchrum, quod utile, & memoriâ dignum, id maximè in aſpectum lucemque proferre, operæ pretium duximus.

Denique, in antiquâ doctrinâ enarrandâ, non pauca commentati ſumus de Fabuloſo Philoſophandi genere. *Quod per multa ſæcula, multaſque gentes, obtinuit. Et licet jam exoleverit id genus orationis, locumque ceſſerit ſeveriori doctrinæ, non abs re eſſe duxi admonere Lectores, quâ figurâ dicendi, aut quo charactere ſtyli, ſæpiuſculè uſi ſunt veteres; ut ab eorum ſcriptis tenebras depellerem, aut iniqua opprobria. Illis utique non erat religio, per fabulas & honeſtas fraudes inſtruere populum: id quod nos dicimus* officiosè *mentiri. Deos ſuos crediderunt humanum genus regere, non diſſimili ratione quâ nos regimus infantes aut pueros: ad modum ſui captûs & virium: celatâ ſæpe veritate, aut aptis coloribus fucatâ, quo meliùs conſulant eorum ſaluti. His blanditiis & ornatâ Mythologiâ uſos eſſe veteres, notiſſimum eſt: qui fas eſſe voluerunt Legum latoribus & ſapientibus, laxare veritatis habenas ob bonum publicum, &, pro re natâ,* μετὰ τῶν πολλῶν συνασοφεῖν. *Sed ab eorum fabulis ſigillatim interpretandis,*

dis, quo nihil magis lubricum, manus ſemper abſtinui; memor dicti Ariſtotelis, Περὶ μὲν τῶν μυθικῶς σοφιζομένων, ὐκ ἄξιον μετὰ σπυδῆς σκοπεῖν. *Sed de hac re ſatis.* 3 *Metaph.* 4.

Animus mihi erat, poſt exactam Telluris Theoriam, cui jam ultimam manum adjecimus, Mundi Aſpectabilis Theoriam conſcribere. Non quidem univerſim, neque enim tantæ provinciæ me parem eſſe ſenſi: ſed Theoriam Sacram, in uſum Theologiæ ſtudioſorum; ut Operum Dei magnitudinem, ordinemque: & quibus reguntur legibus, illis pro virili exponerem. Hæc enim nôſſe, omnium doctorum intereſt, & Theologorum maximè: quò in rebus creatis Creatoris ſapientiam & magnificentiam intueri, & cum ratione ac intelligentiâ celebrare, valeant. Proinde ſcire oportet, quid ſint, & quâ conſtent materiâ, maximæ illæ Mundi moles, Sydera: Cœli exercitus, Dii Gentium. Et quas ſubinde mutationes & metamorphoſes ſubeant, volvente temporum Orbe. Quid inter Stellas, Lucidas & Opacas, Fixas & Errantes, interſit: & quæ ſit utriuſque origo, & quatenus in ſingulis habitetur, ſecundum rationes probabiles. Harum rerum Contemplatio animum erigit & dilatat, & immenſi mundi replet imagine. Hinc incidimus in cogitationes Deo dignas, & noſmetipſos & Terrellam noſtram, tanquam quiſquilias aut ramen-

ta

ta Operum Dei, despicimus & pro nihilo putamus. Dein, si ad inferiora descenditur, operæ pretium erit disquirere, unde oriantur Corporum Terrestrium differentiæ, Quibus particulis constent Elementa, & ex illis particulis, quo modo singulorum vis & proprietates emergant. Et sic de reliquo Telluris apparatu, tam animato, quàm inanimato. Denique, quærendum est, in quo consistat Corporis & Animæ, tam distinctio, quàm unio: & qui ratione agant in Corpus nostrum, Animamque, objecta externa. Hæc & hujusmodi generalia & graviora capita, quæ instar clavis esse possunt ad reliqua reseranda, si benè perspecta essent Theologis, nullum locum relinquerent ἀθέοις *Philosophastris: quorum malæ causæ proficit nostra in rebus naturalibus imperitia. Jactant enim apud ignaros, explicari posse sine Numine, vel, ut aiunt, mechanicè, totam rerum naturam. Quo nihil mendax magis, aut absurdius.*

Hæc olim apud me statueram seorsim tractare, & quàm poteram, dilucidè. Sed ingruit senectus, appropinquat mors, & melioris ævi dies, cùm hæc clariùs elucebunt. Juvat intereà, tenue aliquod monumentum reliquisse, vitæ non otiosè peractæ: & brevi quasi functum militiâ, deinceps à laboribus requiescere.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM.

LIBRI I.

CAP.

LIBRI II.

CAP.

CAP.

ARCHÆO-

ARCHÆOLOGIÆ Philoſophicæ.

CAP. I.

Ratio & Propoſitum hujus Operis. Quatenus Telluris Theoriam reſpiciat, Quatenus Hiſtoriam Philoſophicam.

UM primùm ad ſcribendum de TELLURE animum applicui, id tantùm mihi propoſitum fuit, ut ipſius Theoriam phyſiologicè tractarem, ſolâ rationis vi, & naturâ duce; intactis omninò, aut Sacris Literis, aut Gentium monumentis. Sed, ut ſolent inter tractandum ſuccreſcere materia &

argumenta, ita mihi contigit in illo Opere: nam inter philoſophandum nova lux ſuborta eſt, tam è Sacris Libris, quàm antiquorum Scriptis: quæ, veluti teſtes injuſſi, aut invocati, ſuâ ſponte, & incœptâ jam causâ, comparuerunt.

Quum verò prima Naturæ fundamenta rerumque origines, repetitâ curâ & cogitatione digniſſima ſint; tam propter materiæ ipſius dignitatem, quàm quòd aditum nobis aperiant cæteris omnibus in naturâ cognoſcendis; operæ pretium eſſe duxi, hunc veluti commentarium aut appendicem, ad Telluris Theoriam ſeorſim conſcribere, atque ea omnia complecti, quæ ſecundæ cogitationes, ex dictis utriuſque generis monumentis, in memoriam revocabant.

Sunt autem in præfatâ Theoriâ duæ partes: quarum prima agit de Præterito Mundi ſtatu, altera de Futuro. Facies autem & mutationes Mundi adhuc futuræ, ſunt potiſſimùm *Conflagratio*, &, quæ hanc ſequitur, *Renovatio*, ſive novi Cœli, & nova Terra. De his autem tot & tanta, in tertio & quarto libro ejuſdem Theoriæ, congeſſimus teſtimonia, tam ex Sacro Codice, quàm ex Gentium ſcriptis, ut nec pluribus, nec fortioribus opus eſſe videtur; præſertim cùm Chriſtiani nominis perpauci hæc capita in controverſiam adducant. Prima autem pars Theoriæ,

Theoriæ, quæ de rerum Originibus, aut *mundo Originario* tractat, multorum fugit oculos & animum: quibus nempe tenuia sunt, &, instar aëris aut umbrarum, evanida; quæ tantùm θεωρητικῶς, & ex causarum contemplatione, demonstrantur. His ut aliquo modo subveniamus, in hujusce tractatûs libro secundo, *Triplicem* Mundi naturalis statum (quod unicum totam Theoriam complectitur) in sacris literis fundari, ostenditur: veterumque sapientûm antiquissimâ traditione confirmari. Ut iis, qui veritatis gustum habent quovis modo, non desint, sui generis, & qualia appetunt, argumenta.

PER Mundum autem *Originarium*, cujus jam meminimus, intelligo Mundum Antediluvianum: idque exemplo Sancti Petri, qui eundem appellat τ̀ κόσμον ἀρχαῖον (2 *Epist.* ii. 5.) *Mundum Originalem*, ut à Vulgatâ redditur. Per *Archæologias* itidem intelligo ea maximè, quæ hunc Mundum ἀρχαῖον respiciunt: ità tamen ut Diluvium ipsum, & quæ eo spectant, aut protinus subsequuntur, eodem nomine complectar.

NOTUM est, Antiquos præteritam Mundi ætatem in tria intervalla distinxisse, ἄδηλον, μυθικὸν, ἱστορικόν· tempus *Obscurum*, *Fabulosum*, *Historicum*. *Obscurum* erat, quòd Diluvium præcessit, te-

B 2 nebris

nebris & oblivione, magnâ ex parte, obrutum. *Fabulosum*, quod proximè successit Diluvio usque ad Olympiadas; quòd nulla sit apud veteres istius intervalli historia, præterquam incerta & fabulosa. Tertium autem, incœptis Olympiadibus, veræ historiæ subjicitur. Quæ ad duo illa spectant intervalla super-historica, satis propriè dici possunt ἀρχαιολογίαι· strictiùs autem & propriissimè ea sic dicuntur, quæ primum intervallum & Mundum primævum respiciunt.

Sed præter hæc antiquissima, historiam quandam Philosophicam contexímus; non universalem, sed quoad Dogmata: atque ea potissimùm quæ ad rerum origines spectant; notato insuper cujusque gentis aut sectæ genio, & modò philosophandi, vulgari vel arcano, accurato vel fabuloso. Hæc primum Librum occupant; atque ei proposito, præter alia, inserviunt, ut, relictis fæcibus, levioribus etiam & superfluis, antiquæ philosophiæ, quod liquidum & syncerum est, retineamus.

Quemadmodum verò qui longas navigationes instituunt, quandoque Solis luce fruuntur ad dirigendum cursum, quandoque cæterarum Stellarum; ut res patitur & Cœli ratio: ità cùm in tempora remotissima inquirendum est, & rerum longinquarum memoriam, non eâdem ubique

ubique luce frui licet, nec eosdem sequi duces; sed, pro rebus & temporibus, alia atque alia erit vis luminis, atque testium authoritas: perpensis autem omnibus causæ momentis, in illam partem nos flecti patiamur, quâ clarior est & probabilior, si non prorsus ineluctabilis, ratio.

CAP. II.

Conspectus Philosophiæ antiquæ, per varias Terrarum Gentes: Primùm de Scythis, Celtis, & Æthiopibus.

EXPOSITO fine & summâ ratione hujus Operis, quærendum proximè, quæ via tenenda sit, ut eò perveniamus. Omnes omnium libros pervolvere, nec vacat, nec juvat; quare, ut argumenti nimis vagi partes inutiles amputemus, libet primùm inquirere in originem & sedes antiquæ Sapientiæ, ut quibus Monumentis recondita sit, & unde petenda, paucis & compendio videamus.

In hâc autem indagatione qualicunque, non opus erit ascendere ad tempora antediluviana, mundique principium: nam omnis rerum scientia à Diluvio super-

ſtes, & quæ ad nos pervenire potuit à Majoribus, latuit olim in unius Noachi pectore; unde ad Filios, Nepotes, Poſteróſque, & cum eorum ſobole in Terrarum orbem, manavit. Neque etiam neceſſe erit harum omnium Gentium & Populorum propagines & partitiones ſequi; cùm ex iis paucæ literarum aut ſapientiæ nomine claruerint: ſufficit autem ad inſtitutum noſtrum, Gentes Antiquas ità diſpeſcere, aut digerere eo ordine, qui omnes Literatas aut Sapientiâ celebres complecti poſſit.

Lib. 1. p. 33, 34. DISTRIBUEBANT Veteres, referente Ephoro apud Strabonem, Gentes terræ in quatuor capita, ſecundùm quatuor Mundi plagas; idque ſub nominibus Scytharum, in Septentrione: Celtarum in Occidente: Ethiopum, verſus Meridiem: & Indorum, cùm nulla ſit vox latior, pro cæteris, Orientem verſus. Hæc ſunt antiquis tritiſſima nomina; & cùm hi populi, cultu, legibus & literis non obſcuri, orbem noſtrum circuitu ambiant & comprehendant, per hæc capita progrediemur ad indagandam Barbararum Gentium Scientiam naturalem. Quùm verò Indorum nomine plures Gentes confusè intellexerint antiqui, cùm eo perventum fuerit utendum erit novo apparatu: ſeorſim tractando & particulatim gentes illas Orientales, ubi primas ſedes ſuas habuiſſe

isse videtur Sapientia. Græci itidem in suas classes & scholas dispertiendi sunt. Romanos autem, utpote nullo Physiologiæ genere memorabiles, intactos præteribimus.

Ex dictis autem gentibus tres priores percurremus levi operâ, cùm nulla monumenta literaria ipsi reliquerint, neque ab aliis dictum sit, nisi parcè admodùm, quâ ratione philosophati sint. Quoad Scytharum gentem, circa eorum antiquitatem & mores non pauca occurrunt apud Veteres; sed de philosophiâ, aut dogmatis circa rerum naturam, nihil uspiàm reperio; neque satis constat tribum aliquam singularem, vel cœtum hominum, quod solet aliàs, studiis illis apud Scythas consecratum fuisse. Solon dicitur miratus esse Anacharsin, Scytham, cùm eum hospitem haberet Athenis; sed opinor, propter indolem viri & sanam mentem, non ob Scientiarum notitiam. Id quidem, in honorem gentis, notavit Strabo. Lib. 7.
Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Ἀνάχαρσις, καὶ Ἄβαρις, καὶ τινὲς ἄλλοι παρὰ τοῖς Ἕλλησι τοιοῦτοι εὐδοκίμουν· ὅτι ἐθνικόν τινα χαρακτῆρα ἐπέφαινον εὐκολίας, καὶ τελειότητος, καὶ δικαιοσύνης. *Eâque de causâ Anacharsis, Abaris, aliique nonnulli eorum similes, apud Græcos in magnâ fuerunt existimatione, quòd Gentilitium quendam facilitatis, perfectionis ac justitiæ characterem præ se ferrent.* Abaris ille dici-

 tur

tur Hyperboreus, & Apollinis Sacerdos, & Magica quædam præstitisse, sagittâ vectus per aërem. Sed cùm multæ fuerint artes magicæ, & Magiæ species, apud priscos, non omnes pro Philosophis habendos esse censeo qui eas exercuerint. Id verò notatu dignum est, hunc Abarin, teste Suidâ, præter alia multa, scripsisse Theogoniam: ideoque mundi origines; nam ea conjuncta erant apud Veteres. Huic Abari associemus Zamolxim, Getam. Hos Pythagoræ coævos esse volunt Pythagorici, alii autem antiquiores. In communi omnium istius ævi Philosophorum sententiâ conveniebant, de Animarum nempe immortalitate & transmigratione. Hanc *communem* dico sententiam: nam, prout deOrientalibus non ambigitur, ita de Gallis, Cæsar & Lucanus, de Germanis, Appianus in Celtico; & de Getis, ex ore Trajani, Julianus in Cæsaribus, idem asserunt. Trajani verba non pigebit referre. Καὶ τὸ Γετῶν ἔθνος ἐξεῖλον· οἳ τῶν πώποτε μαχιμώτατοι γεγόνασιν, οὐχ ὑπὸ ἀνδρείας μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ὧν ἔπεισεν αὐτοὺς ὁ τιμώμενος παρ' αὐτοῖς Ζάμολξις· οὐ γὰρ ἀποθνήσκειν, ἀλλὰ μετοικίζεσθαι νομίζοντες, ἑτοιμότερον αὐτὸ ποιοῦσιν, ἢ τὰς ἀποδημίας ὑπομένουσι. *Et Getarum gentem penitùs everti: sunt autem illi omnium, qui usquam sunt, bellicosissimi: non tantùm ob corporis robur, sed propter eam, quam eorum animis*

In Voc.

animis defixit opinionem, qui apud ipsos colitur, Zamolxis. Non enim se mori, sed in alias sedes transferri, existimantes, paratiùs id faciunt, quàm cùm iter aut peregrinationem suscipiunt.

Nihil quidem mihi occurrit in Veterum Scriptis de Physiologiâ Scytharum, propriè sic dictâ: sive Asiaticos illos intelligamus, sive Europæos; nec, quo demum sæculo, siqua fuit olim, extincta periit: cùm regiones illas à multis retrò sæculis barbaries occupaverit. Facilè credo omnes gentes antiquissimas, tàm naturalis Scientiæ quàm Religionis, quædam semina à Noachidis derivâsse: sed apud nonnullas citiùs exolevit disciplina illa Philosophica; & quidem sine teste nonnunquam, propter temporis diuturnitatem, ut nulla ipsius memoria aut vestigia manserint. Prodiit in lucem nuperis annis Mythologia quædam Septentrionalis, Eddarum nomine; quæ, præter inanes fabulas non paucas, quædam continere videtur multò altioris originis, & antiquæ Theologiæ magis affinia quàm ulla quæ supersunt apud Græcos aut Latinos, de Scytharum vel Septentrionalium literaturâ. Denique, quoad Archaiologias Scythicas, præter Oracula Scythica ab Abari conscripta, desideratur etiam Icesius de Mysteriis: cujus meminit Clemens

Strom. 1. p. 42. Clemens Alex. in hoc argumento. De Scythis hæc paucula.

A Scythis ad Celtas progrediamur, Occidentem versus. Constat autem apud has gentes viguisse ab omni ævo Philosophos, sive hominum ordinem, nomine, studiis, & vitæ instituto, à vulgo, aliisque distinctum. Dicti sunt ab omnibus Druidæ vel Druides: Semnothei etiam; aliisque nominibus, quæ nil faciunt ad rem nostram, distingui solent. Horum Philosophorum manet recens fama, quasi hodiè aut herì viventium: neque tamen restant ex eorum dogmatis & doctrinâ, nisi minutiæ quædam & fragmenta, quæ, tanquam rudera veterum Templorum, aliquid magni præextitisse testantur, sed non magni sunt. *Hi Terræ Mundique magnitudinem & formam:* Lib. 3. c. 2. *motus Cœli & Syderum*, inquit Mela, *& quid Dii velint scire profitentur.* Cæs. Com. l. 6. Strab. l. 4. Cic. de divin. l. 1. Constat quidem, præter ritus sacros & jura publica, Druidas Phosiologiæ etiam operam dedisse; sed præter illud, de mundi & animorum redivivâ sorte, & utriúsque revolutionibus seu παλιγγενεσίᾳ, nullum eorum dogma Physicum superesse reperio. Doctrinam de *Periodis Mundanis*, per Aquam & Ignem, tra- Lib. 4. didisse Druidas, patet ex Strabone. Et quoad Animarum præexistentiam, vicésque in hoc mundo sæpiùs repetitas, id, cum

cum omnibus Orientis Philoſophis, priſciſque ſapientibus, commune habuerunt: quorum Scholâ prognatos, & inſtitutis imbutos, hos Celtigenas facilè credo. Volunt quidem nonnulli à Pythagorâ derivatam eſſe hanc gentem Philoſophorum, ob cognatas opiniones & modum vivendi non diſſimilem. Sed oportuerat anteà probare, Pythagoram antiquiorem eſſe Druidis. Illi erant Theologi aut Magi Celtarum, quorum origines multò ſuperant ætatem Pythagoræ: ut hic ab illis potius hauſiſſe videatur, vel uterque à communi fonte. Refert Alexander de Symbolis Pythagoricis, Γαλατῶν καὶ Βραχμάνων ἀκηκοέναι τὸν Πυθαγόραν. Hos igitur Galatarum Philoſophos, Druidas, audivit, non docuit, Pythagoras. Et inter Gentes maximè antiquas, ſapientiâ celebres, numerat Celſus apud Originem, τοὺς Γαλατῶν Δρυΐδας. Numerantur etiam Celtæ à Phornuto inter Auctores Theologiæ Mythologicæ: quæ erat omnium prima & antiquiſſima. Ἄλλαι μὲν (μυθοποιΐαι) ἐπὶ Μάγοις γεγόνασιν, ἄλλαι γε παρ' Αἰγυπτίοις καὶ Κέλταις. Neque dubito Druidas fuiſſe ex antiquâ progenie Sapientum, non Græcanicâ: quos Gallorum Magos, more Orientali, appellat Plinius. Denique ortum & prima tempora Druidum non facile eſt indicare, ſed victis Gallis, extincti fuere circa tempora Tiberii, aut, ſi mavis, Claudii. Cætera,

Diod. Sic. l. 5. Am. Marc. l. 15.

Diog. Laer. proœm. Dion. Chryſ. orat. 49.

Clem. Alex. Strom. 1. p. 304.

Lib. 1.

De nat. Deor. p. 35.

P. 6. c. 44.

Plin.

Sueton.

tera, quæ ad Druidas spectant, non sunt nostri instituti: quæ ferè collecta habes à Lescaloperio, in dissertatiunculâ de Theologiâ Gallorum. Meminit etiam Gaulminus sui tractatûs de Magiâ Druidum, quem nondum vidi.

Not. ad Psellum.

Ad has plagas prætereà revocandi, & ad hanc classem, siqui essent apud Germanos, Britannos, Iberos, Italósve, veteres Philosophi. Germanos & Britannos, eosdem cum Gallis habuisse Druidas, verisimile est: reclamante licet Cæsare quoad Germanos: utpote quorum origines à Celtis esse derivandas nondùm satis didicerat. Dein quoad Iberos, Celtiberos, vel Hispanos, (unà enim complectimur omnes) quid literaturæ & disciplinarum habuerint ante tempora Romana, Gothica, Saracenica, ex antiquis authoribus non facile est expiscari. De hujus gentis re literariâ nihil affert Diodorus Siculus: Strabo autem aliquatenus fabulosa; ait enim Turditanos sive Bœticos, Iberorum sapientissimos, *antiquitatis commentaria*, & poëmata, & leges more metrico scriptas, *à sex millibus annorum*, ut ferunt, habuisse. Hæc nimia sunt; neque etiam rem nostram attingunt, quæ veterum scientiam naturalem & dogmata unicè scrutatur. Quoad Italos denique, Hetrusci sive Tyrrheni inter priscorum sapientes habiti sunt. Hos Physiologiam

Lib. 3. p. 139.

cp-

coluisse testatur Diodorus Siculus, his verbis, Γράμματά τε καὶ φυσιολογίαν ἐξεπόνησαν ἐπὶ πλεῖ- Lib. 5.
στον, καὶ τὰ περὶ τὴν κεραυνοσκοπίαν μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ἐξειργάσαντο. *Literis verò, & imprimis naturæ perscrutationi plurimum studium impenderunt, atque omnium maximè gentium, fulminum considerationi intenti erant.* Per fulmina nempe, aliaque aëris Phænomena, artem suam divinatricem, à Tagete edocti, construebant: atque istius artis Hetruscæ sæpiùs meminerunt, Cicero, Seneca, aliique Latini. Neque tamen in Meteoris & ostentis interpretandis toti erant, neque his terminis inclusa fuit Hetruscorum scientia: constat enim eos Philosophatos esse tam de mundi origine, quàm exitu; & de spatio suæ durationis, sive curriculo; prout Voc. Τυῤ-
alibi notavimus ex Suidâ. Sed locus est ῥηνία.
multò illustrior hâc de re apud Plutarchum in *vitâ Syllæ:* ubi periodos sive P. 456.
conversiones Mundanas, *Annúmque Magnum*, in Philosophiâ Hetruscâ clarè ostendit. Loquitur de prodigio verè mirabili in cœlis, tempore Marii: nempe *claro & sereno cœlo vox increpuit tubæ acutæ & lugubris, ut obstupescerent & cohorrescerent ejus magnitudine omnes:* dein adjicit, Τυῤῥηνῶν δὲ οἱ λόγιοι μεταβολὴν ἑτέρου γένους ἀπεφαίνοντο, καὶ μετακόσμησιν ἀποσημαίνειν τὸ τέρας· εἶναι μὲν γὰρ αὐτοῖς ὀκτὼ τὰ σύμπαντα γένη, διαφέροντα τοῖς βίοις καὶ τοῖς ἤθεσι δι' ἀλλή-

ἀλλήλων, ἑκάςῳ δὲ ἀφωρεῖσθαι χρόνων ἀριθμὸν, ἀπὸ τοῦ θεοῦ συμπεραινόμενον ἐνιαυτοῦ μεγάλου περιόδῳ. *Hetrusci sapientes mutationem in aliam ætatem & genus hominum, mundíque quandam conversionem, portendi hoc ostento prædicârunt. Esse enim iis octo universim genera, vitâ & moribus inter se diversa: unicuique autem præfinitum esse à Deo certum temporum numerum, qui MAGNI ANNI periodo limitatur.* Denique, religionem ritúsque sacros ab iisdem Hetruscis mutuatos esse Italos, tàm Romanos quàm alios, plures authores ratum fecerunt. Et in utrâque materiâ, religionis & philosophiæ, quid dicendum esset facilè expediremus, modò non periissent Numæ Pompilii Libri, à Romanis, more barbaro, combusti. Intercíderunt etiam Tagetis Libri, quorum meminit Cicero, & Am. Marcellinus, l. 17. Quósque exposuit, unà cum disciplinâ Hetruscâ, quindecim voluminibus Lubeo Antistius: prout testatur Fulgentius Placiades in expos. Serm. ant. ubi Manales Lapides interpretatur. Denique, de eâdem disciplinâ libri Tarquitii vel Tarquinii, de quibus nos monuerunt Marcellinus & Macrobius, itidem desiderantur. Sed de Hetruscis satis.

a De divin.

Lib. 15. Lib. 3. Sat. c. 7.

PERAGRATIS leviter Septentrione & Occidente, ad Meridiem vergamus, quæsitum Philosophos. Ubi primùm occurrunt

runt Gymnoſophiſtæ apud Æthiopes, priſtinâ literaturâ nobiles. Erat utique, tàm apud Æthiopes quàm Indos, Gymnoſophiſtarum natio: ſed hos quidem illis prætulit, ſi probè memini, qui utroſque inviſerat, Apollonius Tyaneus: neſcio an ſatis æquus & idoneus judex. Fatendum eſt, parum eſſe quod ſupereſt apud veteres, egregium & ſingulare, circa Philoſophiam Æthiopicam: pauca dogmata, aut doctrinas celebres. Quod tamen libentiùs attribuo temporis iniquitati, quæ res difficiles & remotas facilè elabi patitur, quàm inopiæ materiæ, aut populorum ingeniis. Erant certè antiqui, integritatis laude clari, legibus, morum cultu, pietate, & Deorum commercio. Prætereà, literarum uſum habebant vetuſtiſſimum: & cum his omnibus, otium & diuturnam pacem; ut *nunquam*, ſi Diodoro fides, *externum fuerint experti dominatum, ſed in perpetuæ libertatis poſſeſſione, mutuæque concordiæ nexu permanſerint.* Denique rerum ſcientiam & ſapientiæ ſtudia eos coluiſſe, conſtat ex illâ familiâ Philoſophorum Gymnoſophiſtarum, & ex collegiis Sacerdotum, quæ, more gentium literatarum, ſemper fovebant. Quinetiam duplex genus literarum, ſacrum & vulgare, quod priſcis ſapientibus in uſu erat, ipſi, ut videtur, primùm inſtituebant.

Diod. Sic. lib. 3.

Ibid.

Hæc

Hæc quidem generalia ſunt: ſed quoad res cœleſtes, ſi Luciano fides, Æthiopes omnium primi, aſtrorum motus attendebant: & Lunarium phaſeωn cauſas ſcrutati, Lunam, innatâ luce deſtitutam, quicquid habet luminis, à Sole mutuari deprehenderunt. Deniquc, Aſtronomiæ & Aſtrologiæ jactis fundamentis, Ægyptiis ea perficienda tradidiſſe refert. Audi authoris verba. (In Aſtrol.) Πρῶτον μὲν ὦν Αἰθίοπες τόνδε τὸν λόγον, loquitur de Aſtrali Scientiâ, ἀνθρώποισι καταστήσαντο· αἰτίη δὲ αὐτέοισι τὰ μὲν, ἡ σοφία τοῦ ἔθνεος, καὶ γὰρ τ' ἀλλὰ τῶν ἄλλων σοφώτεροι Αἰθίοπες, τὰ δὲ, καὶ τῆς οἰκήσιος ἡ εὐμοιρίη· ----- ἰδόντες ὦν πρῶτα τὴν σεληναίην οὐκ ἐς πάμπαν ὁμοίην φαινομένην, ἀλλὰ πολυειδέα τε γιγνομένην ----- εὗρον τουτέων τὴν αἰτίην, ὅτι οὐκ ἴδιον τῇ σεληναίῃ τὸ φέγγος, ἀλλά οἱ παρ' ἠελίου ἔρχεται· εὗρον δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων τὴν φορήν ----- cum cæteris, quibus non ſum repetendis.

Hæc de rebus Cœleſtibus: de Terreſtribus nihil reperio, neque de mundi formâ aut origine, apud Æthiopas. Cum reſerata fuerit & excuſſa Abyſſinorum Bibliotheca, modò non ſit fabula; Archaiologias Æthiopicas, ſiquæ ſunt, penitùs inſpiciemus. Intereà, quid reſtet de ſingularum gentium philoſophia, cum quæritur: ubi nihil reſtat, etiam illud ſcire, eſt proficere. Perdidimus quidem, in hoc argumento, ex authoribus Græcis non paucos: Agatharchidem Cnidium, & Artemidorum Epheſium: quos laudat

dat Diodorus. Scripsit etiam Marcellus de rebus Æthiopicis, à Proclo, in explicatione Sermonis Atlantici, in testem adductus. Denique, Bion Solensis, referente Laertio, Æthiopica tractavit. Citatur etiam, cum aliis, tam à Plinio, (l. 6. c. 29.) quàm ab Athenæo, (l. 13. c. 2. p. 566.) Sed de Æthiopibus satis, & de gentibus Australibus, eo nomine antiquitùs comprehensis. De Ægyptiis autem, ubi ampla differendi seges, alibi seorsim tractabimus.

Ut supra. In Tim. Plat. p. 55. 56.

CAP. III.

Indorum Orientalium perlustratio: Speciatim de Serum & Brachmanum literis & philosophia.

HACTENUS multas terras sine magno fructu percurrimus: tres mundi plagas, Septentrionem, Occidentem, & Meridiem; & quàm pauci nobis per viam occurrêre sapientes? Ad Indos jam ventum est; quo nomine latè sumpto, Asiatica omnia complectemur, & nonnulla vicina. Hìc autem sedes primas habuere post diluviani homines, & in hoc generis humani instaurandi seminario sapientiæ etiam & literarum origines

quærendæ sunt. Neque ignotum est aut inconcessum, harum regionum incolas, omnium primos, doctrinæ & disciplinarum famâ inclaruisse; præter Ægyptios enim, Phœnices, Arabes, Assyrios, Indósque ulteriores, ante invectas in Græciam disciplinas, rerum humanarum divinarúmque scientiam non vulgarem possedisse legimus; atque ab illis, tanquam à fontibus, per varios rivos, & diversis sæculis, ad alios atque alios populos manâsse. Age igitur, si libet, tractum terrarum qui superest versus Orientem penetremus & pervadamus, ut eæ gentes quæ maximè cultæ sapientésque habitæ fuerunt, quo jure id nomen adeptæ sint, quâ fide id credatur, aut quæ monumenta reliquerint, paucis videamus.

Atque ut à remotioribus ordiamur, in extremâ Oriente veteres Seres, qui hodiè Sinæ aut Sinenses dicti sunt, literis & cultu conspicui, æquum est ut invisamus. Horum apud antiquos parca est historia, nec tam ob scientiam celebrantur, quàm ob longævitatem, & serici conficiendi artificium. Hostes Christiani nominis, Celsus, Porphyrius, Julianus, Hierocles, qui gentes celebres & sapientes in exempla Christianis proponere solebant, aut ut iis exprobrarent suæ Theologiæ novitatem, aut sectæ ignorantiam, Seres in hunc censum non retulerunt.

Lucian. Strab.

runt. Celsius quidem eorum meminit, sed ἀθέυς nominat, gentibúsque feris & incultis associat, ἐδὲ γὰρ Σκύθαι τῦτο, ἐδὲ Λιβύων οἱ Νομάδες, ἐδὲ Σῆρες οἱ ἄθεοι, ἐδ᾽ ἄλλα ἔθνη τὰ δυσαγέστατα καὶ ἀνομώτατα. Nec multò aliter Dionysius, καὶ ἔθνεα βάρβαρα Σηρῶν. Horum tamen utrumque mitiùs interpretor; Atheos appellat Celsus, quòd templis, aris & statuis non uterentur, nec operoso illo superstitionis apparatu quo cæteræ gentes. Hâc ferè ratione Christiani à Paganis dicti sunt Athei, quod neque oraculis, neque sacrificiis, neque Deorum simulacris gauderent. Dionysius autem gentem illam barbaram appellat, vel more Græco, vel quod esset ἀπεῤῥωγὲς ἔθνος, ut inquit Stephanus, &c, ferarum instar, aliarum gentium fugiebat commercium.

Apud Orig. lib. 7.

Περιηγ. Ver. 752.

Apud Just. Mart. Athenag. &c.

De Urb.

Utcunque, his arguitur parùm notam fuisse antiquis Serum Literaturam, quæ jam ubique sermone omnium percrebuit. Mercatoribus & Sacerdotibus Christianis debemus imprimis notitiam hujus gentis & regionis, antea impenetrabilis: atque ex horum fide & loci ipsius monumentis constat, ab antiquissimis temporibus stetisse hoc imperium, artibus & re literariâ florentissimum. Idque sine ullo cum gentibus literatis commercio; aut inde deductis, quod liquet, coloniis, vel gentis suæ fundatoribus; ac si alterius essent

originis à cæterâ ſtirpe humanâ, & à Noachi poſteris, αὐτοκέφαλοι καὶ αὐτοδίδακτοι. Sunt apud ipſos, antiquitatis nobis incredibilis, annales; queruntur tamen optimos & vetuſtiſſimos eorum libros, aliquot ante Chriſtum natum ſæculis, combuſtos fuiſſe ab Imperatore Zio, ut omnium, qui eum præceſſiſſent, extingueret memoriam. Habent nonnullas Archæologias Philoſophicas, de Diluvio, de ortu rerum ex Ovo, & obſervationes cœleſtes mirandæ vetuſtatis. Si verò hodierni Sinenſes cùm hodiernis Europæis comparentur, non dubito noſtratibus illos multum inferiores eſſe; ſive diſciplinas Mathematicas ſpectemus, puras vel mixtas; ſive Phyſiologiam. Cùm verò quicquid habent, domi natum & ſuopte ingenio excultum habuerint, non mutuatitium, non ab aliis gentibus repetitum, quod de Græcis, Romanis, cæteríſque ferè Europæis dici ſolet, id illis in ſingularem laudem tribuendum eſſe exiſtimo; cùm, tam ſapientiâ, quàm ſatu, Aborigines eſſe videantur.

M. Mart. Hiſt. Sin.

INTER diſciplinas, maximi faciunt doctrinam Ethicam; cujus author erat celeberrimus Confutius, Sinenſium Socrates; quem etiam tempore non multùm præceſſit. Hoc ſtudium liberale tanti ducunt, vitæque humanæ tam neceſſarium, ut ex ſolis philoſophis omnes ſuos magiſtra-

magiſtratus eligant; regémque ipſum, ſi degeneravit, horum monitis liberioribus exponant. Atque hæc de Seribus.

In alterâ parte Indiæ, Auſtrum verſus, celebres fuêre ab omni ævo philoſophi Brachmanes: genus hominum, qui contemplationi ſemper vacabant; ignotæ quidem originis, ſed digni quorum placita propiùs intueamur; hos enim, præter mores & vivendi inſtituta, Phyſiologiam & Aſtronomiam coluiſſe, ex Strabone (Lib. 15. p. 719.) aliiſque conſtat. Neque miror eorum doctrinam Phyſicam multis inſulſam viſam eſſe, cùm fabulis, vel fabuloſo cortice, plerumque involuta eſſet. Ita ibidem Megaſthenes, Τὰ δὲ περὶ φύσιν, τὰ μὲν εὐήθειαν ἐμφαίνειν, ἐν ἔργοις γὰρ αὐτοὺς κρείττους ἢ λόγοις εἶναι, διὰ μύθων τὰ πολλὰ πιστουμένους. Subdit dein Strabo quædam eorum nota dogmata, & cum Græcis communia, (Strab. lib. 15. p. 713.) Περὶ πολλῶν δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὁμοδοξεῖν· ὅτι γὰρ γενητὸς ὁ κόσμος καὶ φθαρτὸς, λέγειν κἀκείνους, καὶ ὅτι σφαιροειδής. Ἀρχαὶ δὲ τῶν μὲν συμπάντων ἕτεραι, τῆς δὲ κοσμοποιΐας τὸ ὕδωρ. Voluerunt mundum genitum eſſe, & periturum; atque totius univerſi alia quidem eſſe principia, noſtri autem mundi conditi, Aquam: ita enim diſtinguendum eſſe exiſtimo τὸ σύμπαν, ἀπὸ τῆς κοσμοποιΐας. Subjicit prætereà circa animam, Παραπλέκουσι δὲ καὶ μύθους, ὥσπερ καὶ Πλάτων, περί τε ἀφθαρσίας ψυχῆς, καὶ τῶν καθ' Ἅδου κρίσεων, καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Vides quæ & qualia,

qualia, fabulas appellat. Innuit denique apud ipſos fuiſſe, pro more antiquorum, doctrinas ſecretas ſive ἀπόῤῥητα· à quibus audiendis arcere ſolebant uxores, nè in vulgus manarent. Ταῖς δὲ γυναιξὶ ταῖς γαμεταῖς μὴ συμφιλοσοφεῖν τοὺς Βραχμᾶνας· ἵνα μή τι τῶν οὐ θεμιτῶν ἐκφέροιεν εἰς τοὺς βεβήλους.

Hæc nobis conſervavit Strabo circa Brachmanas, ex Megaſthene, Nearcho, Oneſicrito, Ariſtobulo, Caſſandreo, aliiſque; unde ſe Indica ſua ſumpſiſſe dicit: neque phyſiologiæ Brachmanicæ tantum alibi reperimus apud omnes veteres. His

Strom. 3. addit Clemens Alexandrinus τὴν παλιγγενεσίαν· Καταφρονοῦσι δὲ θανάτου, loquitur de his philoſophis, καὶ παρ' οὐδὲν ἡγοῦνται τὸ ζῆν, πείθονται γὰρ εἶναι παλιγγενεσίαν. Neque hìc tantùm μετεμψύχωσιν intelligo, ſed etiam totius mundi noſtri renovationem; cùm vox illa, φυσικῶς ſumpta, id plerumque ſignificet, tàm apud philoſophos, quàm patres Græcos. Diximus hanc philoſophiam ignotæ eſſe originis; nonnulli tamen derivatam eſſe volunt à Baccho Indico; quem ſi de Noacho interpretentur, ut ſolent multi, ad primum fontem nos deducunt. Sed undecunque edoctos, conſtat Indos ab omni memoriâ coluiſſe ſacrum genus philoſophorum, iiſque primos honores detuliſſe in republica. Audiamus Diodorum Siculum de antiquâ Indorum politiâ.

Τὸ

Τὸ δὲ πᾶν πλῆθος τῶν Ἰνδῶν εἰς ἑπτὰ μέρη διῄρηται, ὧν ἐστὶ τὸ μὲν πρῶτον σύστημα φιλοσόφων· πλήθει μὲν τῶν ἄλλων μερῶν λειπόμενον, τῇ δ' ἐπιφανείᾳ πάντων πρωτεῦον· ἀλειτούργητοι γὰρ ὄντες οἱ φιλόσοφοι πάσης ὑπουργίας, οὐδ' ἑτέρων κυριεύουσι, οὐδ' ὑφ' ἑτέρων δεσπόζονται· παραλαμβάνονται δὲ ὑπὸ μὲν τῶν ἰδίων εἰς τε τὰς ἐν τῷ βίῳ θυσίας, καὶ εἰς τὰς τῶν τελευτηκότων ἐπιμελείας, ὡς θεοῖς γεγονότες προσφιλέστατοι, καὶ περὶ τῶν ἐν Ἅδου μάλιστα ἐμπείρως ἔχοντες· ταύτης δὲ τῆς ὑπουργίας δῶρά τε καὶ τιμὰς λαμβάνουσιν ἀξιολόγους. Lib. 2. Fol. m. 125. *Universus Indorum populus in septem tribus distributus est. Prima ex philosophis constat, qui numero quidem cæteris sunt inferiores, nobilitate autem primas tenent. Ab omni enim ministerio publico immunes: neque dominantur ipsi, neque aliorum dominio subjecti sunt. A suis autem ad rem divinam & defunctorum exequias adhibentur, ut qui Diis eximiè sint chari, & rerum quæ ad manes statumque futurum spectant, maximè periti. Pro quibus officiis dona honorésque magnificos recipiunt.* Hæc de antiquis Brachmanis intelligo; de quorum vitâ & moribus multa occurrunt apud veteres, de doctrinâ paucissima. Neque id miror, cùm præter suprà laudatos rerum Indicarum scriptores, interierint alii plures, à quibus petenda esset hujus gentis historia literaria. Bardesanes Babylonius scripsit de Gymnosophistis Indis: ut testatur Porphyrius. Περὶ ἀποχ. lib. 4.

Eúmque citat Hieronymus contra Jovin.
In Voc. lib. 2. Atque Brachman Rex, secundum Suidam, scripsit leges & instituta Brachmanum, & istius gentis πολιτείαν, suâ dialecto. Præterea, Nymphidorus, nempe ille Amphipolites, scripsit τὰ νόμιμα βαρβαρικὰ, Instituta Barbarica. In quibus probabile est eum non pauca de gentium literis & disciplinis interseruisse. Denique scripsit Ctesias Cnidius librum singularem de rebus Indicis; cæterùm in Excerptis Ctesiæ apud Photium, circa Philosophos aut Philosophiam istius gentis nihil memorabile reperio.

Hæc de Antiquis. Hodierni Authores in hodiernorum Bragmanum historiâ alia multa philosophemata adjiciunt, fabulis plerumque intertexta: neque id ab eorum more alienum esse videtur; nam vidimus ex Strabone, hoc vitium fuisse Bragmanis antiquitùs, ut doctrinâ mythologicâ nimis delectarentur. Quo quidem genere doctrinæ, impuræ licet & multis corruptelis obnoxiæ, tradita fuit antiquissima Theologia, tàm Græca quàm Barbarica. Sive id factum fuerit pro ingenio priscorum hominum, maximè Orientalium; sive ut ea quæ pulchra erant, difficilia redderent, neque primo intuitu discernenda. Certissimum est superesse adhuc ordines & tribus Philosophorum apud Indos, atque eos uti, in conservandâ

dâ ſuâ philoſophiâ, linguâ ſacrâ, (hoc eſt, non vulgari vernaculâ) & antiquiſſimâ; ut non incredibile ſit manſiſſe per tot ſæcula eandem Philoſophiam, vel ejuſdem philoſophiæ corpus, licèt variè diſtortum & novis fabulis quaſi incruſtatum. Hujus notitias aliquas nobis attulerunt viri docti, qui apud Indos diù verſati ſunt, & ex eorum ſcriptis quædam ſpecimina, cùm opportunum fuerit, in ſequenti forſan libro afferemus. Sed impræſentiarum ſatis.

CAP. IV.

De Aſſyriis & Chaldæis.

AB Indis ad Aſſyrios accedimus. Quorum erat primum Imperium magnum, quod fidem meretur, in terrarum orbe, poſt Diluvium. Iidem etiam populi inter antiquiſſimos numerantur qui literas & ſapientiam coluerunt, primaque Schola publica & imperialis in Babylone, hujus monarchiæ metropoli, ſtatuitur; permanſitque ad tempora Nebuchadnezaris magni, & Prophetæ Danielis. Imò devoluto ad Perſas imperio, adhuc erat literarum & literatorum ſedes Babylon.

Apud

Apud Aſſyrios & Babylonios ſapientes dicebantur Chaldæi; gentilitio nomine ad ſignificandam hominum ſectam aut ordinem tranſlato. Dicti etiam erant Ma-
Ad Dan. c. xi. gi, referente Hieronymo, ante tempora Perſarum. Horum Collegiis aut Academiis, ob eximiam ſapientiam quâ omnes
Dan. ii. 48. & iv. 9. & v. 11. antecelluit, præficiebatur Daniel, ex mandato Regis; quam præfecturam cùm non recuſaret Propheta, argumento eſſe videtur non tantùm malas artes, aut futiles, coluiſſe hos Magos, ſed honeſtas diſciplinas etiam, & naturalem rerum ſcientiam. Neque tamen inficiamur Chaldæos celebrari maximè ab antiquis ob res Genethliacas & Aſtrologiam; quod plerumque ſolet eſſe ſtudium hominum ἀφιλοσόφων·
L. 16. p. 739. ſed teſtatur *Strabo* Chaldæorum nonnullos, Philoſophos & Aſtronomos Indigenas, habuiſſe in agro Babylonico ſibi propriam habitationem, neque voluiſſe in cœtum ſuum recipere illos Genethliacos. Ἀφώριστο δ' ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ κατοικία τοῖς ἐπιχωρίοις φιλοσόφοις, τοῖς Χαλδαίοις προσαγορευομένοις, οἳ περὶ ἀστρονομίαν εἰσὶ τὸ πλέον· προσποιοῦνται δέ τινες καὶ γενεθλιαλογεῖν, οὓς οὐ καταδέχονται οἱ ἕτεροι. Hos genuinos Babyloniorum Philoſophos, (rejectis Aſtrologis) eorumque Collegium ſacrum, & venerandam antiquitatem colimus; horum quis novit origines? Nulla erat gens vetuſtior unde diſciplinas haurire poterant; ſed ab his hauſerunt

runt multi. Ad Babylonios profectus eſt Pythagoras ad *perdiſcendos ſyderum motus, originemque mundi ſpectandam,* inquit Juſtinus. Quæ duo ſunt Philoſophiæ naturalis maxima capita, & quaſi cardines; κοσμοσύστασις ſcilicet, & κοσμογένεια. Erant autem tempore Pythagoræ, ſub Perſarum imperio Babylonii & Chaldei, ſed antiquæ Academiæ Aſſyrio-Babylonicæ videntur eſſe adhuc reliquiæ. Illud dolendum eſt, nulla ſupereſſe ſcripta, nulla dogmat gentis Aſſyrio-Chaldaicæ; varias apud eos fuiſſe Aſtronomorum ſectas refert * Strabo, & de rebus iiſdem diverſa dogmata, ſed nulla ſpeciatim memorat: memorat quidem nonnulla Diodorus (l. 2.) ſed nimis laxè. Οἱ Χαλδαῖοι τὴν μὲν τοῦ κόσμου φύσιν ἀΐδιον φασὶν εἶναι, καὶ μήτε ἐξ ἀρχῆς γένεσιν ἐσχηκέναι, μήθ' ὕστερον φθορὰν ἐπιδέξεσθαι· τὴν δὲ τῶν ὅλων τάξιν τε καὶ διακόσμησιν θείᾳ τινὶ προνοίᾳ γεγονέναι, καὶ νῦν ἕκαστα τῶν ἐν οὐρανῷ γινομένων, οὐχ ὡς ἔτυχεν, οὐδ' αὐτομάτως, ἀλλ' ὡρισμένῃ τινὶ καὶ βεβαίως κεκυρωμένῃ θεῶν κρίσει συντελεῖσθαι. Mundi materiam ſemper extitiſſe voluerunt, ipſius autem formam, ordinem & ornatum à divinâ providentiâ conſtituti. Cætera quæ ſequuntur ad Aſtrologos Chaldæos ſpectant magis, quàm Philoſophos. Sed tandem

Lib. 20. c. 4.

* Ibid. Ἔστι δὲ καὶ τῶν Χαλδαίων τῶν ἀστρονομικῶν γένη πλείω ὥς αν καθ' αἱρέσεις ἄλλα καὶ ἄλλα λέγοντες περὶ τῶν αὐτῶν δόγματα.

dem quædam ſubdit circa Tellurem : Περὶ δὲ τῆς γῆς ἰδιωτάτας ἀποφάσεις ποιοῦνται, λέγοντες ὑπάρχειν αὐτὴν σκαφοειδῆ καὶ κοιλήν· καὶ πολλὰς καὶ πιθανὰς ἀποδείξεις εὐπορεῖν, περί τε ταύτης καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸν κόσμον. Hæc maximè deſiderantur quæ ſuggerit potius quàm explicat, eorum κυρίαι δόξαι vel ἀποφάσεις ἰδιώταται circa Tellurem. Unum tantùm exprimit, eam *ſcaphiformem eſſe & cavam*, ſive oblongam & excavatam. Cætera autem, cum ſuis demonſtrationibus exoptatiſſimis, nullibi jam reperiuntur. Denique ſubjungit quæ tradita ſunt circa eorum antiquitatem, & à quot ſæculis, ante Alexandri expeditionem, hiſce contemplationibus incubuiſſent. Hæc autem, ut cætera ferè de gentium Orientalium antiquitate, aliena ſunt à noſtrâ fide & Chronologiâ.

Circumferuntur Oracula Chaldaica, à Michaele Pſello collecta pridem, & expoſita : dein, à Franc. Patricio inſigniter aucta ; ab Opſopæo deniquecum Scholiis Plethonis & Pſelli, ex parte recuſa. Pſellus opus ſuum nuncupat, Ἔκθεσιν τῶν παρ' Ἀσσυρίοις δογμάτων, *Expoſitionem Dogmatum Aſſyriorum* : ſed quo jure ? Ex illis ſententiolis aut verſiculis quam pauci dici poſſunt Dogmata qualiacunque ? & ſi Dogmata, quare Aſſyriaca ? Eſt farrago, quæ plerumque ſequitur rationes Platonicas, ſed crudiores,

Vid. Fr. Patricii Zoraſt.

diores, Gnoſticorum inſtar, aut eorum qui de rebus ignotis loqui amant, verbis tumidis & figuratis. Neque mundi ortum, neque ullum illuſtre Phænomenon explicant hæc ſcripta, ipſumque rerum ſyſtema ignoraſſe videtur author, aut varias ſententias de eodem confudiſſe: plurimus eſt in materiâ incognitâ & rerum inviſibilium ordinibus, ut ſolent eſſe ingenia iſtiuſmodi flatuoſa: videntur eſſe quidem cento, è veterum ſcriptis (neque admodum veterum, à Platone enim citata nondum reperi) conſutus & intertextus. Crepant *numeros myſticos*, *Iyngas*, *Magica*, & quædam de Triade Platonicâ, ſed confusè: ſolidæ Philoſophiæ nihil illic video.

Γῆν δ' ἐν μέσῳ τιθεὶς, &c.

Si verò Theologiam Chaldaicam guſtare libet aliquantulum, prout à myſtis ſuis exhibetur, ità ferè ſe habet quoad rerum divinarum ordines. Res ab iis diſtinguuntur in purè Intelligibiles, Intelligibiles ſimul & Intellectuales, & Intellectuales tantùm. In primo ordine eſt ſuprema *Trias:* ad ſecundum referunt *Iyngas*, *Synochæas*, & *Teletarchas:* ad tertium, Mentes inferiores. Sic philoſophatur Pſellus. Aliam verò rerum ſcalam aliquando ſubſtituit. Nempe Triadem *Amilitorum*, & unum *Hupezocota*. *Fontes hi ſeptem, poſt quos fontes ſunt Hyperarchii, inde Azoni, dein Zonei: poſt, Angeli,* *Dæmo-*

Dæmones, Heroes: postremò, Mundus Corporeus. Quod si Phlethonem consulas, paulò aliter sui mundi supellectilem disposuit; post supremam Triadem succedit intelligibilis *Iynx*: & *post hanc, Synochus, Empyreus, Ethereus* & *Hyleus*. Post *Synochæas, sunt Teletarchæ: post hos, Fontani Patres,* qui *vocantur etiam Mundi auctores. Horum primus dicitur semel Trans, post hunc Hecate, postea bis Trans, post hunc tres Amilicti, ultimò is qui Hypezoco vocatur.* Tædet plura transcribere: Hæc si tibi placent prosuntque, Lector, gaude & fruere. Sed ad Oracula paulisper redeamus.

Ad Zoroastrem referri solent, ipsiusque philosophiam aut Theologiam, hæc Oracula; cùm verò nondum patefiat, cujas fuerit, aut quotuplex Zoroaster, & constantior fama sit de Zoroastre Persico, quàm Assyrio; sub capite Persarum Zoroastri doctrinam tractabimus. Recentiùs invenit, aut se invenisse credidit, nescio quæ monumenta Chaldaica, Johan-
Mirand. nes Picus Mirandulanus; quod lætus
m. p. 249. & exultans Marsilio Ficino explicat his verbis: *Chaldaici hi libri sunt, si libri sunt & non Thesauri. Audi inscriptiones, Patris Ezre, Zoroastris & Melchiar Magorum, Oracula, in quibus & illa quoque quæ apud Græcos mendosa & mutila circumferuntur, leguntur integra & absoluta.*

ſoluta. Tum eſt in illis Chaldæorum ſapientum brevis quidem & ſalebroſa, ſed plena myſteriis interpretatio. Eſt itidem & libellus de dogmatis Chaldaicæ Theologiæ. Tum Perſarum, Græcorum & Chaldæorun in illam divina & locupletiſſima enarratio. Vide, Marſili, quæ inſperata mihi bona irrepſerunt in ſinum. Cur non ego & cornucopiæ jam mihi nactus videar? Magna hæc ſunt; ſed hi theſauri Chaldaici nondùm comparuerunt, & ego tardus aſſentior non viſis. Certè iſtiuſmodi libri antiqui ſunt veluti mortui aut umbræ, de quibus, cùm apparere videntur, vix propriis oculis fiditur, multò minùs alienis.

Interea dolendum maximè periiſſe opus Beroſi, ſacerdotis Babylonii; qui non tantùm res civiles Aſſyriorum, ſed etiam Philoſophicas ſcriptis mandârat. Ita Joſephus teſtatur contra Apionem. Lib. 1.
Βηρωσὸς ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν τὸ γένος, γνώριμος δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρεφομένοις, ἐπειδὴ περί τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῶν Χαλδαίοις φιλοσοφουμένων, αὐτὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς. Prætereà, cùm mos fuerit iſtorum temporum, Hiſtorias univerſales, vel etiam ſuæ gentis antiquitates, ab ipſo ortu rerum, & à quâdam Coſmogoniâ, auſpicari: tam ab hoc Beroſo; quàm à Nicolao Damaſceno, quorum uterque hiſtoriam Aſſyriacam ſcripſit, doctrinam iſtius gentis de *rerum*

rerum Orginibus, ſperare liceret. Idque eo magis, quòd ex Joſepho, aliiſque conſtet, Archaiologias Philoſophicas ſuis hiſtoriis utrumque intexiſſe.

Juliani etiam, pater & filius, Chaldæi, quædam de ſacris Chaldaicis commentati ſunt, juxta Suidam. Et in ejuſdem Juliani hiſtoriam Chaldæam quatuor libros ſcripſit Porphyrius. Denique Græci, qui de Magis eorumque doctrinâ ſcripſerunt, quod à pluribus factum eſt, de Chaldæis proculdubiò non pauca interſerebant. Et λόγον Χαλδαϊκὸν ſpeciatim ſcripſiſſe fertur Democritus. His autem deperditis omnibus, de philoſophiâ Aſſyriacâ vix ſupereſt quod adjici poſſit ad pauca illa excerpta quæ dedimus ex Strabone & Diodoro : adeò res ipſas & rerum certitudinem loci & temporis longinquitas abolevit. Relictis igitur Aſſyriis, motum Imperii & Literarum ſequamur ad Perſas.

Suid. in Voc.

Laert. in Procem.

Id. in vit. Democr.

CAP.

C A P. V.

De Perſis, eorúmque Magis.

PERSARUM ſapientes dicti erant *Magi*; nomen quidem illis cum aliarum gentium Orientalium ſapientibus commune; nam apud Arabes, Aſſyrios, Indos, alioſque, erant Magi: ſed præ cæteris illuſtres illi Perſarum, tam in rebus agundis quàm in rerum contemplatione occupati. Regiis liberis inſtituendis & educandis præficiebantur. Res palatii & imperii tractabant, unde fraudi illi locus fuit, quâ, clam interfecto regni hærede, unum è ſuis in ſolium Perſicum ſufficiebant. Hinc ſecuta eſt, non tantùm Magi illius ψευδοβασιλέως, ſed aliorum multorum promiſcua cædes, & imminuta apud Perſas Magorum authoritas.

PHILOSOPHIÆ ſtudiis operam dabant Magi, perinde ac Theologiæ. Ita Suidas, Μάγοι παρὰ Πέρσαις οἱ φιλόσοφοι καὶ φιλόθεοι. Philo itidem, Τὰ φύσεως ἔργα διερευνώμενοι πρὸς ἐπίγνωσιν ἀληθείας. Idem teſtatur Dion Chryſoſtomus, Τῆς φύσεως ἦσαν ἔμπειροι, καὶ τοὺς θεοὺς εἴδησαν ὡς δεῖ θεραπεύειν. Ubi conjungit u-

Voc. μάγοι. Quod omn. prob. lib. p. 678. Orat. 49.

D triuſque

triuſque diſciplinæ ſtudia & opera. Ità etiam Laertius, Μάγους περί τε θεραπείας θεῶν διατρίβειν καὶ θυσίας καὶ εὐχὰς - - - ἀποφαίνεσθαί τε περὶ τῆς οὐσίας θεῶν καὶ γενέσεως, οὓς καὶ πῦρ εἶναι καὶ γῆν καὶ ὕδωρ· hæc γένεσις θεῶν, idem eſt ac Græcorum Theogonia, quâ mundi & elementorum ortum ſub Deorum nominibus, explicabant; eámque à Barbaris deſumptam eſſe vel hic ipſe locus indicare vi-
Id. ibid. detur. Prætereà, Mundi *periodos* & renovationem docuerunt. Denique, ſi ab his hauſit Pythagoras *Rerum principium ſyderumque motus*, oportuit eos & Aſtronomos fuiſſe & Phyſiologos. Dicitur quidem à Babyloniis hæc didiciſſe; cùm verò id fuerit tempore Cyri, in Babylone tunc erant Perſæ. Libenter tamen credo, ſpoliatis imperio Aſſyriis Mediſque, Chaldæos philoſophos ſub dominio Perſarum adhuc ſubſtitiſſe. Porphyrius ait à Chaldæis, & ſpeciatim à Zabrato, hæc didiciſſe Pythagoram, Ἔν τε Βαβυλῶνι τοῖς τ' ἄλλοις Χαλδαίοις συνεγένετο, καὶ πρὸς Ζάβρατον ἀφίκετο, παρ' οὗ, &c. τόν τε περὶ φύσεως λόγον ἤκουσε, Καὶ τίνες αἱ τῶν ὅλων ἀρχαί. Zabratus ille (quod nomen variè à variis effertur) Aſſyriuſne fuerit vel Perſa, quis clarè enodabit?
Lib. 2. Agathias eundem eſſe innuit cum Zoroaſtre, Zaradumque appellat, Οὗτος δὲ ὁ Ζωροάστρης, ἤτοι Ζαράδης (διττὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἐπωνυμία) ὁπηνίκα μὲν ἤκμασε, &c. οὐκ ἔνεστι σαφῶς διαγνῶναι. Theodoretus Zaradan appellat,

&

& gente Persam. Certè Apuleius dat Magos Persarum Pythagoræ in Doctores, & *præcipuè Zoroastrem, omnis divini arcani antistitem.* Quare satis patet, non tantùm res sacras & civiles curâsse Magos, sed etiam naturæ principia & leges perquisivisse. Serm. 9. de Leg. Flor. l. 2.

MAGORUM princeps & coryphæus erat Zoroaster; ut multi testantur authores: sed in hujus Zoroastri vel Zoroastrorum historiâ parùm conveniunt. Alii unum, alii duos, alii multos constituunt. Nos, qui veterum sapientum dogmata & doctrinas quærimus, tanquam partem optimam & desideratissimam historiæ Philosophicæ, cæteras eorum conditiones aut circumstantias minùs anxiè expendimus: sed inter multa confusè dicta ab antiquis circa Zoroastros, constare videtur primò, duos fuisse, minimùm, Zoroastros, utrosque sapientiæ nomine & doctrinæ magicæ, celebres; alterum Chaldæum, aut Bactrianum, cujus plures authores meminerunt; alterum Persam vel Medo-Persam, de quo non dubitatur. Secundò, constare mihi videtur, horum duorum res, ætates, dogmata, patrias, scripta, alia, sæpe confundi & permisceri, tam ab antiquis quàm à recentioribus; id quod solet alias contingere in rebus aut personis Synonymis, sive Diis gentium, sive viris illustribus; dum temporis ve-

vetuſtas & ſcriptorum incuria, ex rerum ſimilitudine, errorum & confuſionem inducunt. His autem relictis, quæ ſcripta aut ſciptorum fragmenta reliquerit Zoroaſter, aut jam ſuperſint, paucis videamus.

De Hyſtaſpe & Oſthane, quorum meminerunt plures, nihil dico: cùm de iis nihil certi, de eorum dogmatibus nihil prorſus, reperiam.

Elementa, Sydera, Cœlum, pro Diis habuerunt Perſæ. E Syderibus autem Solem, ex Elementis Ignem, venerati ſunt maximè: atque Jovis nomine intelligunt, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ, *univerſum cæli ambitum*. Alunt ignem perennem & immortalem in Pyratheiis: ut poſteà Græci in ſuis Prytoneiis; & Romani in Veſtalibus: Hebræi etiam in Templo ſacrum ignem jugiter nutriebant; Ægyptii pariter, aliæque gentes, hoc elementum ſingulari honore proſequebantur.

Lib. 23. Hic Perſarum ignis, ab Am. Marcellino dicitur *Ignis ille cœlitùs delapſus, apud Magos ſempiternis foculis cuſtoditus.*

Περὶ ἐποχ. l. 2. Porphyrius Diis proximum facit, aut ſimillimum, (θεοῖς γὰρ καὶ τὸ πῦρ ἀθάνατον φυλάττομεν ἐν τοῖς ἱεροῖς, ὂν μάλιστα αὐτοῖς ὁμοιώτατον.) Stoici denique ipſum Jovem, in quem omnia reſolventur. Hæc Theologia, cùm Phyſica ſit, à propoſito noſtro non alienam eſſe duxi.

Quin

Quin & totus Perſarum cultus, ſi reliquarum gentium ſuperſtitionibus conferatur, Philoſophicus dici meretur. Hujus compendium habes apud Herodotum, his verbis : Πέρσας ᾗ οἶδα νόμοισι τοιοῖσι χρεωμένους. Ἀγάλματα μὲν, καὶ νηὺς, &c. *Porrò ritus quibus utuntur Perſæ, tales eſſe comperi. Neque ſtatuas, neque templa, neque aras extruere conſuetudo eſt : quinimò hoc facientibus inſaniæ tribuere, ob id (ut mea fert opinio) quod non, quemadmodum Græci, ſentiunt Deos more hominum eſſe natos, aut hominum ſimiles. Moris habent, editiſſimis quibuſdam conſcenſis montibus, Jovi hoſtias immolare : omnium gyrum cœli Jovem appellantes. Soli, Lunæque ſacrificant, & Telluri, Igni, Aquæ atque Ventis. Hiſque ſolis ſacra faciunt jam inde ab initio.-- Sacrorum autem ritum circa hos jam dictos Deos hujuſmodi quondam inſtituerunt. Perſæ quippe ſacrificaturi, nec aras erigunt, neque ignem accendunt prorſus, ſed neque libamentis utuntur, aut tibiis, coroniſve, aut molis. Verùm ut quiſque Divis hiſce ſacra facere ſtatuit, in locum mundum victimam ſiſtens, deum illum implorat, myrto potiſſimùm cinctam geſtans tiaram. Sacrificans verò, non pro ſe ſolo privatimque vota nuncupat, ſed communiter univerſis Perſis benè precatur ; imprimis quidem Regi ; & inter omnes Per-*

Lib. 1. c. 131, 132.

ἀνθρωποφύεας.

Persas, ipse qui sacra facit, comprehenditur. Ubi verò carnem victimæ minutatim conscidit, eamque elixavit, herbam substernit quàm mollissimam, maximè trifolium. Huic impositis carnibus, Magus astans, THEOGONIAM accinit. Quam illi habent pro sacro carmine aut incantatione. Ita coluerunt Deos Persæ, præ cæteris populis, castè, & sine fuco. Scio nonnulla narrari aliter de Persis à Strabone, sed vel diversas eorum sectas respicit, vel diversa sæcula. Illud notatu dignissimum est, quod, inter faciundum sacra, Magi cecinerint Theogoniam. Quæ aliud esse non potuit quàm carmen de *Mundi origine*. Dixerat enim antea quos Deos habuere Persæ: nempe corpora cœlestia, elementa, partes & regiones Universi. Deorum igitur Persicorum ortus, est horum corporum, cœlestium & elementarium: sive Cœli, Syderum, & Telluris, ortus. Quæ est vera Theogonia antiquobarbara. Quam quidem postea Græculi, qui Deos ἀνθρωποφυεῖς fingebant, in Deorum suorum genealogiam crassam convertêre. Sed de his satis: redeamus ad Zoroastrem.

De Oraculis Chaldaicis, quæ Zoroastro tribuuntur, jam dictum est. Memoratur ultra à Plinio, *vicies centum* lb. 30. c. 1. *millia versuum à Zoroastro condita fuisse*,

isse, & ab Hermippo exposita. Arabes præterea referunt Zoroastrum tradidisse librum Magis, duodecim voluminibus constantem, ***quorum singula corium Taurinum integrum implerent.*** Hæc volumina, opinior, ritus sacros & antiquæ magiæ fontes continebant. Denique, Suidas recenset plures Zoroastri libros, ***de Gemmis, de Prædictionibus Astronomicis,*** & quatuor libros, περὶ τῆς φύσεως, ***de Naturâ :*** quos cæterorum omnium dispendio libens redimerem. Nam, siquid erat scientiæ solidæ in istoc Mago clarissimo, illius fundamenta in hisce de Naturâ libris jacienda essent. Hæc autem omnia pro deperditis habemus, si unquam extiterint ; & quæcunque sub Zoroastri nomine apud nos venditantur, vel planè Apocrypha & Pseudonyma sunt, qualia notantur ab aliis : vel adeò nihil eximii continent, aut supra vulgarem Philosophorum disciplinam ; ut, si genuina essent, apud me minuerent viri illius famam & dignationem. Ex ipsius genuinâ Philosophiâ fragmentum unum conservavit nobis Plutarchus, ex Theopompo ; Alterum Porphyrius, in ***antro Nympharum***, ex Eubulo. Tertium, sed minùs mysticum, Eusebius, ex libro sacro Persico ; quem ipsius esse Zoroastri voluit. Atque hæc pauca, cum nonnullis sententiis dispersis, maximè apud authores

Pocock. spec. Hist. Arab. Elmacin. Hist. Arab.

De Is. & Osir.

Præp. Evan. l. 1. c. 7.

thores Platonicos, magni Zoroastri sunt exiles reliquiæ.

Uti Magorum Persicorum origo & prima tempora sunt incerta, ità de eorum fine & exitu non una & constans est sententia. Cùm dolum facinúsque, occupati à Magis Imperii, ulcisci voluerunt nobiles Persæ, Smerdis & sociorum ipsius cæde non contenti, in omnes promiscuè Magos sæviebant; idque tanto impetu, ut, referente Herodoto, nisi noctis interventu cohibiti, neminem Magorum reliquissent. In rei etiam memoriam Μαγοφονίαν instituerunt, festum solenne Persarum: quo die nulli Magorum fas erat prodire in publicum. Hinc imminutam fuisse Magorum dignitatem apud Persas facile est conjicere, non autem extinctam progeniem; hâc enim ætate posteriores erant Hostanes & Hystaspes, famigerata nomina: constatque mansisse Magos usque ad Alexandri tempora; à quo tandem hos, unà cum Imperio Persico, nonnulli deletos esse volunt. Neque adhuc his penitùs assentior: nam sicut occupato à Persis imperio, non protinùs interierunt Chaldæi, (eorum enim meminit Ctesias tempore Darii, cùm de ipsius sepulchro visitando ageretur) ita nec à Græcis occupato, extincti sunt Magi; sed suis adhuc sacris præfuisse videntur usque ad tempora Heraclii, qui Πυρεῖα Persica,

Lib. 3.

Diog. in proœm.

Agath. lib. 11.

Persica, lucos, ignem sacrum, totamque cultûs illius supellectilem pessundedit. Huic autem religioni paulò post successit Mahometana; in quâ jam hærent, extinctâ omni antiquâ scientiâ, occæcati Persæ.

Hæc de Magis: quorum doctrina & historia non ità difficiles essent explicatu, nisi jam periissent illius argumenti scriptores præcipui. Quales fuere Hermippus Smyrnæus, qui, circa Ptolomæi Euergetis tempora scripsit *de Magis*. Pallas etiam, referente Porphyrio (περὶ ἀποχ. lib. 2. & lib. 4.) *Mithræ mysteria* optimè collegit & explicuit. Eusebius (præp. Ev. p. 42.) Ostanis Octateuchum citat. Adhæc Eubulus, incertæ ætatis author, historiam Mithræ & Magorum, multis libris conscripsit, secundum Hieronymum & Porphyrium; & diversos eorum ordines distinxit. Prætereà Theodorus Mopsuestenus tres libros composuit, περὶ τῆς ἐν Περσίδι μαγικῆς. Denique authores quos citat Laertius in hoc argumento, nempe Hermodorus Platonicus, Aristotelis Magicum, sive, juxta Suidam, Antisthenis aut Rhodonis, quod de Zoroastro tractavit, perierunt. Et Zanthus Lydus, qui Magica scripsit, & Magorum à Zoroastro successionem & seriem, juxta Laertium, deduxisse videtur. Citat prætereà in eodem argumento Laertius Sotionem de

Plin. lib. 30. c. 1. Arnob. lib. 1.

Lib. 11. adv. Jov. περὶ ἀποχ. lib. 4. Phot. Bibl. Cod. 81.

In proœm. & Plin. ut supra.

Clem. Alex. Strom. 3.

de ſucceſſionibus, Dinonem de rebus Perſicis, Eudoxum, Theopompum, Eudemum Rhodium, & Clearchum Solenſem. Qui omnes deſiderantur. Hi veteres authores ſi extarent, meliùs edocti eſſemus quæ vera fuit Zoroaſtri & Magorum Philoſophia, quam omnis antiquitas celebravit. De Perſis hactenus.

CAP. VI.

De Arabum & Phœnicum hiſtoriâ literariâ.

A PERSIS ad Arabes & Phœnices pergamus; utroſque antiquæ ſapientiæ famâ præclaros. Sapientiæ Arabicæ æternum monumentum reliquit Jobus, Moſe ipſo antiquior: Nobilis Arabs, φιλόθεος καὶ φιλαλήθης, cui triplex æs circa pectus integerrimum, quod nulla Satanæ tela unquam perfodere potuerunt. Virtutis heroicæ & infractæ fortitudinis exemplum. Hunc nulla adverſa, neque corporis mala, neque bonorum damna, neque ira cœli & chariſſimorum liberorum cædes, mente ſolidâ excuſſerunt. Non tantùm ſæviebant hoſtes, ſed etiam exani-

exanimabant amici; &, quod ingenuis probiſque graviſſimum eſt, ſimulatæ pietatis, occulti criminis, læſi Numinis, poſtulabant. Ille, rupis inſtar, immotus ſtetit; neque Deum, quem novit Optimum Maximum; neque ſeipſum, recti conſcium, incuſare voluit. Quantum poſſit Religio naturalis, magnum & memorabile exemplar.

Qui plura deſiderant circa eximiam hujus viri pietatem, & in ſingulis ferè Chriſtianæ Religionis præceptis ſanctam vitæ morumque cognationem, adeat Euſebium de Demonſt. Evang. lib. i. M. p. 10, &
c. 5. & 6. ubi hæc omnia ſigillatim 14.
percurrit. Intereà, non gravabor adjicere illuſtriſſimi viri Encomium quod occurrit apud Suidam. Ἰὼβ ὁ μέγας ὄντως ἐκεῖνος καὶ γενναῖος τῆς ἀληθείας ἀγωνιστής· ὁ πρῶτος ἀνοίξας τὸ γυμνικὸν ἐκεῖνο, καὶ μέγα καὶ παγκόσμιον στάδιον· ὁ τὸν ἀντίπαλον πάσαις ταῖς καταβαλὼν, ὁ μέχει καὶ τῶν ὀστέων τὰς πληγὰς, καὶ τοὺς μώλωπας εἰσδεξάμενος, καὶ μείνας ἀήττητος ὁ σκωλήκων πλήρης, καὶ στεφανίτης· ὃν οὐδὲ θάνατος ἴσχυσε καταστρῶσαι, καὶ κονίσαι τὰ ὄπισθεν, ἀλλ' ἔτι ἕστηκεν ὥσπερ τις ἀνδρίας ἀπερίτρεπτος, ἢ ἄκμων ἀνήλατος, δι' ὅλου τοῦ βίου καταπαλαίων, καὶ καταρράσσων τὸν ἀντικείμενον. Οὗτος πρῶτος κατεπάλαισε τὸν διάβολον· οὗτος ἤγειρε κατὰ τοῦ πικροῦ νίκης τρόπαια, οὐ νέμεα καὶ ὀλύμπια, ἴσθμιά τε, καὶ πύθια, καὶ ὅσα ἑλληνικοὶ διακομπάζουσι λόγοι, ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ περὶ παίδων, καὶ

κτήσεως,

κτήσεως, καὶ βοσκημάτων, καὶ θεραπείας, καὶ πάσης τῆς τοῦ βίου διαγωγῆς, καὶ πτωμάτων οἰκίας, τάφους τὰς αὐτὰς, καὶ πολυάνδεια τῶν αὐτοῦ παίδων γεγενημένας ὁ καρτερόψυχος δεξάμενος, οὓς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ ἐπὶ τῆς τραπέζης συγκεχυμένους καὶ συνεσθίοντας κατέστρωσε σωρηδὸν ὁ παμμίαρος ----- καὶ οὐδὲ μέχρι τούτων ἡ λύσσα καὶ βασκανία ἠρκέσθη τοῦ ἀντιπάλου, ἕως αὐτὸν τὸν ἀθλητὴν γυμνὸν ἐπὶ κοπρίας ἐκκαλεσάμενος, καὶ κατάστικτον ὅλον τοῖς ἕλκεσι, καὶ πλήρη σκωλήκων ἀπεργασάμενος, θέαμα φρικτόν τε, καὶ ξένον ὅλῃ τῇ ὑφ' ἡλίου κατέστησεν, ἔτεσιν ἑπτὰ τοῖς ὀδοῦσι δαρδάπτων, καὶ τῇ γλώσσῃ λικμώμενος ὅλον τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, μέχρις ὅτου τὴν ἧτταν ἐφ' ἑαυτὸν ὁ παμμίαρος ἐπεσπάσατο, καὶ τὴν αἰσχύνην τέλειον ἐκληράσατο. Hæc longiuſcula ſunt, ſed quæ debentur tanti viri meritis & memoriæ.

PRÆTEREA Arabem noſtrum fuiſſe virum πολυμαθῆ καὶ πολυίστορα, & naturalis ſcientiæ peritum, ex ipſius hiſtoriâ liquidò conſtat; hanc, φυσιολογίαν ὅλης τῆς κτίσεως continere, ait Suidas; certè tàm dogmata, quàm præcepta Noachidarum, in illis commentariis reperiuntur, & ex modo
Cap. 38. quo celebratur ab iis Telluris origo, ipſiúſque in Diluvio diſſolutio, quæ in ſequentibus explicanda ſunt, manifeſtum eſt, utriſque Doctrinam arcanam calluiſſe illius ſcripti authorem primum & Arabicum. Dico authorem primum & Arabicum; quiſquis enim fuerit qui hoc opus in hodiernam formam digeſſit, niſi totum fictitium eſſe velimus, materiam operis

ex

ex adversariis Arabicis, de vitâ Jobi, necesse est deprompserit. Neque id dissimulavit author, nam multos reliquit Arabismos in opere suo, qui fontem sapiunt & originem unde deducti sunt.

PRIMUM hoc esto monumentum sapientiæ Arabicæ, & vetustissimum; nulla enim gens, ex quo perierint Enochi prophetiæ, monstrare potest antiquioris aut æquævæ sapientiæ specimen; cùm non sit dubium, res Jobi tempora Mosaica præcessisse; adeóque Literarum usum, & Scripturæ: præterea, notitiam Syderum, historiæ naturalis non pauca, & denique, veri Dei cultum, ante natum Mosem in Arabiâ obtinuisse. Et quoad literas & disciplinam, eas, ad *Solomonis* usque tempora, inter Arabes floruisse, fide dignum erit, si Reginam Shebam, quæ Solomonem visum venit, Arabicam credamus: 1 Reg. x. prout ex multis indiciis colligitur. Hæc autem, cum exierit regno quasi ad certamen literarium; nempe ad tentandam sapientiam Solomonis, si famæ par esset & expectationi; argumento esse potest, sapientiæ studium, isthoc sæculo, tàm in Aulâ regiâ, quàm in scholis Arabicis, viguisse, in laude & vincendi gloriâ ambitiosum. Suppetit etiam aliud, ni fallor, & recentius, in sacris literis, sapientum in Arabiâ argumentum, vel exemplum: Magos intelligo, qui Jesum infantem vene-

venerunt adoratum ex Oriente; hoc enim de Arabiâ libens interpretor, cùm idem senserint ex Patribus plures, atque hoc ipsum subindicari mihi videatur à Prophetâ, Psal. lxxii. 10. cùm psalmum illum propheticum ultimò respicere Messiam, certum sit. Dona etiam quæ afferebant, soli Arabici opes erant; atque μάγοι ἀπ' ἀνατολῶν eandem gentem notare videtur ac בני קדם filii orientis, Job. i. 3. Quin Orientis nomine vulgò appellari à Judæis Arabiam, notat probàtque Grotius. Denique, ut nullus inde restet scrupulus, non tantùm Persarum sapientes dicebantur Magi, sed per totum ferè Orientem nomen illud obtinuit, ut videre est apud Lucianum & Plinium; & speciatim Hippocum, Arabem, inter Magos numerat Plinius. Bilhamum etiam, quem rex Moabitarum consuluit contrà populum Israëliticum, (Numb. xxii.) sive Magum dixeris, sive Prophetam, ex eodem hoc ordine fuisse, verisimile est.

In Mat. ii.

Μακροβ. Plin. lib. 25. 2. lib. 30. c. 1.

INTER Arabes populos, memorabiles erant Zabii vel Zabaistæ (iidem, ut mihi videtur, cum Sabæis aut eorum sacerdotibus) gens perantiqua, & suo more religiosa. In horum fide & cultu aiunt Judæi primitùs educatum esse Abrahamum: sed posteà, ut unum verum Deum coleret, ab iis secessisse, atque dogmata eorum impugnâsse. Præterea, Mosen in legibus

Maimon. Mor. Nev. Part. 3. c. 29.

legibus suis formandis Zabiorum mores & ritus maximè respexisse, vult Maimonides; ideoque Legislatore suo antiquiorem facit gentem istam, & dignam, unà cum Ægyptiâ, quam in consiliis suis intueretur, ut eorum contagia effugeret. Inter hos nunquam defuisse Magos, sive pristini moris philosophos, verisimile est: & non tantùm libros pervetustos & traditiones jactant, sed etiam se Noachidas esse gloriantur, *& fundamentum eorum religionis esse religionem Noachi.* Hanc quidem puram coluit Jobus, eorum conterraneus aut confinis: illi autem impuram, idololatriâ & inquinamentis magicis pollutam; colebant enim Solem & Lunam, & genios indigenas; referente Philostorgio. Atque eò respexisse videtur Jobus, cùm se, Arabem, purgat à Solis & Lunæ cultu, Cap. xxxi. Ver. 26, 27.

Ibid.

Hott. Hist. Orient. p. 169, 171. ex Beidavo & Kessæo, script. Arab.

Boc. Geog. lib. 2. c. 26.

QUARE æquum esse videtur ut admittamus, apud Arabes fuisse genuinos Noachidas & degeneres; ex illorum numero erant Jobus, cum suis amicis & cognatis; ex horum autem numero Zabii, aliique Arabes. Nam Arabes generatim magnam cum Noacho conjunctionem affectant asserúntque, & gentis suæ originem ab ipso deductam etiamnum in genealogiis ostentant. Indigenas a Joctano, advenas ab Ishmaele, repetentes. Horum

rum utrumque genus quædam Dogmata Noachidarum retinuerunt, quæ ſapientiæ Orientalis videntur mihi radices. Præterea, ſi ex eâdem patriâ venerint Magi Chriſticolæ, quid ni credamus per totum hoc intervallum, ab ætate Jobi ad natum Chriſtum, eandem doctrinam, idem Philoſophorum genus, rariùs licet, apud Arabes permanſiſſe; præſertim cùm, aliquot ante Chriſtum ſæculis, eò profectus ſit Pythagoras, tanquam ad unam è quatuor gentibus præcipuis, quas, ad comparandam ſcientiam, inviſebat. Porphyr. de vit. Pyth. Ἀφίκετο δὲ καὶ πρὸς Αἰγυπτίους ὁ Πυθαγόρας, καὶ πρὸς Ἄραβας, καὶ Χαλδαίους, καὶ Ἑβραίους, dicitúrque verſatus eſſe cum Rege in Arabiâ, (regulo, opinor, Mago) in Babylone autem cum Chaldæis & Zabrato. Lib. 25. 2. Democritus etiam apud Plinium dicitur, Perſidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægypti Magos inviſiſſe.

Hæc de temporibus ante-Chriſtianis; neque literarum ſtudiis offeciſſe religionem Chriſtianam ſupponere licet, quanquam in illâ gente, forſan iiſdem non multùm profuit; inter Patres quidem Chriſtianos non memini ullum fuiſſe Arabem. Abulphar. de orig. & mor. Arab. cum notis Pocock. in ſpec. hiſt. Arab. p. 164. Et per multa ſæcula altum erat de philoſophiâ Arabicâ ſilentium, adeò ut mollioribus ſtudiis dedita, expoliendæ linguæ, poeſi, & orationum compoſitioni, gens illa ad ſeveriores literas à multis inepta crederetur. Sæculo autem poſt Chriſ-

Chriſtum natum ſexto præterito, exortus eſt Iſmaliſmus, ſive Lex Mahometis: &, neſcio quo fato, cum illâ regione, literarum omnium inimicâ, revixit inter Arabes philoſophiæ amor & ſtudium.

Notum eſt, poſt ortum Mahomedis, cum novâ religione novum Imperium molitos eſſe Arabes ſive Saracenos, atque miro progreſſu magnam orbis partem armis ſuis ſubjeciſſe. Eodem tempore, philoſophandi ſtudio, quaſi redivivo, animati ſunt: & cùm in Occidentem & Europam penetrâſſent, philoſophiam Arabibus anteà incognitam & inauditam, Græcanicam nempe & Europæam, imbiberunt. Cúmque per illa tempora Ariſtotelis doctrina in Scholis & Academiis Europæis omnium maximè invaluiſſet, hanc plerumque amplexi ſunt Arabes: quam poſteà magno ſtudio & ſtrepitu ubique propagârunt. Ex iis autem nonnulli in alias Græcorum Philoſophorum ſectas delapſi ſunt, aut ex pluribus mixtam condiderunt. Denique tanto amore flagrabant literaturæ Græcanicæ, & tot eorum volumina ad ſe transferri & Arabicè verti curabant, ut poſteà apud Saracenos potiùs quàm apud Græcos ipſos, quærendi eſſent Authores Græci. Meritò mirari licet hanc gentem triplici œſtro ſimul percitam eſſe, religionis, belli, & literarum. Quoad priora, infrà unius ſæ-

Maimon. Mor. Nev. Par. 1. c. 69, 71.

culi ſpatium multos magnóſque populos ſibi ſubjugaverant; & quoad literas, magnâ contentione & ſumptibus ex omnibus locis libros Græcos & Romanos arcefſi curabant. Addit prætereà Erpenius,
De Ling. Arab. p. 53. *Tranſtuliſſe Arabes in ſuum ſermonem nobiliores omnes authores veterum, Ægyptiorum, Perſarum, & Chaldæorum; qui ſapientiæ omnis ac ſcientiæ primi perhibentur fuiſſe authores.* Sed quoad Saracenos, aut non omnes ceperat, aut ſtatim deferbuit iſte ardor: nam
Hott. Analec. cùm, captâ Alexandriâ, Johannes Philoponus, qui magnam gratiam apud ducem exercitûs conſecutus eſſet, petiiſſet, ut libros philoſophicos, qui in Bibliothecis Regiis invenirentur, ei concederet; re ad Imperatorem delatâ, comburendos eſſe juſſit omnes, in calfaciendis balneis. Egregium & Imperatorium facinus! quo jam ſecundò periit Bibliotheca Alexandrina; cum ſummo damno Reipublicæ literariæ.

Librorum Arabicorum, qui ſuperſunt, theſaurus maximus eſt Bibliotheca Feſſana, quæ triginta millia voluminum Arabicè ſcriptorum continere dicitur.
Analec. Hiſt. Theol. Ex ſententiâ autem Hottingeri, qui cum libris Arabicis multùm verſatus eſt, vix ullum reperies *annis octingentis antiquiorem; Iſmaliſmo autem & Alcorano nullum;* neque *Theologum,* neque *Philoſophum,*

phum, neque *Historicum*. Licèt verò non adeo antiqui sint hodierni libri, continere possunt multa ex antiquioribus desumpta, & nonnullas primævorum dogmatum reliquias. Avicenna scripsit librum de Philosophiâ Orientali, cujus meminit Tophail in suâ Epistolâ, & se ait etiam ab amico sollicitatum esse, ut de mysteriis ejusdem philosophiæ scriberet. Hi verò, cùm viverent ambo multis sæculis post ortum Mahomedis, indicio est, non prorsus exolevisse apud Arabes illius temporis, pristinæ philosophiæ memoriam; sed ab alienis forsan, magis quàm suis, hauriendam monumentis. Philos. Autodidac.

Quoad libros Zabiorum, multos recenset Maimonides: plerumque, opinor, suppostitios. Optandum esset maximè, ut Rabbinus ille clarissimus, qui, cum magno apparatu, doctrinam Zabiorum instauravit, applicuitque ad interpretandas leges Mosaicas, probatam nobis dedisset antiquitatem, simul & authoritatem istorum librorum, quos vidit sequitúrque in enarrandâ Zabiorum Theologiâ. Nisi enim pertigerint ad tempora Mosaica, & religionem ritúsque retulerint Mosi coævos aut antiquiores, his superstructæ interpretationes carent fundamento; quippe iniquum esset, verba Legislatoris ad post-natas superstitiones Mor. Nev. Par. 3. c. 29.

propellere & accomodare. Sed hæc obiter. Cætera scripta Arabica quærenda sunt in Bibliothecâ Orientali Hottingeri, & aliorum, qui hanc materiam datâ operâ tractârunt. Denique, quoad Dogmata Philosophica Arabum, Philosophorum secta antiquissima, cujus suppetit memoria apud Arabes, perhibetur illa *Dahritarum*. Qui, tam de Mundi, quàm de Animarum, origine & exitu, malè sensisse videntur. Hunc enim æternum esse volunt, ex utrâque parte: illas ex neutrâ; traduces nempe, & morituras. Unde horum commune scitum erat, *Uteri pariunt, Sepulchra deglutiunt*: quo rerum omnium ortum & interitum denotabant. Ac proinde Philosophos istos primæ antiquitatis titulo inter Arabes, malè ornatos esse censeo: cùm illud ab Aristotele, alterum ab aliis recentioribus, hausisse videantur. Nisi forsan crassè nimis & incorrectè, quod sæpiùs accidit, antiquorum sententias, alii post alios, repetant. Id quidem constat, post Mahometis tempora, sapientiam Arabicam in fabulas & fœditatem degenerâsse. Et nisi extitissent in sacris literis specimina quædam præstantioris indolis inter Arabes, gentem illam in Philosophorum censu vix inseruissem. Constat enim, à multis sæculis, figmentis & allegoriis, ad fastidium usque, luxuriâsse ingenium

Abr. Eccl. Hist. Arab. c. 12.

genium Arabicum. Sed de his hactenùs.

Jam ventum eſt ad Phœnices; populos perantiquos, ad imam oram maris Mediterranei ſitos; quorum magnas copias patriâ expulit Dux Iſraëlitarum Joſhua. Hanc gentem cum primis literatam fuiſſe extra dubium eſt; ipſæ literæ horum inventa dicuntur; Græcis ſaltem authòres erant literarum, ſub auſpiciis Cadmi, ante bellum Trojanum. Numeros etiam inveniſſe dicuntur & Arithmeticam; prætereà Aſtronomiam & Syderalem ſcientiam; adhæc Nauticam, & nova per Oceanum itinera. Denique ipſam quodammodò Phyſiologiam, ſi Poſidonio creditur, aut modum Philoſophandi per hypotheſes. Imo, ne quid eorum laudibus deſit, omnigenæ philoſophiæ divites ait Strabo, πάσης τῆς ἄλλης φιλοσοφίας ἐυπορίαν πολὺ πλείστην λαβεῖν ἔστιν ἐκ τούτων τῶν πόλεων· loquitur autem de civitatibus Phœniciis.

Phœnices. Lib. 16.

Quæ gens uſpiam Reipublicæ literariæ incrementis tantum contribuit? Quæ tot inventorum gloriam ſibi vindicare poteſt; aut latiùs, emiſſis coloniis, propagavit? Prætereà, Thales & Zeno, duarum apud Græcos ſectarum principes, Phœnices erant, aut à Phœnicibus oriundi. Neque minùs ad Phœnices, quàm

ad Chaldæos & Ægyptios profectus est Pythagoras, ut scientias Mathematicas addisceret. Denique præceptor Pythagoræ, Pherecydes, in legendis secretis Phœnicum libris, sese exercuisse dicitur: sibiipsi præceptor simul & discipulus. Ità Suidas, Αὐτὸν δὲ, ἐκ ἐσχηκέναι καθηγητὴν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἀσκῆσαι κτησάμενον τὰ Φοινίκων ἀπόκρυφα βιβλία, *Ipsum quidem*, de Pherecyde loquitur, *non habuisse præceptorem*, *sed sese exercuisse*, *comparatis mysticis vel reconditis Phœnicum libris.* In Phœnicum laudes non parum propendeo; sed illud unum tardiùs à me creditur, quod à Strabone fertur & à Sexto Emperico, Philosophum Phœnicem, dictum Moschum, Atomorum hypothesin, ante tempora Trojana, invenisse: verba Strabonis hæc sunt, Εἰ δὲ δεῖ Ποσειδωνίῳ πιστεῦσαι, καὶ τὸ περὶ τῶν ἀτόμων δόγμα, παλαιόν ἐστιν ἀνδρὸς Σιδονίου Μόσχου πρὸ τῶν Τρωϊκῶν χρόνων γεγονότος. Nec aliter Sextus, Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος ἀτόμους (ἔλεξαν εἶναι τὰ τῶν ὄντων στοιχεῖα) εἰ μή τι ἀρχαιοτέραν ταύτην θετέον τὴν δόξαν, καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Στωϊκὸς Ποσειδώνιος, ἀπὸ Μόσχου τινὸς ἀνδρὸς Φοίνικος καταγομένην. Vides rem totam in unius Posidonii fidem referri, & de hujus fide utrumque authorem subdubitare: cùm itaque Atomorum hypothesin invexisse Leucippum aut Democritum multò plures, & probatioris fidei testes affirment; & inter alios hujus ipsius Posidonii discipulus

Porph. in vit. Pyth.

Voc. Φερεκύδ.

Adver. Mathemat. p. 367.

pulus Cicero: his ego libentiùs aſſentior; maximè, cum idem Cicero huic philoſopho falſidici notam adjicere non vereatur: *Quædam etiam Poſidonius, pace magiſtri dixerim, comminiſci videtur.* L. de Fato.

Præterea non videtur mihi ſapere indolem antiquiſſimorum temporum iſte modus philoſophandi per hypotheſes & principiorum ſyſtemata; quem modum, ab introductis Atomis, ſtatim ſequebantur philoſophi. Hæc Græcanica ſunt, ut par eſt credere, & ſequioris ævi. Duraſſe mihi videtur ultra Trojana tempora philoſophia traditiva, quæ ratiociniis & cauſarum explicatione non nitebatur, ſed alterius generis & originis doctrinâ, primigeniâ & πατροπαραδότῳ. Denique in Phœniciâ Sanchoniathonis philoſophiâ nulla occurrit mentio aut memoria Atomorum vel dogmatis atomici; licèt de rerum ortu & mundi primordiis diſertè agatur, ubi maximè de hujuſmodi principiis tractandi locus eſſet. Quare his expenſis, credendum eſt potiùs à Poſidonio hoc dictum eſſe, aut negligenter, aut per invidiam; cùm non deſint in omni ævo qui Inventorum laudes ab authore recenti in antiquiorem rejiciant. Sed pergamus in propoſito.

Circa Theologiam aut Philoſophiam Phœniciam nihil ſupereſt, quod ſciam, præter illud excerptum ex Sanchoniatho-

Præp. Evang. lib. 1.

ne quod conservavit Eusebius, ex interpretatione Philonis Biblii. Ejusdem etiam operis Phœnicii, & Interpretis Græci, meminit Porphyrius: qui Tyrius erat, patriâ linguâ dictus *Malchus*. Scripsisse dicitur Sanchoniathon ante tempora Trojana à Porphyrio & Eusebio; quibus astipulatur, in rebus Phœniciis versatissimus, Bochartus. Quoad ingenium viri, si id rectè nobis depinxit Philo, aptissimum habuit ad Philosophiæ studium: dicitur, πολυμαθὴς καὶ πολυπράγμων, καὶ τὰ ἐξ ἀρχῆς, ἀφ' οὗ τὰ πάντα συνέστη, παρὰ πάντων εἰδέναι ποθῶν. *Multifariam doctus & curiosus, & præcipuè discendi cupidus ex quibus initiis, aut primordiis, omnia constituta sunt.* Hoc primum maximúmque Philosophi officium est, in rerum Origines inquirere. Atque patet itidem ab hoc fragmento authoris, eum imprimis Κοσμογονίαν instituisse, sumpto initio ab antiquo Chao. Dein Ἰλὺν primigeniam, tanquam materiam proximam aut seminarium statuisse, unde proveniebant prima rerum stamina; earum scilicet quæ in superficie telluris genitæ fuere. Hæc doctrinæ nostræ prorsùs consentiunt, ut suis locis vidimus.

Theor. Tel. lib. 2. c. 7.

Cùm verò hanc physiologiam, ἐκ τῆς κοσμογονίας Τααύτου sumpsisse se fateatur, in sequentibus, ubi de Ægyptiis tractabitur, plura quæ huc spectant adjiciemus.

Hæc

Hæc suæ historiæ præmisit Sanchoniathon, more Antiquorum; qui in historiis suis contexendis pedem referre solent ad prima rerum temporumque initia. Sed scripsit etiam seorsim plura philosophica, secundùm Suidam; nempe περὶ τῆς Ἑρμοῦ φυσιολογίας, & Αἰγυπτιακὴν θεολογίαν. Hæc si ad manus nostras pervenissent, circa doctrinam Phœniciam aut sapientiam Orientalem exigua aut nulla esset controversia. Desiderantur prætereà qui res Phœnicias scripserunt, patrio sermone, Theodotus, Hypsicrates & Mochus: Quos Græcè transtulit, scundùm Tatianum, Chætus, Orat. con-
vel Lætus. Mochum autem illum eun- tra Græ.
dem esse suppono cum Moscho Strabo- Ibid.
nis, qui Atomorum dogma invexisse ferebatur. Cum Mocho conjungit Jose- L.1. An-
phus Hestiæum & Hieronymum Ægyp- tiq. c. 4.
tium, rerum Phœniciarum Scriptores; Μῶχός τε καὶ Ἑστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ Φοινικικὰ συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· loquebatur autem de Diluvio & Antediluvianorum longævitate. Speciatim quoad Hieronymum, dicit eum conscripsisse τὴν ἀρχαιολογίαν τῶν Φοινικικῶν, *Phœnicum Archæologias.* Quæ apud antiquos, res etiam naturales complecti solent; idque hoc ipso specimine comprobatur. Alii sunt prætereà rerum Phœniciarum scriptores; hi autem in

re

re noſtrâ, hoc eſt Philoſophicâ, maximè deſiderari mihi viſi ſunt. Jam ad alias gentes pergendum.

CAP. VII.

De Hebræis, eorumque Cabalâ.

SUPERSUNT Hebræi & Egyptii; inter quos lis eſſe ſolet de primatu & antiquitate in re literariâ. Sed quem unquam Græcorum legimus adiiſſe Judæam ad capiendum ingenii cultum: quem non in Ægyptum deſcendiſſe? unde miratus eſt Lactantius, quod cum Pythagoras, & poſtea Plato, aliique *amore indagandæ veritatis accenſi, ad Ægyptum, & Magos, & Perſas uſque penetrâſſent, ad Judæos tamen non acceſſerint.* Argumentum non obſcurum, Gentem iſtam, tunc temporis, literarum nomine non claruiſſe. Quoad Origines Judaicas, admodum ignotæ erant Gentibus: quare habiti ſunt Judæi à pleriſque, aut pro indigenis Ægypti, ex eâdem ſtirpe oriundis; aut pro inquilinis vilibus & nullius numeri. Nulla autem gens eſt, ex toto humano genere, cujus origo & primæva hiſtoria tam certò claréque

Inſt. l. 4. c. 2.

rèque nobis innoteſcit, ac gentis Judaicæ. Quod ſacris literis & commentariis Moſaicis integrè debemus.

Quum autem omnes antiquæ gentes, ſaltem ex ſententiâ noſtrâ, ſapientiæ cujuſdem reconditæ cuſtodes eſſent, hæc etiam inter Hebræos quærenda eſſe videtur. Notum eſt verò in diſciplinis Mathematicis aut Philoſophicis nunquam præcelluiſſe hanc gentem, neque in cæterarum artium ſtudiis, aut id genûs ullo humani ingenii eximio fœtu. Unde illud acerbè dictum ab Apollonio, Judæos ἀφυεστάτους εἶναι τῶν Βαρβάρων· καὶ διὰ τοῦτο, μη- Joſ. cont.
δὲν εἰς τὸν βίον εὕρημα συμβεβλῆσθαι μόνους. *Bar-* Apion. l. 2.
barorum eſſe ineptiſſimos : ideoque ſolos illos, nullum inventum vitæ utile, peperiſſe. Quæ autem apud ipſos erant Scholæ & Academiæ priſtinæ, non tam ad Encyclopædiæ ſtudia, ut ſolent hodiè, formatæ & compoſitæ erant, quàm ad religionis inſtituta, & dona prophetica imbibenda. Nulla enim gens per terrarum orbem, nullus populus, tantùm abundabat Prophetis, ac viris cœleſti ſpiritu tac- Vid. Seph.
tis, quantùm Judæi : ut ipſi ſolo & cli- Coſri.
mati vis aliqua divina inhæſiſſe videretur. At præter illa effata & oracula divina, aiunt ſe conſervâſſe, a temporibus Moſis, vel etiam ipſius Adami, Doctrinam quandam arcanam, dictam *CABALAM*, quæ utriuſque mundi myſteria recludit,

recludit, naturalis & invisibilis; atque omnium gentium, tam antiquam sapientiam, quàm novam eruditionem, superat.

Restat igitur id unicè quærendum quoad literaturam Judaicam, siquid solidi & sinceri extet hodiè, aut unquam extiterit, de hâc doctrinâ Cabalisticâ. Dico, ***aut unquam extiterit***; quanquam enim dubitare non liceat Mosem fuisse virum sapientissimum, & arcana naturæ ac divinæ providentiæ percalluisse; quantum tamen hujus arcanæ cognitionis Israelitis impertiverit, incertum esse videtur. Certúmque est, id, quantumcunque fuit, ex illo tempore multis modis depravatum esse; & sub nomine Cabalæ, varia ingeniorum figmenta, & nugaces methodos eruendi, nescio quæ, mysteria, à malè feriatis Rabbinis, suis discipulis quotidiè obtrudi.

Quamobrem qui tentare cupiunt, siquid supersit incorrupti in Cabalâ Judaicâ, atque à genuinis spuria, a veris fictitia secernere vellent, oportet eos amputare, Primò, Cabalam illam Literalem, vel Numeralem, vel Grammaticam; quæ ex literis Alphabeti, Divinorum nominum, aut vocabulorum in sacrâ scripturâ, nescio quos sensus arcanos condere & contexere satagit. Sed hujusmodi lusus & argutiolæ longè subsidunt infrà dig-

dignitatem Spiritûs Sancti; quem non tantùm eorum conscium, sed & artificem esse, si pro veris habeantur, oportet ut supponamus. Secundò, Magica omnia & superstitiosa resecanda sunt; quæ ex abusu Cabalæ prognata, cum eâ ipsâ jam sæpiùs permiscentur. Tertiò, notiones vulgares verbis non vulgaribus prolatæ, non sunt habendæ pro verâ Cabalâ. Hoc vitium irrepsit in omne genus literaturæ mysticæ, sub larvâ alicujus *numeri*, *symboli*, *vocis barbaræ*, *figuratæ aut fictitiæ*, res communes & vulgò notas, cum magnâ pompâ proponere. Quod facile videre est in nonnullis symbolis Pythagoricis, Ægytiorum hieroglyphicis, Hermeticorum barbarismis, & Cabalistarum quandoque philosophematis. Hisce autem omnibus resectis, exiguum est quod superest de Cabalâ Judaicâ; cujus jam partes & formam paulatim videamus.

Cabalem igitur, docendi gratiâ, in Nominalem & Realem distinguimus. Hæc res ipsas propiùs attingit, licet obscuriusculè: altera, ut dictum est, occupatur tota in usu mystico literarum, nominum, & numerorum; adeóque, ex notis Alphabeti, nominibus Dei, sacri textûs literis, syllabis & dictionibus; numeris denique & numeralibus, mysteria sua exculpit. Nominalis illa distinguitur in tria genera;

ra ; quæ ſolent appellari *Gematria*, גִימַטְרִיא, *Notarikon*, נוֹטָרִיקוֹן : *Themura*, הַתְּמוּרָה : Vocabula, quæ plus ſatis novitatem olent : totumque artificium arguunt figmenti humani. Gematria eſt, quæ, cùm diverſæ dictiones eundem numerum literis ſuis exprimunt, unam per aliam ſecreto modo explicat. Notarikon, quo, alicujus vocis aut vocabuli ſingulas literas, totidem dictiones integras, alterius ſignificationis, connotare obſervatur. Themura denique, eſt ars tranſmutandi dictionem unam aut plures in alteram aut alias plures, per literarum tranſpoſitionem. Harum rerum exempla habes apud omnes authores qui hanc materiam tractant : (Capnionem, Schinlerum, Rittengelium, Hottingerum, aliosque innumeros :) quæ ſi perſcriberem, lectori eſſem faſtidio. Sed ne forſan injuriâ videar hanc culpam aut has ineptias affingere Judæis, unicam periodum
Cab. l. 3. ex Reuclino adjiciam, unde ſatis patebit, quale ſit hoc artificium Cabaliſticum : tantique id facere Judæos, ut exinde repetendam eſſe cenſeant omnem ſapientiam, tam Moſis quàm Solomonis. *Dixit Ramban in Geneſeos exordio, quod ejuſcemodi omne Moſi traditum per portas intelligentiæ, contentum eſt in lege divinâ Judæorum, vel ſenſu literali vel allegorico, per dictiones, vel Arithmeticas*

meticas supputationes, vel Geometricas literarum figuras, sive descriptas, sive transmutatas: vel harmoniæ consonantias ex formis characterum, conjunctionibus, separationibus, tortuositate, directione, defectu, superabundantiâ, minoritate, majoritate, coronatione, clausurâ, aperturâ, & ordine, resultantes. Et per illam legem à divino spiritu adeptus est Solomon omne quod noverat, & sapientiam super sapientiam omnium Orientalium & Ægyptiorum. En fontes ſapientiæ Cabaliſticæ. Hæc & hujuſmodi, apud nos, ſunt puerorum ſtudia & deliciæ. Referunt enim maximè Anagrammata, & Chronogrammatiſmos, & ejuſmodi ludicra, qualia ſciolis & ſemidoctis permittimus, ſed nunquam in cenſum veniunt ſanæ literaturæ aut ſapientiæ. Illud prætereà vitio vertendum eſt his δοκησισόφοις, quod in rebus ſacris hoc modo ludant & ineptiant. Materiam tenuem & vulgarem quovis modo tractare, diſcerpere, convellere, dilacerare, tranſponere, animi exercendi gratiâ haud vetitum eſt; ſed textui ſacro, nominibuſque Dei, oportet adhibere reverentiam: in his tamen duobus potiſſimùm artem ſuam nugatoriam exercere ſolent. Quoad nomina divina, in iis latere myſteria, aut vim ſingularem, ſemper ſtatuerunt Cabaliſtæ: Tria autem

po-

potiſſimùm ab iis celebrantur Dei nomina; nomen *Tetragrammaton*, nomen *duodecim Literarum*, & nomen *quadraginta duarum literarum.* Quoad nomen Tetragrammaton, notum eſt ei ſanctitatem quandem & venerationem Judæos univerſim ſemper tribuiſſe, ideóque non à populo, ſed a Sacerdote tantùm, & non niſi in ſanctuario, idque tempore ſolenni, hoc nomen prolatum fuiſſe. Denotat, ut aiunt, ipſiſſimam Dei eſſentiam, qualis eſt in ſeipſo, ſive in ſtatu ante mundano, præcedenter ad omnia ipſius opera externa; ideóque vocari, ut ait Maimonides, *Schem Hammephoraſh, Nomen expoſitum, quià clarè & citra ullum æquivocationem, de ſubſtantiâ creatoris docet.* Reliqua autem Dei nomina aliquam virtutem aut excellentiam divinam connotant, ad opera externa referendum. Quoad alia duo nomina, *duodecim, aut quadraginta duarum literarum,* quid ſint, nullibi memoratur. Sed neutrum eorum fuiſſe unicum vocabulum, at ſententiam, aut ſententiolam, quæ totidem literis conſtabat rectè videtur notâſſe idem Maimonides. Denique, quæcunque ſub hoc capite occurrunt apud Cabaliſtas, ultra ea, quæ commentatus eſt R. Moſes Maimonides *de nominibus, eorumque poteſtate*, pro fictitiis

יהוה

Mor. Nev. par. 1. c. 16.

שם המ-פורש

Ib. c. 61, 62.

tiis aut pseudomysticis habeo, quibus immorari haud operæ pretium esset.

His ita notatis de Cabalâ Verbali, æquum esse videtur hanc partem, tanquam membrum inutile aut malè sanum, amputare à cætero corpore. Atque alteram Cabalam, sive Cabalæ partem, quam diximus Realem, ad examen rationis adducere : duo sunt in Cabalâ Reali, præ cæteris, ut mihi videtur, insignia Capita ; Doctrina Sephiroth, & doctrina Quatuor Mundorum, vel Systematum. Hæc utramque paginam faciunt & ubique celebrantur in illa philosophiâ mysticâ : ab his igitur, tanquam exemplis primariis, quid de reliquis, minoris notæ, statuendum sit, facilè judicabimus.

Sephiroth Cabalistica sunt decem : & in tabulis suis disponuntur variis modis ; quandoque per modum columnarum, quandoque circulorum, quandoque sub formâ & lineamentis humani corporis, quandoque aliter. Nomina autem sunt, Kether, Cochma, &c. Neque refert quo depingantur modo.

Vid. Apparat. in Lib. Zohar par. 4.

Sephir. 1.
כתר
Corona.

2.
חכמה
Sapientia.

3.
בינה
Prudentia.

4.
נרולה vel חסר
Magnificentia, vel
Benignitas.

5.
נבורה
Severitas.

6.
תפארת
Pulchritudo.

7.
נצח
Victoria, vel æternitas.

8.
חור
Gloria.

9.
יסור
Fundamentum.

10.
מלכות
Regnum.

En decem Nomina aut Voces, quas *Sephiroth* appellant, & ubique crepant Cabaliſtæ: ſed quæ notio, qui ſenſus ſubeſt ſingulis, parum conſtat. Communis ſignificatio horum vocabulorum ſatis nota eſt: hoc autem in loco neſcio quid magni & ſacroſancti involvunt, aut involvere creduntur; ac ſi omnis ſapientiæ, tam divinæ quàm humanæ, theſauri, hiſce decem capſulis abſconditi laterent. Aperi, quæſumus, Theſauros tuos, Myſta Cabaliſtice, ut quid intus ſit, vide-

videamus; primâ enim facie nihil præ se ferunt singulare aut eximium. Visne ut hæc sint totidem rerum classes & summa genera, quas vulgò appellant Categorias? Sed nimis recens est illa doctrina, neque ad hæc capita revocari possunt rerum omnium cognitarum ordines & multitudo. Visne Platonicam Triadem, vel etiam Christianam hìc occultari? Sed non respondet numerus, neque illud dogma recipiunt Judæi. Vis denique alias naturas divinas, & numero plures, hic intelligi? vel divinas & humanas, simplices & compositas, superiores & inferiores? Fac tantùm ut innotescat vis cujusque Sephiroth clarè & distinctè, nos paratos invenies ad amplectandam veritatem, à quocunque fonte profluentem.

Consulamus igitur, si libet, harum Tabularum expositores, atque etiam Lexica Cabalistica: ut discamus, primò, quid sibi velint Sephiroth in genere & complexim: dein, de singulis quæramus, quid nomen cujusque, quid notio & natura ferant. Per Sephiroth in genere, eorumque grados, Emanationes rerum à Deo, qualescunque & qualitercunque, intelligere videntur. Dico *qualitercunque*, nam indistinctè & confuse hæc omnia efferunt: & non tantùm Sephiroth, sed etiam Mundum Aziluthicum, de quo postea: & Adam Cadmon quod appel-

lant, aliaque, per modum emanationis à Deo provenire ſtatuunt. Sephiroth autem dicuntur, ſive Numeri, (ex nonnullorum interpretatione) *reſpectu Infiniti; ſicut enim ab uno numerali profluunt omnes numeri, ita Sephiroth emanârunt ab uno primo Infinito.* Hæc prætereà nuncupant Ideas & Exemplaria ſapientiæ divinæ, & operationis divinæ media aut inſtrumenta: cum aliis innumeris characteribus incerti ſignificatûs, in quibus repetendis horas malè collocarem. Quare id potius diſpiciendum, ſi in ſingulis ſeorſim explicandis quicquam nos clarius doceant.

Port. Cœl. diſſ. 8. c. 8.

כתר

PRIMUM Sephiroth eſt *Kether*, *Corona:* de quo, ſi Lexicon Zohar conſulamus, pauca dicuntur, & frigidè. *Sicut Corona*, inquit, *eſt ſuprema omnium veſtium corporis, ſic hic modus ſummitas eſt Aziluth, vel circumſcribit Aziluth.* Expoſitoris autem Tabulæ Sephiroticæ hæc ſunt verba: *Prima Sephirah eſt circulus Arick Anpin*, i. e. *Longâ facie præditi, ſeu Longammi, & coronæ ſummæ, quam denotat apex literæ jod nominis Tetragrammati. Hæc circa ima emanationis ſuæ vocatur Longus & Non-ens, circa ſumma verò Infinitum: In medio, habet tria capita, propter quæ dicitur Antiquus Dierum.*

NE

Ne ſcintillam quidem lucis hîc video. Obſcura per obſcuriora, dubia per ambigua: dum explicari dicuntur, plurium rerum incertarum accumulatione magis obfuſcantur. Sed quò nihil deſit aut deſideretur in ſuâ explicatione, varia cognomina & ſubalternas notiones ejuſdem Sephiroth, ſubnectit Author, his verbis: *Cognomina & ſubordinata hujus Sephiræ*, ſunt, 1. *Lux: nam* אין סוף *Infinitum*, & אור *Lux*, *numeris æquipollent.* 2. *Cauſa cauſarum.* 3. *Color niger.* 4. *Lorum Phylacterii capitis dextrum.* 5. *Ehjeh.* 6. *Fons ſine fundo.* 7. *Miſericordiarum Pater.* 8. *Aleph magnum.* 9. *Timor domini.* 10. *Lux inacceſſibilis.* 11. *Dies Æternitatis.* 12. *Privatio.* 13. *Mens.* 14. *Tredecim oracula miſericordiæ.* 15. *Hic*, *Ille.* 16. *Nihil.* 17. *Oriens.* 18. *Caput album.*

En octodecim notas & characteres primi Sephiroth, ad illuſtrandum ipſius naturam & virtutes. Ego verò ingenuè fateor, per hæc additamenta aut appendices me nihil plus ſcire aut ſapere. Hoc certè ſcio, rem quampiam malè definiri aut explicari per metaphoras, allegorias, aliaſque locutiones figuratas: multò magis per rationes ſibi invicem oppoſitas & repugnantes. Aiunt autem, ut vides, hoc primum Sephiroth eſſe *Album*, *Ni-*

grum, *Lucem*, *Privationem*, *Nihil*. Ecquiſnam hinc inſtructior eſt à doctrinâ primi Sephiroth? aut certior factus quid negat, quid affirmat, quid in ſe continet? vera ſint an falſa, quæ nos docet, aut docere videtur?

Quare cùm in hoc primo tentamine nihil profecerimus, age, experiamur, ſi placet, in ſecundo Sephiroth: ſi forte illic apertiùs ſeſe explicent Cabaliſtæ. Secundum Sephiroth dicitur *Cochma*, *ſapientia*. *Cochma*, inquit Lexicon Zohar, *eſt initium actuatæ Idealitatis: Caput & principium Aziluth*. Prætereà, in doctrinâ metallicâ, inquit, *Cochma eſt gradus plumbi, vel ſalis primordialis, in quo latet plumbum ſapientum*. Profit tibi, Lector, hoc quicquid eſt commentarii, mihi quidem inutilis. Expoſitorem prætereà conſulamus, de cognatis & adjunctis hujus Sephiroth. *Cognomina & ſubordinata Cochma*, inquit, *ſunt*, 1. *Jah*. 2. *Jod Tetragrammati*. 3. *Principium*. 4. *Primogenitura*. 5. *Voluntas*. 6. *Terra viventium*. 7. *Jeſch*, *Ens ſeu Eſſentia*. 8. *Lux primitiva*. 9. *Triginta duæ Semitæ Idearum*. 10. *Septuaginta legis ſpecies*. 11. *Bellum*. 12. *Judicium*. 13. *Amen*. 14. *Liber*. 15. *Sanctum Sanctorum*. 16. *Informe*. 17. *Profundum cogitationis*. 18. *Cogitatio*. 19. *Formido*. 20. *Eden*. 21.

חכמה

Olì

Olei unctionis ſcaturigo. 22. *Vinum aſſervatum ab orbe condito.* 23. *Quis.* 24. *Membrum virile ſummum.* 25. *Verbum, ſeu Oratio.*

Deus bone, Quæ ſtrues rerum & verborum! ſine calce & arenâ: ſine nexu, ſine ordine, ſine cognatione. Locutiones tralatitiæ, peregrinæ, obtortæ. Expoſitiones promittunt, afferunt ænigmata, aut vaga ſomnia: & dum ſe profitentur interpretes, cæcis ambagibus argumentum confundunt. Quid aliud hoc eſt, quàm ludibrio habere mentem humanam? & pro veritate ſolidâ, rerum umbras aut nuda figmenta proponere. Si bonâ fide nobiſcum agere velint Doctores Cabaliſtici, tàm in hac ſuâ Decade Sephiroticâ, quàm in ſuo Mundorum quaternione, iis duo peragenda ſunt; Dicendum primò, quas ſequantur rerum notiones generales; quæ principia, & prima fundamenta cognitionis: niſi enim in his conventum fuerit, de reliquis, quæ ab his dependent, fruſtra diſceptabitur. Nos conſuetas & ubique receptas rerum rationes amplectimur, & quæcunque cadunt in conceptum humanum diſtinguimus, primò, in Creatum & Increatum, Finitum & Infinitum. Creatum autem quodcunque, vel eſt ſubſtantia, vel modus ſubſtantiæ, vel relatio. Subſtantia item dividitur in Corpoream & Incorpoream: atque hæc

denique in suos ordines & gradus. Hæc est communis semita, seu potiùs scala intellectûs humani, quâ ab imis ad summa ascenditur, atque itidem descenditur à summis ad ima. Quicquid percipimus, intra hos limites continetur: quoties igitur definiendum est aliquid & circumscribendum, reducitur primùm ad suum locum in hâc scalâ, quasi ad suum genus & familiam. Dein, iis signatur proprietatibus, quibus ab aliis sui generis distinguitur. Unde oritur notitia illius rei distincta, & à cæteris omnibus separata.

Præterea, quùm in omni arte aut scientiâ sint quædam vocabula, aut prorsus nova, aut proprii significatûs, ab usu quotidiano alieni; ne novo Lectori fraudem faciant, solent docti, in singulis ferè disciplinis, Lexica aut Glossaria componere: ubi dictionibus notis & explicitis, minùs notarum sensus & propositum exprimitur. Hâc methodo perinde utendendum erat Doctoribus Cabalisticis, ut de eorum sententiâ constaret. In omni enim scientiâ, ut de principiis & notionibus summis, ità secundò de verbis, eorumque usu & acceptione, conveniendum est. Duo igitur, ut diximus, desiderantur in philosophiâ Cabalisticâ, ut, siquid valeat, necne, dijudicemus: primò, principiorum notitia & consensus, sive Scala Logica, ut ità dicam, rerum & notionum:

tionum: dein Glossarium, de vocum & verborum expositione.

Sed ut pergamus in proposito examine: placetne ut tertium Sephiroth ordine jam prosequamur? Et dein quartum, quintúmque, & sic deinceps. Sed quo duce? aut quo fructu? Hactenus enim operam lusimus in hoc studio, & apud hos interpretes: neque clariora nobis suppeditant documenta in sequentibus, sed quo magis descenditur ad inferiora Sephiroth, eo magis inter nebulas & caliginem sese abscondunt. Vereor igitur nè tædio essem Lectori, si in his tenebris errantem diutiùs retinerem. Pergamus potiùs, si libet, ad alterum caput hujus doctrinæ Cabaïsticæ, quod de *Quatuor Mundis* instituitur: & periclitemur iterum, si forte in hac parte disquisitio nostra magis ex animo succedat.

Quatuor Mundi Cabalistici sunt, Aziluth (אצילות,) Briah (בריאה,) Jetzirah (יצירה,) Asshiah (עשייה,) Qui reddi solent *Mundus Emanationis*, *Creationis*, *Formationis*, & *Fabricæ vel Factionis*. Et in horum summitate collocant En Soph (Infinitum) sive, ut alii appellant, Mundum Ensophicum, cæterorum omnium primam radicem. Sed quæ nova Systemata, inquis? Quos novos mundos, invisos & inauditos antea, nobis affers? Mundum Increatum sive Idealem, creatúmque

tumque agnoſcimus: atque hunc partiri ſolemus in Corporeum & Intellectualem: neque ullus præterea rerum univerſarum ordo cadit in cogitationem aut intelligentiam humanam. Audiamus utcunque quid philoſophantur Cabaliſtæ, de naturâ, formâ, aut apparatu horum mundorum.

Quoad mundum Aziluthicum, Lexicon Zohar explicat, ſuo more, tam in genere, quam in ſpecie, quid per Aziluth intelligendum ſit: & ne Lectorem fraudare videamur quocunque lumine, utrumque apponendum duximus. *Aziluth eſt ſyſtema emanantium. Evacuato primùm loco pro mundis, non contingebant ſe Lux infiniti ambiens, & Lux vacuo immiſſa: ſed Lux infiniti in vacuum illud influebat per lineam, canalemve quendam tenuem. Illaque Lux eſt principium Emanativum atque Emittens: Lux autem quæ intra vacuum eſt, eſt principiatum Emanans; quæ duo non cohærebant, niſi mediante ſupradictâ lineâ.* Dein *Aziluth* in ſpecie, inquit, *denotat ſyſtema primum è quatuor Olamoth: quod exinde Aziluthicum dicitur: quale nimirum reperitur poſt factam Reſtaurationem, (quam* היקון *dicunt) de quo nota ſequentia. Decem Sephiroth ſyſtematis Aziluthici generalis, ſunt decem* נקודות *ſeu puncta, quæ primùm*

primùm prodierunt è vaſis, ad fracturam tendentibus: ex iſtis facta eſt Reſtauratio. Ex primo enim puncto facta eſt corona Aziluthica, quæ vocatur Arich Anpin: ex ſecundo & tertio, Abba ve Imma: ex ſex ſequentibus, redintegratus eſt Seir Anpin: & ex ultimo formata eſt uxor ejus.

MANET adhuc mihi incognitus hic mundus Aziluthicus, non obſtante hâc explicatione generali & ſpeciali. Id tantum capio, per Emanationem factum fuiſſe ex ſententiâ Cabaliſtarum: ut à fonte flumen. Sequitur Mundus Briathicus ſive Briah: quod aiunt accipi vel de creatione hominis; ob multas rationes myſticas, quas piget recitare; vel de *creatione mundi factâ per converſiones & rotationes literarum* אלבכם, & אתבש, & *per unam & ducentas triginta portas, ſeu modos combinatorios.* Gentem cerebroſam! quæ ex conjugatione literarum & ſyllabarum, ludendo mundos efficit, ut pueri domunculas ex chartis.

TERTIUS Mundus Jetzirah, in libro ſic dicto, interprete Rittangelio, eſt mundus Angelorum; vel, ut inquit ille, *Decem mundi Angelorum qui abſconditi ſunt ab oculo intellectûs corporeo.* Author Philoſophiæ Cabaliſticæ per mundum Jetzirah intelligit ſubſtantias in *ſubjecto productas, ſive Angelos corporibus*

ribus Ethereis indutos. Aitque ſe ore tenus à Magiſtro ſuo, R. Iſraele Serug, accepiſſe, *quod naturæ Jetzirathicæ conſtent è ſpiritibus Briathicis, & corporibus Aſhiathicis.* Per Mundum autem Aſhiathicum, ſive mundum Fabricæ, intelligunt mundum aſpectabilem corporeum. Neque de eâ re lis erit aut controverſia.

En quatuor Mundos Cabaliſtarum: quorum inferiores agnoſcimus, ſuperiores autem ultra omnem oculorum aut mentis aciem elati, in vacuis ſpatiis & regionibus ſupermundanis abſconduntur. Abſconduntur, inquam: neque enim aut ſuâ luce patent, aut mutuatitio lumine commentatorum. Tam Authores, quàm Interpretes, rerum umbris decepti, errores ſuos novorum verborum fuco obducunt. Quæcunque intelligimus ipſi clarè & diſtincte, libenter aliis exponimus, modo intelligibili: ſed cùm ſcientiam myſticam affectamus, fingimus myſteria ubi nulla ſunt, vel ſonoris & ambiguis verbis aliquid magni ſubeſſe: idque nos capere quidem, ſed nolle tam ſacra in vulgus ſpargere, credulis perſuademus. Quamobrem, qui latibula quærunt, & ſibi metuunt ab apertâ oratione, ſemper mihi ſuſpecti ſunt de ineptiis, vel impoſturis. Denique, ut finem faciam, inter legendum hujuſmodi ſcripta, Cabaliſtica, Theo-

Theosophica, Hermetica, & omne genûs Pseudo-mystica, sæpe mihi redeunt in mentem verba Christi, (Joh. iii. 19, 20, 21.) *Dilexerunt homines potiùs tenebras quàm lucem, quia sunt illorum opera mala. Quisquis enim quæ mala sunt, agit, odit lucem: nec venit ad lucem, nè arguantur opera ipsius. Qui verò dat operam veritati, venit ad lucem, ut manifesta fiant opera ipsius, quòd secundum Deum facta fuerint.* Non nescio, hoc dictum mores hominum respicere & vivendi rationes: sed non minùs quadrat in ementita veritatis studia, eósque reprehendit tenebriones, qui, subdolis artibus, claræ rationis examen fugiunt.

HACTENUS duo præcipua capita, vel fundamenta, Cabalæ Judaicæ perstrinximus. Sunt prætereà multa alia, his quidem minoris notæ, sed tamen, apud Mystagogos istos, non exigui nominis. Cujusmodi sunt *Triginta duæ semitæ sapientiæ:* de quibus tractat Liber Jetzirah, cum suo commentario. Dein *Quinquaginta Portæ prudentiæ:* per quas Moses, ut aiunt, mirandam suam scientiam adeptus est, & in suo Pentateucho abscondidit, artificio Cabalistico eruendam. Denique multa & præclara mysteria jactant sub titulis Adam Kadmon, Seir Anpin, Arick Anpin, Attika, cum multis aliis.

Sed

Sed me tædet pudetque difficilium nugarum. Et quò te earum etiam tædeat, ingenue Lector, ante oculos tibi ponam Libri nuperi Cabalistici titulum, qui ferè omnes in se complectitur. Scriptus est à R. Abrahamo Cohen, Irira, ad exponendum Cabalam, sub hoc titulo : שער השמים *Porta Cælorum. In quo Dogmata Cabalistica de En soph, Adam Kadmon, Zimzum, Quatuor Mundis, Nomine Tetragrammato, Revolutionibus Alphabeticis, Avvir Kadmon, Personis Attick, Arich, Abba Viemma, Seir Anpin, & uxore ejus. De Luminibus Cranii, oculorum, aurium, narium, oris, in Adam Kadmon : De partibus Animæ : Literis Tetragrammati : Quaternario, Denario, Sephiris, numeris, mensuris, Pulchris Vestimentis, confractione & lapsu Vasorum, naturâ Vasorum, Radiorum, Lucis ambientis & internæ : De differentiis localibus in Sephiris, & de eo quod dicitur Longum, Latum, & Profundum in Sephiris : De descensu Animæ in corpus : De Sephiris, Akudicis, Necudicis, Berudicis : De restitutione vasorum, de conceptione, generatione, infantiâ, adolescentiâ & usu rationis τȣ Seir Anpin : De Bilance : De superintectione, vel involutione personarum intra se invicem, crinibusque capitis & barbæ, &c. Philosophicè proponuntur*

ponuntur & explicantur. Perlecto hoc titulo, inſpectiſque capitibus, facilè dices, opinor, cum Apoſtolo; de Judæis non minùs quam de Gentibus: ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν. *Vani facti ſunt in cogitationibus ſuis.* Rom. i. 21.

Quin, obſecro, ne graveris, Amice Lector, ſi unico adhuc exemplo Cabaliſtarum ingenium oſtentamus. Prodiit, haud ita pridem, Liber dictus *Cabala Denudata:* opus laborioſum; in cujus Tomo ſecundo continentur aliquot Tractatus Libri Zohar; inter Cabaliſticos antiquiſſimi, & authoritate maximi. Author hujus Libri dicitur R. Schimeon Jochaides, circa tempora excidii Hieroſolymitani. Hunc referunt vixiſſe duodecim annos in ſpeluncâ, ab omni hominum commercio ſegregatum. Ut haberet autem quo veſceretur, creatam fuiſſe in ſpeluncâ Arborem ſiliquiferam, atque fontem Aquæ: dein, ne veſtes detererentur, nudum ſediſſe in arenâ, ad collum uſque demerſum, atque ità totâ die ſtuduiſſe. Horum ſtudiorum fructus eſt Liber Zohar: in quo antiqua Cabala reviviſcit, & læta myſteriorum ſeges.

Tractatus autem Zohar qui hìc exhibentur, ſunt, primò סִפְרָא צְנִיעוּתָא *Liber Occultationis vel myſterii.* Secundò,

dò, האדרא רבא *Synodus magna.* Tertiò, האדרא זוטא *Synodus minor :* cum aliis nonnullis. Exiguus est tractatus primus, qui, in secundo, fusiùs explicatur : dein, Tertius est utriusque supplementum. Non est mihi animus hos tractatus ad examen revocare, ne læsæ patientiæ à Lectore accusarer : sed in secundo, tertioque, qui uberiores sunt, Editor apposuit titulos singulis capitibus, unde materiam cognoscere, & pretium cujusque æstimare licebit. Tractant in genere de *Macroprosopo* & *Microprosopo* : & speciales tituli Synodi magnæ hi sunt.

Sect. 1. Ingressus & præloquium.
Sect. 2. De statu mundi Inanitatis.
Sect. 3. De Macroprosopo, & partibus ejus : in specie de Cranio.
Sect. 4. De rore seu humiditate Cerebri Macroprosopi.
Sect. 5. Ulteriora de cranio Macropr.
Sect. 6. De Meninge Macropr.
Sect. 7. De Capillis Macropr.
Sect. 8. De fronte Macropr.
Sect. 9. De oculis Macropr.
Sect. 10. De naso Macropr.
Sect. 11. De Barbâ Macropr. in genere.
Sect. 12. De parte primâ barbæ.

Sect.

Sect. 13. De parte ſecundâ barbæ.
Sect. 14. De parte tertiâ.
Sect. 15. De parte 4tâ.
Sect. 16. De parte 5tâ.
Sect. 17. De parte 6tâ.
Sect. 18. De parte 7mâ.
Sect. 19. De parte 8vâ.
Sect. 20. De parte 9nâ.
Sect. 21. De parte 10mâ & 11mâ.
Sect. 22. De parte 12mâ.
Sect. 23. De parte 13tiâ.
Sect. 24. Concluſio de Macroproſopo.

Dein de Microproſopo.

Sect. 25. Ingreſſus de Microproſopo.
Sect. 26. De regibus Edomiticis.
Sect. 27. De cranio Microproſopi: & dein in duodecim ſequentibus ſectionibus cæteras partes Micropr. proſequitur, ad
Sect. 39. De corpore Micropr. in genere, ſub ſtatu Androgyneitatis.
Sect. 40. De parte fœmininâ Microproſ.
Sect. 41. De membris utriuſque perſonæ ſeparatis.
Sect. 42. De diſſectione maſculi & fœminæ, & copula eorum.
Sect. 43. De Judiciis.

Sect. 44. De homine ſuperno.
Sect. 45. Concluſio.

Hæc ſunt capita Libri Idræ, Synodi nempe majoris. Sequitur tertius tractatus Synodi minoris, qui eadem ferè capita proſequitur per modum auctarii. Extat præterea in hos tractatus commentarius Cabaliſtæ, inter recentiores celeberrimi, R. Iizchak Lorjæ. Atque alter è ſcriptis R. Naphthali Hirtz. Omnes tenebras & obſcuritates argumenti, per hæc lumina excuſſum iri, meritò quis ſperaret. Sed res malè reſpondet : luditur adhuc in ambiguis: neque ab Authore primo, neque à commentatoribus definitur quis ſit iſte Macroproſopus, quis Microproſopus, quos toties crepant : diſſecantque, ut vides, uſque ad decimam tertiam particulam Barbæ. Sed de Barbâ ſi quæras, re-
P. 71. ſpondet abundè R. Loria, *Barba Macroproſopi eſt gloria & decus corporis ſuperni. Ejus autem pili dicuntur duri propter magnum defluxum luminis in Microproſopum. Et ſicut ex parte cervicis Patrem & Matrem contegunt tredecim cincinni capillorum alborum, qui dependent à capite Macroproſopi uſque ad diaphragma ; ut inde fiant capilli Microproſopi ex alliſione luminis : ità per myſterium iſtius barbæ, demittentis*

radios

radios ſuos omnes copulæ fiunt per duas influentias ejus, ſuperiorem & inferiorem, quæ ſibi invicem ſuperincumbunt, ſeu duo barbæ apices, ad foveam pectoris uſque, ad inſtar maris fœminæ ; quæ copulæ inferiores tunc fiunt virtute luminum & cerebrorum, quæ ipſis tribuuntur, per hanc barbam. Dein Microproſopi barba à R. Naphthali ita deſcribitur, *Barba Microproſopi fit ex novem numerationibus, ſapientiâ, intelligentiâ, &c. quæ ingrediuntur per novem triades, victoriæ, gloriæ, & fundamenti Matris, in quibus ſemper exiſtunt victoria, gloria, & fundamentum Patris. Et intrant in novem Numerationes ipſius Microproſopi, & ex illis quoque fiunt novem partes barbæ Sanctæ Microproſopi.*

Hæc de Barbâ & Barbulâ. Si prætereà de naſo, de cranio, cæteriſque partibus interrogentur, præclara itidem reſpondent, & ab omni intelligentâ humanâ non minùs aliena. *Cum ratione* quandoque *inſanimus* omnes : ſed eſt morbus animi Orientalibus communis, *cum Allegoriis inſanire* : & Judæis proprius, *cum ſuâ Cabalâ.* Quis enim novit, ſi clarè & apetrè propoſita eſſet Doctrina Cabaliſtica, an riſum moveret vel admirationem. Id cetrè conſtat, vel res ipſas, vel modum proponendi eſſe ridiculum.

Sed quid tandem, inquies, omnibus perpensis, de Hebræorum Cabalâ statuendum erit? Nil habet arcani sensus, nil sapientiæ reconditæ: neque olim habuit? Rabbinorum cordatissimus, Moses Maimonides, ait, olim fuisse apud Hebræos de rebus divinis multa mysteria, sed periisse: vel injuriâ temporis, & repetitis Gentis istius calamitatibus; vel ex eo quòd prohibitum fuit mysteria divina scriptis consignare. Sed audiamus, si placet, ipsius verba Latinè. *Scito multas egregias sententias, quæ in gente nostrâ olim fuerunt, de veritate istarum rerum, partim longinquitate temporis, partim infidelium & stultorum populorum in nos dominatione: partim etiam quòd non cuivis (sicut exposuimus) concessa erant mysteria, periisse, & in oblivionem devenisse. Nihil enim permissum erat literis mandare, nisi ea quæ in Libros sacros digesta & relata erant. Nôsti enim Talmud ipsum inter nos receptum, olim non fuisse in certum Librum digestum, propter rationem istam, quæ tum passim obtinebat in gente nostrâ: VERBA QUÆ DIXI TIBI ORE, NON LICET TIBI SCRIPTO DIVULGARE.*

Mor. Nev. Par. 1. c. 71.

Hæc

Hæc eſt ſententia Maimonidis de occultâ veterique Judæorum ſapientiâ. Alii antiquam Cabalam in duo capita partientes, Bariſchith & Merkavah, illìc philoſophiam naturalem, hìc Metaphyſicam intelligi : atque primum in Geneſi Moſaicâ, alterum in Ezekielis viſionibus, fundari ſtatuunt. Neque ab hâc ſententiâ abhorrere videtur idem Maimonides. Sed qui hanc viam inſiſtunt, per leves & incertas allegorias, Moſen & Ezekielem ad ſuas partes & ad ſua propoſita, contorquent & accommodant. Mihi quidem videtur fieri vix poſſe ut omni careat fundamento Cabala Judaica: fœdiſſimè licet à Neotericis corrupta & adulterata. Etiam antiquis Fabulis aliquid ſubeſſe, fundamenti loco, plerumque conceditur ; neque veriſimile eſt, è nihilo proveniſſe famam & exiſtimationem doctrinæ Cabaliſticæ, à tot ſæculis ſermonibus hominum agitatæ, & à nonnullis omni ſtudiorum contentione cultæ & propugnatæ Si veniam damus conjecturis, in illam opinionem facilè deſcenderem, Antiquam Cabalam *Realem* (nam *verbalis* eſt figmentum humanum) tractâſſe potiſſimùm *de Rerum Originatione*, & *Gradationibus*. Sive de modo productionis aut profluxûs rerum à primo Ente, & earundem rerum gradibus & deſcenſu à ſummis ad ima. Atque

Ibid. c. 17.

hæc per suos mundos, & Sephiroth: & Personas & portas: per sua lumina & radios, & vasa & receptacula, & cortices aliosque modos, efferunt; qui veritatis speciem aliquam aut umbram retinent. Neque mirabimur hanc doctrinam nimiâ vetustate in fæces degenerâsse: nam, præter causas à Maimonide supra memoratas, notum est, Traditiones non penitùs intellectas facilè perire. Sed ut est ferax ineptiarum ingenium humanum, damnum compensari solet novis additamentis, & multiplici proventu fabularum: quibus, tanquam zizaniis, quæ supersunt bona semina maximam partem suffocantur. Aperte dicam: quicquid veri solidique habuit Cabala Judaica, multas ob causas sensim imminutum aut vitiatum fuit: Doctores autem Hebræi, quò nomen antiquæ Cabalæ & mysticæ alicujus scientiæ gloriam apud se retinerent, quod deperditum erat, suis inventis imaginariis resarciebant; &, prolabente tempore, per novos commentatores aliis aliisque superinductis figmentis, tandem tota abiit in confusionem. Quale quid est illa farrago, quam hodiè *Cabalam* appellamus.

Diximus suprà, id sibi proposuisse antiquam Cabalam, quantum conjecturis assequi licet, ut nobis exponeret Rerum om-

omnium processum à Primâ Causâ, & earundem in primam Causam recessum. Notandum est enim, credidisse Antiquos, *ex nihilo nihil fieri* : & quicquid est substantiæ, aliquo modo semper extitisse, semperque extiturum. Doctrinam enim de eductione rerum ex nihilo, & reductione in nihilum, Philosophis ignotam, primùm invexisse videtur Theologia Christiana : ut apud Stoïcos, Platonicos, aliosque videre licet. Neque in aliâ sunt sententiâ, ut mihi videtur, Cabalistæ : quandoquidem rerum ortum per *Emanationes* à primâ causâ explicant. Quod emanat autem ab alio, præ-exstitit ; licet sub aliâ forsan specie aut formâ. Loquuntur itidem de retractione rerum in primum Ens, revolutione & restitutione ad primævum statum. Quasi hanc animo concepissent Ideam, primum Ens, sive *En soph*, in se continere omnia : & eandem semper esse Entitatis quantitatem in universo, sive sit in statu creato, sive increato. Cum est in statu increato sive antemundano, Deus est omnia simpliciter : cum autem fit mundus, non augetur quidem Entitatis gradus aut mensura, sed Deus sese explicat & evolvit, per emanationes & effluxus à summis ad ima : quibus constituuntur diversæ rerum cre-

atarum formæ & ordines. Ideóque, ſæpe verba faciunt de *Vacuis*, & de *Vaſis* & *Vaſculis*, quaſi ad recipiendos hos effluxus: & de *Radiis* effluentibus: & de *canalibus*, quibus decurrunt & propagantur. Denique, cum Deus retrahit hos radios & reſorbet, perit mundus externus, atque omnia iterum fiunt Deus. *Emittis ſpiritum, creantur: abſcondis faciem, perturbantur.*

Idem docent hodierni Brachmanes apud Indos.

DIXI autem, eadem ferè docuiſſe veteres ſapientes, de rerum origine & progreſſu à Deo: & viciſſim de earundem regreſſu aut reſolutione in Deum. Creatio & Annihilatio hodierno ſenſu, ſunt voces factitiæ: neque enim occurrit, apud Hebræos, Græcos aut Latinos, vox ulla ſingularis, quæ vim iſtam olim habuerit. Præterea, quoad Philoſophos, notum eſt, in Stoicorum Scholâ præfata dogmata obtinuiſſe. Aiunt enim illi res omnes, ſuo modo, participare Deum, animaſque noſtras nominatim eſſe μόρια θεοῦ καὶ ἀποσπάσματα· unde Seneca de Animo, *Quid eſt autem cur non exiſtimes in eo divini aliquid exiſtere, qui Dei pars eſt.* Et apud Ciceronem dictum eſt, *à naturâ Deorum hauſtos animos & delibatos habemus, & decerptos à divinâ mente.* Neque minùs in Deum refundendos eſſe ſtatuunt, poſt certas temporum peri-

periodos. *Reſoluto Mundo*, ut inquit Seneca, *& Diis in unum confuſis, Jupiter, pauliſper ceſſante naturâ, acquieſcit ſibi, cogitationibus ſuis traditus.* Credebant, Univerſum alternare vices: nunc in Jove, nunc extra Jovem, conſiſtens. Secundùm illud Zenonis, Κατὰ χρόνων ποιὰς περιόδους ἀναλίσκων εἰς ἑαυτὸν τὴν ἅπασαν οὐσίαν, καὶ πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννῶν. Deus *ſecundùm quaſdam temporum periodos reſorbet res omnes in ſeipſum, & dein eaſdem ex ſeipſo regeneret.* Epiſt.6.

Facilis eſt comprehenſu hæc Stoicorum Hypotheſis, ſed nimis craſſa; ad materiam enim & res materiales omnia reſtringunt, & per Jovem ipſum nihil aliud intelligunt quàm ſimplicem Æthera; in quem reſolutum iri totum mundum credunt, denuò rediturum, ſtato tempore, in formam & faciem Naturæ; hoc eſt, in varias corporum formas & rerum ordines, quem Mundum appellamus. Sed ultra vim & ambitum Mundi materialis, alium agnoſcunt Egyptii, Orphici, Pythagorici, Platonici: qui tamen omnes, quoad rerum originem & finem, plurima habent Cabaliſticis affinia. Deum eſſe, aliquo modo, omnia; multoties & multifariàm innuunt Platonici; & per emanationes vel irradiationes ſui mundum produxiſſe. Crediderunt

ve-

veteres, cujuscunque ordinis, quantum mihi constat, *ex nihilo nihil fieri*; neque aliquid in nihilum reverti posse. Idque non tantùm intelligunt de *generationibus* quæ dicuntur, sive de transformationibus rerum aliarum in alias, in mundo jam facto: sed etiam, ut vocibus receptis utar, de Creatione & Annihilatione: quasi antè Mundi ortum, aut post ultimam abolitionem, non essent prorsus nihil rerum essentiæ, sed haberent semper suum modum subsistendi in naturâ divinâ, licet sine omni distinctione individuorum. Porrò, Circuitum quendam instituisse videntur, innumeris sæculis peragundum, inter hos duos rerum universarum maximè diversos ordines: statum scilicet Creatum & Increatum. Et finito mundi curriculo, refusisque omnibus in primam causam, fit quædam ἀποκατάστασις καθολικὴ, &, ut ita dicam, Deificatio universalis. Denique, hunc statum rerum Deificum non æternum fore autumant, sed, post immensa æva, novum iterùm oriturum esse mundum: atque has fatorum vices & alternationes perpetuò duraturas.

Hæc propterea pluribus exposui, quòd obscura magis elucescunt comparatione rerum, vel similium, vel oppositarum. Neque ulla mihi nota est philosophia aut hypo-

hypothesis, quæ propiùs accedit ad Cabalisticam, eâ quæ jam descripta est. Quod si forsan non occurrant singula apud dictos philosophos quæ ad absolvendam hypothesin adjunximus, omnium saltem fundamenta & stamina apud eos reperiuntur; & si perficere voluissent telam suam, & ad exitum perducere, his filis contexenda esset. Dein, quoad Cabalam, neque illa forsan explet omnes partes hujus hypotheseως: cùm circa rerum origines multò magis versetur, quàm in earum finibus & periodis explicandis. Sed quæ desunt aut vitiantur, supplenda sunt & corrigenda, secundùm analogiam principiorum, & congruenter elementis Cabalisticis: ut totum opus sibi constet, atque omnibus suis numeris absolvatur. Denique, cùm aliquamdiù mecum reputâssem, siquid esset in sapientiâ veterum, sive Græcâ sive Barbaricâ, quod cognationem aliquam haberet aut similitudinem cum Cabalâ Judaicâ, nihil in utrâvis reperi, quod ipsam specie & vultu magis referre videretur, quàm præfata Hypothesis, de originatione rerum à Primâ Causâ per effluxus & emanationes: & earundem, finito circulo, in suam originem refluxu. Hæc autem mysteria, *de modò ortûs & occasûs Rerum*, in hâc infimâ vitâ & umbrâ mortis, ubi jam versamur, captum

captum humanum reverâ superant, atque ideò frustra affectantur. Quod si aliàs tibi minùs placeat hæc interpretatio, neque in his latere existimes Arcanum Cabalæ; esto; ego non contestabor litem. Sed me sines itidem uti meo jure, neque à propriâ sententiâ dimoveri: quæ hujusmodi est, Cabalam Judaicam vel esse somnium sine Interprete, nisi ad hunc sensum convertatur. Et quicquid olim fuerit, hodiè est *instar salis infatuati: ad nihil valet ampliùs, nisi ut foras abjiciatur.* Hæc de Cabalâ Judaicâ.

NON me pœnitet, quod diutiùs in hoc argumento moratus sim, cùm ex eo pendeat, quicquid à Judæis afferri solet de rerum divinarum & naturalium cognitione. Nempe nihil celebrant Judæi sapientiæ nomine, præter Legem & Cabalam: & quæ latent in Lege mysteria, vi & ope Cabalæ recluduntur. Neque tamen hæc scripsi ad doctrinam illam refellendam: refelli enim non potest quod in tenebris absconditur: sed ut modum ostenderem, quo in lucem proferri debeat, vel ad æternas tenebras damnari. Intereà ne noceat incautis, & cæco tramite in errores ducat, præmonui, & pro viribus obstiti.

Sapi-

---- Sapientia prima eſt,
Stultitiâ caruiſſe:

Primuſque ad veritatem gradus, *præcavere errores.* Ad quos evitandos, in ſapientiæ ſtudio Legis vim ſemper habeat, *NULLI* Authoritati præter Divinæ: nulli rationi præter claræ & diſtinctæ, fidem penitus adhibendam eſſe.

Sæpe autem ex ipſa aviditate augendæ ſcientiæ, in errores dilabimur; vel ob præcipitem animi aſſenſum, ante examen peractum: vel earum rerum cognitioni inhiando, in quibus nullum examen locum habere poteſt. Nempe quæ viribus noſtris attingi nequeunt, neque ullo lumine, vel à naturâ nobis dato, vel cœlitùs admiſſo. Hujuſmodi ſunt ſpeculationes illæ de Mundo Angelico, ipſiuſque apparatu. In quot ſumma genera, & ſubalternas claſſes diſtribuitur Hierarchia cœleſtis: quid agunt, quæ loca habitant. Facilè credo, plures eſſe naturas inviſibiles quàm viſibiles, in rerum univerſitate: pluresque Angelorum ordines in cœlo, quàm ſunt piſces in mari; ſed horum omnium familiam quis nobis enarrabit? & gradus, & cognationes, & diſcrimina, & ſingulorum munera? Harum rerum notitiam ſemper ambivit ingenium humanum, nunquam attigit.

attigit. Theologi Ethnici multa philosophantur circa mundum invisibilem, Animarum, Geniorum, Manium, Dæmonum, Heroum, Mentium, Numinúmque & Deorum. Ut videre est apud Jamblicum de mysteriis Ægyptiorum, apud Psellum & Plethonem in Chaldaicis, & passim apud Authores Platonicos. Hos etiam imitati sunt ex Christianis Theologis nonnulli, circa Angelorum ordines: & Pseudo-Christiani Gnostici, sub Æonum & Deorum nominibus, multa confinxerunt in hâc materiâ. Denique Cabalistæ, in suo mundo Jetzirathico, myriades Angelorum lustrant, sub Ducibus Sandalphone & Metatrone; prout istarum rerum studiosis notum est. Sed ad quid valent hæc omnia? Quid sinceri solidíque habet hæc Philosophia Seraphica? Non sum nescius, mundi An-
Col. i. 16. gelici meminisse Apostolum Paulum, &
Eph. i. 21. in eo distinxisse plures ordines & classes. Sed in genere tantum; de his non philosophatur; nihil speciatim docet aut dis-
Col. ii. 8, 18. putat: quinimò reprimendos esse censet eos, tanquam vanâ scientiâ inflatos, qui in hæc incognita & inscrutabilia temerè sese ingerunt. Juvat utique, non diffiteor, quandoque in animo, tanquam in Tabulâ, majoris & melioris mundi Imaginem contemplari: ne mens assuefacta hodiernæ vitæ minutiis, se contrahat

hat nimis, & tota subsidat in pusillas cogitationes. Sed veritati intereà invigilandum est, modúsque servandus, ut certa ab incertis, diem à nocte, distinguamus. Sapientis enim est, non tantùm, ea quæ sciri possunt, scire: sed etiam, quæ sciri non possunt, discernere & discriminare.

Huic dissertationi de Judæis finem impositur, venit mihi in mentem Essenorum sive Essæorum, pervetustæ, celebrisque olim Sectæ, apud Judæos: qui priscorum Philosophorum speciem præ se ferebant, ipsósque Brachmanas institutis & vitæ ratione imitari videbantur. Jos. cont. Ap. lib. 1. Horum meminerunt Authores varii. Plinius, subridens, ex pœnitentibus & pertæsis humanæ vitæ cœtum illum compositum ait, neque unquam defecisse per aliquot annorum millia, licet ἄγυνον καὶ ἀσυνουσίαστον. *Gens sola*, inquit, *Esseni*, *&* *in toto orbe*, *præter cæteras*, *mira.* *Sine ullâ fœminâ*, *omni venere abdicatâ*, *sine pecuniâ*, *sociâ Palmarum. In diem ex æquò convenarum turba renascitur*, *frequentantibus*, *quos vitâ fessos*, *ad mores eorum fortunæ fluctus agitat. Ità per sæculorum millia*, (*incredibile dictu*) *gens æterna est*, *in quâ nemo nascitur. Tam fœcunda illis aliorum vitæ pœnitentia est.* Hist. Nat. lib. 5. c. 7. Argutè dictum, si minùs verè. Horum Philosophorum vivam

Quod omnis probus liber. & de Vit. Contempl. & in Apol. pro Jud. apud Euſeb. Item Joſ. Ant. lib. 18. c. 2 & de Bel. Jud. lib. 2. 12.

vivam imaginem depinxit Philo Judæus: vitámque eorum exhibuit, illi ſimillimam, quam duxerunt olim in Paradiſo innocui parentes: & nos iterum ducturi ſumus, Deo volente, in novâ Terrâ Futurâ. Oneroſum eſſet totum Philonis de hâc re ſermonem adducere: ſed, quod huc ſpectat maximè, quid de Philoſophiâ ſenſerint, itâ paucis enarrat. Φιλοσοφίας δὲ, τὸ μὲν λογικὸν, ὡς οὐκ ἀναγκαῖον εἰς κτῆσιν ἀρετῆς, λογοθήραις· τὸ δὲ φυσικὸν, ὡς μεῖζον ἢ κατ᾽ ἀνθρωπίνην φύσιν, μετεωρολέσχαις ἀπολιπόντες, πλὴν ὅσον αὐτοῦ περὶ ὑπάρξεως Θεοῦ, καὶ τῆς τοῦ παντὸς γενέσεως φιλοσοφεῖται· τὸ ἠθικὸν εὖ μάλα διαπονοῦσι, &c. *Philoſophiæ partem Logicam, ut parandæ virtuti non neceſſariam, relinquunt verborum captatoribus. Phyſicam verò, ut humano captu majorem, rerum ſublimium curioſis: eâ parte exceptâ, quæ de exiſtentiâ Dei, rerumque ortu, philoſophatur. In morali autem ſe ſtrenue exercent*, &c. Pauca habent, ut vides, in philoſophiâ naturali, ſed graviſſima, capita: de Deo nempe, mundíque ortu. Sed quâ ratione Mundi Originem expoſuerint, aut quatenùs à Moſe diſceſſerint, non indicat Philo. Neque plura ſuppetunt, quod ſciam, apud authores, Eſſenorum dogmata phyſica: modò ea adjunxeris, quæ, ex illorum mente tradit Joſephus, de Animarum immortalitate & futuris Paradiſis. Reliqua

Bel. Jud. lib. 2. 12.

liqua in suis Libris Sacris, quorum ille meminit, occuluerunt: & quærenda sunt maximè apud Brachmanas. Apud Brachmanas dico: cùm illorum esse propaginem Essenos, ex Clearcho notârit Josephus. Ità enim Clearchum intelligo, non Judæos in genere, sed Scholam Essenicam derivatam esse à Bragmanicâ. Quod ex cognatis moribus & institutis non malè arguitur.

Ibid.

Cont. Ap. lib. 1.

Hactenus de Judæis; de quorum Theologiâ & Philosophiâ integrum tractatum conscribere apud se constituerit Josephus: ut patet ex prooemio ad Antiquitates suæ gentis. Hunc tractatum, si absolutum salvúmque haberemus, quid valuerint in Scientiis Judæi, usque ad sua tempora, unico intuitu constaret. Ex illo autem tempore, utì periêre funditùs Esseni, ita Cabalistæ magis magísque degenerârunt: & doctrina illa, per tot manus tradita, & per tot sæcula, tanquam vinum sæpiùs transfusum, tandem in vappam desiit. Id quod pluribus argumentis aliunde constitit, & ex eo denique persuaderi possit, quod hi Authores, cùm de rebus clarioribus & notitiæ nostræ subjectis philosophantur; ut de naturâ Animæ, de Cœlis, aut aliquâ parte mundi corporei; vel planè aberrent à scopo, vel nihil supra vulgus doctorum sapiant. Quantillum itaque

Philo etiam opus non dissimile scripsisse dicitur, Phot. B B. cod. 104.

H me-

merentur fidei, cùm de rebus ſublimioribus, & humano ingenio inacceſſis, obſcura, ambigua, & ambagioſa oracula profuerunt? Sed de his ſatis, & de Literis Judaicis.

C A P. VIII.

De Ægyptiis, & multifariâ eorum Literaturâ.

TANDEM ad Ægyptios perventum eſt. Qui in ſecundis tertiiſve ſtare meruiſſent, ſi cuilibet genti locum ſuum aut ſecundum temporis ordinem, aut dignitatis, dediſſemus. Populus enim Ægyptius & perantiquus eſt & percelebris ſapientiâ; quorum utrumque id teſtari poſſit, quod inter laudes & ornamenta Moſis numeretur, eum Ægypti ſapientiam calluiſſe. Hæc igitur erat neque Moſe poſterior, neque viro illo maximo indigna. Prætereà, ad magnificandam ſapientiam Solomonis, ſuperáſſe dicitur ſapientiam Orientalium, atque *omnem ſapientiam Ægyptiorùm*; quo planè innuitur, Ægyptiacam illam fuiſſe illuſtrem, quâ major in comparatione nominari non poterat. Hæc à ſacris teſtibus. Idem teſtantur affatim Græci, non verbis tan-

Act. vii. 22.

1 Reg. iv. 30.

tantùm, ſed re & operâ: eorum enim præſtantiſſimi, quod ſuo loco explicabitur, Ægyptum petebant, tanquam Philoſophorum ſcholam, & divinioris literaturæ fontem. Romani denique, Ægyptios *omnium Philoſophiæ diſciplinarum parentes*, atque *ſolos divinarum rerum conſcios*, nuncupabant. Qualis autem fuerit, & quotuplex illa ſapientia Ægyptiaca, pluribus dicendum eſt.

Macrob. Som. Scip. lib. 1. c. 19. Saturn. lib. 1. c. 14. & lib. 7. c. 13.

Geometria ab Ægyptiis inventa fuit, ſecundum communem ſententiam; atque primùm occupata in dimetiendis & definiendis agris, quorum terminos auctus Nilus quotannis confundebat. Huic autem cauſæ vel occaſioni ſi artem coævam ſtatuant, arguit ſummam ſcientiæ Ægyptiacæ antiquitatem. Sed ut nulli genti, nulli ævo, nimiùm attribuamus, facilè credo hanc antiquam Ægyptiorum Geometriam, non ſolertem & profundam fuiſſe, ad omnes magnitudines Geometricas & ſubtiles Theorias, qualiter eſt hodierna, protenſam; at in Geodæſiâ, quæ dicitur, aliiſque documentis practicis quæ vitæ commoda ſpectabant, ſubſtitiſſe: & quemadmodum olim Plato diſtinxit Ἀγεωνόμους & Ἀγεωνομοῦντας, ità hîc diſtinguendum eſſe videtur inter γεωμέτρας & Γεωμετροῦντας· quales fuiſſe antiquas gentes, initiatos ſcilicet, non Myſtas in hâc diſciplinâ, illud argumento eſſe videtur, quod

Herod. in Euter. Diod. Sic. lib. 1. Laert. procem. Strab. lib. 16. & 17. Plato in Phædro. Achil. Tatius ad Arat. Phœn. princ. Jamb. de vit. Pyth. p. 144.

In Epinom. p. 990.

Pythagoras, qui eas omnes inviſerat ad corradendam à ſingulis ſcientiam, cùm redux in patriam, *virtutem lateris oblongi in triangulo rectangulo ad cætera comparati* ipſe excogitâſſet, maximum duxit & Hecatombe dignum inventum. Neque minùs Thales, qui Geometriam in Ægypto didicit, inventâ circuli & trianguli adſcriptione vel inſcriptione, gaudio emotus Diis Bovem immolaſſe dicitur. Cùm verò hæc ſimpliciora, pulchra licet & perutilia, in Geometriâ Barbaricâ non repererint, fruſtrà quis in eâdem quæſiiſſet theoremata magis operoſa, methodóſque Analyticas, quæ poſteris innotuêre: & quæ Græcorum ingeniis, in hâc materiâ præcláris, potiſſimùm debemus.

Laert.

ASTRONOMIA etiam dicitur Ægyptiorum inventum à pleriſque; quam, ſereno cœlo, innubi & impluvio, adjuti, cæteris gentibus priùs & fœliciùs exercuerunt. Non nego tamen aliis hanc laudem attribui, & maximè Babyloniis; à quibus Syderum ſcientiam didiciſſe Græcos innuit Herodotus; uti Geometriam ab Ægyptiis: δοκέει δέ μοι ἐντεῦθεν γεωμετρίη εὑρεθεῖσα, de Ægypto loquitur & inundatione Nili, ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν· πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα, καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον Ἕλληνες. Diodorus autem ipſos Babylonios, cum ſuis artibus, traduces

Plat. in Epinom. Ariſt. Metaph. 1. Laer. proœm. Diod. lib. 1. Achil. Tat. ut ſupra Manil. Aſtron. 1. In Euter.

Lib. 1.

duces facit Ægyptiorum; atque ad exemplum Ægypti, ſacerdotum ordines & ſcientiarum ſtudia inſtituiſſe: verba ipſius apponam, Οἱ δ' οὖν Αἰγύπτιοί φασὶ καὶ μετὰ ταῦτα ἀποικίας πλείστας ἐξ Αἰγύπτου κατὰ πᾶσαν διασπαρῆναι τὴν οἰκουμένην· εἰς Βαβυλῶνα μὲν γὰρ ἀγαγεῖν ἀποίκους Βῆλον τὸν νομιζόμενον Ποσειδῶνος εἶναι καὶ Λιβύης· ὃν παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν καθιδρυνθέντα, τούς τε ἱερεῖς καταστήσασθαι παραπλησίως τοὺς κατ' Αἴγυπτον ἀτελεῖς, καὶ πάσης λειτουργίας ἀπολελυμένους, οὓς Βαβυλώνιοι καλοῦσι Χαλδαίους· τάς τε παρατηρήσεις τῶν ἄστρων τούτους ποιῆσαι, μιμουμένους τοὺς παρ' Αἰγυπτίοις ἱερεῖς καὶ φυσικοὺς, ἔτι δὲ Ἀστρολόγους. Quæ ita reddit interpres; *Plurimas etiam poſtea ex Ægypto colonias in orbem terrarum diſſeminatas eſſe, dicunt. In Babylonem Belus, Neptuni & Libyæ, ut creditur, filius, coloniam duxit; & delecta apud Euphratem ſede, Flamines, pro more Ægyptiorum, impenſis & oneribus publicis exemptos, inſtituit; quos Chaldæos Babylonii nominant. Hi ſtellas, ſacerdotum in Ægypto, Phyſicorumque & Aſtrologorum exemplo, obſervant.* Rectè videtur Cicero utróſque populos in hâc re conjunxiſſe; *Ægyptii & Babylonii*, inquit, *in camporum patentium æquoribus habitantes, cùm ex terra nihil emineret quod contemplationi cœli officere poſſet, omnem curam in ſyderum cognitione poſuerunt.* Lib. 1. de Div.

Ego lites illas de primatu literaturæ inter gentes, aut primâ ſcientiarum inventione, parvi facio; cum eaſdem à pluribus ſimul inventas eſſe nihil impediat; atque noſtra magis interſit ſcire, qui auxerint adjuverintque ſcientias, quouſque perduxerint, & quæ monumenta aut dogmata, quorum ope in iiſdem excolendis proficere liceat, poſteris reliquerint. Quod autem de Geometria Barbaricâ diximus, idem ferè de eorum Aſtronomiâ dicendum eſſe cenſeo, eam non accuratam fuiſſe, aut univerſalem. Sapiebant Aſtronomiam veteres, ut Plutarchus ait, de Numâ Pompilio, ἥψατο δὲ καὶ τῆς περὶ τὸν οὐρανὸν πραγματείας, οὔτε ἀκριβῶς, οὔτε παντάπασιν ἀθεωρήτως. Quædam cœlorum phænomena obſervabant, ſed obſervatu faciliora; fixarum ortus & occaſus, errantium periodos & revolutiones; &, in uſus Genethliacos, quibus nimiùm indulgebant, Zodiaci partes, & Planetarum aſpectus. Præterea æquinoctia & ſolſtitia, aliaque ad anni formam explicandam neceſſaria. Et quidem, ſi rem rectè aſſequor, *Agriculturæ*, *Genethliacæ*, & *Calendarii* rationibùs, eorum Aſtronomia, aut unicè, aut potiſſimùm, inſerviebat. Planetarum Theorias, artis illius partem maximè operoſam, penetrâſſe veteres, aut complexos eſſe, non conſtat. Hypotheſes motuum cœleſtium primus Eudoxus conſtituiſſe dici-

dicitur; atque tabulas motuum, primus Ptolomæus. Methodos illas & artificia hypotheſeωn & calculorum Aſtronomicorum facilè credo à Græcorum ingeniis proveniſſe; minori in ſtudiis apparatu utebantur antiqui, ſaltem antiquiſſimi.

Dices forſan & Babylonios & Ægyptios plurimorum ſæculorum obſervationes cœleſtes apud ſe habuiſſe; rectè, ſed quales? prodeant & ſe monſtrent: de phænomenis manifeſtis, qualia jam attulimus, inſtitutas eſſe dicimus, aut de Eclipſibus præteritis? præteritis dico, neque enim mihi conſtat, aut Ægyptium, aut Aſſyrium Aſtronomum Eclipſin Solis futuram ſuâ arte unquam annunciâſſe; ob id celebratur Thales, quod Eclipſes primus prædixerit, neque hanc illi laudem, quod ſciam, Barbarorum quiſquam præripuit. De Babyloniis teſtatur Diodorus, eos nihil accurati ſciviſſe de Solarium Eclipſium calculis, περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν ἥλιον ἐκλείψεως, ἀσθενεστάτας ἀποδείξεις φέροντες, οὐ τολμῶσι προλέγειν, οὐδ᾽ ἀκριβῶς ὑπὲρ αὐτῆς παραγράφειν τοὺς χρόνους. Has nec prædicere, nec earum tempus definire, audent.

Laert. Cicer. de div. lib. 1. Plin. lib. 2. c. 12. lib. 2. m. fol. 117.

Hæc autem circa Aſtronomiam Barbaricam notavimus, non tam ex hiſtoriâ & certis teſtibus, quàm quod conſequentia ſint ad res notiores, neque aliunde redargui poſſunt. Non me latet ſemel at-

Lib. 1. fol. 71. & fol. 46. m.

que iterùm innui à Diodoro exactam rerum cœleftium fcientiam & obfervationes accuratas habuiffe Ægyptios; fed hoc comparatè ad cæteras gentes intelligo; cùm fine geometriâ & telefcopiis harum rerum accurata fcientia vix & nè vix haberi poterat. Cæterùm his non obftantibus, verum mundi fyftema antiquis innotuiffe, fyderúmque tam errantium quàm inerrantium naturam & materiam, verifimile eft; atque hinc fuam doctrinam de mundi formâ, & de corpore Lunari, quod Ἀντίχθονα appellat, fumpfiffe Pythagoram. Cùm eandem Lunam appellârint Ægyptii αἰθερίαν γῆν, tefte Proclo: & τοὺς ἀστέρας πῦρ εἶναι dixerint, quod de Fixis intelligo. Hujufmodi fummaria doctrinarum capita, quæ facilè & paucis tradi poterant, ad dogmata πατροπαράδοτα referre licet; fed methodos practicas & artes inftituendi calculos ad hypothefes particulares, hæc & quæ ab his dependent, cùm traditionibus commodè transferri nequiverint, defuiffe in veteri Aftronomiâ non fine ratione creditur.

In Tim. Plat. lib. 1. p. 45. Laert. procem.

Hæc de Geometriâ & Aftronomiâ Ægyptiorum. Muficam etiam & Medicinam coluiffe dicuntur: rectè, fed more Antiquorum, fine rerum Theoriâ. Medicina eorum fuit maximâ ex parte προφυλακτικὴ, facili methodo inftituta; & in condiendis quidem cadaveribus, quàm in

Diodor. lib. 1.

curan-

curandis corporibus magis ſtudioſi fuiſſe videntur. Illud autem ſingulare de iis refert Herodotus, quod pro ſingulis morbis & partibus affectis ſinguli eſſent medici; hic oculorum, ille dentium, alter alvi curam habebat, atque ita de cæteris; neque alter alterius provinciam ingredi auſus ſit. Unde, neceſſe eſt, ſcateret regio illa mediciolis. De Chemicâ, quæ Ægyptiis etiam à nonnullis aſcribitur, nihil habeo quod dicam; cùm eâ de re ſileant authores antiqui, & quæ afferri ſolent à recentioribus, incertâ authoritate, conjecturis, & interpretationibus, aut dubiis monumentis, niti videantur. Quoad Muſicam, dicitur quidem Hermes inveniſſe tres differentias tonorum, *acutum*, *gravem*, & *medium*; atque etiam Lyram trichordem. Sed, referente eodem Diodoro, arcebant viros à diſcendâ aut exercendâ muſicâ Ægyptii, quod eorum animos nimis emolliret. Multis poſt Hermetem ſæculis Pythagoras fertur inveniſſe rationes harmoniæ ex malleorum ictibus in officinâ ferrariâ; hæc illi magis profuit ad hanc artem quàm tota Ægyptus, aut longa per Orientem peregrinatio. Atque, ut nemini ſuum invideamus, Græcis accepta referri debent harum ſcientiarum, ac ferè reliquarum omnium, forma & diſpoſitio: in earum autem cauſis Phyſicis indagandis, quæ ultima

Lib 2. c. 84.

Diodor.

ultima est perfectio, adhuc laboratur. Hisce verò jam relictis, ad Physiologiam Ægyptiorum, quò maximè tendit dissertatio nostra, accedamus.

Cum Physiologiâ autem conjunxêre Antiqui Theologiam suam; ac cùm de rerum ortu & naturâ disserebant, de Diis etiam & eorum origine tractare soliti sunt. Quare apud eos *Cosmogonia*, *Theogonia*, *Theologia*, idem ferè valent; atque hæc omnia Philosophiæ nomine jam complectimur. Quid senserint Ægyptii *de rerum origine* nobis explicuit Diodorus Siculus libro primo; nempe ex confusâ elementorum massâ, quod Græci posteà Chaos dixerunt, mundum sublunarem formatum esse asserebant. Atque primam Telluris formam, Sacerdotes Thebani, ut ex Eusebio discimus, voluerunt esse Oviformem. Dein, quoad mundi sublunaris interitum & rerum exitum, duplicem esse statuebant, per Aquam & Ignem; quod à Sacerdote Ægyptio apud Platonem refertur. Et ἀποκαταστάσεων, periodósque Mundanas, cum primis docuerunt. Denique, cœlos & totam rerum compagem quod spectat, systema mundi quod appellamus Pythagoricum, omnium antiquissimum esse, & ab Oriente deductum, nihil dubito; hoc autem inter Mystas reservato, alterum magis percrebuisse verisimile est.

Præpar. Evang. lib. 3. c. 11.

In Tim.

Orig. cont. Cels. lib. 5.

Et

Et reverà quæ fuerint dogmata Ægyptiorum, & quid alios docuerint, ab eorum discipulis, philosophis Græcis, resciendum esse videtur; qui, ut notum est, relictà patrià, Ægyptum petere solebant ad adipiscendas literas altiores. Ità, exempli gratiâ, si Orpheus suam physiologiam, perinde ac sua sacra, ab Ægyptiis hauserit, in eâ non vulgare specimen habemus sapientiæ Ægyptiacæ; cum & Chaos, & transformationes Chaûs, & Telluris primævæ formam, eum nôsse & explicuisse constet; ut in sequentibus videbimus. Plerumque autem in expendendâ & indagandâ philosophiâ Barbaricâ, erramus, vel minoris, quàm par est, eam esse ducimus, cùm hujus aut illius phænomeni particularis explicationem quæsitum imus apud barbaros philosophos. Non enim id agebat philosophia illa antiquissima, ut rerum singularum examen institueret; frustrà quæres apud Priscos unde suas vires habeat Magnes, aut unde suos colores cœlestis Iris: quæ sit materia Ignis: quales Aquæ particulæ: aut quantus compressi aëris impetus? Non rerum istarum satagebat prisca sapientia, sed in Phænomenis *MUNDANIS*, ut ita dicam, & quæ totam naturam afficiebant, occupata fuit. Quæ *rerum Origo*, quæ *vicissitudines & periodi*, quis *supremus exitus?* Hæc si quæras ab

ab antiquis, responsum feres. Sed ad Ægyptios nostros redeamus.

Quemadmodum apud Persas Zoroaster, ità apud Ægyptios nominatissimus est Hermes Trismegistus; uterque rerum divinarum & humanarum scientià celebris, sed utriusque memoriam quandam, potiùs quàm historiam, tenemus. Pro eodem habeo Ægyptiorum Thoyth, Sanchoniathonis Thaautum, Platonis Theuth, & Druydum Mercurium. Sed quis fuerit, quando vixerit, quos libros exarârit, hæc inter ignota aut incerta numeranda esse censeo. Virum fuisse maximum, atque tempora Mosaica præcessisse, illud monstrare videtur, quòd, ex communi consensu veterum, fons esset & author sapientiæ Ægyptiacæ, quam Mosem edoctum esse legimus; ideoque Mose priorem statuit Eusebius in suo Chronico. Quoad libros Hermetis, qui circumferuntur sub ipsius nomine suppositios esse, rectè monuerunt & monstrârunt viri eruditi. Is, qui dicitur Asclepius, ab Apuleio, ut fertur, latinè traductus, cæteris habetur antiquior, & nonnulla forsan Ægyptiaca retinet. Immanis erat Librorum Trismegisti numerus, referente Jamblico: nempe ex Seleuci fide & computo, *duæ myriades voluminum:* ex Manethonis autem, *sex chiliades, quingenti & viginti quinque, supra*

Apud Euseb. In Phædr. & Phileb. Cæs. com. 6.

Casaub. Exer. 1. Sec. 11.

De myst. Ægyp. c. 1. Sec. 8. c. 1. 2.

pra tres myriades. Hic ſudant viri docti in expendendâ hâc librorum mole: alii verſus intelligunt, alii papyri folia, alii oratiunculas & breves ſermones. Ego Clementis Alexandrini computum libentiùs amplector, qui quadraginta duos numerat Hermetis libros, eorumque Catalogum & argumenta exhibet. Conſule locum, ſi placet: ubi obiter proceſſionem antiquo-barbaram Sacerdotum Ægyptiorum, non ſine voluptate, videbis. Hos Hermetis libros, ſi unquam extiterint, longa dies jam ſuſtulit è medio. Ex iis, quæ nuncupantur τὰ γενικά, de principiis rerum generalibus tractabant, adeoque non exigui erant momenti. Præ cæteris autem dolendum eſt mihi Hermetis Coſmologiam, cujus meminit Philo Biblius, periiſſe; unde ea quæ commentatus eſt Sanchoniathon de *mundi origine*, & quæ Diodorus de eâdem materia, ex mente Ægyptiorum traducta eſſe videntur. Sed de his plura in ſequentibus. Denique, quot fuerint Hermetes, quis primus, quis ſecundus, & quâ ratione diſtinguendi ſint, non diſcutio: neque enim nomina & perſonas quærimus, ſed res & dogmata; & probè novi, in id genus diſquiſitionibus quàm facile ſit ad incerta prolabi.

Strom. 6. p. 633.

Euſeb. præp. Ev. li. 1. c. 10. p. 34.

Hæc hactenus: Quâ ratione antiquæ gentes barbaræ, quæ dicuntur, & potiſ-

ſimùm

ſimùm Ægyptii, ſapientiam ſuam acquiſiverint, infrà erit dicendi locus: quomodò autem retinuerint & conſervarint, non inutile erit, coronidis loco, hîc paucis
Diod. Sic. l. 1. exponere. Notum eſt, inter Ægyptios, ſcientiarum & diſciplinarum ſtudiis ſacerdotes, omnium maximè, operam na-
Chærem. apud Porph. de abſt. vâſſe; neque tantùm religionis & rituum ſacrorum, ſed philoſophiæ etiam curam & cuſtodiam iis eſſe demandatam: οἱ δὲ ἱερεῖς καὶ φιλοσοφίαν ἤσκουν, καὶ ἀστρονομίαν, inquit Strabo, l. 17. Unde præceptores Pythago-
Clem. Alex. Strom. 1. ræ, Platonis, & Eudoxi, in Ægypto, tot Sacerdotes nominantur; & Pythagoras
Porphyr. de vit. Pyth. dicitur literas accepiſſe ab Amaſi, Ægyptiorum rege, ad ſacerdotes, ut extero literaturam Ægyptiacam ambienti faciliores eſſent aditu. Ità ſacerdos erat qui miranda illa & Græcis inaudita, So-
Tim. Plat. loni retulit, de Atlantide primævâ: & ſacerdotes Memphi, ubi Vulcani Templum, Philoſophos Memphiticos appellat Diodorus, cùm eorum ſententiam de formâ tripartitâ Telluris & incrementis Nili recitat. Quid plura addam in re notâ? Diſcipulorum ſuorum, ex Græciâ adventantium, catalogos retinent & oſtentant ſacerdotes Ægyptii, referente Diodoro
l. 1. v. fin. Siculo; οἱ γὰρ ἱερεῖς τῶν Αἰγυπτίων ἱστοροῦσιν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, παραβαλεῖν πρὸς αὐτοὺς Ὀρφέα τε καὶ Μουσαῖον, &c. πάντων δὲ τούτων σημεῖα δεικνύουσι, τῶν μὲν εἰκόνας, τῶν δὲ τόπων, ἢ κατασκευασμάτων

σκευασμάτων ὁμωνύμους προσηγορείας. Atque *horum omnium ostendunt quædam signa aut monumenta, quà imagines, quà desumptas è regionibus aut operibus denominationes.* Denique horum sacerdotum collegia erant & sedes in pluribus per Ægyptum locis; sufficit illud Heliopoli notare ex Strabone, teste oculato. Ἐν δὲ τῇ Ἡλιουπόλει καὶ οἴκους εἴδομεν μεγάλους, ἐν οἷς διέτριβον οἱ ἱερεῖς· μάλιστα γὰρ δὴ ταύτην κατοικίαν ἱερέων γεγονέναι φασὶ, τὸ παλαιὸν, φιλοσόφων ἀνδρῶν, καὶ ἀστρονομικῶν, ἐκλέλοιπε δὲ καὶ τοῦτο νυνὶ τὸ σύστημα καὶ ἄσκησις. Ἐκεῖ μὲν οὖν οὐδεὶς ἡμῖν ἐδείκνυτο τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως προεστὼς, ἀλλ᾽ οἱ ἱεροποιοὶ μόνον, καὶ ἐξηγηταὶ τοῖς ξένοις τῶν περὶ τὰ ἱερά. Hic ait se vidisse domicilia in quibus egerant Eudoxus & Plato, qui per tredecim annos, ut fama erat, cum his sacerdotibus versati fuissent. Sed ut pergamus. l. 17.

HANC suam sapientiam partim columnis partim libris sacris inscriptam, conservabant Ægyptii. Hæc paucis ignota sunt: neque tantùm Ægyptii, sed aliæ etiam gentes antiquissimæ columnis insculpere solebant res ad posteros transmittendas. Nota est de columnis Sethianis ante diluvium narratio Josephi; Lib. 1. c. 4.
quem penes sit fides. Sed de Babyloniis certior est memoria, unde observationes Chaldæorum circa Eclipses desumpsisse Callisthenem probabile est. Epigenesque, apud Plinium, ait, *Babylonios* Simpl. in l. 2. de cœl.
septin- l. 7. c. 56.

ſeptingentorum & viginti annorum obſervationes Syderum, coctilibus laterculis inſcriptas retinuiſſe. Præterea ex columnâ Babylonicâ deſcripſiſſe dicitur Democritus ſermones ſuos morales. At cæteris omnibus celebriores ſunt Hermetis columnæ in Ægypto, quarum meminêre plurimi & probatiſſimi authores. His aiunt Mercurium doctrinam ſuam antiquitùs inſcripſiſſe, eandemque expoſitam & elucidatam, Mercurium ſecundum multis libris complexum eſſe. Id ſaltem conſtat, ex his columnis multa deſumpſiſſe & Philoſophos Græcos & & Hiſtoricos Ægyptios. De Platone notat Proclus, ex Crantore, ſacerdotes Ægyptios affirmare quod ſermonem Atlantium ex his columnis mutuatus eſſet, eaſque ætate Procli aut Crantoris adhuc fuiſſe ſuperſtites. Ἐν ςήλαις ταῖς ἔτι σωζομέναις ταῦτα γεγράφθαι. Suam itidem Philoſophiam hinc accepiſſe Pythagoram agnoſcit Jamblicus, κατὰ τὰς Ἑρμῦ παλαιὰς ςήλας, ἃς Πλάτων ἤδη πρόσθεν καὶ Πυθαγόρας διαγνόντες, φιλοσοφίαν συνεςήσαντο· *quas Plato & Pythagoras ante eum legentes, philoſophiam indè conſtituerunt.* Alii etiam, ut Sanchoniathon, Phœnicius, iiſdem monumentis uſi ſunt : ille, ex Taauti libris & Templorum inſcriptionibus, ἀναγραφαῖς, philoſophiam ſuam & rerum geſtarum memoriam retuliſſe dicitur. Denique

Clem. Alex. Strom. 1.

De myſt. Ægypt. Sec. 1. c. 2.

que, ex eodem fonte, Manetho, ſcriptor & propheta Ægyptius, ſuam prom- Euſ.Chron. pſit hiſtoriam ſacram: ubicunque fuit illa Terra Seriadica, in quâ poſitas eſſe has columnas aſſerit.

Ammianus Marcellinus, qui Ægyp- Lib. 22. tum peragraverat, rerum mirandarum non incurioſus ſpectator, has Stelas in cavernis quibuſdam aut ſubterraneis fornicibus, quas propriâ voce Σύριγγας dixêre, reconditas fuiſſe ait; idque non procul à Thebis ſive Diaſpoli. Addit præterea ante Diluvium hic repoſitas eſſe: ut aquarum, opinor, injuriis immunes eſſent. Ante-diluvianas fuiſſe itidem aſſerit ſuas Manetho; atque idem de ſuis Sethianis Joſephus. Unde non immeritò ſuſpicari licet eaſdem eſſe columnas, has & illas, ſub alio nomine; præſertim cum non multùm ſit diſcriminis inter vocem Συριαδικὴ Joſephi, & Σηριαδικὴ Manethonis. Jucundum quidem eſſet Archæologias ante-diluvianas, vel monumenta literaria alterius mundi ſpectare & perlegere; ſed cùm ſuſque deque verſabantur omnia in Cataclyſmo, ægrè credo conſervari potuiſſe in illâ ruinâ univerſali, aut poſtea integras reperiri, hujuſmodi qualeſcunque inſcriptiones. Quanquam, ut verum fatear, ſiqua tentanda eſſet via, aut quærendum munimen contra vim & impetum tantæ cladis, nihil tutius eſſe po-

terat quàm quod in ſolidâ & ſubterraneâ lapicidinâ aut maſsâ ſaxeâ inſculptum hærebat. Sed cùm de re conſtiterit, de tempore aut loco litem non movebimus.

INSCRIPTIONIBUS ſacris ſuccedunt *Sacri Libri* Ægyptiorum; aliquanto recentiores, ſed non minùs celebres. Horum meminerunt plerique authores qui de rebus Ægyptiis ſcripſêre. Diodorus, cùm de ſacerdotum Ægyptiorum ſtudiis & officiis loquitur, inter alia, principibus adſtare dicit, ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένων πράξεων, τὰς ὠφελῆσαι δυναμένας παραναγινώσκοντες. Et his Commentariis referunt nomina & Catalogum Græcorum Philoſophorum, ut infra videbimus, qui ſapientiam Ægyptiacam edocti fuiſſent, οἱ γὰρ ἱερεῖς ἱστοροῦσιν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν, τῶν ἐν ταῖς βίβλοις, &c. His uſum eſſe Sanchoniathonem in opere ſuo Phœnicio componendo innuit Philo Biblius, cùm ea quæ ſcripſerat eum contuliſſe ait, τοῖς ἀπὸ τῶν ἀδύτων εὑρεθεῖσιν ἀποκρύφοις Ἀμμουνέων γράμμασιν συγκειμένοις. Manetho etiam dicitur Ægyptiacam ſuam hiſtoriam ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μεθερμηνεύειν. Neque enim ea tantùm quæ ad Deorum cultum aut imperii leges ſpectabant, in his Libris conſcripta fuere, ſed hiſtorica, qualiacunque majoris momenti, miſcellanea etiam, & omne genus philoſophica. Scilicet id penſi

Euſeb. præp. Evang. l. 1. c. 9. Joſ. contr. Ap. l. 1.

penſi & curæ datum erat ſacerdotibus, ut referrent in hos commentarios quicquid eſſet memoriâ & poſteris dignum; & quæ à majoribus accepiſſent, in iiſdem ea cuſtodirent diligenter. Ità Soloni retulit Flamen Saiticus, *quæcunque erant memoratu digna in Templis eorum deſcribi.* In Tim. Et miratur Strabo l. 17. in hos Libros non relatum fuiſſe quod de *Nili origine* & incrementis ſenſerint illi inter Veteres qui Æthiopiam permeâſſent. Θαυμαστὸν οὖν πῶς ἐκ τῶν τοιούτων ἀφορμῶν οὐ τελέως ἐναργὴς ἦν ἡ περὶ ὄμβρων ἱστορία τοῖς τότε· καὶ ταῦτα τῶν ἱερέων φιλοπραγμονέστερον ἀναφερόντων εἰς τὰ ἱερὰ γράμματα, καὶ ἀποτιθεμένων ὅσα μάθησιν περιττὴν ἐπιφαίνει. *Mirum itaque eſt cur tantis oblatis inveſtigandi occaſionibus, non prorsùs innotuerit imbrium hiſtoria ejus ætatis hominibus: præſertim cùm ſacerdotes curioſiùs in SACROS LIBROS referrent & reponerent, quæ ſubtilioris aliquid haberent cognitionis.* Heliodorus autem in his, ut videtur, Lib. 2. Æthiop. inſtructior, Græcis multa percontantibus de Nili fontibus & inundationibus, ſe reſpondiſſe ait ex propriâ ſcientiâ, & ex iis quæ in *Sacris Libris* præſcripta erant; ὅσα περὶ ποταμοῦ τούτου βίβλοις ἱεραῖς ἀναγεγραμμένα, μόνοις τοῖς προφητικοῖς καὶ γινώσκειν καὶ ἀναγινώσκειν ἔξεστι.

Hæc erant monumenta literaria Ægyptiorum, *Stelarum Inſcriptiones* &

Libri Sacri. In utroque autem genere quædam erant obvia & expoſita, vulgo & peregrinis; quædam autem in Templorum adytis reſervata. Hoc innuit ſuprà Heliodorus, cùm ait, ὅσα μόνοις τοῖς προφητικοῖς καὶ γινώσκειν καὶ ἀναγινώσκειν ἔξεστι· & Philo etiam, τοῖς ἀπὸ τῶν ἀδύτων εὑρεθεῖσι, ἃ δὴ ἐκ ἦν πᾶσι γνώριμα. Unde Cæſar, apud Lucanum, ad Achorea ſacerdotem Ægyptium ita loquitur,

--- *Quodcunque vetuſtis*
Inſculptum eſt adytis, profer.

Duplex enim erat doctrinæ genus apud antiquas gentes, δημώδες καὶ ἀπόῤῥητον, *doctrina vulgaris* & *doctrina arcana*; idque non tantùm ob diverſitatem materiæ, ſed eandem ſæpe materiam duplici modo tractabant, populari & philoſophica. Illa facilè patebat omnibus, per monumenta publica, & præceptores communes: hæc autem, ne inter manus populi verſata, vileſceret aut corrumperetur, non uno modo occultata fuit & abſcondita. Præterquam enim quod hujus doctrinæ monumenta in Templorum adytis, ut jam diximus, latebant, conſcripta erant non vulgari genere characterum; à moroſis ſacerdotibus, quibus id curæ erat, non niſi magno apparatu & exercitatione præeunte, enarranda. Quùm verò hæc non

non ſint prorſus indigna ſcitu, & ad notitiam literaturæ Ægyptaicæ pertinere videantur, ad eorum explicationem pauca quædam, ſi placet, ulteriùs ſubjiciemus.

Duplex erat, ut doctrinæ, ita Literarum genus, apud Ægyptios, *ſacrum* & *vulgare.* Id quod teſtantur Herodotus, Diodorus, Strabo, aliique plures. Herodotus in Euterpe, Διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται, loquitur de Ægyptiis, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱερὰ, τὰ δὲ δημοτικὰ καλέεται. Diodorus libro primo, Παιδεύουσι δὲ τοὺς υἱοὺς οἱ μὲν ἱερεῖς γράμματα διττὰ, τά τε ἱερὰ καλούμενα, καὶ τὰ κοινοτέραν ἔχοντα τὴν μάθησιν. Quod infra repetit diſtinctiùs, atque *ſacras* Ægyptiacas, *vulgares* Ethiopicas eſſe aſſerit: Ἰδίων γὰρ Αἰγυπτίοις ὄντων γραμμάτων, τὰ μὲν δημώδη προσαγορευόμενα πάντας μανθάνειν, τὰ δ' ἱερὰ καλούμενα παρὰ μὲν τοῖς Αἰγυπτίοις μόνους γινώσκειν τοὺς ἱερεῖς, παρὰ τῶν πατέρων ἐν ἀποῤῥήτοις μανθάνοντας, παρὰ δὲ τοῖς Αἰθίοψιν ἅπαντας τούτοις χρῆσθαι τοῖς τύποις. *Cùm enim ſuæ Ægyptiis ſint literæ propriæ, vulgares appellatæ, ab omnibus promiſcuè diſcuntur, ſacras autem dictas ſoli ſacerdotes cognoſcunt, ſecretò a parentibus traditas; his autem (Sacris) omnes indiſcriminatim Æthiopes utuntur.* Unde Sacerdotes illi propriè dicti ſunt ἱερογραμματεῖς. Doctrinæ Hermeticæ pars vel methodus myſtica, in adytis Templi Saitici reperta, dicitur ἀναγεγραμμένη ἐν ἱερογλυφικοῖς γράμμασι, teſte Jamblico. Ne- De myſt. Ægypt. Sec. 8. c. v.

que Libris tantùm, sed columnis etiam insignioribus, cum his literis sacris inscriptum erat; ut in Sepulchro Isidis & Osiridis, quod Nisæ in Arabiâ esse dicitur: Diodorus dicit στήλην ἑκατέρου τῶν θεῶν ἐπιγεγραμμένην τοῖς ἱεροῖς γράμμασι· & Sesostris columna, quæ in confiniis Arabiæ & Æthiopiæ posita erat, his literis, juxta Strabonem, transitum ipsius significabat: Φασὶν ἐνταῦθα στήλην εἶναι Σεσώστριος τοῦ Αἰγυπτίου, μηνύουσαν ἱεροῖς γράμμασι τὴν διάβασιν αὐτοῦ.

Lib. 16.

NEQUE tamen Ægyptiorum proprium erat institutum illud de duplici genere literarum, sed iis cum aliis gentibus Orientalibus commune, præsertim Æthiopibus & Babyloniis; de quorum utriusque literis sacris scripsisse videtur Democritus, si ex librorum ipsius titulis, Περὶ τῶν ἐν Μερόῃ, & περὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι, ἱερῶν γραμμάτων, judicare liceat. Ἱερῶν λόγων ἑρμηνευτὰς, apud Babylonios memorat Lucianus; & cùm ex columnâ Babylonicâ sermones morales sumpsisse dicitur Democritus, quod suprà notavimus, id de eâdem Babylone intelligo de cujus literis sacris scripsit; quibus forsan signata fuit ipsa illa columna. Denique Bragmanes Indi, non aliis tantùm literis, sed aliâ etiam à vulgari, linguâ, utuntur ad conservandam suam philosophiam. Sed pergamus in proposito.

Apud Laert.

De Macrob.

PRÆTER

Præter has literas ignotas, ſacrorum monumentorum cuſtodes erant ſacerdotes ferè inexorabiles ; qui, Draconum inſtar, his theſauris nocte dieque incubuerunt : & quod in libris ſacris ſcriptum erat, non niſi his interpretibus ad populum pervenit, ut ad exteros. De hâc difficultate queſti ſunt Philoſophi Græci, qui in Ægyptum profecti ad comparandas ſcientias, multos annos inſumpsêre in adeundis & demulcendis ſacerdotibus. Audiamus Strabonem de Heliopolitanis, quoad Platonem & Eudoxum. Συνανέβη δὴ τῷ Πλάτωνι ὁ Εὔδοξος δεῦρο, καὶ συνδιέτειψαν τοῖς ἱερεῦσι ἐκεῖνοι ἐνταῦθα τρισκαίδεκα ἔτη, ὡς εἴρηταί τισι· περιτ]ὲς γὰρ ὄντας κατὰ τὴν ἐπιστήμην τῶν οὐρανίων, μυστικοὺς δὲ καὶ δυσμεταδότους, τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς θεραπείαις ἐξελιπάρησαν, ὥστε τινὰ τῶν θεωρημάτων ἱστορῆσαι, τὰ πολλὰ δὲ ἐπεκρύψαντο οἱ βάρβαροι. *Eudoxus cum Platone eò*, ſcil. Heliopoli, *profectus eſt, & ambo cum ſacerdotibus tredecim annos ſunt verſati, ut à quibuſdam traditum eſt. Iſti ſacerdotes, cùm rerum cœleſtium ſcientiâ præſtarent, cæterùm arcanam eam ſervarent ; neque cum quoquam facilè communicare vellent : tempore & obſequiis tandem devicti, quædam expoſuerunt theoremata, plurima autem Barbari occultabant.* Sed præ cæteris memorabile eſt exemplum Pythagoræ, quo hoc δυσπρόσιτον ſacerdotum Ægyptiorum notum faciamus. Ille enim

Vid. Plut. de Iſ. & Oſir. p. 354.

Li. 17. p. 806.

cùm iter pararet in Ægyptum, rogavit Polycratem Tyrannum, ut Amasi Ægyptiorum Regi, amico & hospiti, scriberet, quò ad doctrinam sacerdotum liberiùs admitteretur; & cùm ad Amasin pervenisset, literas itidem ab ipso accepit ad sacerdotes, ut eorum philosophiæ particeps fieret. Unde ad Heliopolitas primùm profectus, ab iis ablegatus fuit ad Memphiticos, tanquam ad Seniores; Memphi, eodem prætextu dimissus est ad Diospolitas sive Thebanos; illi autem, cùm, metu Regis, causam nullam ulteriùs obtendere auderent, eum à proposito deterrere studebant, laboris & molestiarum magnitudine: ideóque dura admodum, & à Græcorum religione prorsùs aliena, ei jam novitio, injunxerunt. Cùm verò hæc omnia pertulisset, animo forti & invicto; ut sacrorum & studiorum consors fieret, invitis etiam extorsit. Hæc à Porphyrio narrantur, ex Antiphonte, de *vitâ virorum virtute illustrium.* Ex his probationibus Pythagoræ una videtur fuisse *Circumcisio;* quam subiisse Pythagoram testatur Clemens Alexandrinus: ἵνα εἰς τὰ ἄδυτα κατελθὼν, τὴν μυστικὴν παρ' Αἰγυπτίων ἐκμάθοι φιλοσοφίαν. *Ut ingressus Adyta, mysticam Ægyptiorum philosophiam addisceret.* Hoc quidem exigebant Ægyptii sacerdotes, juxta Origenem, ab omnibus qui ad sacra aut scientiarum studia admissi erant.

De Vit. Pyth.

1. Strom. p. 302.

Com. in Rom. c. iii.

erant. *Apud Ægyptios*, inquit, *à quibus omnes prope Gentes ritus ſacrorum & ceremonias mutuatæ ſunt, nullus aut Geometriæ aut Aſtronomiæ ſtudebat*, &c. *niſi ſuſceptâ circumciſione.* Multa erant prætereà probationum genera & κακοπάθειαι, ut appellat Porphyrius, quibus initiandos exercebant. Fateor autem hoc aliis gentibus, plus minùs, in uſu fuiſſe; Celtarum Druides, Judæorum Eſſeni, Græcorum Hierophantæ, myſteria ſua & diſciplinam ſecretam ἀμυήτοις tradere noluerunt: quinetiam juramento obſtricti erant quandoque ἐν ἀποκρύφοις ταῦτα ἔχειν. Idem de Perſis, Syris, Indis, rectè obſervatur. Sed præterquam quod horum multa originis Ægyptiacæ eſſe credantur, ad alias gentes imitatione traducta: ſi fortè in ſacris aliqui, in ſcientiarum ſtudiis nulli, adeò difficiles ſe præſtitêre ac Ægyptii.

Orig. contra Celſ. lib. 1. p. 11.

Deniqve, ad celandam ſuam doctrinam, hieroglyphicis formis, ſymbolis, ænigmatibus, & fabulis, multa involvebant Ægyptii: dico *hieroglyphicis formis*, nam *ſacras literas* prorſus diſtinguendas eſſe exiſtimo ab hieroglyphicis formis: cùm enim tot & tanta ſcripta fuerint his literis ſacris, Hermetis monumenta, ad aliquot myriadas voluminum, omnes Libri ſacri, Columnæ ſacræ, & inſcriptiones Templorum; vix à me impetrare

Jambl. de myſt. Ægypt. Sec. 8. c. 1.

petrare poſſum ut credam tot & tam diverſæ materiæ argumenta, Phyſiologica, Theologica, Moralia, Hiſtorica, Politica, exprimi potuiſſe variis animalium formis, aut corporis humani membris, aut inſtrumentis mechanicis; ex hiſce enim tribus Hieroglyphica Æthiopum & Ægyptiorum conſtituebantur, referente

Lib. 3. Diodoro. Quinetiam libenter credo præter ſacras eorum literas, & Hieroglyphica, propriè ſic dicta, ſacerdotibus in uſu fuiſſe alias notas Hieroglyphicas, inſtar literarum Sinenſium; aut Scripturam alterius formæ à vulgari. Atque huic quadrare videtur quod de triplici genere literarum apud Ægyptios tradit Clemens Alexandrinus, Strom. 5. Οἱ παρ᾽ Αἰγυπτίοις παιδευόμενοι, πρῶτον μὲν πάντων τὴν Αἰγυπτίων γραμμάτων μέθοδον ἐκμανθάνουσι, τὴν ἐπιστολογραφικὴν καλουμένην· δευτέραν δὲ τὴν ἱερατικὴν, ᾗ χρῶνται οἱ ἱερογραμματεῖς· ὑστάτην δὲ καὶ τελευταίαν, τὴν ἱερογλυφικήν. Atque hujus rei exemplum ha-

De vitâ Pyth. p. 185. bemus in Pythagorâ, qui, juxta Porphyrium, triplices illas Ægyptiorum literas didicit; Γραμμάτων δὲ τρισσὰς διαφορὰς ἐξέμαθε, ἐπιστολογραφικῶν τε καὶ ἱερογλυφικῶν καὶ συμβολικῶν, τῶν μὲν κοινολογουμένων κατὰ μίμησιν, τῶν δὲ ἀλληγορουμένων κατά τινας αἰνιγμούς. Sed hæc incertiora ſunt, neque magni ponderis.

Quoad ſymbola & ænigmata, notum eſt, moris fuiſſe gentibus antiquis ſub his involucris animi ſenſus tradere; ſive ut ingenii

ingenii acumen quoddam & solertiam ostentarent, sive ut proferrent ambiguis & obscuris modis doctrinam arcanam, quam liquidò & palàm enarrare religio erat. Quoad illos lusus & concertationes ingenii per res aut sententias ænigmaticas, symbolicas, aut hieroglyphicas, eorum habemus non pauca exempla inter principes viros gentium barbararum. Rex Scythiæ, Dario, qui Istrum trajecerat, bellum minans, symbolum pro literis misit, *murem*, *ranam*, *avem*, *jaculum*, *aratrum:* quod alio atque alio modo explicabant Darii interpretes. Alter Rex Scythiæ populo Byzantino hæc verba misit, *Nolite afferre detrimentum vectigalibus meis*, *nè mei equi aquam vestram bibant.* Innuens, nisi desisterent, se bellum eis illaturum. Rex Ægypti cum rege Æthiopiæ hoc modo decertabat, cum Bias illi explicuit quâ ratione *pontum ebiberet.* Prætereà Solomon & rex Tyriorum contendebant ænigmatis; ut & Samson & Philistæi in historiâ sacrâ. Apud Græcos, Heraclitus cum suis discipulis, obscuris sententiis delectabantur; & Pythagoræi symbolis. Hæc autem vox *ænigma* & *ænigmaticum*, latè sumitur, pro sermone obscuro, involucris & ambagibus tegente rem quam designat, vel materiam quam tractat: sive sit per modum quæstionis, mandati, aut oratio-

Clem. Alex. Strom. 5.

Ibid.

Jos. 5. c. 2.

nis

nis ſimplicis. Id enim Græcis eſt ἀινίττεϑαι, res ſibi notas obſcuris dictis ſignificare; quod plures dicendi modos complecti poteſt. Denique apud Hebræos מָשָׁל & חִידָה *proverbia* & *ænigmata*, omnes partes ſapientis explere videntur; quod ſententioſè dictum eſt, ſcitè graviterque, מָשָׁל appellatur; quod myſticè autem, ut ſolet doctrina arcana, חִידָה dicitur. Quo ſenſu intelligenda ſunt pro-
Pſ. xlix. 3. 4. phetæ verba, Pſal. lxxviii. 2, 3. & Evan-
Baruc. iii. 23. geliſtæ etiam Mat. xiii. 35. Sunt enim in doctrinâ ſacrâ, perinde ac exoticâ, myſteria ſive ἀπόῤῥητα, quæ ſubobſcurè proferuntur; tandem ſub extremis temporibus apertè & in propatulo demonſtranda.

Plures erant modi Philoſophiam & Theologiam tradendi apud veteres, & plerumque arcani. Faciem velabant veritati, ac ſi vetuiſſet pudor nudam oſten-
Theol. Plat. lib. 1. c. 4. dere populo. Hos modos ità notat Proclus: Οἱ μὲν γὰρ δι' ἐνδείξεως περὶ τῶν ϑείων λέγοντες, ἢ συμβολικῶς, ἢ μυϑικῶς, ἢ δι' εἰκόνων λέγουσιν· οἱ δὲ ἀπαραγκαλύπτως τὰς ἑαυτῶν διανοήσεις ἀπαγγέλλοντες, οἱ μὲν κατ' ἐπιστήμην, οἱ δὲ κατὰ τὴν ἐκ ϑεῶν ἐπίπνοιαν ποιοῦνται τοὺς λόγους. *Qui enim per demonſtrationem de rebus divinis tractant, vel ſymbolicè & mythologicè, vel per ſimilitudines & rerum imagines loquuntur. Qui verò apertè ſuas cogitationes enunciant,*

ciant, alii quidem per ſcientiam, alii per divinum afflatum verba faciunt. Qui per ſcientiam aut *ſcientificè*, ut nunc loquimur, Philoſophiam tradidêre inter priſcos, perpauci, aut nulli mihi cogniti. De Gymnoſophiſtis & Druidis, ità Laertius, Καί φασι τοὺς μὲν Γυμνοσοφιστὰς καὶ Δρυΐδας αἰνιγματωδῶς ἀποφθεγγομένους φιλοσοφῆσαι. In proœm. De priſcis in genere ità Phornutus, Πεισθεὶς ὅτι οὐκ οἱ τυχόντες ἐγένοντο οἱ παλαιοὶ, ἀλλὰ καὶ συνιέναι τὴν τοῦ κόσμου φύσιν ἱκανοὶ, καὶ πρὸς τὸ διὰ συμβόλων καὶ αἰνιγμάτων φιλοσοφῆσαι, περὶ αὐτῆς εὐεπίφοροι. De nat. Deor. cap. ult. *Perſuaſum hoc habeas, veteres non fuiſſe contemnenda capita, ſed ad naturam mundi cognoſcendam idoneos: ad eamque explicandam ſymbolis & figuris ingenioſè fœlices.* Claudamus hoc argumentum verbis Clementis Alexandrini. Πάντες οὖν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οἱ θεολογήσαντες, Strom. 5. p. 556. βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνες, τὰς μὲν ἀρχὰς τῶν πραγμάτων ἀπεκρύψαντο· τὴν δὲ ἀλήθειαν αἰνίγμασι καὶ συμβόλοις, ἀλληγορίαις τε αὖ καὶ μεταφοραῖς, καὶ τοιούτοισί τισι τρόποις παραδεδώκασι. *Omnes igitur, ut ſemel dicam, qui de rebus divinis tractarunt, tàm Barbari quàm Græci, rerum quidem principia occultaverunt: veritatem autem ænigmatibus & ſymbolis, & allegoriis itidem & metaphoris, aliiſque modis conſimilibus, tradiderunt.* Ad cætera jam pergamus.

AD Fabulas & Mythologica accedimus: quibus abundabat Antiquitas tàm Bar-

Barbara quàm Græca, & supra omnes, Ægyptii; in rebus enim Ægyptiacis explicandis nihil difficilius est quàm genuinam historiam à fabulosâ distinguere. Sed longè latéque diffusæ erant per terrarum orbem Theologia & Philosophia Mythologicæ: multarum gentium de Diis
Cap. de fab. anti. trad. μυθοποιΐας, memorat Phornutus, Ἄλλαι μὲν ἐπὶ Μάγοις (μυθοποιΐαι) γεγόνασιν, ἄλλαι δ' παρὰ Φρυξὶ, καὶ ἤδη παρ' Αἰγυπτίοις τε, καὶ Κελταῖς, καὶ Λί-
Vid. plures gentes in not. ad loc. ex Damascio. βυσι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι. *Aliæ à Magis compositæ sunt fabulæ, aliæ à Phrygibus, & ab Ægyptiis aliæ, & à Celtis, & ab Afris, & ab aliis gentibus.* Mythologiæ Ægyptiacæ specimen habes apud Plutarchum de Isid. & Osir. Phœniciæ apud Sanchoniathonem. His adjungere
In Macrob. licet ex Luciano Assyrias & Arabicas fabulas vel fabularum interpretes, Ἀσσυρίων καὶ Ἀράβων οἱ ἐξηγηταὶ τῶν μύθων. Prætereà Indas vel Brachmanicas, quarum meminit
Lib. 15. Strabo, cum de iis loquens ait, διὰ μύθων τὰ πολλὰ πιστευμένους. Hodiernos etiam Bragmanas fabulis scatere, & fabuloso cortice involvere suam philosophiam, abundè patet ex relationibus doctorum virorum qui gentes illas nuper inviserunt. Et quoad Septentrionales, ut illud etiam adjiciam, consulenda est, quam anteà citavimus, *Edda Islandorum:* quæ perantiqua continere videtur, & non obscurè indicat, quæ traditiones mythologicæ, &

qualis

qualis fuit philosophia istarum gentium Borealium. Denique in sacro codice veteris Testamenti, quot habemus à Prophetis aliisque, sermones Mythologos? Neque aliud sunt plurimi sermones Christi in Evangelio, quos, honestiori voce, Parabolas appellamus.

VIDES quàm totum genus humanum, quasi cœlo tactum, impulsum fuit & incitatum ad hanc doctrinam mythologicam: quod enim de gentibus Barbaris jam ostensum est, non minùs de Græcis patebit in sequentibus, ubi de Orpheo agetur. Quare hunc genium mythologicum, divinum esse arguit Salustius *de Diis & Mundo*; Ὅτι μὲν οὖν θεῖοι οἱ μῦθοι ἐκ τῶν χρησαμένων ἐστὶν εἰπεῖν· καὶ γὰρ τῶν ποιητῶν οἱ θεόληπτοι, καὶ τῶν φιλοσόφων οἱ ἄριστοι, οἵ τε τὰς τελετὰς καταδείξαντες, καὶ αὐτοί δὲ ἐν χρησμοῖς οἱ θεοὶ, μύθοις ἐχρήσαντο. C. 3. *Divinas itaque fabulas esse, ex iis qui eas usurpârunt, asserere licet: ex poëtis enim numine afflati; & philosophis, optimi quique; & qui sacra & ceremonias ostenderunt; Dii etiam ipsi in Oraculis, fabulis usi sunt.* Hìc autem Fabularum nomine non oportet intelligere fabulas vulgò sic vocatas, scilicet historiolas aut narrationes, tam quoad materiam quàm quoad formam, fictas; sive utiles sint, sive tantùm jucundæ: fabulas enim è nihilo fingere, non Homericum est, inquit

Lib.1.f.20. quit Strabo: ἐκ μηδενὸς δ' ἀληθοῦς ἀνάπτειν καινὴν τερατολογίαν, οὐχ Ὁμηρικόν. Vix auſim id dicere, ſed facilè dico, οὐκ ἐστὶ φιλοσοφικόν. Fabulæ enim Philoſophicæ ſemper habent aliquid fundamenti in re ipsâ; ſtamina vera ſunt, ſed falſi colores ſuperinducuntur. Rectè Planciades Fulgentius de diverſo fabularum genere: *Fabularum, quarum nomen indicat falſi profeſſionem, aliæ etiam utilitatis causâ conſcriptæ ſunt: eas verò quæ tantùm delectant philoſophi repudiantes, alteram fabularum ſpeciem hoc modo dividunt: inventarum utilitatis causâ fabularum in quibuſdam & materia ficta eſt, & per mendacia ipſe relationis ordo contexitur, ut in fabulis Æſopi, elegantiâ fictionis illuſtribus: at in aliis materiæ veritas ſubeſt, ſed hæc ipſa veritas per quædam compoſita & ficta profertur; & hæc jam vocatur fabuloſa narratio non fabula. Ut myſticæ Heſiodi & Orphei de Deorum progenie ortuve traditiones. Ex hâc ergo ſecundâ diviſione, quam diximus, prior ſpecies, quæ concepta de falſo per falſum narratur, à Philoſophiæ libris prorsùs aliena eſt.* Eæ igitur tantùm ſunt philoſophicæ, quarum fabuloſo cortici ſubeſt veritas; eaque non vulgaris. Id enim ſibi propoſuiſſe videntur philoſophiæ mythologicæ authores, ut doctrinam arcanam ab interitu con-

Præfat. ad Mythol.

conſervarent, neque tamen vulgo aut vulgaribus ingeniis exponerent. Providentia divina, quæ omnium ſæculorum & labentis mundi habenas moderatur, cognitionem rerum divinarum & naturalium ita temperat, & latentem conſervat, ut non niſi ſuo tempore clarè effulgeat veritas; ſimúlque conſtet, ubi effulſerit, eandem abſconditam latuiſſe, & variis modis velatam inter homines, à primis mundi ſæculis.

Hæc de uſu Mythologiæ, inter omnes gentes literatas & ſapientes diffuſæ: de ipſius antiquitate quædam prætereà adjicienda ſunt. Philoſophia Mythologica videtur mihi perantiqua, neque tamen omnium antiquiſſima: ut fiat umbra, oportet ut ſit corpus; & imagines rerum rebus ipſis ſunt poſteriores. Sed perantiquam eſſe id probat, quod ab omnibus gentibus antiquitate conſpicuis uſurpata fuerit. Et apud Græcos extra dubium eſt, eorum Philoſophos & Theologos antiquiſſimos, addit etiam Strabo, Hiſtoricos (*Οἱ πρῶτοι ἢ ἱσοεικοὶ καὶ φυσικοὶ, μυθογράφοι*) fuiſſe Poëtas, & Mythologicè ſcripſiſſe. Id de Lino teſtatur Diodorus Siculus, *Λῖνον φασὶ τοῖς Πελασγικοῖς γράμμασι συνταξάμενον τὰς τοῦ πρώτου Διονύσου πράξεις, καὶ τὰς ἄλλας μυθολογίας ἀπολιπεῖν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι.* Res Bacchi, aliáſque mythologias in commentariis reliquiſſe. Cætera apud Græcos monu-

Lib. 1. fol. 20.

Lib. 3.

menta vetustissima, mythologica erant; qualia fuere Orphica, Θεογονίαι, Γιγαντομαχίαι, atque Cycli Epici argumenta. Id enim opus, à multis celebratum, videtur fuisse MYTHOLOGICON MAGNUM Græcorum, ex antiquissimis poëtis compositum, qui historiam Fabularem conscripserant. Res priscas tantùm continuit, & non solùm sæculum μυθικὸν pertransivit, sed perrexit ad ἀδήλου principia; incœpit enim ab exordio mundi & in Ulys-
Cod. 239. se desinebat, ut notavit ex Proclo Photius: Ἄρχεται μὲν ἐκ τῆς Οὐρανοῦ καὶ Γῆς μυθολογουμένης μίξεως --- διεξέρχεταί δὲ περὶ θεῶν, τά τε ἄλλα τοῖς Ἕλλησι μυθολογούμενα --- καὶ περατοῦται ὁ Ἐπικὸς Κύκλος, συμπληρούμενος ἐκ διαφόρων ποιητῶν, μέχρι
Strom. 1. fol. 333. τῆς εἰς Ἰθάκην ἀποβάσεως Ὀδυσσέως. Itidem Cle-
Eus. præp. Ev. p. 39. pen. mens Alexandrinus ait, Μάλιστα ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς τοὺς τοῦ Κύκλου ποιητὰς τιθέασι. Sed de hoc opere plura infrà. Denique Chao nihil antiquius in hoc mundo, atque ortum rerum ex Chao mythologicè tractâsse Græcos, per modum *Genealogiæ*
Lib. 2. c. 1. *Deorum*, satis alibi demonstrabitur. Quare ipsi physiologiæ coævam esse in Græciâ hanc Mythistoriam, & eosdem habuisse authores, non negarem.

Sed à Barbaris mutuati sunt philosophiam Græci; id igitur præcipuè quærendum, quàm antiqua sit Mythologia Barbarica. De Ægypto verò agitur hìc præcipuè, quæ pristinæ sapientiæ nutrix habebatur.

Apud

Apud Ægyptios autem nihil ſanctius, nihil antiquius philoſophiâ Hermetis; quare eò redit diſquiſitio noſtra, aut ipſius pars prima, *Sub quo genere doctrinæ tradita fuit primùm philoſophia Hermetis?* Nimiùm multa ſunt dubia circa hanc doctrinam, ſi diſcutienda eſſent ſingula; quibus monumentis inſcripta fuit, Libris, an Columnis, an utriſque? Quibus literis, Hieroglyphicis proprie ſic dictis, aut aliis? Quo ſcribendi genere, ſimplici an allegorico? Sed miſſis cæteris, de hoc ultimo impræſentiarum breve examen inſtituamus.

Imprimis illud non dubito, utroque modo conſcriptam fuiſſe hanc philoſophiam, diverſis temporibus; nam de libris Hermetis allegoricè ſcriptis fit mentio, & de interpretatione horum librorum, & de eorundem in allegorias iteratâ converſione; quare varias ſubiiſſe vices & formas quoad ſtylum & modum ſcribendi, negari non debet. Sed quoties & quo ordine hoc factum, nimio plus incertum mihi videtur. Duo tantùm nobis ſuppetunt authores, quod ſciam, aut authorum fragmenta, unde hæc colligi poſſunt, Manetho & Philo Byblius; neque horum alteruter rem diſtinctè explicat. Manetho apud * Euſebium, & exinde apud

 Syn-

* Chron. p. 6. Græc. Ἐκ τῶν ἐν τῇ Σηριαδικῇ γῇ κειμένων ςηλῶν, ἱερᾷ, φησὶ, διαλέκτῳ καὶ ἱερογλυφικοῖς γράμμασι κεχαρι-

Syncellum, ait, Mercurium primum, doctrinam suam, sacrâ dialecto, literisque Hieroglyphicis, columnis in Terrâ Seriadicâ positis, inscripsisse: quæ post diluvium, ex sacrâ linguâ in Græcam, literis itidem Hieroglyphicis, versa fuit: & scriptis commendata in Templorum Ægyptiorum adytis ab Agathodæmone, secundo Mercurio, patre Tat. Sed præter illa duriuscula, de columnis antediluvianis, de Terrâ Seriadicâ nemini notâ, & de literis Hieroglyphicis in Græcanicâ linguâ: præter hæc, inquam, Manethonis sermo propositum nostrum non attingit: nam de traductione in aliam linguam agit, non in aliud styli genus; neque explicat quo genere styli, simplici vel allegorico, Autographa illa Mercurialia sive monumenta Seriadica conscripta erant. Propiùs accedit ad rem nostram Philo Byblius: Filius Thabionis, inquit, primus dicitur libros Mercuriales in allegorias convertisse, atque eâ formâ ad Græcos posteà descendisse hanc doctrinam; qui pro innato sibi ingenio, variè eam ornando & amplificando ex alineâ

Euf. præp. Evang. l. 1. c. ult.

χαρακτηρισμένων ὑπὸ Θώϋθ τῦ πρώτυ Ἑρμῦ, ϗ ἑρμηνευθεισῶν, μετὰ τὸν κατακλυσμὸν, ἐκ τῆς ἱερᾶς διαλέκτυ εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν γράμμασιν ἱερογλυφικοῖς, ϗ ἀποτεθεισῶν ἐν βίβλοις ὑπὸ τῦ Ἀγαθοδαίμονος, τῦ δευτέρυ Ἑρμῦ, πατρὸς δὲ Τὰτ, ἐν τοῖς ἀδύτοις τῶν ἱερῶν Αἰγυπτίων.

lienâ propriam fecerunt. Poſt multas autem generationes, Surmubelum & Thuro, (ignota mihi capita,) ità obumbratam denuo illuminâſſe. Verba Philonis ultima hæc ſunt: Μετὰ γενεὰς πλείστας θεὸς Σουρμουβηλὸς, Θουρώ τε, ἡ μετωνομασθεῖσα χούσαρθις, ἀκολουθήσαντες, κεκρυμμένην τοῦ Τααύτου, καὶ ἀλληγορίαις ἐπισκιασμένην τὴν θεολογίαν ἐφώτισαν. Præthereà dicit Sanchoniathonem ante Trojana tempora hanc doctrinam *contuliſſe cum iis quæ reperta erant in adytis repoſita, arcanis Ammoneorum literis*, atque eo modo ſuis fabulis eam repurgâſſe. Sed iterùm iterúmque à ſacerdotibus reductam eſſe ad ambages Mythologicas. Ibid. ſeq.

Hic quidem de ſtylo mutato, & modo explicationis, non de linguâ tantùm aut literis, apertè agitur: & licet non admodùm clarè hæc à Philone deducta ſint, aut ab Euſebio inde deſcripta; utcunque hinc patet Philoſophiam Hermetis varias metamorphoſes ſubiiſſe, primamque ipſius formam fuiſſe nudam & ſimplicem, atque à filio Thabionis, (quiſquis ille fuit, ſive Manethonis Agathodæmon, ſive alter aliquis) in methodum & inſtitutionem artificioſam per ſymbola, ænigmata, allegorias, mythologias, & imagines hieroglyphicas, primò fuiſſe tranſpoſitam. Atque hæc mihi videtur origo philoſophiæ larvatæ, ut ità dicam, in

Ægypto; atque forſan totius mythologiæ Barbaricæ Græcæque; ſaltem ex eorum ſententiâ qui cæterarum gentium philoſophiam ex Ægyptiaca derivandam eſſe ſentiunt. Unde omnem gentem antiquam quæ ſuam habet mythologiam, ſuam olim habuiſſe philoſophiam puram, æquum erit ſupponere; cui, tanquam nucleo, circumobductus erat poſteà cortex fabuloſus. Studii enim & artis opus eſt Mythologia, aut quævis doctrina allegorica; non primus ingenii impetus, ſed ſecundus tertiuſve, cùm res jam inventæ fuerint & celandæ ſint aut ornandæ.

De fabulis & allegoriis philoſophicis hìc loquimur, iiſque priſcis, quibus ſemper aliquid ſubeſt fundamenti loco. Cæterùm in hujuſmodi allegoricis aut Mythiſtoricis interpretandis maxima cura & cautio adhibenda eſt. Præterquam enim quod ſuâ natura luxurient, & ornatûs causâ aut propter τὸ πρέπον ϰ̀ τὸ πιθανὸν, multa habeant quoad interiorem ſenſum ſuperflua, toties mutantur & refinguntur, ut qualia fuerint in primâ ſuâ origine non facilè eſt dignoſcere: rectè notavit Plutarchus de Ægyptiis, Καίτοι λεπταί τινες ἀπόῤῥοιαι ϰ̀ ἀμυδραὶ τῆς ἀληθείας ἔνεισι ταῖς Αἰγυπτίων ἐνδιεσπαρμέναι μυθολογίαις, ἀλλὰ ἰχνηλάτου δεινοῦ δέονται, ϰ̀ μεγάλα μικροῖς ἑλεῖν δυναμένου. *Sunt quidem etiam in Ægyptiorum fabulis exilia quædam veritatis veſtigia; ſed*

*Ερωτ: p. 762.

In-

Indagatorum desiderant acutum, & qui magna à parvis venari queat. His igitur perpensis, mihi statutum est ab hujusmodi argumentis nihil authoritatis mutuari; sed cùm res aliunde constiterit, & probata fuerit liquidà ratione aut historiâ veraci, non abs re erit severiorem philosophiam hisce condimentis quandoque temperare.

De Philosophiâ Ægyptiacâ hæc dicta sunto. In quâ explicandâ eo magis abundavimus, quod hæc gens cæteris sapientior habita sit, & ab hoc exemplo, de reliquis omnibus in eodem genere literaturæ idem judicium fieri possit. At videor mihi subaudire aliquem, dicentem, Quî potest explicari sapientia Ægyptiaca sine explicatione *Obeliscorum*, *Hieroglyphicorum*, *Tabularum mysticarum*, ut *Smaragdinæ*, *Isaicæ*, & monumentorum consimilium? In his latent mysteria Ægyptiorum, naturalis scientiæ arcana, aut etiam sacra Adeptorum ἀπόῤῥητα. Age sodes, videamus quid magni aut miri continent hæc pomposa monumenta; quid nos docent, ignotum antea aut absconditum, sive in Scientiis, sive in Theologiâ antiquâ. Cedo quemvis Interpretem. Ex iis qui hoc munus susceperunt, quis se expedivit optimè? Quem sequemur ducem? Inter antiquos, hanc tractasse materiam nullum memini præter

Orum Apollinem, vel Niliacum; incertæ ætatis & originis authorem. Hunc ex Ægyptiaco in sermonem suum transtulisse dicitur Philippus quidam, sequioris ævi Græculus. Sed exigui ponderis sunt quæ nobis explicantur Hieroglyphica in istoc tractatu. Recentiores dein, (quibus nominandis abstineo) qui de Symbolis, Hieroglyphicis, Tabulis, Obeliscis, aliisque Ægyptiacis, scripsêre, quid magni aut egregii, ex his monumentis eruerunt, vel ad elucidationem naturæ, vel scientiarum quarumcunque augmentum? Ludunt plerumque in minutis, aut operosè sudant in obscuris aut inutilibus. Proinde, si philosophiam spectes, non aliunde repetenda est sapientia Ægyptiorum, quàm ab eorum discipulis, Philosophis Græcis. Idque potissimùm ab antiquissimis, nempe Orphicis, Ionicis, Pythagoricis, Platonicisque. Patrum imagines in filiis & nepotibus intuemur & ab his alumnis disciplinæ Ægyptiacæ, ipsius effigiem qualitercunque licet depingere vel adumbrare.

Alia prætereà diluenda est objectio, antequam huic dissertationi finem imponamus; scilicet, si tanta esset, ut à nobis fertur, Ægyptiorum sapientia; tanta rerum divinarum & naturalium cognitio: quî fieri potuit ut in Idololatriam crassam, omniumque fœdissimam

hæc

hæc gens laberetur. *Fœdiſſimam*, inquam, cùm non tantum Solem, Lunam, & Cœleſtia Corpora ; non tantùm homines illuſtres & beneficos ; ſed etiam beſtias & animalcula ; imò ipſa olera, pro numinibus haberent & venerarentur. Reſpondeo, utì divina ſapientia, ita humana ſtultitia, eſt imperſcrutabilis ; neque ideò negandæ ſunt res certæ & conſtanti fide traditæ, quòd rationi non conſentiant, aut aliæ aliis opponantur. Siquis tibi expoſuiſſet doctrinam Chriſtianam, cultumque purum & ſimplicem Dei inviſibilis quem ſuis imperat, atque in hoc cultu vetita eſſe ſimulacra ; præterea dixerit populum Chriſtianum literis & ſcientiis florere, & viris ingenio præſtantibus præ cæteris humani generis. Alter autem ſubaudiens & ſubridens, Hæc ità ſe habere poſſe prorsùs negaret, hoc fretus argumento, quòd ipſe ſæpius vidiſſet hunc populum Chriſtianum in ſuis Templis adorare, non quidem Solem aut Sydera, nec Beſtias, aut Herbas, ſed his omnibus inferiora, *albi panis fruſtula*, aut placentas farinaceas. Atque ea Templa præterea defunctorum hominum Simulacris referciri. Denique ſe vidiſſe iterum iterúmque, hos bonos viros coram hâc placentâ panaceâ venerabundos poſterni, elatis in cœlum oculis manibuſque, ductis ex imo pectore

re ſuſpiriis, datiſque ſignis omnibus quibus numinis præſentiam cultumve teſtari ſolent homines. His utrinque auditis, quid facies, quæſo? cui potiùs credes, huic aut illi, Philoſopho aut Hiſtorico? aut neutri? aut utrique? Utrique certè credendum eſt, neque ob rei incongruentiam neganda eſt fides. Nam adeò vaga res eſt, & ſubdola, natura humana, ut nec rationi, nec ſibi conſtet, in ſuis moribus; ſæpe abſurda facit, ſæpe adverſa: & contrariis motibus fertur, aut ex imbecillitate, aut ex malitiâ. Et cùm hæc domi videas, hodieque, quid miraris olim facta fuiſſe non diſſimilia apud gentes barbaras? Præterea, quid nobis exprobras Ægyptiorum noſtrorum Idololatriam, cum totum genus humanum, exceptis paucis Judæis, infecerat illa labes? neque artium & ſcientiarum vis, aut obſtare potuit aut aut mederi, huic peſti. Græcos & Romanos invaſit & ſubjugavit, perinde ac gentes incultiores: atque illis minùs inſaniiſſe Ægyptios, & Philoſophi & Theologi oſtenderunt.

Cicer. l. 1. de nat. Deor. Sec. 36. Clem. Alex. admon. ad Gent. p. 25.

Sed quoad malum illud Idololatriæ, apud majores noſtros epidemicum, uti jam licet dicto Comœdi, *Facilè omnes cum valemus, rectè conſilium ægrotis damus.* Nos ſanati & immunes ab hoc morbo, miramur alios eodem tam diù laboráſſe;

borâsse; cùm tam facile esset aut venienti occurrere, aut præsenti mederi. Sed, à nobis ad patres nostros, quàm dispar sit ratio, malè interim reputamus. Judæi primùm, vivâ Dei voce, repetitis miraculis, mille minis, & mille pœnis, ab Idololatriâ depulsi & deterriti erant. Nos Judæorum oracula amplectimur, Mosis & Prophetarum vestigia premimus: atque insuper, à Christo & Apostolis ipsius, cultum adhuc puriorem docemur, & à sensibus magis abstractum. Quibus documentis, tanquam fortioribus antidotis, contra omnes vires istius veneni munimur & corroboramur. His tamen non obstantibus, Ecclesiæ Christianæ partem maximam, aut eminentissimam, ad cultum Idololatricum prolapsam esse querimur: veteremque morbum, sub novâ specie, invito omni cœlo, recidivum. Hæc cùm ita sint, quid miramur, Naturam humanam, sibi, ut olim, permissam, atque suis tenebris involutam, in eadem, aut minora, incidisse crimina; atque suâ vi malum repellere non potuisse, quod supremo numinis auxilio nondum repulsum vidimus. Age verò, & depositis præjudiciis, de rebus humanis humanitùs loquamur: non ex voto nostro, sed prout rei fert natura, & multorum Sæculorum usu deprehensum est. Deus Philosophorum esto Numen invisibile: sed Numen

Numen populi, gentisque humanæ, sibi relictæ, semper erit aliquid aspectabile. Audi, si vacat, historiam Arabicam de Abrahamo: traditio est apud illos Abrahamum, *statim atque in lucem editum, à patre, in quâdam speluncâ, quæ in montis recessu erat, absconditum fuisse, metu Chaldæorum, qui manus illi inferre quærebant: quòd suis Diis fatalem fore, Astrologi prædixissent. Inde tandem noctu primùm prodiens, jam vir factus, cœlum, ejusque innumera astra, non absque admiratione summâ contemplari cœpit: vidensque stellam Veneris fortè exorientem, & cæteras lumine, splendore, & claritate, longè superantem, ait, HIC EST DEUS MEUS, ET CREATOR MEUS. Sed cùm non multo post, Luna apparuisset, mutatâ sententiâ, dixit, HIC EST DEUS MEUS, ET CREATOR MEUS. Demùm, orto Sole, attonitus exclamavit, HIC, HIC, EST VERE DEUS MEUS, ET CREATOR MEUS: QUO SPLENDIDIUS, QUO ALTIUS, QUO PULCHRIUS, NIHIL EXCOGITARI POTEST. Sed, hæc dicenti, apparuit adstititque Angelus Gabriel, eumque docuit verum Deum, veramque religionem.* Genus hu-

Abr. Ecchel. hist. Arab. c. 6.

humanum, religionis flammâ correptum, idololatriâ prohibere, ſine miraculis & cœleſti auxilio, tantum non impoſſibile eſt. A defunctorum hominum animalium, olerumve cultu, ut cohibeamur, ſufficere videtur ratio naturalis : hæc enim nihil habent auguſti aut ſtupendi, quo animum effaſcinent. At Luminaria cœleſtia, omnium omninò, quæ aſpectui ſubjiciuntur, præſtantiſſima, tam magnitudine quàm ſplendore, oculos primùm percellunt: dein mentem, admirandi ſui motûs conſtantiâ, ordine, & rapiditate, concutiunt: denique, multifariis virtutibus & beneficiis, totum hominem ſibi devinciunt, & quaſi obruunt. Ab horum Corporum cœleſtium admiratione (quibus etiam Animas dedêre veteres) nemo ſe temperare potuit, aut debuit : & ab admiratione ad venerationem, in rebus magnis, ſtupendis, & inacceſſis, facilis eſt progreſſus.

At verò, inquies, non Idololatriæ ſolùm, ſed etiam Genethliacæ & Magiæ : huic improbæ, illi vaniſſimæ, arti, deditiſſimi erant Ægyptii ; nec Ægyptii tantùm, ſed omnes ferè veteres. Rectè mones : ſed quoad Genethliacam, quid mirum Gentes illas, quæ Cœlum, Solem, & Sydera, pro tot Numinibus habuere, eadem rebus humanis dominari, & ſuum cuique fatum præſcribere, aut reverà credidiſſe, aut quò lucrum ſibi

bi facerent, voluisse ut id crederet populus. Illud magis miror, reperiri etiamnum, inter homines Christianos, qui eandem artem colant & tueantur. Etiam nunc, inquam, cùm non tantum ab omni superstitione magis abhorrere debemus, sed cùm innotuit etiam, luce clariùs, Cœlorum natura; nempe Planetas nihil aliud esse, quàm tot moles opacas terrestres, Fixasque tot moles igneas: neque ideò Astrologiæ, quæ dicitur, *Judiciariæ*, ullum Theorema, in Scientiâ naturali fundari, vel fundari posse.

Quoad Magiam, multa sunt ipsius genera: nobis quidem Christianis solidè interdicta, ob mutatum forsan mundi invisibilis regimen. Sed lege naturâ interdictum esse qualecunque cum Geniis commercium, non tam facilè patet. Hoc autem commercio si abusi sint nonnulli, sive in damnum humani generis, sive ad fastum & ostentationem, malitiæ quidem id arguit authores, aut vanitatis, non autem ignorantiæ. Denique facilè assentior iis, qui, utramque artem, Astrologicam & Magicam, primùm edoctos esse homines, aiunt, à malis Angelis. Videntur enim mihi, cum utriusque apparatum intueor, Inventa, vel Deliramenta, plusquam humana. Sed de his satis.

Cum

Cum hæc ita se habeant, & salva sit antiqua Ægyptiorum fama quoad literas & scientias, quâ ratione periit, & quando tandem hæc prisca sapientia paulatim extincta fuit, ultimo jam loco explicandum. Quanta est rerum humanarum inconstantia, & quàm mirandæ vices! Non tantùm Imperia mutantur, sed literæ, mores, religio, ex aliis in alias terras migrant; & cùm omnibus non liceat his simul frui, alternatim fruimur. Ita res humanæ comparantur, ac si inter præstituti temporis ambitum, singulas terras populosque, suos habituros esse vices, tam in bonis quàm in malis, decretum esset. Ab oriente, instar Solis, cursum suum incœperunt literæ: ad occidentem vergentes, ubi earum luce jam diù gaudemus: quis novit si, relictis his sedibus, ulteriùs progressuræ sint: vel si undique diffusæ, totum terrarum orbem suis radiis simul illustrabunt. Quoad Ægyptum, floruit olim omni disciplinarum genere, & jam extremâ barbarie obruitur. Usque ad Persarum tempora suas literas atque sua sacra inviolata tenuit, primusque Cambyses Templa Ægyptiaca spoliavit, diruitque; &, vulnerato Deo Api, Sacerdotes omnes contemptui habuit. At extincto Cambyse, Darius non tantùm humanissimè tractavit Ægyptios, sed erudiendum se tradidit sacerdotibus, ut earum

Herod. l. 3. Diod. l. 1. Justin. l. 1. c. 9.

earum doctrinam ſacram addiſceret. Ità Diodorus, ὁμιλῆσαι μὲν γὰρ αὐτὸν, de Dario loquitur, τοῖς ἱερεῦσι τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ μεταλαβεῖν τῆς τε θεολογίας αὐτῶν, καὶ τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένων πράξεων. Sed non eodem animo affecti erant erga Ægyptios & eorum ſacra Reges poſteri; nam, petente Ægyptum Alexandro, libenter & ſine belli diſcrimine, in ipſius dominationem venerunt Ægyptii, idque, ut ait Hiſtoricus, quòd eos & eorum ſacra malè tractâſſent Perſæ. Οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι τῶν Περσῶν ἠσεβηκότων εἰς τὰ ἱερὰ καὶ βιαίως ἀρχόντων, ἄσμενοι προσεδέξαντο τοὺς Μακεδόνας. Sed ab hoc tempore, ſub Alexandri ſucceſſoribus, ſenſim degenerâſſe videtur & ſacerdotium & ſapientia Ægyptiaca, ita tamen ut in utroque intervallo, ſub Perſis & ſub Ptolomæis, deſcenderint in Ægyptum ex Græcis philoſophis multi; quotquot nempe poſt Pythagoram (qui in Ægypto fuit eodem tempore quo Cambyſes) iter illud ſuſceperunt. Sed debellatâ à Romanis Ægypto, & combuſtâ Bibliothecâ Alexandrinâ, unà periit Literatura Antiqua. Fuit autem poſtea Alexandriæ Schola illuſtris: non Græcorum tantùm, ſed etiam Judæorum, dein Chriſtianorum, uſque ad tempora Saracenica. A quibus, & ſequioribus Turcis, tandem ad barbariem redacta fuit tota Ægyptus: priſcæ ſapientiæ ſedes olim florentiſſima.

Lib. 1.

Diodor. lib. 17.

Jambl. de vit. Pyth. lib. 1. c. 4.

SIQUA

SIQUA præterea expetuntur, circa cauſas & ortum ſapientiæ Ægyptiacæ, occurrent infrà, ubi in *Originem ſapientiæ* Cap. 14.
priſcæ & barbaricæ inquiritur. Reſtat hic unicum addendum, ut ſcriptores qui potiſſimùm deſiderantur in hoc argumento, breviter indicemus, quemadmodum in reliquis factum eſt. Severus quidam, apud Suidam, Sophiſta Romanus, dici- In Voc.
tur peragrâſſe totam Ægyptum, & *libros omnes qui aliquid arcani habebant, & quoſcunque reperire potuit, ex omnibus Adytis ſuſtuliſſe, & in Alexandrini monumento concluſiſſe.* Hæc nobis ſubduxit vir invidus. Inter deperditos eminet Manetho, deſideratiſſimus author, *Flamen ſacrorum & ſcriba Adytorum Ægypti,* ut ipſe ait ad Ptolomæum; qui ex *colum-* Apud Euſ. Chron. p. 6.
nis Mercurialibus commentaria ſua deprompſit. Hiſtoriam compoſuit, à vetuſtiſſimis & fabuloſis ſæculis exorſus, & per Deorum & Semideorum imperia ad tempora notiora progreſſus eſt. Cumque mos eſſet antiquis ſuas hiſtorias aut archæologias à quadam Coſmogoniâ auſpicari, idem a Manethone factum fuiſſe in hoc opere veriſimile eſt. Quinetiam Theologiam Ægyptiacam ſeorſim conſcripſit, quæ complecti ſolet, apud veteres, Phyſiologiam. Sed audiamus Euſebium de Præp. Ev.
operibus Manethonis: Πᾶσαν μὲν οὖν τὴν Αἰ- lib. 2. princ.
γυπτιακὴν ἱστορίαν εἰς πλάτος τῆς Ἑλλήνων μετείληφε

φωνῆς, ἰδίως τε τὰ περὶ τῆς κατ' αὐτοὺς θεολογίας, Μανεθὼς ὁ Αἰγύπτιος, ἔν τε ᾗ ἔγραψεν ἱερᾷ βίβλῳ, καὶ ἐν ἑτέροις αὐτοῦ συγγράμμασι. *Omnem hiſtoriam Ægytiacam fusè, & ſpeciatim quæ ad Theologiam hujus gentis pertinent, in Græcam tranſtulit linguam Manethos Ægyptius, cùm in ſacro opere quod ſcripſit, tùm in aliis commentariis.* Memorat præterea Suidas τὰ φυσιολογικὰ Manethonis; quod opus, niſi forſan principium eſſet aut prolegomenon ſuæ hiſtoriæ, propoſito noſtro quàm maximè responderet. Adhæc Laertius citat τὴν τῶν φυσικῶν ἐπιτομὴν Manethonis, & Porphyrius τὸν περὶ ἀρχαϊσμοῦ καὶ εὐσεβείας, *de antiquitate & pietate librum.* Hæc ſingula an fuerint diverſa opera, & ejuſdem Manethonis Sebenitæ, non diſputo, cùm noſtra non interſit; patet utcunque iſtiuſmodi fuiſſe quæ in hoc argumento non parùm lucis conferre potuiſſent.

In Procem. de Abſtin. 2. & Euſeb. præp. Ev. lib. 4. c. 15.

SCRIPSIT Sanchoniathon, ſecundum Suidam, περὶ τοῦ Ἑρμοῦ φυσιολογίας· atque etiam Αἰγυπτιακὴν Θεολογίαν. Aſclepiades etiam, apud eundem, in ſacris iſtis exercitatiſſimus, ſcripſit *Hymnos in Deos Ægyptiorum:* & de *omnium Religionum conſenſu* Commentarium. Scripſit adhæc *Hiſtoriam Ægyptiorum, Ogygiorum* res geſtas continentem: *ad tres minimùm annorum myriades.* Hæc ille. Petoſiris, cujus meminit Juvenalis, & Plinius non ſemel,

Voce Ἡραΐσκος.

ſemel, Aſtrologica, & de Ægyptiorum myſteriis, è Sacris Libris, quædam ſcripſiſſe dicitur. Deſideratur prætereà Hecatæus, ſive Abderita, ſive Mileſius, περὶ τῆς Αἰγυπτίων φιλοσοφίας· cujus meminit Laertius in proœmio, ubi etiam ex Ariſtagorâ repetit dogmata Ægyptiaca. Dein Palæphatus, referente Suida, Αἰγυπτιακὴν θεολογίαν conſcripſit, & λύσεις τῶν μυθικῶς εἰρημένων· quæ eodem ſpectaſſe videntur: nempe ad Theologiam eorum Mythologicam. Denique Chæremon, ſacerdos Ægyptius, quem laudat ſummoperè Porphyrius, & è contra multis modis vilipendit Strabo, *Hieroglyphica* & *res Ægyptias* literis commiſit. His addi poſſunt alii rei philoſophicæ apud Ægyptios ſcriptores; ſed quid his & aliis authoribus, qui jam exciderunt, ſigillatim enumerandis immorarer, cùm unico ictu perierint in Ægypto librorum multæ myriades; ingens, ſcilicet, & inſtructiſſima Bibliotheca Ptolomæi Philadelphi; in quâ non tantùm literaturæ Ægyptiæ, ſed omnes, ut par eſt credere, doctrinæ Orientalis ſuperſtites theſauri reponebantur.

Voce Παλαίφ.

De abſtin. lib. 4. Geogr. lib. 17.

CAP. IX.

De Philosophiâ Græcanicâ: & primò de Orphicâ.

HÆC de Philosophiâ Barbaricâ dicta sunto. Sequitur Græca, quæ etiam tempore posterior fuit, & ab alterâ derivata. Hoc ferè apud omnes eruditos in confesso est, & res ipsa loquitur: cùm Laert. in Procem. verò nonnulli, aut ex amore gentis Græcæ, aut quod minùs seduli essent rerum antiquarum scrutatores, hoc in dubium revocarint: probationem rei primo loco afferre debemus, ut quæ dicturi sumus posteà de hâc philosophiâ, majorem vim & lucem habeant, ubi de ipsius origine conventum fuerit.

NON negamus à Græcis multa inventa in scientiis, præcipuè Mathematicis; quas egregiè excoluerunt; ut supra dic- Cap. præc. tum est. In Philosophicis etiam nonnulla observata, multa digesta & in formam systematis disposita. Ut utroque modo Græca Romanis ingeniis longè anteponenda esse censerem. Sed uti disciplinarum Mathematicarum rudimenta, ità in Philosophiâ non rudimenta tantùm, sed maxima & præstantissima dogmata, à Barbaris

baris accepiſſe Græcos aſſerimus; atque de hâc re unica lis eſt aut eſſe debet: nam circa *Geometriam*, *Aſtronomiam*, *Arithmeticam*, ipſos Græcos habemus teſtes, aut confitentes, has ſcientias ab exteris primùm inventas & plus minùs excultas fuiſſe. Ità teſtantur, Herodotus, Plato, Ariſtoteles, Diodorus, Strabo, Laertius, Achilles Tatius, aliique; unde quoad tres illas diſciplinas, intrà tres antiquas gentes, Aſſyrios, Ægyptios, Phœnices, (quibus Lucianus addit Æthiopes, quoad Aſtronomiam) ſemper ſtetit controverſia; neque inventionis & primatûs laudem ambiebant Græci. Quapropter Græcorum defectus in obſervandis aſtris ſupplet Ariſtoteles (de Cœl. lib. 2. c. 12.) ab Ægyptiis & Babyloniis. In ſyderali cognitione, quantulam obſervationum hiſtoriam, quas ſpeculas, quæ inſtrumenta Aſtronomica, memorantur Græci antiquitùs habuiſſe? Babyloni, in Templo Jovis Beli, à Reginâ Semiramide conſtructo, turris erat octuplex, ſive octo turres, aliæ aliis ſuperſtructæ, in quibus ſydera contemplabantur Aſtronomi; referente Diodoro: ut olim montes montibus ſuperimpoſuerunt Gigantes, quò cœlum peterent. Semiramis autem floruit annis octingentis ante bellum Trojanum, cùm nondum *literas* haberent Græci. Præterea, captâ

Herod. lib. 1. fol. 75.

Lib. 2. fol. 94.

ab Alexandro Babylone, Caliſthenes * dicitur miſiſſe in Græciam obſervationes cœleſtes novendecies centenorum & trium annorum, quæ apud Babylonios in monumentis aſſervabantur. Has ſi ab Alexandri temporibus ſursùm computemus, ultra Semiramidis ætatem aſſurgent; unde in hâc ipsâ Beli turri factas eſſe à Chaldæis has obſervationes, magnam partem, veriſimile eſt. Denique, quò propiùs ad Græcos & Græcorum tempora deſcendamus, Epigenes, ſeptingentorum & viginti annorum obſervationes apud Babylonios; & qui minimum notabant, Beroſus & Critodemus, quadringentorum & Lib. 7. c. 56. octoginta, literis tradidêre. Verba ſunt Plinii: *Epigenes apud Babylonios DCCXX annorum obſervationes ſyderum coctilibus laterculis inſcriptas docet, gravis author imprimis; qui minimùm, Bero-*

* *Simpl. lib. 2. de cœl. p. 123. ex Porphyrio,* Ὑπ᾽ Ἀριστοτέλους οὖν πειθομένους ἕπεσθαι δεῖ μᾶλλον τοῖς ὑστέροις, ὡς μᾶλλον σώζουσι τὰ φαινόμενα, ἐκείνων μήτε τελείως σωζόντων, μήτε τοιαῦτα φαινόμενα εἰδόντων, διὰ τὸ μήπω τὰς ὑπὸ Καλλισθένους ἐκ Βαβυλῶνος πεμφθείτας παρατηρήσεις ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, τοῦ Ἀριστοτέλους τοῦτο ἐπισκήψαντος αὐτῷ· ἅστινας διηγεῖται ὁ Πορφύριος χιλίων ἐτῶν εἶναι καὶ ἐννεακοσίων τριῶν, μέχρι τῶν χρόνων Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακέδονος σωζομένα. *Idem Simplicius meminerat antea (lib. 1. de cœl. p. 27.) obſervationum bis millennium apud Ægyptios, & apud Babylonios adhuc plurium:* Ἤκουσα γ᾽ ἐγὼ Αἰγυπτίους ἄστρων παρατηρήσεις ἔχειν ἐγγεγραμμένας οὐκ ἐλάττοσιν ἢ δισχιλίοις ἐν αὐτοῖς, Βαβυλωνίους δὲ ἔτι πλείοσι. *Denique, notus eſt immanis Babyloniorum calculus apud Ciceronem de divin. lib. 1. qui, cùm omnem fidem ſuperet, non eſt memoratu dignus.*

Berosus & Critodemus CCCCLXXX annorum. Si ætatem Epigenis, qui Berosum anteceſſiſſe videtur, & apud Babylonios fuit ſtudiorum causâ, ſumamus circa tempora Alexandri, obſervationes ab illo memoratæ multùm ſuperant non tantùm omnes Græcorum, ſed etiam Babyloniorum illas ab Hipparcho poſteà collectas. Et cùm Hipparchus & Ptolomæus Græcarum obſervationum antiquiſſimas, Babyloniarum, non tantùm antiquis, quales recenſuimus, ſed etiam infimis & noviſſimis, quales ſunt illæ Nabonaſſari, poſtponant; eo ipſo fatentur hujus artis auctores & cultores primos fuiſſe exteros: à quibus cùm fundamenta quædam & initia accepiſſent Græci, ulteriùs paulatim progreſſi, & res plures & rerum nationes explicuerunt; rectè enim notatum eſt, Eclipſium, aliarúmque obſervationum cœleſtium *hiſtoriam* à Barbaris, *cauſas* verò & rationes & calculos à Græcis proveniſſe. Sen. nat. q. lib. 7. c. 3.

SED de Mathematicis ſatis; cùm hoc ſit quaſi extra aleas vagari. Et in præcedentibus pro Græcis contra Barbaros, utì hìc pro barbaris contra Græcos certatum eſt. Pro causâ mutatâ, in utriuſque caſtris militavimus; rationem ſecuti, non partium ſtudium. Jam verò agendum eſt de diſciplinis Phyſiologicis; quibus adjungere aut immiſcere ſolebant gentes

ſuam Theologiam. Et in his acriores erimus contra Græcos quàm anteà, cùm non tantùm initia rerum philoſophicarum, ſed lectiſſima dogmata & notitias præclaras à gentibus acceperint: quas oblivioni tradiderunt poſteà, magnâ ex parte, cùm in ſectas diviſi fuere; & novas tentando methodos, ineptas & infrugiferas, philoſophiam humano generi inutilem reddiderunt: ut verè dici poſſit de utrâque diſciplinâ, ſi rectè judico, Græcos perfeciſſe Barbarorum Mathematicam, Philoſophiam perdidiſſe.

Sed de utriúſque philoſophiæ antiquitate primò tractandum eſt, ut hanc alterâ poſteriorem eſſe oſtendamus: idque contra ſententiam Laërtii, & aliorum, qui originem hujus ſapientiæ à Græcis petendam eſſe volunt. Si liceret uti teſtimoniis Clementis Alexandrini, Euſebii Pamphili, & aliorum Græcorum Patrum, facile eſſet in hâc causâ vincere; illi enim teſtantur, ſemel atque iterum, præſtantiſſimam inter Græcos doctrinam furtivam eſſe, & à barbaris ereptam. Quæ nomina clariora apud Græcos Platone & Pythagora? Quæ philoſophia divinior? audiamus quæ de his Clemens: Πλάτων ὃ ἐκ ἀρνεῖται τὰ κάλλιϛα εἰς φιλοσοφίαν παρὰ τῶν βαρβάρων ἐμπορεύεσθαι· εἰς τε Αἴγυπτον ἀφικέσθαι ὁμολογεῖ. *Non inficiatur Plato ſe ea quæ ſunt præſtantiſſima in Philoſophiâ mercatum eſſe*

In Procem. (margin note beside "tra ſententiam Laërtii")

Strom. 1. (margin note beside "diamus quæ de his Clemens")

esse à Barbaris; seque in Ægyptum profectum esse fatetur. Adjunge deinceps Pythagoram, qui inter Ægyptios non minùs profecerat. Ὁ δὲ Πλάτων δῆλον ὡς σεμνύνων ἀεὶ τοὺς βαρβάρους εὑρίσκεται· μεμνημένος αὑτοῦ καὶ Πυθαγόρου τὰ πλεῖστα καὶ γενναιότατα τῶν δογμάτων ἐν βαρβάροις μαθόντας. *Manifestum est Platonem semper magni facere Barbaros, ut qui meminisset se & Pythagoram plurima nobilissima dogmata ab iis didicisse.* Nec aliter Eusebius, cum peregrinationes Præp. Evi
Pythagoræ in Ægyptum, Babylonem, lib. 10. c. 4.
Persidem, Indiamque recensuisset; addit, p. 471.
Καὶ ἄλλα παρ' ἄλλων συλλεξάμενος, μόνον παρὰ τῶν σοφῶν Ἑλλήνων ἔσχεν οὐδὲν, πενίᾳ σοφίας καὶ ἀπορίᾳ συνοικούντων· ἔμπαλιν δ' οὖν τῶν ἔξωθεν αὐτῷ πεπορισμένων, αἴτιος αὐτοῖς μαθήσεως κατέστη τοῖς Ἕλλησιν. *Aliaque ab aliis discens, à solis Græcis auferre nihil potuit: tantâ illi sapientiæ penuriâ & indigentiâ unà laborabant. Contrà, peregrinis ipse artibus ditatus, Græcis scientiæ & eruditionis author fuit.* Denique citat non minùs illustre testimonium ex Porphyrii libro, opinor, deperdito, Theodoretus, his verbis: Χαλκόδετος γὰρ ἡ πρὸς θεοὺς ὁδὸς, αἰπεινή τε Serm. 1. de
καὶ τρηχεῖα· ἧς πολλὰς ἀτραποὺς βάρβαροι μὲν ἐξηῦρον, fide, p. 10.
Ἕλληνες δὲ ἀπεπλανήθησαν· οἱ δὲ κρατοῦντες, ἤδη καὶ διέφθειραν· τὴν δὲ εὕρεσιν ὁ Θεὸς Αἰγυπτίοις ἐμαρτύρησε, Φοίνιξί τε καὶ Χαλδαίοις, Λυδοῖς τε καὶ Ἑβραίοις. *Via quæ ad Deos perducit, ære munita est, eademque ardua & asperrima. Cujus*

jus quidem calles quamplurimos Barbari invenerunt; at verò Græci ab eâ longiùs aberrarunt. Qui vero eam tenebant eandem corruperunt. Ejus porrò Inventores fuiſſe Deus teſtatur Ægyptios, Phœnices, Chaldæos, Lydios ac Hebræos.

Lib. 1. IDEM cum Patribus Chriſtianis antea notavit Joſephus contra Appionem, his verbis: Ἀλλὰ μὲν καὶ τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων καὶ θείων πρώτους παρ' Ἕλλησι φιλοσοφήσαντας, οἷον Φερεκύδην τὸν Σύριον, καὶ Πυθαγόραν, καὶ Θάλητα, πάντες συμφώνως ὁμολογοῦσιν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων γενομένους μαθητάς. *Sed & eos qui de cœleſtibus & divinis primitùs apud Græcos ſunt philoſophati, id eſt, Pherecydem Syrium, & Pythagoram & Thaletem, omnes concorditer confitentur, Ægyptiorum & Chaldæorum fuiſſe diſcipulos.*

SED ne Patres Chriſtiani & Judæi nimiùm Græcis invidere videantur, quid ipſi Græci de ſuis Philoſophis ſenſerint, audiamus. Porphyrius de vitâ Pythagoræ, idem dicit quod à noſtris jam dicitur; & cùm varias gentes retuliſſet, Ægyptios, Arabes, Chaldæos, alioſque, quibuſcum verſatus fuit Pythagoras per multos annos, ſubdit, Ἐκ τῆς περὶ ταῦτα τὰ ἔθνη πλάνης ὁ Πυθαγόρας τὸ πλεῖστον τῆς σοφίας ἐνεπορεύσατο. *Ex peregrinatione ad haſce gentes Pythagoras potiſſimam ſapientiæ partem acquiſivit.* Quoad Platonem, nota ſunt

Vid. etiam Suid. voce, ἱερατική.

ſunt quæ affert in Timæo de Græcis & Ægyptiis, & præcipue dictum Sacerdotis Saitici ad Solonem, *O Solon, Solon, vos Græci ſemper pueri eſtis, nec quiſquam è Græcia ſenex.* Cur iſtud diceret, percontante Solone, reſpondiſſe Sacerdotem, *Quia juvenis ſemper vobis eſt animus, in quo nulla eſt ex vetuſtatis commemoratione priſca opinio, nulla cana ſcientia.* Hæc contra patriam ſuam, niſi pro veris apud ſe reſciviſſet Plato, aut non memoràſſet aut refutàſſet. Præterea ſparſim occurrunt apud Platonem doctrinæ Ægyptiacæ non pauca veſtigia, quæ ad hypotheſin noſtram confirmandam ſuis locis notabimus. His conſona ſunt quæ notat Megaſthenes, qui tempore Alexandri & deinceps vixit; & cùm diù apud Indos verſatus eſſet, rerum Indicarum libros compoſuit, in quorum tertio, omnia quæ circa rerum naturam philoſophantur Græci, Barbaris pridem innotuiſſe, ait. Verba ſunt apud Clementem: Ἅπαντα μὲν τοι τὰ περὶ φύσεως εἰρημένα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, λέγεται καὶ παρὰ τοῖς ἔξω τῆς Ἑλλάδος φιλοσοφοῦσι. Τὰ μὲν παρ' Ἰνδοῖς ὑπὸ τῶν Βραχμάνων, τά δὲ ἐν τῇ Συρίᾳ ὑπὸ τῶν καλουμένων Ἰουδαίων. Strom. 1. p. 305.

Sed quid in his moramur, cùm tot teſtes habeamus literaturæ Græcæ à Barbaris derivatæ, quotquot in Ægyptum deſcenderunt philoſophi Græci ad comparandam Vid. & Plut. de Iſ. & Oſir. p. 154.

parandam ſibi ſapientiam. Horum autem non brevem catalogum ex commentariis Sacerdotum Ægyptorum contexuit Diodorus Siculus, in fine libri primi; additque, ex Ægypto cuncta, quibus admirationem illi apud Græcos ſibi pepererunt, tranſlata eſſe. Verba ipſius hæc ſunt: Τέτων δ' ἡμῖν διευκεινημένων, ῥητέον ὅσοι τῶν παρ' Ἕλλησι δεδοξασμένων ἐπὶ συνέσει καὶ παιδείᾳ παρέβαλον εἰς Αἴγυπτον ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις, ἵνα τῶν ἐνταῦθα νομίμων καὶ παιδείας μετάσχωσιν· οἱ γὰρ ἱερεῖς Αἰγυπτίων ἱστορῦσιν ἐκ τῶν ἀναγραφῶν τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίϐλοις, παραβαλεῖν πρὸς αὐτὲς Ὀρφέα τε καὶ Μεσαῖον, καὶ Μελάμποδα καὶ Δαίδαλον· πρὸς δὲ τέτοις Ὅμηρόν τε τὸν ποιητὴν, καὶ Λυκοῦργον τὸν Σπαρτιάτην· ἔτι δὲ Σόλωνα τὸν Ἀθηναῖον, καὶ Πλάτωνα τὸν φιλόσοφον· ἐλθεῖν δὲ καὶ Πυθαγόραν τὸν Σάμιον, καὶ τὸν μαθηματικὸν Εὔδοξον· ἔτι δὲ Δημόκειτον τὸν Ἀβδηείτην, καὶ Οἰνοπίδην τὸν Χῖον. Πάντων δὲ τέτων σημεῖα δεικνύεσι, τῶν μὲν εἰκόνας, τῶν δὲ τόπων, ἢ κατασκευασμάτων ὁμωνύμες προσηγορείας· ἔκ τε τῆς ἑκάστῳ ζηλωθείσης παιδείας ἀποδείξεις φέρεσι, συνιστάντες ἐξ Αἰγύπτε μετενηνοχέναι πάντα δι' ὧν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐθαυμάσθησαν. *His ità à nobis expoſitis recenſendi ſunt qui priſcis illis temporibus, ſapientiâ & doctrinâ celebres apud Græcos, peregrinationes in Ægyptum ſuſceperunt, ut legum & diſciplinarum gentis participes fierent. Etenim Sacerdotes Ægyptiorum Orpheum, Muſæum, Melampodem, Dædalum, Homerum Poëtam, Lycurgum Spartanum, Solonem Athenienſem, Platonem Philoſophum, Pytha-*

Pythagoram Samium, Mathematicum Eudoxum, Democritum Abderitam, & OEnopidem Chium, ad ipsos advenisse è sacris commentariis referunt. Signaque horum omnium, quà imagines, quà desumptas à locis aut operibus apellationes ostentant. Et ex arte aut disciplinâ quam quisque affectabat, demonstrationes afferunt, unde probant ex Ægypto cuncta, quibus se postea admirabiles reddiderunt apud Græcos, translata esse. Audin' mi Græcule? quæ turba peregrinantium? hos omnes in Ægyptum profectos esse credis ad venandos crocodilos? Plato & Eudoxus, ex horum numero, tredecim annos insumpserunt Diospoli cum Sacerdotibus. Cum Heliopolitanis & Saiticis Solon, à quibus Sermonem Atlanticum accepit. Pythagoras multa & molesta examina subiit, & circumcidi se passus est, ut fertur, à Prophetis Ægyptiis, ut ad eorum doctrinam arcanam admitteretur. Orpheum suam doctrinam, qua saxa & stipites movit, homines feros & agrestes in civitates & societatem allexit, ab Ægyptiis hausisse, hìc & alibi sæpiùs testatur Diododorus. Denique haud facilè est indicare quenquam apud Græcos, qui sapientiâ clarus evasit, sine peregrinatione inter gentes barbaras. Thales nullum habuit præceptorem præter Ægyptios; Authorque

Strab. l. 17
Plut. in vit. Sol. p. 92. & 96.
Laert.

Jamb. in vit. Pyth. l. 1. c. 2. thorque fuit Pythagoræ, cùm ad eum, jam senem, venerat discendi studio, ut se in Ægyptum ad Sacerdotes Memphiticos & Diospolitanos conferret. Pherecydes, Pythagoræ præceptor, ex arcanis libris Suid. Phœnicum seipsum docuisse dicitur; ἑαυτὸν ἀσκῆσαι, κτησάμενον τὰ Φοινίκων ἀπόκρυφα βιβλία. Et si nulli fuerint apud Græcos his clariores & vetustiores philosophi, Græciam à Barbaris edoctam esse, quo possumus jure, aut quibus rationibus, inficiari?

Hæc autem quæ ex Diodoro attulimus, eo fortiora esse debent, quòd propriæ suæ sententiæ circa Græcos parùm faveant: ille enim non obscurè signifi- L. 1. princ. cat se non consentire Ephoro, Historico, qui Barbatos Græcis suis antiquiores esse agnoscit. Dein quoad literas & disciplinas, adeò propensus est in Græcos Dio- l. 1. 5. dorus, ut ex solâ fabulâ Heliadum in Rhodo Insulâ, Græcos primitùs in Ægyptum disciplinas invexisse innuere velit: & easdem posteà cum Græcis philosophis, peregre agentibus, quasi ex postliminio in patriam rediisse. Quare quæcunque apud Diodorum reperiuntur, contra gentis Græcæ aut literaturæ Græcæ antiquitatem, non ex invidiâ dicta, aut erga gentes amore, sed rerum ipsarum certâ fide extorta mihi videntur.

Deniq̣ue si Literarum originem apud Græcos quæramus, ab alienigenâ invectas esse, Cadmo, Phœnice, compertum erit; idque non multùm ante tempora Trojana. Ante illud tempus autem non tantùm literæ aut vocum elementa, sed literatura & disciplinæ apud multas gentes floruerunt; Assyrios, Ægyptios, Phœnices, Arabes, Æthiopes, Indos, Celtas. Moses ante tempora Cadmi edoctus erat sapientiam Ægyptiacam; Jobus, aut libri ipsius Author, ante tempora Mosis, Arabicam; Abrahamus, Chaldæam & Phœniciam. Dein Bragmanum in Indiâ, Gymnosophistarum in Æthiopiâ, Druidum apud Celtas, nemo novit antiquitatem; sed Chronologorum calculis statui solent, ante tempora Trojana. Quare expensis singulis, tam literis quàm literaturâ, Philosophiam barbaricam, & antiquiorem esse & parentem Græcanicæ, historiæ veteri, rerumque & temporum rationibus maximè respondet.

Vid. Boch. Can. l. 1. c. 20. & Scal. in Euf. Chron.

De Abrah. testimonia congessit Grot. in Mat. v. 31.

His ita expositis circa origines philosophiæ Græcanicæ, philosophos ipsos & eorum dogmata jam leviter percurremus; ut quantum dictis consentiant, & explicandis mundi Archæologiis utiles esse possint: quæ præterea eorum scripta desiderantur, quæ supersunt, paucis videamus. Philosophiæ Græcæ duplex est intervallum,

lum, ante ſectas inductas & poſteà; poſt ſectas inductas auctaſque, exolevit philoſophia antiqua, & quæ ei ſucceſſit, in ſcholis Græcorum magis artificioſa fuit, quàm ſolida. Pauca illa & præclara capita circa *mundi ortum & occaſum*, & variantis naturæ ordinem, quæ priſcis ſapientibus inſtar omnis Phyſiologiæ erant, ſectarii Græci neglectui ferè habuerunt; & ex rerum notionúmque minutiis philoſophiam quandam condidêre, alendis diſputationibus, quàm veritati inveſtigandæ, magis idoneam. Hos igitur minores Græcorum philoſophos non multùm morabimur: & cùm inter ſectarum ultimas & infimas fuerit Peripatetica, infra Ariſtotelem non deſcendendum; quod enim eò uſque ſubſidit, in re Philoſophicâ antiquitatis nomen non meretur.

INTERVALLUM illud ante-ſectarium adhuc diſtingui poteſt in tempus Poëtarum & Philoſophorum; qui quidem re & argumento ſæpe conveniebant, genere ſcribendi diverſi. Antiquiſſimi qui apud Græcos philoſophabantur, erant Poëtæ, ſecundum illud Plutarchi, πρότερον μὲν ἐν ποιήμασιν ἐξέφερον οἱ φιλόσοφοι τὰ δόγματα καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ Ὀρφεὺς καὶ Ἡσίοδος, &c. Nec tantùm carmine, ſed etiam mythologicè plerumque ſcripſerunt philoſophiam. Ità enim mihi videntur ſcripſiſſe Thamyras Thrax,

De Pyth. rac. p. 402. & de εἰ. p. 388.

Thrax, Linus, Orpheus, & Muſæus, perinde ac Heſiodus. Carmine autem ſcripſerunt præterea philoſophi, Thales, Zenophanes, Empedocles, Parmenides, aliique, quorum nonnulla fragmenta poëtica-philoſophica collegit Stephanus. Quoad philoſophos illos Mythologicos, videntur omnes, præter Homerum, ut hic obiter notem, Coſmogonias, ſive de ortu mundi, poëmata ſcripſiſſe. Ità Thamyras ille, cujus meminêre Plato, Plutarchus, Clemens Alexandrinus, Suidas, Zetzes, Coſmogoniam compoſuit πεντάκις χιλίοις ςίχοις, præter aliud opus de bello Titanum. Linus etiam Coſmogoniam ſcripſit, cujus initium erat,

Ἦν ποτέ τοι χρόνος ἐν ᾧ ἅμα πάντ' ἐπιφύκει·

Olim tempus erat, ſimul indigeſta jacebant,
Quo cuncta.

Additque Laertius hinc Anaxagoram In procem. ſententiam ſuam accepiſſe, πάντα χρήματα γεγονέναι ὁμȣ̃, Νȣ̃ν δὲ ἐλθόντα αὐτὰ διακοσμῆσαι. *Omnia ſimul erant, mens autem accedens ea in ordinem adduxit.* Hæc Chaos indicant unde ortus eſt mundus, ſive ornata rerum compages. Præterea Muſæus Theogoniam ſcripſit; quod idem valet ac Coſmogonia, ut jam ſatis no-

tum eſt; & Barbarorum Coſmogonias mutâſſe mihi videntur in Theogonias Mythologici Græcorum Philoſophi. Muſæum ſcripſiſſe phyſicè, ſive doctrinam naturalem, conſtat ex eodem Laërtio, cùm ſubdit, φάναι τε ἐξ ἑνὸς τὰ πάντα, καὶ εἰς ταυτὸν ἀναλύεσθαι. Eum *ſtatuiſſe ex uno omnia fieri, & in idem reſolvi.* Heſiodi Theogonia nota eſt; & quâ ratione interpretanda ſit, cum cæteris Græcorum, infra videbimus. Reſtat Orpheus, qui etiam de rerum ortu philoſophatus eſt: ſed de Orpheo plura ſtatim ſunt dicenda.

Sunt autem adhuc plures poëtæ veteres Græci, ut Eumolpus, Amphion, Meleſander, aliique; qui, cùm incertum ſit quid ſcripſerint, à nobis ſunt prætereundi. Numerare autem debemus hoc loco inter MythologosArchæologicos Cycli Epici ſcriptores; quorum nomina poſuit Proclus in ſuâ Creſtomathiâ. Illud opus πολυθρύλλητον, cujus antea meminimus, quoddam erat ſyntagma hiſtoriæ mythicæ; non tam dignum lectu ob elegantiam, quàm quod integram & cohærentem rerum ſeriem complecteretur; unde & Cyclus dictus. Ità Photius: Cod.239. Τοῦ Ἐπικοῦ Κύκλου τὰ ποιήματα διασώζεται καὶ σπουδάζεται τοῖς πολλοῖς, οὐχ οὕτω διὰ τὴν ἀρετὴν, ὡς διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἐν αὐτῷ πραγμάτων. Atque à Chao, rerum omnium primordio, incepiſſe

cepisse hoc opus, ex eodem Photio antea monstratum est; unde ad tempora Trojana, vel circiter, historiam mythicam ordinatè deduxit. Quale opus, fabulosum licet, periisse, maximè quidem dolendum est. Sed ad Orphea nostrum jam redeamus.

Quoad hunc virum celeberrimum, De Orpheo. tantum abest ut pro nullo habeam, aut inani nomine, quod visum est nonnullis; ut pro maximo Græcorum semper eum habiturus sim. Hunc si ab umbris revocare liceret, ut ille olim suam Euridicem, ad probandam doctrinam nostram circa rerum origines, unus valeret multos testes. Quis non novit Orpheum antiquum Chaos cecinisse, & ejusdem discretiones varias & metamorphoses? orbemque jam completum, intus & extra, Ovo assimulâsse? quod Ovum Orphicum, apud gentes ferè omnes mundi symbolum, est viva quædam imago Telluris primigeniæ, & propositæ à nobis Theoriæ compendium. Exposuisse dicitur Θεογονίας, καὶ κοσμουργίαν, καὶ ἀνθρώπων πλαστουργίαν, maxima capita. Cedren. ex Timot. p. 57. Vixit Orpheus haud multum post tempora Mosaica, atque primus in Græciam doctrinam orientalem invexisse videtur, eorum antiquissimus qui Ægyptum adierunt. Hunc æmulabatur Pythagoras, & ab eo multa sumpsit, id fatente Jamblico; ὅλως δὲ φασὶ Πυθαγόραν ζηλωτὴν De vit. Pyth. c. 28.

λωτὴν γενέσθαι τῆς Ὀρφέως ἑρμηνείας τε καὶ διαθέσεως καὶ τιμᾶν τοὺς θεοὺς Ὀρφεῖ παραπλησίως· & poſteà addit, ἔτι δὲ φασὶ καὶ σύνθετιν αὐτὸν ποιῆσαι τὴν θείαν φιλοσοφίαν καὶ θεραπείαν· ἃ μὲν μαθόντα παρὰ τῶν Ὀρφικῶν, ἃ δὲ παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, &c. Dixiſſet etiam in præcedentibus τὸν ἱερὸν λόγον Pythagoricum deſumptum eſſe, aut compoſitum, ex imitatione Orphicorum : Οὐκ ἔτι γὰρ ἦν ἀμφίβολον γέγονε, τὸ τὰς ἀφορμὰς παρὰ Ὀρφέως λαβόντα Πυθαγόραν, συντάξαι τὸν περὶ θεῶν λόγον, ὃν καὶ ἱερὸν διὰ τοῦτο ἀπεγράψαμεν, ὡς ἂν ἐκ τοῦ μυστικωτάτου ἀπευθυσμένον περὶ Ὀρφεῖ τόπου *. Prætereà notum eſt hunc *Philoſophum*, & *Theologum* Legiſlatoris vices etiam peregiſſe, populúmque ferum & ἄθεον, ad cultum, mores, & religionem deduxiſſe.

" *Syl-*

* *De hoc conſenſu doctrinæ Orphicæ & Pythagoricæ ſcripſêre tam Syrianus quàm Proclus. Hic etiam in ſuis commentariis ad Timæum, & in Theologiâ Platonicâ idem teſtatus eſt ſæpius,* (Βιβ. Ε. *p.* 291. & βιβ. Δ. *ult.*) *ad Timæum inquit,* Πυθαγόρειος ὢν ὁ Τίμαιος ἕπεται ταῖς Πυθαγορείων ἀρχαῖς· αὗται δέ εἰσιν αἱ Ὀρφικαὶ παραδόσεις· ἃ γὰρ Ὀρφεὺς δι' ἀποῤῥήτων λόγων μυστικῶς παραδέδωκε, ταῦτα Πυθαγόρας ἐξέμαθεν, ὀργιασθεὶς ἐν Λεβήθροις τοῖς Θρακίοις. *Dein, in Theol. Plat. omnem ait Theologiam Græcanicam, interventu Pythagoræ & Platonis, ab Orpheo deductam eſſe.* Ἅπασα γὰρ ἡ παρ' Ἕλλησι θεολογία τῆς Ὀρφικῆς ἐστὶ μυσταγωγίας ἔκγονος· πρώτου μὲν Πυθαγόρου παρ' Ἀγλαοφήμου τὰ περὶ θεῶν ὄργια διδαχθέντος, δευτέρου δὲ Πλάτωνος ὑποδεξαμένου τὴν παντελῆ περὶ τούτων ἐπιστήμην ἔκ τε τῶν Πυθαγορείων καὶ τῶν Ὀρφικῶν γραμμάτων. *Denique Syrianus lib.* 2. *in commentariis ad Ariſtotelis Metaphyſica, hæc habet,* Et tot quidem de Pythagoreis principiis: quod idem eſt ac ſi dicas de Orphicis & Platonicis. *Idem etiam innuit Herodotus, lib.* 2. c. 81.

“ Sylveſtres homines, ſacer, interpreſ-
“ que Deorum,
“ Cædibus & fœdo victu deterruit
“ Orpheus;
“ Dictus ob hoc lenire Tigres, rabi-
“ doſque Leones.

Hæc dum mecum revolvo, fingere mihi ſoleo Orpheum apud ſuos Thraces, inſtar Moſis cujuſdam apud ſuos Hebræos; utrumque novæ religionis Patrem: hunc Judaicæ, illum Græcæ aut Ethnicæ; *Sic parvis componere magna ſolebam.* Et quemadmodum non incuſamus Moſem ſuperſtitionis aut ignorantiæ, licet multas ceremonias, oneroſas & inutiles, ut nobis videntur, religioni Judaicæ inſeruerit, cùm populi indoles & animus ferre non poterant præſtantiora; ità oportuit etiam Orpheum populi ſui mores & ingenium in conſiliis habere, neque id quod reipsâ optimum erat, aut quod ſibi optimum viſum ſit, inſtituere, ſed optimum eorum quæ gens aſpera & agreſtis, cùm propoſita eſſent, amplecteretur. Quemadmodum Solon rogatus ecquid optimas leges populo Athenienſi ſcripſiſſet? reſpondiſſe dicitur, ὧν ἂν προσεδέξαντο τοὺς ἀρίστους· *Optimas quas accepturi illi erant:* atque idem Solon varia ſacra inſtituit, ex conſilio Periandri, non quod ſibi place- Plutar. in Solon.

 rent,

Juſt. de Morarc. Theoph. ad Autol. lib. 3. princ. Cyril. cont. Jul. lib. 1.

rent, ſed quod populo. Non itaque conſtat Orpheo unquam ex animo placuiſſe Polytheiſmum, quem ante obitum palam abdicâſſe dicitur; nec ritus & ſacra quæ colebat: ſed cùm homines ſylveſtres in ſocietatem allicere, & aliquali religione imbuere ſtuderet, ineptum & inutile fuiſſet puri numinis purum cultum his, hominibus dicam, an animantibus, proponere. Pura numinis doctrina purúſque cultus ſenſus non tangunt, neque animam affectúſque commovent, ſolâ mente & intellectu percepti. Et cum gentibus moratis excultiſque difficile eſſet hujuſmodi religionem induere, in homines planè barbaros quid profeciſſet? Eò res redit, ut verbo dicam, non quale voluit numen, aut cultum, ſed qualia potuit, prædicavit & inſtituit Orpheus.

Moses autem tantis non laborabat anguſtiis: præterquam enim quod populum habuit, ignarum licet hebetemque, ſocietati tamen legibúſque non inaſſuetum; miraculis pollebat, & vi divinâ, quibus populo ſuo terrorem incutere, aut auxilium cœlitùs afferre, poterat. Hoc autem inſtar omnium eſt ad flectendos in quaſcunque partes animos affectúſque humanos, cùm divinitùs nocere aut juvare poſſumus. Orpheus autem hâc divinâ potentiâ deſtitutus; quibus armis terreret

popu-

populum, aut quibus artibus attraheret? Primùm, Muſicâ, quâ pollebat, convocavit, & coëgit feros homines, & ad auſcultandum dictis diſpoſuit: dein collectos & audiendi avidos paſcebat fabulis & jucundis narrationibus, quibus aliquid veri interſperſit. Poſteà cùm mirari & colere cœperint ſuum Orpheum, auſus eſt ad veritatem propiùs accedere, ad diſciplinam, præcepta & morum culturam, ſed cum aliquo ſemper fabularum condimento; πρὸς τὸ δημαγωγεῖν καὶ στρατηγεῖν τὰ πλήθη· quemadmodùm de ſuo Homero inquit Strabo. Tùm Deos & eorum fulmina memorare cœpit, & colendos eſſe ſuaſit, tanquam rerum omnium dominos; tam ut mala averterent quibus obnoxia eſt vita mortalis, quàm ut lætam fortunam à cœlo cuique mitterent. Denique Inferos cecinit, Campóſque Elyſios, impiorum & beatorum ſedes; ut extinctâ hâc vitâ haberent adhuc quod metuerent & quod ſperarent. Hoc modo, atque his gradibus Theologiam quandam condidit, ſed fabulis refertam; & cultum quendam inſtituit, ſed admodum ſuperſtitioſum. Neque enim jam optima molitur Orpheus, ſed è malis minima. Ac uti vera religio immensè præſtat ſuperſtitioni, ita ſuperſtitio quàm maximè præſtat barbariei & vitæ morumque feritati: neque ab hoc

infimo gradu ad ſupremum ferè aſcenditur, niſi per illum medium.

Quoad fabulas, quibus refertam eſſe doctrinam Orphicam non negamus, earum quidem uſus jam exolevit, & nuda veritas omnibus exponitur; crediqúe vix poteſt hodiè, quanta fuerit olim hujus generis doctrinæ utilitas dicam, an neceſſitas. Animi inculti & ſolis ſenſibus aſſueti, inſtar hominum è tenebris aut carcere nuper eductorum, ferre non poſſunt clarum veritatis lumen: ſed per fabulas, tanquam per nubem, intueri gaudent. Nec ad morum honeſtatem & vitæ diſciplinam, nec ad religionem & Deorum cultum, rectè ſe duci patitur plebs rudis & inſulſa, ſed ducenda eſt per ambages. Appoſitè ad hanc rem, & ad probandam Orphei inſtitutionem Strabo, de uſu fabu-
Lib. 1. larum loquens: Ὀυ γὰρ ὄχλον τε γυναικῶν, καὶ παντὸς χυδαίου πλήθους ἐπαγαγεῖν λόγῳ δυνατὸν φιλοσόφῳ, καὶ προσκαλέσασθαι πρὸς ἐυσέβειαν, καὶ ὁσιότητα, καὶ πίστιν, ἀλλὰ δεῖ καὶ διὰ δεισιδαιμονίας· τοῦτο δὲ οὐκ ἄνευ μυθοποιΐας καὶ τερατείας. Κεραυνὸς γὰρ, καὶ αἰγὶς, καὶ τρίαινα, καὶ λαμπάδες, καὶ δράκοντες, καὶ θυρσόλογχα τῶν θεῶν ὅπλα, μῦθοι, καὶ πᾶσα θεολογία ἀρχαϊκή· ταῦτα δ' ἀπεδέξαντο οἱ τὰς πολιτείας καταστησάμενοι, μορμολύκας τινὰς πρὸς τοὺς νηπιόφρονας. *Fieri enim non poteſt ut mulierum & promiſcuæ turbæ multitudo Philoſophicâ oratione excitetur ducaturque ad religionem, pietatem, & fidem: ſed ſuperſtitione præterea ad*

hoc

hoc opus eſt; quæ incuti ſine fabularum portentis nequit. Etenim fulmen, ægis, tridens, faces, angues, haſtæque Deorum thyrſis præfixæ, fabulæ ſunt, atque tota theologia priſca. Hæc autem recepta fuere à civitatum authoribus, quibus veluti larvis inſipientium animos terrerent. Vides itaque non tantum poëtas luſu quodam ingenii, ſed Legumlatores viróſque ſapientiſſimos, ex conſilio & ratione, uſos eſſe fabulis & documentis mythologicis, ad conſtituenda initia vitæ civilis & religionis. Neque pigebit, in hunc finem, alium locum ejuſdem authoris adſcribere, ubi rationes reddit non ineptas, & utilitatis & voluptatis fabularum. Καὶ πρῶτον, ὅτι τοὺς μύθους ἀνεδέξαντο οὐχ οἱ ποιηταὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ πόλεις πολὺ πρότερον, καὶ οἱ νομοθέται, τοῦ χρησίμου χάριν, βλέψαντες εἰς τὸ φυσικὸν πάθος τοῦ λογικοῦ ζώου. Φιλειδήμων γὰρ ὁ ἄνθρωπος· προοίμιον δὲ τούτου τὸ φιλομυθόν· ἐντεῦθεν οὖν ἄρχεται τὰ παιδία ἀκροᾶσθαι καὶ κοινωνεῖν λόγων ἐπὶ πλεῖον. Αἴτιον δ' ὅτι καινολογία τίς ἐστιν ὁ μῦθος, οὐ τὰ καθεστηκότα φράζων, ἀλλ' ἕτερα παρὰ ταῦτα· ἡδὺ δὲ τὸ καινὸν, καὶ ὃ μὴ πρότερον ἔγνω τίς· τοῦτο δ' αὐτό ἐστι καὶ τὸ ποιοῦν φιλειδήμονα. Ὅταν δὲ προσῇ καὶ τὸ θαυμαστὸν καὶ τὸ τερατῶδες, ἐπιτείνει τὴν ἡδονὴν, ἥπερ ἐστὶ τοῦ μανθάνειν φίλτρον. Lib. 1. *Primùm quidem non poëtæ tantùm fabulas receperunt, ſed multò ante Civitates & Legumlatores id fecere, utilitatis causâ nimirum, reſpicientes ad naturales affectus hominis, ſive animalis*

animalis ratione præditi. Cupidus enim cognitionis eſt homo, ad quam fabularum amor aditum ei parat; hinc namque incipiunt pueri audire, & ſermonibus frui magis magíſque. Cauſa autem eſt, quod fabula novarum rerum narratio eſt, non ea quæ conſueta & conſtituta ſunt, ſed alia ab his diverſa, recenſens. Jucundum autem eſt quod novum & antea ignotum, hocque ipſum cognitionis cupidos efficit. Quod ſi admirabilia & portentoſa fabulis admiſceantur, augetur voluptas; voluptas autem, inſtar philtri, diſcendi amorem ingenerat. Hujuſmodi erat de fabularum uſu veterum opinio. His adde, ſi libet, ſententiam Plutarchi, quod philoſophica fabulis mixta meliùs imbibantur.

De aud. Poet.

Ὅτι δὲ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λεγομένων οἱ σφόδρα νέοι, τοῖς μὴ δοκοῦσι φιλοσόφως μηδὲ ἀπὸ σπουδῆς ἄγεσθαι, χαίρουσι μᾶλλον καὶ παρέχουσιν ὑπηκόους ἑαυτοὺς καὶ χειροήθεις, δῆλόν ἐστιν ἡμῖν· οὐ γὰρ μόνον τὰ Αἰσώπεια μυθάρια καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποθέσεις διερχόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τῶν ψυχῶν δόγματα μεμιγμένα μυθολογίᾳ μεθ' ἡδονῆς ἐνθουσιῶσι. *De hoc autem nobis conſtat, adoleſcentulos magis gaudere, libentiúſque obſequi, & tractabiliores ſe præbere iis philoſophiæ dictis quæ philoſophicè & seriò dicta non videntur. Non enim tantùm Æſopicas fabellas & poëtica argumenta perlegentes, ſed etiam de Animabus dogmata, fabulis permixta, divino quodam furore & gaudio corripiuntur.*

untur. Denique, Dion Halicarnaſſeus, licet fabulas non uſquequaque probet, varios tamen affert uſus τῶν μύθων Ἑλληνικῶν &, inter cætera, illud, ἐπιδείκνυσθαι τὰ τῆς φύσεως ἔργα δι' ἀλληγορίας, *opera Naturæ per allegorias explicare.* Ab his ſatis conſtat quid ſenſerint antiqui de fabularum utilitate, ſi commodè adhibeantur; tam in religione & philoſophiâ, quàm in ſocietate civili conſtituendâ. Quæ autem de adoleſcentulis, mulieribus, & vulgo, hic dicunt, multò magis valuiſſent Orphei temporibus, cùm pars melior gentis humanæ ſupra vulgus hodiernum vix aſſurgebat; cæteris, ferarum inſtar, vitam inſociatam agentibus. Longóque poſt Orpheum ævo, à caſtis ſacriſque apologis non abſtinuit Legiſlator Evangelicus. Sed de his ſatis.

Ant. Rom. lib. 2. p. 91.

HÆC, quæ jam diximus, de Orpheo Politico & Legiſlatore intelligenda ſunt. Quid apud ſe ſenſerit, ut Philoſophus, de rebus divinis, de Deo & naturâ, alia planè eſt quæſtio. Moris erat olim viris ſapientibus, duplicem habere doctrinam, δημώδη & ἀπόῤῥητον, *vulgarem* & *arcanam:* aliud in pectore, aliud ad populum. Atque hunc duplicem docendi modum habuiſſe Orpheum, dubitare non licet, cùm non obſtantibus iis quæ in propatulo prædicâſſet aut inſtituiſſet, multa reconditioris Theologiæ & Philoſophiæ capita in doc-

doctrinâ Orphicâ reperiantur: multaque veterum testimonia & laudes, ipsius, in rerum contemplatione, solertiæ & acuminis, nos certiores faciunt. Facilè credo, nihil ab ipso Orpheo scriptum, jam superesse; quod notavit dudum Origi-
Lib. 1. nes *ad Celsum*. Sed quæ laudantur ab antiquis Carmina, aliave fragmenta, pro Orphicis: sive ab Onomacrito, sive Cercope, aut quocunqe alio composita: ea doctrinam Orphicam plurimùm amplecti, non immeritò censentur. Prout *Aurea Carmina*, licet nihil remanserit à Pythagorâ scriptum, ipsius Theologiam & institutionem eatenùs exhibere non ambigimus. Ità Thaletis & aliorum Veterum, quorum Scripta perierunt, opiniones & dogmata, ab aliis transmissa, retinemus.

Quæ à Poëtis referantur de Orpheo non multum moramur; quod feras domuerit, quod sylvas & saxa traxerit. Aliaque hujusmodi. Hæc illum in arte musicâ præcelluisse testantur, sed, quoad cætera, mythologicè intelligenda sunt; prout Horatius rectè exposuit. Quæ verò ab Historicis Philosophicis de Orpheo traduntur, eandem ac reliqua, quæ ab iisdem authoribus tradita sunt, merentur fidem. Referunt autem Orpheum, præter vim admirandam in poësi & cantu, aliaque fœliciter inventa, vitæ civilis,

vilis, & Religionis initia conſtituiſſe. I-tà Pauſanias in Bœoticis. Πιστευόμενος Ὀρφεὺς εὑρηκέναι τελετὰς θεῶν, καὶ ἔργων ἀνοσίων καθαρμὺς, νόσων τε ἰάματα, καὶ τροπὰς μηνιμάτων θείων. *Deorum initia, & nefariorum facinorum expiationes, creditus eſt adinveniſſe Orpheus: Morborum etiam remedia, & iratorum numinum placationes.* Quapropter ipſius carmina Homericis prætulit, quod religionem magis ſaperent: Τιμῆς ἐν τῷ θείῳ, καὶ ἐς πλέον ἐκείνων ἔχοντα. Sparſit utique primus religionis ſemina inter Græcos, populoſque contiguos Orpheus: cultumque ſacrum juſſit. Hoc teſtantur tam Philoſophi, quàm Hiſtorici Græci: notantque nonnulli in ipsâ voce θρησκεία, hujuſce rei hærere memoriam. Ita Suidas: Λέγεται γὰρ ὡς Ὀρφεὺς Θρᾷξ πρῶτος ἐτεχνολόγησε τὰ Ἑλλήνων μυστήρια, καὶ τὸ τιμᾷν θεὸν, θρησκεύειν ἐκάλησεν· ὡς Θρακίας οὔσης τῆς εὑρέσεως. *Fertur enim Orpheus Thrax primus initia Græcorum inſtituiſſe, & Deum colere, vocâſſe* θρησκεύειν, *quaſi Thracium eſſet id inventum.* Denique, vitam futuram, ejuſque, Deos & virtutem colentibus, fœlicitatem, primus in Græciâ aperuiſſe videtur: cum, præcepta ſua obſervantibus, μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν, εὐδαιμονίαν promiſerit. Quod ſacroſanctum arcanum, vir divinus, Moſes, vix auſus eſt recludere ſuis Hebræis. Ὀρφεοτελεσταὶ autem ſemper, ſibi & ſuis, beatitudinem poſt

P. 586.

P. 588.

Voc. Θρησκεύει.

post obitum polliciti sunt. Hujusce rei index est dicterium Philippi in pauperem Orphicum, de beatâ immortalitate differentem: quod Plutarchus hoc modo
Lacon. Apoth. p. 224. refert. Πρὸς Φίλιππον τὸν Ὀρφεωτελεστὴν παντελῶς πτωχὸν ὄντα, λέγοντα δ᾽ ὅτι οἱ παρ᾽ αὐτῷ μυηθέντες μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν εὐδαιμονοῦσι, Τί οὖν, ὦ ἀνόητε, εἶπεν, οὐ τὴν ταχίστην ἀποθνήσκεις, ἵνα ἀναπαύσῃ κακοδαιμονίαν τε καὶ πενίαν κλαίων; *Orphei Sacerdoti admodum pauperi, dicentique, BEATOS FORE POST MORTEM OMNES, qui ipsius sacris initiati essent? Cur igitur, fatue, inquit Philippus, non statim moreris, ut paupertatem tuam & miseriam tandem desinas plorare?* Quidni igitur assentiamur Diodoro, Orphea nostrum inter Græcos Poëtarum & Theologorum maximum, celebranti his verbis:
Lib. 4. p. 162. vel 232. Περὶ δὲ παιδείαν ἀσχοληθεὶς καὶ τὰ περὶ τῆς θεολογίας μυθολογούμενα μαθών, ἀπεδήμησε μὲν εἰς Αἴγυπτον, κἀκεῖ πολλὰ προσεπιμαθών, μέγιστος ἐγένετο τῶν Ἑλλήνων, ἔν τε ταῖς τελεταῖς, καὶ ταῖς θεολογίαις, καὶ ποιήμασι, μελῳδίαις. *Disciplinarum studiis addictus*, de Orpheo loquitur, *cùm non vulgarem in Theologiâ veterum scientiam comparâsset, in Ægyptum profectus multa insuper didicit; ita ut inter Græcos omnes, tum initiationum & Theologiæ peritiâ, tum poëmatum & melodiarum artificio, præstantissimus haberetur.*

Deni-

Denique, quod antea dictum eſt de præmiis & pœnis poſt mortem, ait hunc Philoſophum primum in Græciam induxiſſe: Τὰς καὶ τῶν ἀσεβῶν ἐν Ἅδου τιμωρίας, καὶ τοὺς τῶν εὐσεβῶν λειμῶνας. - - - L. 1. p.86.

Ejusdem rei teſtes ſunt Patres Chriſtiani, qui Theologiam Orphicam præ cæteris celebrem agnoſcunt. Ità Athenagoras, πεπίστευται παρ' αὐτοῖς ἀληθέστερον θεολογεῖν· *in explicandis rebus divinis cæteris fide dignior viſus Orpheus: aut propiùs ad veritatem accedere.* Et ſi excerpta Orphei, quæ occurrunt apud Patres, contuleris: adjunctis, quæ leguntur, ſparſim vel collectim, apud Authores exoticos: tot & tam præclara Theologiæ naturalis capita, à Thrace iſto, ab antiquitate pænè Moſaicâ, digeſta & conſtituta, merito admiraberis. Unum ſummum Numen agnovit: idque, ut nonnulli volunt, Triunum. Neque tamen ignoro, ſuperſtitioſa multa, & impura nonnulla, eidem Orpheo objectari à Patribus. Quibus equidem libenter aſſentior, quoad ſuperſtitiones: neque enim aliter fieri poterat eo quo vixit ævo, eoque cum populo. A rudimentis incipiendum eſt in omni diſciplinâ: ac uti à pueritiâ ad ætatem virilem, ità à ſuperſtitione ad caſtam ſanamque religionem, progrediuntur homines. Sed neque humanis ſacrificiis, qui mos erat mul- Legat.

multarum gentium: neque animalium ſanguine, Deorum aras conſpergebat
De Leg. 6. p. 782. Orpheus: ut teſtis eſt Plato. Eodem etiam reſpicere videtur Ariſtophanes,
Ran. act. 4. Sc. 1. his verbis, Ὀρφεὺς μὲν γὰρ τελετάς δ' ἡμῖν κατέδειξε, φόνων τ' ἀπέχεσθαι· in ſacris, pecorum cædibus parcere nos docuit. Quinetiam qui vitam Orphicam ducebant, in communi menſâ abſtinuerunt ab animalibus. Similemque vivendi modum, Deoſque colendi, totamque Theologiam,
Vit. Pyth. c. 28. teſte Jamblico, ab Orpheo accepit Pythagoras. Præterea, non fingebat Deos
Id. Ibid. humanâ formâ Orpheus, ἀλλὰ τῷ παντὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν μορφὴν ὁμοίαν ἔχοντας· *ſed univerſo ſimilem, naturam formamque habentes.* Quod animi magni, & ſupra vulgus elati, indicium erat. Denique, notum eſt, tam Orphea, quàm ipſius ſequacem, Pythagoram, duplici uſos eſſe diſciplinâ, Vulgari & Philoſophicâ: adeóque à ſermonibus aut inſtitutis popularibus, ſanctiora ipſorum dogmata, ſenſuſque interiores, non eſſe metienda. Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστί· θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι, inquit Orpheus, res diviniores proſecuturus: atque ex iis quæ ibidem ſequuntur, credit Juſtinus pœnituiſſe Orpheum
De Mon. Dei. p. 104. erroris, omniſque in Deum aut homines contumeliæ. Sed quoad mores impuros, quod à nonnullis objicitur, culpam non conſtare arbitror. At quemadmodùm

modùm Chriſtianis multas res nefandas & ficta crimina intentabant Ethnici, ità viciſſim Chriſtiani, ficta non dicam, ſed levi famâ recepta, in Philoſophos retorquebant opprobria; neque, effuſis in adverſarios Ethnicos vituperiis, ſe malè meritos exiſtimârunt de religione noſtrâ. Sed de hâc re ſatis.

RELIQUUM eſt, ut pauca quæ ſuperſunt de Phyſiologiâ Orphicâ, breviter attingamus. Univerſum ex Æthere, Tellurem à Chao, orta eſſe voluit. De utroque hæc occurrunt apud Suidam*, ex ſermonibus Orphicis περὶ θεογνωσίας, deſumta. Εἶπε γὰρ Ὀρφεὺς, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἀνεδείχθη ὁ αἰθὴρ ὑπὸ τοῦ θεοῦ δημιουργηθείς. Καὶ ἐντεῦθεν κἀκεῖθεν τοῦ αἰθέρος ἦν χάος, καὶ νὺξ φοβερὰ πάντα κατεῖχε, καὶ ἐκάλυπτε τὰ ὑπὸ τὸν αἰθέρα. *In rerum initio primùm exhibitus eſt Æther, à Deo factus & diſpoſitus. Huic adjacebat, hinc & illinc, Chaos: & nox dira tenuit omnia, & occultavit quæ ſub æthere erant.* Ità Syrianus ait (in Ariſt. Metaph. *c.* 2.) Æthera & Chaos ab Orpheo habita pro principiis. His duobus præmittit *Tempus*, ſecundum Simplicium, ut omnis generationis menſuram. Μετὰ γὰρ τὴν μίαν τῶν πάντων ἀρχὴν, ἣν Ὀρφεὺς

In Lib. 4. Φυσ. ἀκροα.

* Voc. Ὀρφ. & apud Cedrenum (p. 57.) ex Timotheo antiquo ſcriptore, & Procl. in Tim. βι. ε. p. 117.

Ὀρφεὺς καὶ χρόνον ἀνυμνεῖ, ὡς μέτρον ἔσαν τῆς μυθικῆς τῶν Θεῶν γενέσεως, αἰθέρα καὶ τὸ πελώριον χάσμα προελθεῖν φησί. *Post unum omnium principium, quod tempus esse Orpheus carmine celebrat, tanquam mensuram fabulosæ Deorum generationis, ait productum esse Æthera & ingens Chaos.* Hæc ità intelligi possunt, ac si voluisset Orpheus Æthera & Chaos fuisse coæva; cui sententiæ ego non astipulor. Sed apud antiquos, aut authores subsequentes qui antiquorum placita nobis retulerunt, Rerum universitas sæpe confunditur cum mundo sublunari; & quod ad alterum duorum separatim spectat, de alterutro vel ambobus, promiscuè dicitur. Ex Æthere facta est cœlestis & prima rerum fabrica: ex Chao mundus sublunaris, sive Tellus nostra, aliæque similes; idque post multa sæculorum intervalla. Hæc autem quæ seorsim tractanda essent, tam propter materiam quàm tempus, in unum sæpe compulerunt imperiti authores. Sed ad apparatum cœlorum duplicem, errantium & inerrantium, progrediamur.

STELLAS fixas ex æthere aut igne compactas crediderunt veteres; & Telaugis Pythagorici discipulus, Emepedocles, principia Orphica & Pythagorica secutus, modum explicuit quo Fixæ conflantur ex æthere; his verbis apud Plutarchum.

tarchum. Ἐμπεδοκλῆς πύρινα τὰ ἄστρα· ἐκ τοῦ πυρώδους, ὅπερ ὁ αἰθὴρ ἐν ἑαυτῷ περιέχων, ἐξέθλιψε κατὰ τὴν πρώτην διάκρισιν. *Igneas esse stellas voluit Empedocles ; eo ex igne factas, quem in se continens æther, in primâ secretione eliserit.* Nempe Fixæ conflantur ex illis particulis igneis, quas materia cœlestis vel ætherea, motu circulari acta, deprimit & detrudit ad centrum orbis. Et cum hujus ætheris aut ignis ingens massa collecta est in centro alicujus orbis, hæret ibi immobilis, radiosque emittens undequaque, Stellæ Fixæ vim, formam & proprietates omnes induit. Plac. ph. 2. 13.

PRÆTEREA statuit Orpheus, quamlibet stellam esse mundum, in infinito æthere suspensum. Idem Pythagorici asseruerunt. Ἕκαστον τῶν ἀστέρων κόσμον ὑπάρχειν· ταῦτα δὲ τὰ δόγματα ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς φέρεται· κοσμοποιοῦσι γὰρ ἕκαστον τῶν ἀστέρων. Ut refert Plutarchus. Ibid. Hæc verò de Errantibus libentiùs intelligo quàm de Fixis : licet has animatas esse, probè nôrim, ex veterum sententiâ. Planetas autem apertiùs Mundorum nomine insignire solent : saltem si ab exemplo Lunæ de cæteris statuamus. Quid de Lunâ statuêre veteres, erudito & eleganti tractatu explicuit Plutarchus. De fac. in orb. Lun. Hanc Pythagorici dixêre Terram Ætheream vel cœlestem : etiam Ἀντίχθονα, *alteram Terram nobis opposi-*

tam. Et doctrinam illam Lunarem Orpheo acceptam tulit Pythagoras. Orpheus enim inter Græcos, primus Lunam habitabilem dixit, omnique inſtructam ſupellectile orbis habitabilis, tam naturali, quàm artificiali; ſecundum illa carmina quæ nobis conſervavit Proclus.

In Tim. Plat. βι. γ. p. 154.

Μήσατο δ' ἄλλην γαῖαν ἀπείρατον, ἥν τε σελήνην
Ἀθάνατοι κλήζουσιν, ἐπιχθόνιοι δέ τε μήνην.
Ἣ πόλλ' οὔρε' ἔχει, πόλλ' ἄστεα, πολλὰ μέλαθρα.

Altera Terra vaga eſt, quam ſtruxit: quamque Selenem
Dii vocitant, nobis nota eſt ſub nomine Lunæ.
Hæc montes habet, ac urbes, ædeſque ſuperbas.

Hæc de cœlo, ſecundum Orphicos. Quoad Tellurem, notum eſt, eam è Chao excitâſſe Orpheum, Ovoque ſimilem formâſſe. Id quod ſatis expoſitum eſt in libro ſecundo Theoriæ Telluris. Adjiciendum hoc loco, ejuſdem Telluris *Incendium*, & poſt incendium *Renovationem*, pariter dogmata eſſe Orphica. De priori ità Cleombrotus, Anti-ſtoicus, apud Plutarchum. Ὁρῶ τὴν Στωϊκὴν ἐκπύρωσιν τὰ Ἡρακλίτου καὶ τὰ Ὀρφέως ἐπινεμομένην ἔπη. *Video hanc conflagrationem Stoicam*

C. 7. & 10.

De def. Or.

cam Heracliti & Orphei verſus invaſiſſe & invertiſſe. Ad poſterius, ſive rerum inſtaurationem futuram, reſpexiſſe creditur Orpheus his verſibus, apud Proclum, alioſque : In Tim. &c. e. p. 99. Cl. Alex. ſtr. 5.

Πάντα τὰ δὲ κρύψας, κἀδθις φάος ἐς πολυγηθὲς
Μέλλεν ἀπὸ κραδίης προφέρειν, πυλυθέσκελα ῥέζων.

Quæ priùs occuluit, dulces in luminis oras,
Divino, deprompta ſinu, ſermone reducet.

De Phyſiologiâ Orphicâ, quoad corporum Mundanorum materiam & origines, hæc ſufficiant.

Substitisset hìc diſſertatio noſtra de rebus Orphicis, niſi ſcrupulum, nimio plus odioſum, injeciſſet nonnullorum temeritas aut invidia ; eorum nempe, qui pro nullo haberi volunt, aut inani nomine, τὸν πάνυ Ὀρφέα. Adeoque, in ipſius dogmatis eruendis aut explicandis, perditum iri quicquid operis impendimus. Hujus rei meminit pridem Cicero inter Philoſophandum contra Epicureos : & eandem renovavit nuper vir optimus & eruditiſſimus, Ger. Voſſius ; & rationes excogitavit qualeſcunque, ut opinioni ſuæ fidem faceret, Orpheumque De Nat. Deor. l. 1.

noſtrum, non tantùm è Poetarum & Philoſophorum, ſed etiam ex hominum numero deleret & obliteraret. Orpheo adjungit Muſæum & Linum, his verbis: *Puto enim Triumviros iſtos poëſeos, Orphea, Muſæum, Linum, non fuiſſe: ſed eſſe nomina ab antiquâ Phœnicum linguâ, qua uſi Cadmus, & aliquamdiù poſteri. Sanè* λῖνος *carmen ſive canticum, ac præcipuè lugubre, ut ex Athenæo, Euſtachio, Suidâ conſtat. Nomen ut puto, non quia Linum eo deplorarent, quod Grammaticum eſt commentum, ſed ad Hebræo* הלין *murmurare, unde* תלונה telounah, *QUERELA, MURMURATIO: ut Linus nomen poëtæ ſit lugubria canentis. Muſæus abſque dubio à Muſa, ſive* Μῶσα, *quod à* מוסר *Moſar, ARS, DISCIPLINA. Orpheus itidem à ſcientia nomen habuerit; ſanè ARIFA Arabibus eſt SCIRE, NOVISSE: unde ARIF, ſciens, eruditus, doctus.* De Lino & Muſæo impræſentiarum non agitur. Id tamen notare licet, tres gentes torſiſſe virum doctiſſimum, Phœniciam, Hebræam, & Arabicam, ut ex eorum ore, aut viſceribus, hæc tria nomina eliceret. Quem non ex antiquis, hâc arte aut licentiâ, ad figmentum redigere licet? modò ſufficiat, nominis etymon

De art. Poet c. 13.

etymon qualecunque ex aliquâ linguâ Orientali extundere, atque eâ ratione proprium in apellativum liquefacere. Quid si Cadmum, quem memorat vir doctissimus, nomen inane esse dixero, atque fictum à voce קדם *Antiquum*? certè aptiùs respondet vox voci, quàm Arif, Orpheo: neque in Arabiam quæsitum proficiscimur vocis originem, ut ille pro nostro Thrace. Dein, quoad historiam, multo plures meminerunt Orphei, quàm Cadmi. Poëtæ, Græci & Latini: Patres, Græci & Latini: Historici & Philosophi, Græci & Latini. Cui non dictus Orpheus? Imò gentes barbaræ hunc virum non tacuerunt: Ægyptii enim, ex fide Diodori, in sacris commentariis nomen Orphei retinent, præficiuntque sapientum Græcorum agmini, qui ad augendam scientiam, in Ægyptum descendêre. Cæterùm in hâc re testes optimi sunt Patres Christiani, quotquot contra Gentes scripserunt: quandoquidem eorum interfuit maximè hunc hominem è medio tollere, si minimæ suspicioni locus fuisset. Hunc hominem, inquam, Theologiæ Græcanicæ caput & coryphæum: quem ipsi Christo compararunt aut prætulerunt Ethnici. Neque tamen è Patribus quenquam, Orpheum abnegâsse, aut celebre illud nomen in dubium revocâsse, legimus. Deni-

Lib. 1.

que, res apertior eſt in Origine & Celſo quàm ut eludi poſſit ullo modo. Celſus enim ſemel atque iterum immodicè
L. 1. p. 14. laudat Orpheum, facitque majorem Mo-
l. 7. p. 359. ſe aut Chriſto, & præſtantiorem vitæ
& 367. ducem. Unde ſic alloquitur Chriſtianos.
Πόσῳ δ' ἦν ὑμῖν ἄμεινον, ἐπειδή γε καινοτομῆσαι τι ἐπιθυμήσατε, περὶ ἄλλον τινὰ τῶν γενναίως ἀποθανόντων, θεῖον μῦθον δέξασθαι δυναμένων, σπουδάσαι; φέρε, εἰ μὴ ἤρεσκεν Ἡρακλῆς, καὶ Ἀσκλήπιος, καὶ οἱ πάλαι δεδοξασμένοι, Ὀρφέα εἴχετε, ἄνδρα ὁμολογουμένως ὁσίῳ χρησάμενον πνεύματι. *Quanto ſatiùs eſſet, ſi innovare aliquid affectatis, de alio quopiam præclarè mortem perpeſſo, & divinâ fabulâ digno, cogitâſſe? Et ſi non placuit Hercules aut Æſculapius, aut alii inter priſcos gloriam adepti, Orpheum habebatis: VIRUM SINE CONTROVERSIA SANCTO AFFLATUM SPIRITU.* Vehemens Oratio: quid his reſpondet Origines? Si Orpheum nunquam fuiſſe credidiſſet, in promptu eſſet regerere, Quid mihi objicis, bone vir, umbram hominis? Quid mihi cum tuo Orpheo, quem Sol nunquam vidit? nomen fictitium & fabulare affers, vocem & prætereà nihil. Hoc utique non reponit vir graviſſimus; negat Orphei libros jam extare, non hominem ipſum unquam extitiſſe. Criminatur, quod Deos feciſſet ἀνθρωποπαθεῖς·

ſed

ſed vixiſſe & claruiſſe Orpheum, laceſſitus non negat.

At docuit Ariſtoteles, inquies, Orpheum non fuiſſe: teſte Cicerone, ut ſupra. Sed ubinam id docuit Ariſtoteles? quo libro, aut capite? nullus jam extat locus, quod ſciam, apud Ariſtotelem, qui hoc teſtatur. De ſcriptis quidem Orphicis dubitaſſe videtur, atque id forſan ad hominem tranſtulit Cicero. De Anim. l. 1. c. 7. §. 12. Sed quid denique dicendum de Doctrinâ Orphicâ? Hæccine nullum habuit Authorem, nullam originem? neque divinam, neque humanam? Antiquior erat Pythagorâ: hanc enim ille ſecutus eſt & excoluit, fatentibus ipſis Pythagoreis. Neque tot unquam fuiſſent ſuppoſititia ſcripta ſub nomine Orphei, niſi verus olim fuiſſet Orpheus. Quis enim ſui operis authorem nuncuparet Hippocentaurum vel Chymæram; nomen inane intelligo, vel rem fictitiam. Si nunquam extitiſſent Sibyllæ, neque Moſes, Solomon, Patriarchæ, tot libros Apocryphos Pſeudonymos, interpolatos, mutuatitiis, & ementitis titulis non habuiſſemus: uti, ſine corporibus, non eſſent umbræ. Sacra Orphica non memoro: quis ea conſtituit, rituſque Religionis & Theologiam invexit primus in Græciam non quæro. Sed de Scriptoribus rerum Orphicarum quid ſtatuendum? Viros bonos

planè

Suid. Voc. Syr. & Proc. planè deliràsse? Syrianus & Proclus scripsère in *Theologiam Orphei:* & præterea de *consensu doctrinæ Orphicæ & Pythagoricæ.* Suid. in Voc. Collegisse dicitur Orphei scripta Pherecydes Atheniensis. Herodotus Orphei & Musæi historiam scripsit: P. 191. teste Photio, cod. 80. Et Epigenes denique περὶ τῆς Ὀρφέως ποιήσεως· teste Clemen- Strom. 5. p. 571. te Alexandrino. Hos scriptores aliósque similes, sua nobis narrare somnia credemus, de quodam Orpheo? vel istos potiùs ineptire, qui, virum clarissimum, ab omni ævo populóque recognitum & celebratum, è natorum hominum censu expungere, aut eradere, satagunt. De Orpheo & Orphicis satis.

CAP. X.

De Philosophis Græcis post Orpheum: & primò de Ionicis.

HÆC de Philosophis Græcorum antiquissimis, qui Poëtæ & Mythologi erant, dicta sunto. Sequuntur reliqui, qui sine fabulis, & plerumque sine carmine scripsérunt; adeóque à plurimis unicè intelligi solent *Philosophorum nomine.* Hujusmodi sunt, Thales cum suis Ionicis, Pherecydes, Pythagoras, Ze-

Zenophanes, Parmenides, Leucippus, Democritus, Empedocles, Plato, aliique; uſque ad Epicurum & Ariſtotelem, in quibus deſinit antiquitas Philoſophica; niſi forſan apud Stoicos aliquid antiquorum dogmatum reperiamus. Solent autem Philoſophi Græci diſpeſci in ſuas claſſes aut ſcholas, ſub totidem Sectarum principibus: ſed cùm inſtituti noſtri ſit eos tantùm reviſere qui philoſophiam naturalem coluerunt, tres aut quatuor percurriſſe ſatis erit, Ionicam nempe, Italicam, Eleaticam, &, ſi vacat, Stoicam. Idque eo potiſſimùm fine, ut quid ſtatuerint de *rerum originibus*, brevi diſcuſſione pateat: & quæ dogmata primæ inter Græcos philoſophiæ poëticæ, quæ antiquo-barbaræ, retinuerint.

Quoad Thaletem & claſſem Ionicam, ut inde exordiamur, reliquis antiquiorem, ſemimillennio vel circiter, à captâ Trojâ, florebat: ut lucem cæteris ferre non immeritò videatur. Unus erat è philoſophis peregrinantibus, ac inter primos, Thales: ſuaſitque Pythagoræ, ut eâdem viâ ſapientiam quæreret: non domi, ſed apud Ægyptios ſacerdotes, Memphiticos & Dioſpolitanos, ubi ipſe inſtitutus fuiſſet. Imò, referente Laertio, nullum, præter Ægyptios ſacerdotes, præceptorem habuit, οὐδεὶς τε αὐτοῦ καθηγήσατο, πλὴν ὅτ' εἰς Αἴγυπτον ἐλθὼν τοῖς ἱερεῦσι συνδιάτριψε. Quin ipſe

Jamb. de vit. Pyth. c. 2.

ipſe Thales exterus erat origine, Phœnix ſcilicet, vel ex familiâ Phœniciâ; ac proinde Arctos minor ſive Cynoſura, ab ipſo primùm obſervata, dicta eſt Phœnice. Triplicem aut quadruplicem, apud Græcos, in literis primatum obtinuit, in Geometriâ, Aſtronomiâ, Phyſicâ, & denique quod animos immortales eſſe primus dixerit. Hoc autem Orphicis potiùs dandum eſſe videtur, qui in futurâ vitâ fœlicitatem ſuis pollicebantur. Quoad Geometriam verò, & Aſtronomiam, facilè credo Thaletem in his ſcientiis non tantùm Græcos anteriores, ſed etiam Ægyptios gentéſque barbaras præcelluiſſe: non quod ille perfecerat ea ſtudia, aut magnoperè provexerat, ſed quæ parva ſunt incrementa, ſi ad hodiernam Mathematicam comparentur, rudis adhuc Græciæ, atque etiam exterarum gentium mathemata, facilè ſuperabant. Quod triangula circulis inſcripſerit aut circumſcripſerit, circulóſve triangulis: quod æquinoctia, & ſolſtitia notaverit: quod Eclipſes Solis prædixerit: hæc illi data ſunt eximiæ laudi; quæ tamen in hodiernis ſtudiis mediocria habentur. Denique quoad ſcientiam Phyſicam, quæ propiùs accedit ad propoſitum noſtrum, dicitur Thales de hâc primus diſſertationes inſtituiſſe; πρῶτος δὲ καὶ περὶ φύσεως διελέχθη, ὥς τινες· *a nonnullis fertur, eum primum de Naturâ*

Hygin. Aſtr. poet. lib. 2. c. 2.

Laert.

turâ diſſeruiſſe. Quod non aliter intelligendum eſſe cenſeo, quàm ſi dixiſſet Thaletem fuiſſe primum Philoſophum Phyſicum, *proprium & genuinum.* Plures ante Thaletem de *naturâ* diſſeruerant inter gentes barbaras, & inter Græcos nonnulli, quos jam jam recenſuimus; ſed vel mythologicè ſcripſerunt, vel phyſiologiam ſuam cum Theologiâ permiſcebant, ut ſoliti ſunt veteres: Thales autem primus de naturâ purâ putâ diſſeruit, ſine fabulis aut commentationibus Theologicis. Cùm itaque apud Ariſtotelem, alióſque veterum, οἱ φυσικοὶ & οἱ θεολόγοι diſtinguntur, inter Theologos, primum locum habet Orpheus, ipſiúſque ſequaces: inter Phyſicos Thales, & qui, more Thaletis, de rebus naturalibus nudè & ſimpliciter philoſophantur.

Sed de dogmatis phyſicis hujus Philoſophi nihil ſupereſt notatu dignum, præter illud de *Aquâ*, rerum omnium principio. Ἀρχὴν τῶν πάντων ὕδωρ ὑπεστήσατο, inquit Laertius: ſive, ut Galenus habet, ἐκ τοῦ ὕδατος συνεστάναι πάντα. Nempe in hoc mundo ſublunari. Quod affine eſt 2 Pet. iii. philoſophiæ Sancti Petri Apoſtoli, qui mundum primigenium, ἐξ ὕδατος καὶ δι᾽ ὑδάτων συνεστάναι voluit. Ariſtoteles memorat hoc 1 Metaph. c. 3. dogma de *Aqueis rerum primordiis* priſcis viris & primævis Theologis adſcriptum

tum eſſe; cùm de hâc re verba faciens ait, εἰσὶ δέ τινες οἱ καὶ τοὺς παμπαλαίους, καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως, καὶ πρώτους θεολογήσαντας οὕτως οἴονται περὶ τῆς φύσεως διαλαβεῖν. Neque quidem abludit Moſes, Theologorum antiquiſſimus, ab hâc ſententiâ. Sed non integram Coſmogoniam complectitur hoc Thaletis Decretum, cùm mundi *materiam* tantùm notet, non compoſitionis modum, aut quam tandem formam aſſecuta ſit hæc materia fluida. Quare ut pedem paulò ulteriùs promoveamus, non abs re erit Anaximandrum, Anaximenem, Anaxagoram, Archelaum, ipſius Sectatores, conſulere. Anaxagoras huic materiæ fluidæ præfecit *Mentem*, ducem & præſidem; nota eſt ipſius ſententia, Libri, quem ſcripſerat, initium: Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ, εἶτα νοῦς ἐλθὼν αὐτὰ διεκόσμησε. *Omnia ſimul confuſa erant, dein MENS ſuperveniens ea ordine diſpoſuit.* Hinc à ſuis & à poſteris appellatus eſt νοῦς, ſive *MENS.* Titulus, me judice, honorificentior, quam *AFRICANUS*, aut *ASIATICUS.* Unde de eodem meritò dictum eſt, οὗτος δὴ πρῶτος διήρθρωσε τὸν περὶ ἀρχῶν λόγον· οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς πάντων οὐσίας ἀπεφήνατο, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ κινοῦντος αὐτὴν αἰτίου. *Hic primus rectè ordinavit doctrinam de Principiis. Neque enim de univerſi tantùm naturâ, ſive rerum omnium materiâ, utì priores illo, ſed etiam*

Euſeb. præp. Ev. lib. 10. c. ult.

etiam de motûs ipſius causâ & auctore philoſophatus eſt. Hoc utique, ſive à Lino acceperat, ut vult Laërtius; ſive aliunde, viam aperit ad veram Coſmopœiam: nam, ſine causâ efficiente, iners & ſtupida res eſt materia. In Procem.

Modum verò & ordinem quo hanc maſſam digeſſit, ὁ λόγος δημιουργὸς, ex ſolâ ratione gravitatis explicuit Anaxagoras, his verbis: Νοῦν μὲν ἀρχὴν κινήσεως· τῶν δὲ σωμάτων τὰ μὲν βαρέα, τὸν κάτω τόπον, ὡς τὴν γῆν· τὰ δὲ κοῦφα, τὸν ἄνω ἐπισχεῖν, ὡς τὸ πῦρ· ὕδωρ δὲ καὶ τὸν ἀέρα, τὸν μέσον. *Motûs quidem initium à Mente proficiſci: corporum verò quæ gravia ſint, ea inferiorem locum obtinere, ut Terram; levia autem ſuperiorem, ut Ignem. Aerem verò & Aquam, medium.* Rectè quidem: en quatuor elementa diſpoſita ſecundum ſuas ſedes natales; ſed ubinam habitabimus, in quâ parte aut regione hujus mundi, nos & animantes? Terra eſt nucleus hujus globi elementaris, atque aquis tota cooperta: ut ſicca fiat, quâ ratione efficies? quibus cauſis, aut machinis, aut inſtrumentis? Hìc ſemper hæſit aqua Græcis philoſophis; hâc difficultate nunquam ſe expedire potuerunt: ità ſcilicet diſponere elementa, maximè aquam, ut ſupereſſet Terra habitabilis. Θεὸν ἀπὸ μηχανῆς hìc accerſivit Moſes, ad diſſipandas aquas; & rectè quidem, quùm ei apud populum res agenda eſſet.

eſſet. At ſi rationis & philoſophiæ caſtra non deſeramus, quâ vi aut arte excutiemus hanc aquarum molem? Nequeunt, nec Ariſtoteles, nec Epicurus, nec Græcorum quiſquam, hunc nodum ſolvere. Tentârunt quidem, excavando terram internam, vel fingendo, neſcio quas lacunas; ſed gratis & ἀφιλοσόφως. Quin ipſe Anaxagoras idem tentâſſe videtur, neque magis aptè: ſequitur enim apud Laërtium, οὕτω γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς πλατείας οὔσης, τὴν θάλασσαν ὑποστῆναι, διατμισθέντων ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῶν ὑγρῶν. Quid hoc ſibi vult, ἐπὶ τῆς γῆς πλατείας οὔσης, non facilè patet. Sententiam ità reddidit Aldobrandinus, *ſic enim in terrâ, quæ lata ſit, mare ſubſidere, humore à ſole extenuato.* Sed quid confert ad ſubſidentiam maris, Terræ latitudo? ſi dixiſſet, quod *profunda* ſit, aut quod *cava* ſit, cauſam aliqualem indigitaſſet: quare facilè ſuſpicor mendum eſſe in voce πλατείας, & legendum βαθείας· ἐπὶ τῆς βαθείας οὔσης τὴν θάλασσαν ὑποστῆναι. Quam conjecturam eò libentiùs amplector, quod Anaxagoræ diſcipulus, Archelaus, ita rem intelligere videatur; ſic enim ait, Τὴν δὲ θάλασσαν ἐν τοῖς κοίλοις διὰ τῆς γῆς ἠθουμένην συνεστάναι. Neque aliter ſenſiſſe Anaxagoram ex Ariſtotele & Seneca colligere licet. Sed hoc obiter.

Meteor. lib. 2. c. 7. Sen. lib. 6. c. 9.

Esto, in profundis & cavernis terræ voluiſſe Anaxagoram mare ſiveOceanum

ſubſti-

ſubſtitiſſe. Sed quid excavavit terram? ſive illum nucleum terreſtrem, tot tunicis & operculis, aquæ, aëris, & ignis, munitum? Cùm ab initio omnia eſſent confuſa fluidáque juxta hanc philoſophiam Ionicam, & particulæ graviores deſcenderent verſus medium, à cæteris omnibus circumſtipatæ, illud corpus medium, integrum & indiviſum, ſpiſſúmque fore, intus & extra plenum, & uniforme, quis non videt? Quod etiam à nobis alibi oſtenſum eſt fuſiùs. Quare fruſtrà ſunt qui in hâc terrâ ſubaquaneâ & uterinâ, ut ità dicam, cavernas, & montes, cæteráſque hodiernæ telluris inæqualitates quærunt. Atque hunc errorem errârunt omnes Græci, ſempérque in hâc parte Coſmopœiæ laborârunt; dùm ſcævo & inani conſilio derivare aquas cuperent in neſcio quas cavitates, cum non derivandæ eſſent, ſed novo terrarum orbe, vel fornice, cooperiundæ; quod unicum eſt τῆς κοσμοποιΐας myſterium. Ait Silenus, Anaxagoram dixiſſe, *cœli fornicem lapideum eſſe*, & converſionis celeritate contineri, ne ruat: caſurum verò ubi remittetur motus. Philoſophia craſſa & Anaxagorâ indigna; niſi hanc, fornicis ſuperioris, aquis circumſtructi, mutilatam eſſe memoriam, & per hiſtorici imperitiam & ἀφιλοσοφίαν, quod apud Laërtium non infrequens eſſe exiſtimo, corruptam, & in

Theor. Sac. lib. 1. c. 11.

Apud Laer.

cœlum tranſlatam, ſupponamus. Certè Anaxagoras, nec formam cœli, nec motus aſtrorum, in primævo mundo, ignoravit; quarum rerum non vulgarem notitiam produnt verba quæ proximè ſequuntur apud Laërtium. Τὰ δ' ἄςρα κατ' ἀρχὰς μὲν θολοειδῶς ἐνεχθῆναι, ὥςε κατὰ κορυφὴν τῆς γῆς τὸν ἀεὶ φαινόμενον εἶναι πόλον, ὕςερον δὲ τὴν ἔγκλισιν λαβεῖν· ubi illa φορὰ θολοειδὴς aſtrorum, & dein πόλου ἔγκλισις, primam cœlorum formam, vel telluris ſitum, indicant, &, quæ poſtea acceſſit, mutationem. Quod ſuo loco ſatis probatur.

Theor. Tel. lib. 2. c. 10.

Hæc de mundi ſublunaris & inanimati ortu: quoad animatum, addidit præterea Archelaus, τὰ ζῶα ἐκ τῆς ἰλύος γεννηθῆναι· quod verè antiquum eſt; ἰλὺς πρωτογενὴς, & Ægyptiis, & Phœnicibus, aliis verbis memoratur. Et quæ ſequuntur verba, γεννᾶσθαι τὰ ζῶα ἐκ θερμῆς τῆς γῆς, καὶ ἰλὺν παραπλησίαν γάλακτι, οἷον τροφὴν, ἀνιείσης, ſolum Ægyptiacum ſapiunt. Tota quidem hæc ζωογονία philoſophiæ antiquo-barbaræ non malè reſpondet, neque ſacræ repugnat, ſi Anaxagoræ *Mentem* his omnibus præeſſe & præſidere recordemur.

Ut hæc de Archelao claudamus, liceat hic obiter mendum in Laërtio, ut antea in Anaxagoræ vitâ, notare, quo planè pervertitur ſententia. Ex humore deducit omnia elementa Archelaus, idque attenuando vel conſpiſſando; quod

his

his verbis protulit Laërtius: Τηκόμενον, φησὶ, τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, καθὸ μὲν εἰς τὸ πυρῶδες συνίσαται, ποιεῖν γῆν· καθὸ δὲ περιρρεῖ, ἀέρα γεννᾷν. Quis non videt mentem Archelai? Humor ſpiſſatus terram conſtituit, laxatus & diffluens, aërem. Laërtii autem verba, ſi verè reddantur, ità ſonant, *Humorem, inquit, calore liquefactum, in quantum in naturam igneam concreſcit, Terram facere,* &c. Qualis, quæſo, ſententia? Eſtnè *concretio,* cùm Aqua tranſit in Ignem, qui tenuior eſt? & an ignis factus, immediatè conſtitueret Terram? quare pro πυρῶδες ſcribendum omninò πηλῶδες. Atque ità clara ſunt, & cohærent omnia.

Sed ut progrediamur: Illud unum de MENTE, rerum omnium præſide, & motûs omnis principio, manet, æternúmque manebit, hujus philoſophiæ decus & ornamentum. Luce clarior eſt illa ſententiola, Νοῦν μὲν ἀρχὴν κινήσεως· *Omnis motûs in materiâ mentem eſſe principium.* Quod ità retulit Ariſtoteles: Φησὶ γὰρ Ἀναξαγόρας ὁμοῦ πάντων ὄντων καὶ ἠρεμούντων τὸν ἄπειρον χρόνον, κίνησιν ἐμποιῆσαι τὸν νοῦν καὶ διακρῖναι. Phyſ. auſc. lib. 8. c. 1. Notandum enim duo contineri in illâ doctrinâ Anaxagoricâ: primùm, *Mentem* eſſe principium omnis motûs in materiâ; quæ ex ſe iners & immobilis eſt: ſecundò, *Mentem* eſſe authorem omnis ordinis in hoc motu; ideoque τῆς διακοσμήσεως, pulchræ

& ornatæ compositionis mundi; quam alii, aut casui fortuito, aut necessitati, temerè attribuerunt. Τοῖς ὅλοις πρῶτος οὐ τύχην οὐδ' ἀνάγκην διακοσμήσεως ἀρχὴν, ἀλλὰ νοῦν ἐπέστησε·

In Pericle. inquit Plutarchus de Anaxagorâ.

Quare in hoc argumento præclarè se expedierunt philosophi Ionici, quoad mundi causam efficientem & intellectualem: quoad principium ipsius materiale, id aliter atque aliter exprimunt; sed in eo conveniunt omnes, hanc materiam primam particulis minutis, atque variè motis, constitisse. Hanc fluidam esse voluit Thales, & appellavit *Aquam:* volatilem Anaximenes & nominavit *Aërem:* neque refert utrum dixerint, cùm ex hoc aut illo reliqua elementa constituerint. Atque has particulas alii similares, alii dissimiles esse voluerunt; idque innumeris modis. Hæc opinionum discrimina, quæ variè à variis recitantur, nullius sunt momenti: cùm inter philosophandum, ubi paululùm progressus fueris, eodem redeant; nomine magis quàm re diversa. Quare pro doctrinâ hujus Sectæ circa rerum ortum, satis erit constituere particulas minutas, & mobiles, easque primùm confusas, posteà in ordinem adductas à mente divinâ.

Præterea, hanc materiam fluidam in vortices disposuit Anaxagoras, vel à mente motrice ita dispositam statuit. Hoc nos

nos docet Plato in Phædone, ubi Socrates, causarum physicarum ignarus & fastidiosus, ingenium philosophicum Anaxagoræ inscitè sugillat: & inter alia, vorticem ab eo Telluri circumpositum, per ludibrium, memorat. P. 99. Hanc doctrinam Anaxagoræ explicitiùs memorat, & eodem ferè animo, Clemens Alexandrinus, his verbis: Ἐπεὶ καὶ Ἀναξαγόρας πρῶτος ἐπίστησε τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν· ἀλλ' οὐδὲ οὗτος ἐτήρησε τὴν ἀξίαν τὴν ποιητικήν, δίνους τινὰς ἀνοήτους ἀναζωγραφῶν, σὺν τῇ τοῦ νοῦ ἀπραξίᾳ τε καὶ ἀνοίᾳ. Strom. 2. P. 364. *Primus enim Anaxagoras Mentem rebus adjecit: sed nec ille dignitatem servavit causæ efficientis, Vortices, nescio quos, amentes describens, cum mentis ab agendo cessatione, & quasi amentia.* Ludit in vocibus νοῦς, ἀνόητος, ἄνοια, *Mens*, *Amens*, *Amentia*. Id autem vitio dat Anaxagoræ, quod in mundo condendo, rerum materiâ in vortices compositâ, mentem, quam introduxerat, otiari sinat. Nempe id sæpe accidit viris optimis, Socratis & Clementis similibus, ut ex amore causarum divinarum, inferiores & materiales negligant & fastidiant. Vid. Plut. de Orac. defect. p. 435. Quæ tamen locum suum habent, & taceri non debent, in ordinatâ rerum explicatione.

DENIQUE, quoad cœlos & corpora cœlestia, mirum quantum profecerant in eorum cognitione Ionici. Regiones cœlestes æthere constare: planetas esse cor-

Arist. Meteor. 1. 3. Plut. de plac. Phil. 2. 13. Laert. In Astron.

pora opaca, atque Fixas ignea, quod summa est physicæ cœlestis, videntur resciviſſe. Ità Anaximander, Τήν τε σελήνην ψευδοφανῆ, καὶ ἀπὸ ἡλίου φωτίζεσθαι. Idemque Anaximenes, apud Theonem. Progreditur ultrà Anaxagoras, asseritque τὴν σελήνην οἰκήσεις ἔχειν, ἀλλὰ καὶ λόφους καὶ φάραγγας· *Habitari in Luna, sed & esse in ea colles & valles.* Quare Plato in Apologiâ Socratis, Miletum sic alloquitur: Ἐπεὶ τὸν μὲν ἥλιον λίθον φησὶν εἶναι, τὴν δὲ σελήνην γῆν· Ἀναξαγόρου οἴει κατηγορεῖν. Rectè igitur Plutarchus: Ὁ γὰρ πρῶτος σαφέστατόν γε πάντων καὶ θαῤῥαλεώτατον περὶ σελήνης καταυγασμῶν καὶ σκίας λόγον εἰς γραφὴν καταθέμενος Ἀναξαγόρας. Denique idem ait in genere de Thalete: Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι τὴν σελήνην. *Thales, & qui ejus sequuntur decreta,* aiunt, *à Sole illustrari Lunam.* Quoad Fixas & Solem, notum est Anaxagoræ dictum, quod ei vitâ penè constitit apud Athenienses, Solem esse μύδρον διάπυρον, *massam ignitam & candentem;* quod quidem materiam ardentem, sed crassam solidámque indicare videtur. Anaximander autem asseruit solem esse καθαρώτατον πῦρ, liquidum purissimúmque ignem. His observatis, si, quæ de Lunâ statuerunt, ad cæteros Planetas; & quæ de Sole, ad cæteras Fixas, extendantur: & nobiscum repetamus, quo tempore vixerint hi philosophi Græcorum vetustissimi, veram cœlorum physiologiam,

In Nicia p. 538.

De Plac. philos. lib. 2. c. 28.

am, quam nuperis ſæculis reſtitutam vidimus, antiquis ſapientibus non ignotam, gratulabimur. Addam denique, in laudes Anaxagoræ, non tantùm generalem cœlorum doctrinam, ſed etiam veteris novique formam, atque motuum diſcrimina, ſive ex cauſarum intuitu, ſive priſcâ traditione, ei innotuiſſe; prout anteà notavimus.

Hæc cùm ità ſint, quî poterant ignorare, inquis, motum telluris, verúmque mundi ſyſtema, hi philoſophi Ionici? Neque id ignoráſſe mihi videntur. Nam qui cœlos fluidos eſſe ſtatuunt, orbéſque ſingulos more vorticum circumferri, impedire nequeunt quo minùs unà volvantur corpora quæ hiſce vorticibus implicita ſunt. Et ſpeciatim quoad tellurem, huic vorticem hujuſmodi circumpoſuit Anaxagoras, δίνην περιεθεὶς τῇ γῇ, ut dicitur apud Platonem. Quamobrem non potuit non rotari circa ſuum axem tellus. Dein quoad motum annuum, dixit Anaximander, referente Theone Smyrnæo, ὅτι ἐστιν ἡ γῆ μετέωρος, καὶ κινεῖται περὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον· *Quod Terra in ſublimi pendeat, & moveatur circa mundi medium.* Quod de motu ipſius circa Solem faciliimè intelligitur. Hæc quidem aptè cohærent, tam inter ſe, quàm cum ſententia Pythagoræ, qui hunc Thaletem primum habuit ſtudiorum ducem. Sed in colligendis & in- Ut ſupra.

terpretandis antiquorum dogmatis, erunt ſemper quædam dubia & incerta.

Hæc de philoſophis Ionicis: quorum doctrinam de cœlo & univerſitate rerum, miraberis forſan tam prope accedere ad hodiernam; aut me reum ages φιλαρχαϊσμῦ, quaſi ex affectu ſtudioque erga veteres, illorum philoſophiam nimis adornâſſem. Fateor me, quà potui, tam in hâc quàm in aliis diſſertationibus, faviſſe antiquis: ac è multis ſententiis quæ ſub eorum nomine circumferuntur, quam duxi optimam & veritati proximam, præ cæteris ſemper elegiſſe. Idque æquum eſſe videtur: conſumptis enim pluribus, aut vitiatis longinquitate temporis, ſiquid præclari ſupereſt, tanquam è naufragio ereptum, amplecti aut gratulari debemus. Præterea notandum eſt Philoſophos Gentiles ſæpenumerò celâſſe ſua dogmata, metu vulgi; idque maximè, cum de rebus cœleſtibus ageretur: ne libertate nimiâ, Deorum majeſtatem læſiſſe viderentur. Quamobrem, cùm de Sole, & Lunâ, cæteriſque ſtellis, liberiùs loqui apud populum periculoſum eſſet, curæ illis fuit, ut de his, non niſi parcè, & privatim, ac inter amicos diſſereretur: ne, in ſui & ſuorum damnum, foras proreperent ſecretiores animi ſenſus. Hoc optimè animadvertit, loco ſuprà citato, Plutarchus, & exem-

In Nicia.

plis

plis confirmavit. Audiamus, ſi placet, ipſius verba. Cùm dixiſſet Anaxagoram, doctrinam de illuminatione & obumbratione Lunæ, primum ſcriptis prodidiſſe, hæc ſubdit: Οὐδ' ὁ λόγος ἔνδοξος ἦν, ἀλλ' ἀπόρρητος ἔτι καὶ δι' ὀλίγων, καὶ μετ' εὐλαβείας τινὸς ἢ πίστεως βαδίζων· οὐ γὰρ ἠνείχοντο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεωρολέσχας ποτὲ καλουμένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπρονοήτους, καὶ κατηναγκασμένα πάθη, διατρίβοντας τὸ θεῖον. *Non erat celebris aut famoſa illa doctrina, ſed abdita & arcana: atque verſabatur cum cautione, vel ſub fide inter paucos. Neque enim ferebant Phyſicos, & de rebus cœleſtibus philoſophantes: quòd, ad cauſas rationis expertes, cæcaſque potentias, & effectus involuntarios, divinum numen aſtringere viderentur.* Dein hujus odii popularis in Philoſophos exempla ſubjicit, his verbis: Ἀλλὰ καὶ Πρωταγόρας ἔφυγε, καὶ Ἀναξαγόραν εἰρχθέντα, μόλις περιεποιήσατο Περικλῆς· καὶ Σωκράτης, οὐδὲν αὐτῷ τῶν γε τοιούτων προσῆκον, ὅμως ἀπώλετο διὰ φιλοσοφίαν· ὀψὲ δ' ἡ Πλάτωνος ἐκλάμψασα δόξα, διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὅτι ταῖς θείαις καὶ κυριωτέραις ἀρχαῖς ὑπέταξε τὰς φυσικὰς ἀνάγκας, ἀφεῖλε τὴν τῶν λόγων τούτων διαβολὴν, καὶ τοῖς μαθήμασιν εἰς ἅπαντας ὁδὸν ἐνέδωκεν. *Quin & Protagoras in exilium ivit: & Anaxagoram in vincula conjectum, non ſine magno labore liberavit Pericles. Socrates etiam, licet nihil*

nihil illi cum istis commune, tamen Philosophiæ nomine sublatus est. Tandem verò effulgens Platonis gloria, tam propter vitam virtutemque viri, quàm quod divinis & potentioribus causis necessitatem physicam subjecerit, hanc calumniam detersit, omnibusque ad disciplinas viam aperuit. Causas Physicas rerum cœlestium ferre non potuit antiquum vulgus: necdum ferre potest Solis quietem, Terræque motum, tam doctorum quàm indoctorum vulgus. In omni ævo, ut vides, *veritas odium parit:* & incommoda res est, liberè philosophari. Non immeritò igitur *Doctrinam arcanam* apud se retinuerunt prisci sapientes: non tantùm quòd esset supra captum vulgi, sed etiam contra affectum geniumque. Hinc etiam licet conjectare, Antiquæ Philosophiæ historiam, non modò per injurias temporis, sed etiam metu & concilio Scriptorum, mutilam esse magnâ sui parte; eâque præstantiori, arcanâ scilicet, & minùs vulgari. Et siquid verum rectumque sit, ἐν τοῖς σωζομένοις, siquid pulchrum aut eximium in hisce reliquiis; id quidem genuinum esse fœtum primi Authoris, non ab Historico vel commentatore genitum, sed conservatum, æquum erit credere. Siquid verò secus fuerit, & à ratione alienum, non pari jure id primo authori adscribitur: cum ex mul-

tis

tis causis, & mille modis, oriri possit vitium & corruptela: nec sit verisimile, eum, qui Historici vices egit, accuratiorem, quàm ipsos Philosophos, de rerum naturâ doctrinam adinvenisse. Denique, ut propositum ab initio sermonem claudamus, quoad Cœlos & Sydera, extra dubium est, Antiquissimos Philosophorum statuisse Stellas esse Igneas, (de quo postea erit dicendi locus) Lunamque Terrestrem: ut minimè mirum esse possit, idem sensisse Ionicos, Physicorum præcipuos. Quapropter eorum nomine, & maximè Anaxagoræ, reliquos omnes mordet Tatianus, cùm ait: Πῶς πειθήσομαι τῷ λέγοντι μύδρον τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην γῆν; *Quî credam dicenti Solem esse bolum ignitum, & Lunam esse terram, vel terrestrem?* Cont. Græc. m. p. 164.

De Philosophiâ Ionicâ plura dicenda essent, nisi in hâc, ut in cæteris antiquis, periissent præcipua monumenta. Galenus memorat Librum Thaletis, περὶ ἀρχῶν· nisi forsan error sit: alii enim Thaletem nihil scriptis reliquisse aiunt. Περὶ χυμῶν, Themist. Or. 15. Sed Anaxagoræ syntagma, cujus modò præclarum initium retinemus, extitit olim literis mandatum. Sua etiam placita Anaximander summatim conscripta reliquit: teste Laërtio. Atque suam Physiologiam Archelaus: teste Suidâ. Denique, non minùs desiderantur quæ

ab

ab aliis tradita & lucubrata fuerunt in hâc philoſophiâ; maximè à Theophraſto, qui de Anaximene, Anaxagorâ, & Archelao, eorumque dogmatibus, commentarios edidit. Hæc autem cùm exciderint omnia, Philoſophiæ Ionicæ non niſi tenuis notitia apud poſteros remanſit. Hactenus de Thalete ſuiſque Ionicis.

Laert. in Theophr.

C A P. XI.

De Pythagorâ, & Sectâ Pythagoricâ.

SEQUITUR Pythagoras, & Philoſophia Italica ab eo conſtituta: ſæculo ante natum Chriſtum ſexto vel ſeptimo. Cùm verò, aut prorſus nihil ſcriptum reliquerit hic philoſophus, ut volunt plures, vel nihil quod diù ſuperſtitit; nulla ferè dogmata phyſica hujuſce Sectæ ad tempora noſtra pervenerunt. Unus erat è Græcis peregrinantibus Pythagoras, neque eorum quiſquam plus temporis inſumpſit, aut plus laboris & moleſtiæ ſubiit, in antiquâ apud gentes exteras ſapientiâ inveſtigandâ. Suum ad Ægyptios iter ſuſcepit ſuaſu & conſilio Thaletis, qui, in maximum vi-

rum

rum illum evaſurum eſſe prædixit, ſi his præceptoribus uteretur. Audiamus Jamblicum hâc de re. Μεταδοὺς ὁ Θαλῆς ὅσον ἠδύνατο μαθημάτων, τό γῆράς τε τὸ ἑαυτοῦ αἰπασάμενος, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, προετρέψατο εἰς Αἴγυπτον διαπλεῦσαι, καὶ τοῖς ἐν Μέμφει, καὶ Διὸς μάλιστα, συμβαλεῖν ἱερεῦσι. —— οὐ μὴν τοσούτων γε προτερημάτων, οὔτε φυσικῶς οὔτ᾽ ὑπὸ ἀσκήσεως ἐπιτετυχηκέναι ἑαυτὸν ἔλεγεν, ὅσων τὸν Πυθαγόραν καθεώρεισεν· ὥστε ἐκ παντὸς εὐηγγελίζετο, εἰ τοῖς δηλουμένοις ἱερεῦσι συγγένοιτο, θειότατον αὐτὸν καὶ σοφώτατον ὑπὲρ ἅπαντας ἔσεσθαι ἀνθρώπους. Vit. Pyth. c. 2. *Poſtquam Thales, quantum poterat, in diſciplinis ei contuliſſet, ſenectutem ſuam corporiſque imbecillitatem cauſatus, in Ægyptum ipſum trajicere, & cum Memphiticis, ac maximè Jovis, ſacerdotibus, verſari & conferre adhortatus eſt. Se quidem aiebat non tam excellentium prærogativarum factum eſſe participem, vel à naturâ, vel ab exercitatione, quantis præditus erat Pythagoras. Quare ſemper annunciabat, aut, ceu fœlix fauſtumque nuncium prædicabat, Pythagoram, ſi cum dictis ſacerdotibus verſaretur, diviniſſimum, & mortalium omnium ſapientiſſimum, evaſurum eſſe.* Magnificum ſatis elogium, & vaticinium: & à viro verè magno profectum. Qui, præconis inſtar, lætum nuncium affert de futuro Prophetâ, ſe quidem multò

tò majore, & tantùm non supra sortem humanam surrecturo.

Jambl. de vit. Pyth. c. 4.

Consilio monitisque Thaletis obtemperavit Pythagoras; & suscepto in Ægyptum itinere, per viginti duos annos inter sacerdotes, gentis istius Philosophos & Theologos, studiis incubuit. Quantâ autem diligentiâ, quibusque artibus, sacram & arcanam Ægyptiorum doctrinam exquirere & expiscari contendit, ex dictis anteà de sacerdotibus Ægyptiis, & de Thalete, jam satis patuit. Neque Ægyptios tantum, sed Arabes etiam, Hebræos, Babylonios, Persas, Phœnices, suâ peregrinatione philosophicâ, quadraginta plus minùs annorum, velut prædo literarius, invisit & expoliavit. Denique, quò se magis insinuaret in singulorum adyta & arcana, omnium ferè, tam Græcorum quàm Barbarorum, sacris initiatum ferunt. Hæc & hujusmodi multa, legere est apud Laertium, Jamblicum, Porphyrium, aliosque. Multifaria enim narrantur de Pythagorâ; de quovis philosophorum vix plura: quæ verò maximè quis expeteret, eorum paucissima retinentur. Intelligo dogmata Physica, & Physiologiam Pythagoricam. Pythagoræ natales, patria, peregrinatio, reditus, modus vivendi, modus etiam docendi, discipulorum classes, disciplina & instituta; denique, facinora non pauca,

Laert. de Pyth.

pauca, quæ perpetravit, mirabilia & à fide aliena: hæc & hujuſmodi fusè narrantur. At ſummæ illius ſcientiæ, quâ claruit olim, & huc uſque celebratur, pauca nobis exhibent ſpecimina: ſaltem in ſcientia naturali.

Unum, fateor, retinuerunt, ſcientiæ naturalis fundamentum, Syſtema Pythagoricum: de Terrâ mobili, & Sole fixo in cœli noſtri medio. Præterea Lunam eſſe ἀντίχθονα, ſive Terram noſtræ oppoſitam, & à Sole illuſtratam. Hæc doctrina, quam notavimus antea in ſchola Ionicâ, poſtea magis emicuit in Pythagoricâ; ut, tam de Fixis quàm Errantibus, utraque rectè ſenſiſſe videatur. Dein quoad Cometas, hos, extra aërem noſtrum, inter errantes minimùm, poſuiſſe tam Anaxagoram, quam Pythagoram, ex Ariſtotele diſcimus: licet aliàs circa cauſas & indolem iſtorum Phænomenωn, forſan erraverint. Denique cœlos fluidos & æthereos ſtatuiſſe, ſingulaſque ſtellas pro mundis totidem numeraſſe Pythagoricos, diximus anteà ex Plutarcho. Atque hæc ferè de rebus cœleſtibus.

Meteor. l. 1. c. 6.

Plac. Phil. l. 2. 31.

Quoad cætera, Telluris phyſiologiam, mundique ſublunaris ortum, ut erat propenſior ad res abſtractas & intellectuales Pythagoras, Antiquorum κοσμογονίαν in ψυχογονίαν quandam convertiſſe vide-

videtur; ſaltem ſi ex Timæo Locrenſi & Platone, Pythagoræ ſententiam conjectare liceat. Illi enim mundi ortum deſcripturi, ſeſe occupant maximè in explicandâ compoſitione *Animæ Mundanæ*; id quod faciunt per rationes quaſdam Harmonicas, & *individuâ* formâ & *dividuâ*, *Eodem* & *Altero*: ita enim loqui amant. Et quoad compagem mundi corporei, ex quibuſdam congruentiis corporum Geometricorum, terminos, ſedes, & intervalla elementorum, diſponere & adaptare ſatagunt. Λεπτολογήματα, quæ ad ſcientiam naturalem nihil conferunt, neque in eâdem fundantur. Id tamen notandum, Chaos quoddam, ſive materiam inordinatè motam, ſupponere hos Pythagoreos: eique mentem præficere, ut in ordinem formamque mundanam ritè adducatur.

Est aliud ſcriptum Pythagoricum, Ocelli Lucani, qui de univerſo & rerum originibus multò aliter tractavit. Mundum enim æternum eſſe ſtatuit, tam quoad formam, quàm materiam: neque minùs genus humanum. Quapropter, niſi hunc hominem Pſeudo-pythagoricum eſſe, aut hoc opuſculum Ψευδεπίγραφον, dicamus, doctrina Pythagorica circa rerum origines, aut nulla eſt, aut maleſana. Nihil autem reperies in iſtoc ſcripto Ocelli quod ingenium redolet Pythagoricum:

cum : & in diversas partes abiit Plato, Pythagoricorum sequax: Plutarchus denique aliud testatur, Πυθαγόρας καὶ Πλάτωνα γενητὸν ὑπὸ θεοῦ τὸν κόσμον, καὶ φθαρτὸν μὲν ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει. *Pythagoras & Plato genitum à Deo mundum aiunt : &, quod ad naturam attinet, corruptibilem.* Id quod confirmat Aristoteles, cùm, veterum sententias de mundi origine relaturus, ait, Γενόμενον μὲν οὖν ἅπαντες εἶναί φασιν· οἱ μὲν ἀΐδιον, οἱ δὲ φθαρτόν. *Genitum quidem omnes asserunt : alii autem perpetuum fore, alii periturum.* His tamen non obstantibus, fatendum est, tam Pythagoricos quam Platonicos, veterumque alios propendisse in illam sententiam, *Rerum substantiam esse æternam : Formas & modos, fluxos & instabiles.*

Plac. Phil. l. 2. c. 4.

De Cœl. l. 1. c. 11.

UTCUNQUE sit, in his multisque aliis, non diffitemur doctrinam Pythagoricam incertò & obscurè traditam receptamve posteris. Quod à multis causis provenisse arbitror. Primò, non unica erat doctrina Pythagoræ : alia, *vulgaris*, alia *arcana*, atque alia, ut quidam dicunt, *media*. Dein, variæ erant discipulorum classes : quarum singulas, pro captu & ingenio, non tantum in differentibus materiis exercebant, sed etiam in eâdem materiâ aut argumento, alio atque alio modo. Exempli gratiâ, cùm de formâ & systemate mundi tractandum esset,

hos in vulgari systemate, positâ Terrâ in mundi centro, erudiebant: Alios in vero & arcano, posito Sole in mundi centro, vel in hujus Orbis magni meditullio. Pariter si de numeris agendum esset, hos usum vulgarem, alios mysticum docebant. Atque ità de cæteris: prout animus erat, Catechumenos, ut ita dicam, instituere, aut adeptos: ut nil miri sit, dispares sententias, aut forsan contrarias, ex eâdem scholâ prodiisse sub nomine Pythagoræ. Præterea, cùm suam Philosophiam Pythagoras symbolicè & sub involucris proposuerit, maximam partem; & non nisi suis notam esse vellet, cæteris hominum, instar ferarum, habitis: utroque modo oblivioni & interitui facta est obnoxia: tam propter obscuritatem rei, quàm quòd paucis custodienda traderetur. Unde, quod thesauris quandoque accidit, dum nimis abscondidit, latendo posteris periit. Ad hæc denique accedit, ex antiquioribus non paucos authores (quorum infra meminerimus) qui de rebus dogmatisque Pythagoricis scripserant, nobis excidisse, temporis hominumve injuriâ abreptos.

Convenit utcunque inter omnes qui hanc materiam qualitercunque tractârunt, *numeris*, symbolisve numericis, summoperè usum esse Pythagoram in tradendâ suâ philosophiâ. Veteres ante Pythagoram fabulis involvêre suam Theologiam aut Philosophiam:

losophiam: quâ ratione, periit plerumque, progressu temporis, vera doctrina, fabularum mole oppressa. Pythagoras, rejectis fabulis, numeros substituit. Neque fœliciori exitu. Evanuerunt enim paulatìm istæ rerum umbræ, & fugêre sensus nostros. Quis enim sapientior unquam evasit ex numeris Pythagoricis? aut veritatem sibi antea ignotam exinde didicit? Certè quas mihi contigit hactenùs, aut apud veteres aut recentiores, numerorum Pythagoricorum interpretationes inspicere, notitias vulgares exhibent, quales aliunde facilè esset addicere: aut tenues argutias de rerum principiis, absque fundamento & sine fructu.

INTER hæc numerorum mysteria semper præcelluit Tetractys: crux ingeniorum per multa sæcula. Quin & Septenarius non ignobilis est: Denarius autem nobilissimus dicitur, & plenè perfectus; quòd omnem numerum diversæ virtutis & perfectionis, intra se habeat. Esto: sed nil præter numeros in se continet; non Cœlum, & Terras, & res alias, à numeris quantumcunque diversas. Imò omnia, inquiunt nonnulli: alii verò modestiùs, non quidem in numeris latere res omnes tanquam in suis causis, sed veluti in tot capsulis memorialibus, quibus uti liceat ad revocan-

dum in mentem rerum capita, vel doctrinam Pythagoricam ſub iſtis capitibus contentam : unde ſingulis numeris varios titulos, cognomina, ſignificationes, & rerum ordines, ſubnectunt ; quemadmodum faciunt Cabaliſtæ in ſuis Sephiroth ; ut materiam ſtudiorum diſpeſcant in loca & claſſes. Quod ſi hoc modo interpretemus numeros Pythagoricos, ex inſtituto tantùm ſignificant, non ſuâ vi & ſuâ naturâ. Pythagoras verò παγὰν ἀενάε φύσεως, *rerum ipſarum fontem*, ſuam Tetractyn nuncupat : &, ex conſenſu omnium veterum, Numeros rerum *principia*, *radices*, *origines*, ſtatuebat Pythagoras : prout infra dicetur.

Quoad numerum *ſeptenarium*, celebris eſt, potiſſimùm inter Hebræos & Chriſtianos: idque primùm, ſi rectè conjicio, ratione Sabbathi, ſeptimo quoquo die ; & Sabbatiſmi, in ſeptimo millennio celebrandi. Unde, tanquam à fonte, multa alia ſeptenaria typica, in ſcriptis utriuſque fœderis, manâſſe mihi videntur. Oblitus eram Ternarii, numeri Platonici, τῶν τειῶν ὑποςάσεων commemorativi. Nam quod velint nonnulli, *principium*, *medium* & *finem*, deſignare, frigidum eſt & vulgare. Sed cùm numerus aliquis à causâ ſacrâ dignitatem adeptus eſt, alia accumulare ſolent ſecundaria & minoris momenti additamenta, & interpretamenta,

pretamenta, quorum multitudine primus character ſæpe obruitur. Succedit denique Numerus Quaternarius, Pythagoricus; ab iis enim potiſſimum, ſi non unicè, colitur & conſecratur hic numerus. Hunc illi, ſub nomine Tetractyos, tanti olim faciebant, ut Sacramenti loco habuerint, & per ipſum, & ipſius authorem, alii aliis fidem ſanctiſſimam dederint.

> Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα Τετρακτὺν,
> Παγὰν ἀενάου φύσεως.

> *Per Eum, qui nobis tradidit Quaternarium,*
> *Fontem perennis naturæ.*

Jurabant Pythagoram, & myſterium quod eos docuit maximum, Tetractyn. Nomen tacebant, præ modeſtiâ, ut inquit Jamblicus, & doctrinâ deſignabant virum: Αἰδῶ μὲν ποιουμένων ὀνομάζειν Πυθαγόραν, ὥσπερ καὶ θεῶν ὀνόμασι χρῆσθαι πολλὴν φειδὼ ἐποιοῦντο· διὰ δὲ τῆς εὑρέσεως τῆς τετρακτύος δηλοῦντων τὸν ἄνδρα. De Vit. Pyth. c.28. *Præ pudore quidem Pythagoram non nominant, ut Deorum quoque nominibus parcè admodùm utebantur: ſed per Tetractyos inventionem virum indicant.* Hierocles ad temperandum hoc juramentum, ἴδιον appellat, quaſi aliter per Deos immortales jurarent Pythagorici, aliter per Pythagoram: quem Divinum quidem,

dem, Deum neutiquam, habebant. Ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο εἴποι ἄν τις, ἰδίᾳ μὲν τηρεῖσθαι τὸ Σέβου ὅρκον, ἐπὶ τῶν ἀεὶ καὶ ὡσαύτως ἐχόντων θεῶν· ἰδίᾳ δὲ νῦν ὀμνύσθαι κατὰ τοῦ παραδόντος ἡμῖν τὴν τετρακτὺν διδασκάλου, ὃς οὐκ ἦν ἐκ τῶν ἀθανάτων θεῶν, οὐδὲ τῇ φύσει ἡρώων, ἀλλ' ἄνθρωπος, ὁμοιώσει θεοῦ κοσμηθεὶς, καὶ πρὸς τοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ θείαν ἀποσώζων εἰκόνα. Ὅθεν καὶ ἔνορκον αὐτὸν ἐπὶ τῶν οὕτω μεγάλων ποιεῖται, λεληθότως ἐπεμβάλλων τὸ περὶ Πυθαγόραν τῶν ἀκροατῶν σέβας, καὶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ δεικνὺς δι' ὧν παραδέδωκε μαθημάτων. *Ità ut istâ ratione dicat aliquis, peculiari quidem modo servari præceptum de colendo jurejurando in Diis, qui semper & eodem modo existunt: & modo item peculiari hìc per Magistrum jurari, Qui nobis Tetractyn tradidit: qui nec erat ex Deorum immortalium numero, nec ex Heroum genere, sed homo, Dei similitudine præditus, divinæque imaginis authoritatem apud suos retinens. Unde fit ut in magnis adeo rebus ipsum adhibeat in juramentum: tacitè innuens, quâ ratione Pythagoras à suis auditoribus coleretur, quantúmque sibi dignitatis disciplinis, quas tradiderat, peperisset.*

Hæc de homine & de juramento: sed de *Tetractu* quid dicendum? Hunc nodum solvere tentârunt, tàm veteres quàm recentiores: sed nondùm mihi occurrit quisquam cujus explicationi firmiter assentiri & acquiescere potui. Ex antiquis con-

conſului Philonem, Plutarchum, Hieroclem, Theonem Smyrnæum, Proclum, Nicomachum, Sextum Empiricum, Suidam, Martianum Capellam, Macrobium, alioſque: qui, vel datâ operâ explicuerunt, vel obiter perſtrinxêre, hoc argumentum. Horum autem omnium interpretationes non tantùm laxæ mihi videntur, ſed etiam plerumque leves, & exigui ponderis, ſi veræ eſſent: quæque, nec Myſterii nomen, nec vim juramenti, nec Inventoris gloriam, ſuſtinere poſſunt. Laborârunt etiam in eodem argumento è recentioribus non pauci: quorum conjecturas ſi referrem ſingulatim, nimii facerem. Præcellere videtur illa, quæ de Tetragrammato Judæo Pythagoricam Tetractyn exponit. Quæ eſt utriuſque Pici Mirandulæ, Johannis Seldeni, & Gotofridi Wendelini, ſententia: eandem etiam dudum tetigerat Philo in vitâ Moſis. P. 519.
Quamobrem verò, aut quam rationem myſterii habere poterat apud Pythagoricos hoc Tetragrammaton? num quod doceret *unum eſſe ſummum Deum?* Hoc docuerunt Orphici; à quibus hauſit Pythagoras, ex conſenſu omnium, ſuæ Philoſophiæ & Theologiæ partem non exiguam: vel quòd doceret Deum Iſraelitarum eſſe illum ſummum Deum, & religionem Moſaicam ab ipſo unicè inſtitutam? Hoc ſi crediſſet Pythagoras, ne-

fas illi fuisset, alium Deum colere, alium cultum instituere, quàm Israeliticum: ceremonias autem, ritúsque Mosaicos, in Scholâ Pythagoricâ obtinuisse nullibi legimus, quin potius Orphicos. Denique, si dixeris non tàm in re, quàm in nomine, in voce, in literis Tetragrammati, hæsisse mysterium, & rationes Cabalisticas secutum esse Pythagoram in hujus nominis arcanis eruendis; parùm consulis dignitati tui Pythagoræ: neque constat, ullo indicio, ita sensisse Philosophum. Scio Reuclinum in secundo libro Artis Cabalisticæ, Pythagoram traxisse ad partes Cabalistarum: sed argumentis frigidis, aut argutiolis & exemplis istiusmodi, quæ nullam vim habent ad flectendos prudentum animos. Malo fato interciderunt Telaugis Pythagorici *libri quatuor*, περὶ τῆς τετρακτύος, qui hanc litem facilè diremissent. Intereà, qui in hâc vexatâ materiâ plura desiderant, adeant, præter dictos modò authores, Joh. Meursium, Fab. Paulinum, & Petrum Bongum, qui veterum de numeris subtilitates vel nugamenta ad fastidium usque congessère. Denique, ut verbo complectar omnia, cùm numeros constituebant Pythagorici rerum causas & origines, ipsosque Deos, Mentes, & res omnes materiales è numeris excitabant, vel aliam habuèrunt Numerorum Ideam quàm nos habemus hodiè,

Suid. in voc. Τηλ.

De Denar. Pyth. De num. Sept. De num. myster.

diè, vel pro Junone nubem amplexi sunt: ingeniique sui figmenta & veritatis idola pro veritate ipsâ, sibi & posteris malè obtrudebant.

Quod verò *numeros* pro rerum Principiis habuerit Pythagoras, testantur omnes veteres, Plato, Aristoteles, cum suis commentatoribus Græcis: Plutarchus, Sextus Empiricus, cæteri: neque testantur modò, sed eâ de re, ut notâ & confessâ, variè differunt, discutiunt, exponunt, refellunt. Caret tamen, tàm fundamento quàm ordine, hic modus philosophandi: *Numeri* enim sequuntur Res, Rerúmque divisionem: neque, si antecederent, aut Corporibus molem, aut Animabus & Mentibus cogitationem, conferre poterant, cùm utrisque destituantur. Manifestum est, Numeros, præter numeros, nihil posse generare: nullum habent ultrà vim aut efficaciam. Possunt quidem repræsentare, suo modo, rerum gradus & genera, sed efficere non possunt: neque vices materiæ supplere in rerum effectione. Quin age, mi Pythagorice, si negas, experiamur paulisper: fac mihi è tuis numeris, non Deum, aut mentem, ut tu jactare soles; sed corpusculum aliquod: lapidem, exempli gratiâ; vel, si mavis, lutum. Accinge te ad opus; quos numeros habes aptissimos ad hoc propositum? Pares vel impares: mares

vel

vel fœminas? pro tuo ingenio, quos velis, accipe. Sed steriles sunt omnes, mihi crede: & ad generandum lapidem æque inepti. Quid si, mutato consilio, numeros planos vel solidos adhibeas: vel forsan quadratos? Nihil hinc efficies præter figuras quasdam imaginarias: & ex Nihilo, quadrato vel cubito, plano vel solido, nihil fit. Denique si *unitates* compingas: si *binarium*, *ternarium*, *quaternarium*, cæteróśque, cum suis mirificis virtutibus: adde, subtrahe, divide, compone: in omnes facies verte, omnes vires exprome: numeri sunt adhuc, & prætereà nihil. Nihil lapideum emergit, multo minus humanum, aut divinum. Hæc ludendo diximus, sed res eò redit: *Nihil pariunt numeri præter numeros:* gignuntque semper sui similes, & more, ut aiunt, *univoco*. Quapropter cùm omnia ex numeris composuit Pythagoras, subintelligere non potuit causas *Efficientes*, neque *Materiales*, (quod pace aliorum dictum sit) sed aliquo modo *Exemplares*; imagines quasdam rerum è suis causis exorientium. Quemadmodùm enim numeri progrediuntur ab unitate, sive monade, omnium simplicissimâ radice, in magis magísque compositos; novásque induunt proprietates in illo progressu: ità à Deo simplicissimo recedunt gradatim rerum productarum classes,

ses, retinentque characteres aliquo modo suis numeris analogos. Id certè constat, Philosophorum & Theologorum μυςικώτατες multùm sudâsse in hoc argumento, nempe ut rerum ortum & emanationem à primo Ente, progressúmque per varios ordines, à summis ad ima, si non ratione explicitâ, saltem per Symbola & similitudines, explicarent.

Nec tamen dissimulandum est, ingenium Pythagoricum, Platonicúmque, hoc vitio laborâsse, quod res Physicas in rationes Mathematicas, numeros & proportiones, resolverit: utì postea Aristoteles in rationes Logicas. Uterque peccavit nimiâ subtilitate, dum tenuibus aranearum filis Divam Naturam tenere studerent, quæ non nisi ferreis aut adamantinis catenis, ratione rigidâ fidisque observationibus, se constringi patitur. Palam est, hos philosophos aptiores fuisse, magísque assuetos, contemplationibus abstractis quàm naturalibus: neque habuit schola Pythagorica, ut mihi videtur, ullam Physiologiam stabilem, & toti sectæ communem; sed pro libitu quisque, & suo modo, de rebus elementaribus philosophabatur. At si ad hanc classem revocemus Pherecydem, Pythagoræ præceptorem; & Empedoclem, semipythagoricum: antiquæ physiologiæ vestigia, rerúmque

rúmque origines, apud hos reperiemus. Pherecydes Theogoniam scripsit, more prisco & mythologico: ut patet ex Suidâ,

Dissert. 29. & Maximo Tyrio. Eúmque ait Theo-

Apud Laërt. pompus Πρῶτον περὶ φύσεως, καὶ θεῶν Ἕλλησι γράψαι· quod tamen plures Thaleti tribuunt: forsan ille primus Theogoniam scripsit oratione solutâ; cujus scripti initium hoc nobis dedit Laërtius: Ζεὺς μὲν, καὶ χρόνος εἰσαεὶ, καὶ χθὼν ἦν· χθονίη δὲ ὄνομα ἐγένετο Γῆ, ἐπειδὴ αὐτῇ Ζεὺς γῆν γέρας διδοῖ. In verbis penultimis γῆν γέρας mendum esse non dubito, quod sententiam corrupit. Suspicor fuisse ὠγῆνον vel ὠγῆνα quod antiquitùs *Oceanum* significabat. Certe ex Pherecyde citat Clemens Alexandrinus hæc verba:

Strom. 6. p. 621. Ζὰς ποιεῖ φάρος μέγα τε καὶ καλόν· καὶ ἐν αὐτῷ ποικίλλει γῆν, καὶ ὠγῆνον, καὶ ὠγήνου δώματα. *Jupiter facit pallium, magnum pulchrumque: & varietate quadam in eo describit Terram, & Oceanum, & domos Oceani.* Quod ad eandem, cum illâ Laërtii, Pherecydis Cosmogoniam spectâsse, dubitare vix licet.

Quoad Empedoclem, hunc semipythagoricum diximus: licet enim Pythagoræ fuerit auditor, Ionicorum, qui aptiori erant ingenio ad scientiam naturalem, imitatus est physiologiam. Id notavit ex Alcidamâ Laertius: Τὸν δὲ, de Empedocle loquitur, Ἀναξαγόρου διακοῦσαι καὶ Πυθαγόρου, καὶ τοῦ μὲν τὴν σεμνότητα ζηλῶσαι, τοῦ τε βίου καὶ τοῦ σχήματος,

ματ@, τὸ ἢ τὴν φυσιολογίαν. *Hunc Anaxagoræ & Pythagoræ fuisse auditorem: quorum unius vitæ & habitus gravitatem, alterius physiologiam, adamavit & secutus est.* Solem πυρὸς ἄθροισμα μέγα, *magnum ignis acervum* vel *molem:* καὶ πυρινὰ εἶναι τὰ ἄστρα, *& stellas esse igneas*, cum utroque suo præceptore, statuit. Quoad Terram & sublunaria, ex quatuor elementis, quæ, more antiquorum, Deorum & Dearum nominibus insignivit, omnia composita esse voluit: nota sunt ipsius carmina,

Laert.

Plut. de pla. ph. lib. 2. c. 13.

Ζεὺς ἀργὴς, Ἥρη δὲ φερέσβιος, ἠδ' Ἀϊδωνεὺς,
Νῆστίς θ', ἣ δακρύοις ἐπικεῖ ὄμμα βρότειον.

Hæc exposuit Laërtius, aliique, per quatuor elementa. Inquit, Δία μὲν τὸ πῦρ λέγει, Ἥρην δὲ τὴν γῆν, Αἰδωνέα δὲ τὸν ἀέρα, Νῆστιν δὲ τὸ ὕδωρ. Atque horum elementorum coalitionem in mundum habitabilem, *Amorem* & *Amicitiam* appellavit. Cùm verò ita se fugerent & ab invicem secederent ut nulla esset mixtio commoda, aut rerum generatio, *Litem*, *Odium*, & inimicitiæ statum dixit. Unde adjicit idem Author, Φιλίαν δὲ ᾗ συγκείνεται, καὶ νεῖκος ᾧ διακείνεται. *Amicitiam appellavit, cùm conjuncta essent: litem & contentionem, cùm separata.* Hoc autem alibi explicuimus, ubi de Chao antiquo & dispescendis

Theor.Tell. lib.2. c.7.

cendis elementis in rerum ortu, tractatum eſt.

De Pythagoricis hæc dicta ſunto; idque paucis, ob inopiam materiæ phyſiologicæ in iſtâc ſectâ, atque etiam Authorum qui Pythagorica tractârunt: periit pars maxima ſcriptorum qui in hoc argumento verſati ſunt, & imprimis ipſorum Pythagoricorum monumenta deſiderantur. Quoad Pythagoram ipſum, ſcripſerit aliquid, necne, lis adhuc pendet: ſed de Philolao, Archytâ, Eudoxo, aliiſque, non dubitatur. Libros Philolai ab ipſius propinquis in Siciliâ Platonem emiſſe, memoratum eſt: idque centum minis; charos non habuit auro contra. Hos libros Philolai appellat Laertius, τὰ διαβοητὰ βιβλία, & ex iis primùm ait innotuiſſe doctrinam Pythagoricam: Μέχρι γὰρ Φιλολάου οὐκ ἦν τι γνῶναι Πυθαγόρειον δόγμα· οὗτος δὲ μόνος ἐξήνεγκε τὰ διαβοητὰ τρία βιβλία, &c. Neque aliter Jamblicus in vita Pythagoræ: Ἐν τοσαύταις γενεαῖς ἐτῶν οὐθεὶς οὐδενὶ φαίνεται τῶν Πυθαγορείων ὑπομνημάτων περιτετυχηκὼς πρὸ τῆς Φιλολάου ἡλικίας· ἀλλ' ὁ πρῶτος ἐξήνεγκε τὰ θρυλλούμενα ταῦτα τρία βιβλία, &c. *Per tot annorum ætates & curricula, in quicquam Pythagoricorum commentariorum incidiſſe quenquam ante Philolai ætatem, non conſtat. Sed is primus in lucem edidit hoſce tres vulgò ſatis jactatos libellos.* Denique Proclus,

Laert. in vit. Philoſ. In Pythag.

C. 31.

clus, eundem Philolaum doctrinam Pythagoræ de Diis, & rerum à Deo progressu, mirasque de iisdem notiones, prodidisse ait. Et ab his suum Timæum aliaque contexuisse, accusatur Plato. Sed de Philolao satis. Theol.Plat. l. 1. c. 5. Tzetzes Chil. 10. hist. 355. & Chil. 11. 362.

ARCHYTÆ, Pythagorici, & egregii Mechanicorum Magistri, plura numerantur opera. Ejus Ἀρμονικὸν Nicomachus allegat: Librum περὶ παντὸς Simplicius. Cujus etiam meminit ipse Archytas in Epistolâ ad Platonem, sub Titulo, Τὰς τῶν πάντων γνῶσις. Scripsisse etiam Περὶ τοῦ ὄντος· περὶ τῶν ἀρχῶν· item περὶ τοῦ νοῦ, καὶ περὶ αἰσθήσεως, ex Stobæo, aliisque constat. Quæ omnia nobis surripuit invida ætas, & Moralia non pauca. Extat tantum fragmentum, Περὶ τῆς Μαθηματικῆς. Dein Eudoxus, ex philosophis peregrinantibus unus, varia scripsit. Τὰ ἀστρολογούμενα, καὶ γεωμετρούμενα, καὶ ἕτερα ἄττα ἀξιόλογα· ut ex Hermippo refert Laertius, aliique ex aliis. Γῆς περίοδος, præ cæteris claruit, à pluribus celebratus liber, & ampliori titulo à Strabone (l. 1.) dicitur, ἡ περὶ Εὐδόξου ἱστορία: ut meritò videatur historiæ naturalis & gentium res quasdam comprehendisse. Tredecim annos versatus est Eudoxus in Ægypto, cum sacerdotibus istius gentis: optimis, si Thaleti credimus, studiorum præfectis: & qui, Platone judice, præ cæteris gentibus, vetustissimarum rerum memoriam L. 1. περὶ Ἀριθ. De Cat. in præf. Par. 1557. octavo. Suid. Procl. in 1. Euclid. Strab. l. 17.

riam conſervabant. His denique deperditis accenſendus Empedocles, cujus tres libri *de rerum naturâ*, à veteribus iterum iterumque citantur, & à nobis deſiderantur.

Hæc Pythagorici ſcripſerunt: ſed deſunt prætereà authores non pauci, qui hujus ſectæ hiſtoriam & dogmata tradiderant, ab eâ licet alieni. Ariſtoteles imprimis, qui plures libros compoſuit circa philoſophiam Pythagoricam & Pythagoreos, teſte Laertio in ipſius vitâ; ubi memorat Περὶ τῶν Πυθαγορείων unum, alterum Πρὸς τοὺς Πυθαγορείους· item tres libros, Περὶ τῆς Ἀρχύτου φιλοσοφίας, & πρὸς τὰ Ἀλκμαίωνος. Denique τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου καὶ τῶν Ἀρχυτείων. Erat autem Ariſtoteles parùm æquus in veteres philoſophos: quorum opiniones & dogmata plerumque eo animo referebat, ut invidiâ oneraret & refelleret. Multos prætereà allegat Laërtius in philoſophorum hiſtoriis, qui Pythagorica tractârunt: Ariſtoxenum, Heraclidem, Neanthem & Hermippum. Jamblici collectionem Dogmatum Pythagoricorum citat Syrianus. Adhæc Didymus ſcripſit de philoſophiâ Pythagoricâ, referente Clemente Alexandrino: & Eudorus, apud Simplicium. Item Moderatus Gaditanus de vitâ placitiſque Pythagoræ commentatus eſt, ut teſtatur Stephanus in voce Γάδειρα, Porphyrius apud

In Ariſt. Metaph. c. 12. m. p. 90.
Strom. 1.
Ad prim. Φυσ. ἀκρ.
Hiſt. Eccl. l. 6. c. 19. vel. 13. l.
Jamb. de vit. Pyth. c. 28.

apud Eusebium, & Hieronymus adversus Ruffinum. Denique symbola Pythagorica exposuerunt Alexander Polyhistor, & Androcidus, aliique. Hos propterea recensui authores, quo minus mireris, philosophiam Pythagoricam parùm nobis innotescere, cum tot scriptores exciderint è quorum monumentis haurienda esset. Quin & plures adhuc desiderantur minorum subselliorum, quibus immorari non duxi operæ pretium. De Pythagorâ & Pythagoricis hæc dicta sunto.

CAP. XII.

De Sectâ Eleaticâ: & de Stoicis.

PHILOSOPHIAM Orphicam, Ionicam, Pythagoricam perlustravimus, maxima suorum temporum lumina: sequitur Secta Eleatica, à Zenophane Colophonio, sub temporibus Anaximandri & Archelai philosophorum, constituta: posteà verò nomen sortita à discipulis Eleaticis. Videtur composita ex philosophis inter se diversis, gente, moribus, & dogmatibus: Schola miscellanea. Neque ideò sub unicâ ideâ aut uniformi

principiorum ſerie exhiberi poteſt: quapropter, quid ſtatuerint de rerum naturâ unus atque alter eorum, qui præſtantiores fuerint, ſatis erit indicâſſe. De cœlo corporibuſque cœleſtibus in decretis Zenophanis, id tantùm notatu dignum reperio, quod mundos voluit eſſe innumerabiles, ϰ̀ ἀπείρȣς ἡλίȣς εἶναι ϰ̀ σελήνας, & *infinitos eſſe Soles* in immenſo cœlo, & *infinitas Lunas*, noſtræ non diſſimiles. *Noſtramque habitari inſtar terræ ;* ità enim teſtatur Cicero, (Academ. quæſt. 4.) *habitari ait Zenophanes in Lunâ, eamque eſſe Terram multarum urbium & montium.* Hæc quidem non malè ; ſed hos mundos æternos eſſe voluit, ϰ̀ ἀπαραλλάϰτȣς, ideoque ſine ortu. Quem errorem cùm erraverit, in cæteris quid ſtatuit de rerum naturâ, parùm refert quoad propoſitum noſtrum.

Parmenides autem rerum ortum admiſit, idque ex igne & terrâ tanquam elementis ; additque Laertius, eum voluiſſe, γένεσίν τε ἀνθρώπων ἐξ ἡλίȣ πρῶτον γενέσθαι, ità vulgò legitur. Sed quid hoc rei eſt, *Homines naſci ex Sole*, tanquam ex materiâ ſuâ aut elemento ? Legendum omninò pro ἐξ ἡλίȣ, ἐξ ἰλύος, quemadmodum ſe habet editio Baſilienſis & in margine Romanæ adſcriptum eſt. Neque aliter legiſſe Aldobrandinum conſtat, cùm ità verba tranſtulerit, *atque hominum ortum*

è limo

è limo primùm extitisse. Quæ quidem erat inter antiquos sententia communis, & inter Ionicos maximè, è quibus Anaximandrum & Archelaum à nonnullis dicitur audiisse Parmenides; prorsusque mihi videtur habuisse eadem, tam numero quàm naturâ, principia & sententiam cum Archelao, circa rerum ortum, nempe τὸ ψυχρὸν ac τὸ θερμὸν, ut ex utriusque verborum comparatione facilè patebit; ità enim de Archelao Laertius: Ἔλεγε δὲ δύο αἰτίας εἶναι γενέσεως, θερμὸν καὶ ψυχρόν· καὶ τὰ ζῶα ἀπὸ τῆς ἰλύος γεννηθῆναι, &c. Dein de Parmenide: Δύο τε εἶναι στοιχεῖα, πῦρ καὶ γῆν· γένεσίν τε ἀνθρώπων ἐξ ἰλύος πρῶτον γενέσθαι· αὐτὴν δὲ ὑπάρχειν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, ἐξ ὧν τὰ πάντα συνιστάναι. Denique cùm multi authores, præter Laertium, uti Aristoteles, Plutarchus, Empiricus, aliique, Parmenidem & ipsius dogmata memorârint, illud de *ortu Solari hominum*, si ipsius fuisset, ut maximè παράδοξον & præ cæteris memorabile, non præteriissent.

Parum igitur recesserunt ab Ionicis Eleatici, quoad rerum ortum; si quem rerum ortum statuerunt; id enim de omnibus non constat. Et cùm motum è rebus sustulerint eorum nonnulli, hos in physicorum censum non admittit Aristoteles, idque rectè; nam sine motu nulla esset generatio aut corruptio, imò idem essent omnia, nulla corporum diversitas, nulla

Phys. ausc. l. 1. c. 2.

nulla compages, aut ornatus, aut aliud quicquam quòd *Mundum* appellare liceret. Ut mirum videri possit, quid sibi proposuerint Parmenides, Melissus, aliique; cùm è naturâ motum auferre, aut *apparentem*, non *verum*, esse vellent. Hoc accedit ad ingenium Pythagoricum & Platonicum, qui res sensiles, aut rerum sensilium formas, quod fluxæ, caducæ, & instabiles essent, instar phantasmatum, aut instar nihili, habebant; ideoque ad rationes abstractas & immutabiles, veluti *numeros*, *proportiones*, aut *idæas*, pro rerum principiis confugiebant.

Ad hanc sectam Eleaticam aggregari solent Leucippus & Democritus, viri celebres & eximii, qui hypothesin Atomorum invexerunt: quæ, licet, meâ sententiâ, falsa sit & malè fundata, dedit tamen occasionem philosophandi strictiùs & accuratiùs. Hi enim non quærunt corporum principia, aut agendi vires, inter *numeros*, *proportiones*, *harmonias*, *ideas*, *qualitates*, aut *formas elementares*, ut ab aliis factum est; sed ipsa adeunt corpora, eorumque conditiones Physicas & Mechanicas examinant, motum, figuram, partium situm, tenuitatem aut magnitudinem, & similia: & ex his cujusque virtutes æstimant, actiones

nes

nes definiunt, effecta explicant, idque rectè ſolidéque, ut mihi videtur, hucuſque. Quod verò has minutias indiviſibiles eſſe vellent, aut innatum impetum habere, aut inclinationes ad certa loca, aut denique inanibus ſpatiis disjungi; hæc & hujuſmodi, non tantùm gratis dicta ſunt, ſed etiam claræ rationi refragantur. Utcunque, cum viam aperuerint ad ſaniorem diſſerendi methodum circa res phyſicas, & in hâc parte de republicâ literariâ non malè meruerint, illos laude ſuâ ne fraudemus.

Agnovit Leucippus motum Terræ circa ſuum axem; & in primâ Telluris origine & formatione, cùm maſſa fluida in corpus globoſum ſubſidebat, ait hunc globum membranâ quadam circumductum fuiſſe, cætera omnia continente; eaque primùm uda & limoſa, poſtea induruit. Hanc membranam primigeniam Leucippi facilè interpretari licet de primæ Telluris cruſtâ, molliori adhuc & tenerâ: quæ membranæ inſtar, Abyſſo circumducta, cætera omnia involvebat; eademque aucta exteriùs, & exiccata, in primum orbem habitabilem ceſſit: juxta ea quæ de ortu Telluris in Theoriâ noſtrâ explicuimus. Quùm autem Philoſophica narrantur à viris parum philoſophis, qualis fuiſſe mihi videtur Laertius, nil mirum ſi quædam mutilatè,

quædam perturbatè, recenſantur, atque ipſa ſententia Philoſophi ſæpe pereat. Ità quæ de hâc Coſmogoniâ Leucippeâ referuntur à Laertio, neque conſiſtere, neque cohærere mihi videntur, niſi laxè admodum ſingula exponamus. Sæpè etiam propter menda, quibus ſcatet hic liber, ſenſus corrumpitur. Id tantùm præterea notandum de Leucippo, quod *ſitum Terræ* mutatum eſſe memoraverit: quod ex Plutarcho ſimul & Laertio diſcimus. Neque id ei eſſet conceptu difficile, cùm Terram pendulam & circa ſuum axem rotatam agnoverit.

Leucippum audivit Democritus, & in Phyſicis ſecutus eſt. Hunc virum magnum in ſcientiarum ſtudiis plurimùm profeciſſe, tam ex libris ipſius, quàm ex peregrinationibus, quas ad gentes ferè omnes ſapientiâ claras, ſuſceperat, conjicere licet. Præterquam enim quod à pueritiâ Magis quibuſdam quos Xerxes apud patrem ipſius reliquerat, in rerum divinarum ſcientiâ & cognitione ſyderali inſtructus & inſtitutus eſſe dicitur; verſatus eſt poſteà cum ſacerdotibus in Ægypto, & cum Chaldæis Babylone, in Perſide cum Magis, & ad mare rubrum deſcendit, ut cum Arabibus, opinor, literarium commercium iniret; ita enim Plinius de Democrito, *peragratis Perſidis, Arabiæ, Æthiopiæ, Ægyptique*

Suidas Ælian. Var. Hiſ. Diod. Sic. Strabo. l. 15. 2.

que Magis. Referunt eum denique ad Gymnoſophiſtas tam in Indiâ, quàm Æthiopiâ, profectum eſſe; ac ſeipſo teſte, apud Clementem Alexandrinum, plures terras peragravit quàm Philoſophorum quiſquam alter. Quoad Libros ipſius, quamplurimos conſcripſit, quorum ſeptuaginta quinque numerat Laertius, præter dubios: multifariam Authoris eruditionem hæc ſcripta arguunt, omnia quidem exoptatiſſima; at ſi Phyſica illa, Diacoſmus major, & Diacoſmus minor ſupereſſent, & Aſtronomica quædam, cæterorum jacturam æquiori animo ferremus. Strom. 1.

De Phyſiologia Democriti non opus eſt ſeorſim diſſeramus, cùm illam Leucippi amplexus fuerit. Dicitur Lunam habuiſſe pro *alterâ Terrâ*, ſive *corpore Terreſtri*; quod non tantùm Ionici, ſed Zenophanes etiam hujuſce ſectæ conditor, aſſeruit. Occurrit apud authorem φιλοσόφυ ἱστορίας, ubi de Luna: Ἀναξαγόρας καὶ Δημόκριτος στερέωμα διάπυρον, ἔχον ἐν ἑαυτῷ πεδία καὶ ὄρη καὶ φάραγγας. Anaxagoras & Democritus voluerunt Lunam eſſe *Corpus ſolidum ignitum, in quo ſunt campi, montes, & valles.* Ignitum, opinor, intelligunt in certis locis, quemadmodum eſt Terra noſtra. Idem ſenſerunt Stoici de Lunâ: Εἶναι δὲ τὸν μὲν ἥλιον εἰλικρινὲς πῦρ --- γεωδεστέραν δὲ τὴν σελήνην· & poſtea, τὴν σελήνην

νην ἐκ ἴδιον ἔχειν φῶς, ἀλλὰ παρ' ἡλίȣ λαμβάνειν ἐπιλαμπομένην· quod Laertius refert in Zenone. Et generatim quidem Philoſophi antiqui, Ionici, Pythagorici, Eleatici, uſque ad tempora Ariſtotelis, & poſteà Stoici, non malè ſtatuiſſe videntur de materiâ cœlorum, de Lunâ, de Sole & Fixis, & de ſpatiis cœleſtibus. Illam, opacam & terreſtrem eſſe plerumque voluerunt; hos, igneos; & repleri æthere ſpatia vel intervalla cœleſtia. Hæc, inquam, ad tempora Ariſtotelis, qui novam faciem, vel potiùs larvam induxit philoſophiæ. De Democrito, unde digreſſi ſumus, & ipſius decretis, ſcripſit Theophraſtus. De ipſius Libris Callimachus, de utriſque nuperus author Chriſoſtomus Magnenus. Et de Sectâ Eleaticâ hæc breviter, ſatiſque; nam in his repetendis facile eſt nimium temporis impendere.

Laert. in Theoph. Suid.

PERGAMUS ad Stoicos; recentiores quidem multis aliis Græcorum ſectis, Cyrenaicis, Cynicis, Pyrrhoniis, aliiſque; ſed quæ in re phyſiologicâ non ſunt memoratu dignæ. Et quoad Epicuream, Platonicam, & Peripateticam, de iis ultimo loco ſententiam feremus. Stoici quidem diſciplinâ Morali, quàm Phyſicâ, celebriores erant, hanc autem non prorſus neglectui habuerunt, & in eâdem recolendâ, totâque philoſophiâ Stoicâ, non exiguam operam collocavit Juſtus Lipſius.

INTER Phyſica dogmata Stoicorum notiſſimum eſt illud de *mundi conflagratione*; quid verò de *Mundi ortu* ſenſerint, in quo res noſtra agitur, non adeò clarum eſt. Voluerunt quidem Deum eſſe rerum omnium opificem; quem ideò Λόγον δημιεργὸν & τεχνικὸν, appellitabant; oraculis ſacris cognatam dictionem, neque minùs frequentem apud Platonicos Stoicoſque Philoſophos; Patribuſque Græcis, qui ex utroque fonte hauriebant, familiarem. Dein huic principio actuoſo & opifici ſubjecerunt Materiam, purè paſſivam, ut dicunt, & inertem; ſine vi, ſine motu, aut actione quâcunque; ſed quæ ab actione divinâ, Mentis aut λόγε, moveri, agitari, & in omnes formas deduci poterat. Hæc quidem rectiſſimè à Stoicis, & juxta antiquam doctrinam Ionicam, ut nihil dicam majus. Sed in explicandâ hâc materiâ, mundoque condendo, diſtinguunt inter *Elementa* & *Principia*: atque hæc pro ingenitis & incorporeis habent. Διαφέρειν ᾗ φασὶν ἀρχὰς κ᾽ ϛοιχεῖα· τὰς μὲν γὰρ εἶναι ἀγεννήτες, ἀφθάρτες· τὰ ᾗ ϛοιχεῖα κατὰ τ̀ ἐκπύρωσιν φθείρεϑαι. Ut Laertius in Zenone: *Principia & Elementa inter ſe differre aiunt; illa enim & nunquam orta eſſe, & nunquam interitura, Elementa autem in Mundi exuſtione peritura eſſe.* Dein

ſubjungit

ſubjungit aliam differentiam : Ἀλλὰ καὶ ἀσωμάτους, ita enim lego juxta Suidam, εἶναι τὰς ἀρχὰς καὶ ἀμόρφους· τὰ δὲ μεμορφῶσθαι. *Præterea principia incorporea eſſe & formarum expertia, Elementa autem formam habere.*

Voce ἀρχή.

Quid per has ἀρχὰς, hæc *initia* aut *principia*, Stoici intellexerint, non facile eſt definire. Alii quidem præter Stoicos diſtinxerunt *Elementa* & *Principia*, ſed ratione ſimplicitatis tantùm; quod de Platonicis, & Ariſtotelicis, addere etiam potuit, Epicureis, contra Thaletem notavit Plutarchus: Οἱ μὲν οὖν περὶ Ἀριστοτέλην καὶ Πλάτωνα διαφέρειν ἡγοῦνται ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα. Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος ταὐτὸν νομίζει ἀρχὴν καὶ στοιχεῖα. Πλεῖστον δὲ ὅσον διαφέρει ἀλλήλων· τὰ μὲν γὰρ στοιχεῖά ἐστι σύνθετα, τὰς δὲ ἀρχάς φαμεν εἶναι οὔτε συνθέτους, οὔτε ἀποτελέσματα. Principia nec *compoſita eſſe*, inſtar elementorum, nec *completè effecta.* At Stoici non formâ aut gradu, ſed toto genere differre voluerunt, cum hæc *principia* incorporea & immortalia dixerint, ac ſi intellexiſſent *Numeros* aut *proportiones*, ut Pythagorici; vel Ideas, aut λόγους σπερματικούς. Neque enim ullam ſubſtantiam penitùs incorpoream eſſe crediderunt Stoici; quod pluribus monſtravit Lipſius; ſed illis vocibus σώματα & ἀσώματον uſi ſunt quandoque nimis indiſtinctè.

De Plac. Phil. lib. 1. c. 2.

Phyſ. Stoi. lib. 2. c. 45.

Quare,

QUARE, ſi non placent illa principia Pythagorica aut Platonica, ac dictas voces laxiùs interpretemur, ipſam ὕλην, nudam & ſimplicem, ἄμορφον καὶ ἄποιον· quatenus elementis opponitur & corporibus perfectis, ἀσώματον dixiſſe Stoicos, non improbabile erit, neque aliud per τὰς ἀρχὰς intellexiſſe. Hoc utique reſpondet iis quæ poſteà habet Laertius ex Zenone & Chryſippo, ubi ὕλην & σῶμα diſtinguit, atque illam eandem facit cum οὐσίᾳ, rerumque omnium fundamentum: Οὐσίαν δέ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην· ὕλη δέ ἐστιν ἐξ ἧς ὁτιδηποτοῦν γίνεται· καλεῖται δὲ διχῶς, οὐσία τε καὶ ὕλη· σῶμα δέ ἐστι κατ' αὐτοὺς ἡ οὐσία καὶ πεπερασμένη. *Corpus ſecundum eos eſt ſubſtantia definita & terminata:* quale non eſt materia prima, ideoque ἀσώματος dicta.

DENIQUE, quod has ἀρχὰς & hanc ὕλην, ἀγεννήτους καὶ ἀφθάρτους dixerint, nihil miror: fatendum eſt enim, ſtatuiſſe ex antiquis plurimos, *Materiam* ſimplicem, informem & immotam, ab æterno extitiſſe, æternúmque exstituram; ſed Mundum ortum eſſe & corruptibilem: vel ut alii diſtinguunt, Mundum *inconditum* æternum eſſe aiunt, *conditum* verò ex neutrâ parte æternum. Ita Didymus apud Euſebium hunc duplicem mundum diſtinguit, ſignátque his verbis: Τὸ ἐκ πάσης τῆς οὐσίας ποιὸν, καὶ τὸ τὴν διακόσμησιν τὴν τοιαύτην καὶ διάταξιν ἔχον, διὸ κατὰ μὲν τὴν προτέραν ἀπόδοσιν, ἀΐδιον Præp. Ev. lib. 15. c. 15.

διον] τὸ κόσμον εἶναί φασι· κατὰ δὲ τὴν διακόσμησιν, γεννητὸν καὶ μεταβλητόν. Ubi pro voce ποῖον legendum eſſe videtur ἄποιον; eſt enim materia ἄποιος, vel ſubſtantia ἄποιος, quæ eſt æterna. Verba itaque ſic redduntur, Mundus eſt, vel *rerum omnium ſimplex maſſa*, ſeu ex omni ſubſtantiâ maſſa qualitatum expers, *vel illud quod ornatum & ordinationem jam talem habet; ideò, priore ſignificatione, mundum æternum dicunt*; *poſteriore, natum & mutabilem.* A mente ſcilicet ſuperveniente æternæ moli, indito motu, in varias rerum formas ſimplex illa maſſa deducta eſt. In eâ fuiſſe ſententiâ mihi videntur Ionici, Pythagorici, Platonici, Stoici; cæterique omnes qui non deterius aliquid, & à ratione magis alienum ſtatuebant, ut Epicurei & Peripatetici: nam materiam, è nihilo productam, tùm primùm extitiſſe cùm Tellus condita fuit; aliquot nempe retrò millenniis; videtur eſſe dogma gentibus & philoſophis prorſus ignotum, & inopinabile. Sed redeamus ad Stoicos.

Positis his quibuſcunque rerum principiis, è corporibus ignem primò factum eſſe ſupponunt, & ex igne cætera Elementa, uti ex elementis omne genûs corpora mixta. Hoc ità retulit ex Zenone & Chryſippo, aliiſque, Laertius; Γίνεσθαι

δὲ

δὲ τὸν κόσμον, ὅταν ἐκ πυρὸς ἡ οὐσία τραπῇ δι' ἀέρος εἰς ὑγρότητα, εἶτα τὸ παχυμερὲς αὐτοῦ συςὰν ἀποτελεσθῇ γῆ· τὸ δὲ λεπτομερὲς ἐξαερωθῇ, καὶ τοῦτ' ἐπιπλέον λεπτυνθὲν πῦρ ἀπογεννήσῃ· εἶτα κατὰ μίξιν ἐκ τούτων, φυτά τε, καὶ ζῶα, καὶ τὰ ἄλλα γένη. Ab igne incipiunt & ad eundem redeunt. Sed cùm Elementa ſe diſponant, atque ſuas ſedes capeſſant, ordine gravitatis, alias aliis ſuperiores, Aqua propterea occuparet & circumiret totam Terram, ut Aer aquam: quî igitur emerſit Terra, & aquis ſuperior evaſit? quomodo nudatum eſt ſolum, ceſſitque in orbem habitabilem? Hic labor, hoc opus eſt. Cùm verò Coſmologia Stoica eouſque non pertingat, eam in hâc parte imperfectam, aut per authores qui ſuperſunt non ſatis explicatam, relinquimus.

Quid de cœlis ſensêre Stoici, ſparſim nonnulla in antecedentibus præfati ſumus. Solem eſſe πῦρ εἰλικρινές, Lunam γεωδεςέραν, atque cætera aſtra πυρινά. ex ſententiâ Zenonis notavit Laertius. Præterea, ibidem dicitur quoad motus Aſtrorum, τὰ μὲν ἀπλανῆ συμπεριφέρεσθαι τῷ ὅλῳ οὐρανῷ, τὰ δὲ πλανώμενα κατ' ἰδίας κινεῖσθαι κινήσεις. *Aſtra non errantia cum univerſo cœlo unà circumvolvi: errantia verò propriis motibus cieri.* Hæc non uſquequaque vera ſunt, ſed Ariſtotelicis & Ptolomaicis veriora. De Fixis denique illud rectè ſtatuerunt, *Non omnes eſſe in eâdem ſuperficie*, ſed alias aliis al-

Ecl. Phys. c. de Stel. nat. &c. altiores.Ità intelligo Stobæi verba, *Ξενοκράτης κατὰ μιᾶς ἐπιφανείας οἴεται κεῖσθαι τοὺς ἀστέρας· οἱ δὲ ἄλλοι Στοϊκοὶ τῶν ἑτέρων ἑτέρους ἐν ὕψει καὶ βάθει.*

Denique, quoad *periodos Mundanas*, *Fatumque* Stoicorum, hæc notiora sunt quàm quæ deceant repetitis sermonibus explicari. De periodis istis, vide, si libet, Theor. Tell. lib. 4. c. 5. Et quoad Fatum Stoicum, nihil aliud est, quàm rerum omnium immobilis & immutabilis ordo. Vel, ut idem pluribus enunciemus, est vicissitudo necessaria mundi creati & increati: unà cum ordine rerum omnium in mundo creato, tam Intellectualium quàm Corporalium: per omnia sæcula, omnes revolutiones, formas, & facies, donec regressus fiat ad statum mundi Increati. Hoc est, secundum eos, donec omnia resolvantur in Deum. A Jove enim suo mundum ordiuntur, & in eundem, completo Temporis orbe, omnia refundunt. Ab hâc sententiâ non abludere videtur illud Perictiones (quisquis fuit ille, vel illa, philosophorum) de *consummatâ sapientiâ* dictum, apud Stobæum: Serm. 1. p. 7. *Ὅστις οὖν ἀναλῦσαι δῖος ἐστὶ πάντα γένη ὑπὸ μίαν καὶ τὰν αὐτὰν ἀρχάν, καὶ πάλιν ἐκ ταύτας συνθεῖναι καὶ ἀριθμάσασθαι, οὗτος δοκεῖ καὶ σοφώτατος εἶναι, καὶ ἀληθέστατος· ἔτι δὲ καὶ καλὰν σκοπὰν ἀνευρηκέναι, ἐφ' ἇς δυνατὸς ἐσσεῖται τόν τε θεὸν κατόψεσθαι, καὶ πάντα τὰ ἐν συστοιχείᾳ τε καὶ τάξει, τὰ ἐκείνου κατακεχωρισμένα.*

Quis-

Quiſquis igitur reſolvere potis eſt omnia genera ad unum idemque principium, iterúmque ex eo ſingula componere & enumerare, Hic & ſapientiſſimus & veri maxime compos videtur; quin & pulchram ſpeculam inveniſſe, in quâ poterit & Deum contemplari, & cætera omnia, in ſerie & ordine ab ipſo ſejuncta. Sed de his ſatis.

LIBROS quàm plurimos ſcripſere Stoici, qui jam perierunt omnes. Zenonis, Sphæri, Chryſippi volumina enumerat Laertius, & Cleanthis κάλλιςα βιβλία, *præclaros Libros*, ut appellat; inter quos erant tractatus, Περὶ τῆς τȣ̃ Ζήνωνος φυσιολογίας· περὶ θεῶν· περὶ γιγάντων Ἀρχαιολογία. Ex quibus ſi extarent, ſpes eſſet eruendi, tam certiora, quàm præſtantiora, circa phyſiologiam Stoicam, & circa rerum Origines. Citat præterea Laertius Libros Poſidonii, Archedemi, Boethi, Antipatri, Apollodori, & aliorum Stoicorum, quos nimius eſſem ſi recenſerem. Prò his omnibus utinam ſaltem extaret publicè Apollonius Tyrius, qui ante natum Chriſtum, ſcripſit hiſtoriam ſectæ Stoicæ, (ut teſtatur, præter Laertium, Strabo) Lib. 16. libro inſcripto Πίναξ τῶν ἀπὸ Ζήνωνος φιλοσόφων καὶ τῶν βιβλίων, quòd ſcriptum latere aiunt in nonnullis Biblicthecis ineditum. Cùm hæc ſecta, numeroſa & ſcripturiens, cæteris diutiùs duraverit, & apud gentem Ro-

Romanam in æſtimatione fuerit, mirum eſt omnia ipſius monumenta Græca, quæ Phyſicam ſpectabant, excidiſſe. Hæc de Stoicis.

CAP. XIII.

De Platonicis, Ariſtotelicis, & Epicureis.

SUPERSUNT Platonici, Peripatetici, Epicurei; de quibus pauca tantùm ſummatim: cùm ſatis notum ſit, in re ferè qualibet, quid horum unuſquiſque ſtatuit. Diximus antea Platonicos & Pythagoricos parum fœliciter exercuiſſe phyſiologiam; quaſi alio ſydere nati eſſent, ad contemplandam rerum rationes à materiâ abſtractas magis idonei, quàm res ipſas corporales, earúmque proprietates phyſicas. Hujus rei exemplum manifeſtum habemus in Timæo Platonis de ortu mundi, ubi ſingulis elementis figuras geometricas affingit, & componit locátque geometricè. Sed modum, ſi placet, quo philoſophatur, videamus.

PRIMO, numerum & diſpoſitionem Elementorum hoc modo demonſtrat; Cùm oporteat mundum eſſe viſibilem & tangibilem, nihil autem ſit viſibile ſine igne, nihil

nihil tangibile ſine Terrâ, corpore ſolido, hæc duo elementa imprimis erant neceſſaria; ut verò cohæreat mundus & quid unum ſit, opus eſſet ut hæc duo extrema per aliquod medium proportionale conjungerentur: *Solida* autem non uno, ſed duobus ſemper mediis inter ſe copulantur. Deus igitur Ignem inter & Terram, aërem aquamque diſpoſuit, tanquam proportionalia; ideóque ex quatuor elementis, hoc modo diſpoſitis, mundus neceſſariò conflatus eſt.

Dein cùm corpora ſolida reſolvantur in plana, & plana iterùm, juxta Platonem, in Triangula, ideò elementa hæc ex triangulis compoſita eſſe voluit: et pro ratione figuræ quam cuilibet elemento attribuit, ex his aut illis triangulis, pluribus aut paucioribus, contextum arguit. Ità Ignem ponit eſſe figuræ Pyramidalis, propter penetrationem, & compoſitum ex quatuor triangulis. Terram figuræ Cubicæ, propter ſoliditatem, ideóque genitam ex ſex planis, quorum unumquodque conſtat quatuor triangulis. Aerem facit octoëdrum, productum ex octo ſuperficiebus, quarum unaquæque in ſex ſcalenos diſpartitur. Denique Aquam facit Icoſaëdram, ex viginti triangulis conditam, è ſcalenis itidem unoquoque compacto. Qualis hæc, quæſo, Phyſiologia? Quis inſtructior evadit in naturâ

Ignis aut Terræ, Aquæ aut Aeris, ab hâc eorum geneſi aut compoſitione? Et cùm Mundi Corpus hoc modo conſtruxerat, *Animam* ei Mathematicam, ex numeris & proportionibus conflatam, inſerit & aſſociat.

Hanc *Animam Platonicam* multis explicuêre Platonis Interpretes, Chalcidius, Proclus, & quotquot in Timæum commentati ſunt. Præterea Plutarchus, tractatu ſingulari, fusè diſſeruit *De procreatione Animæ* ſecundum Platonem. Sed his lectis omnibus, nihil proficies; niſi quod id forſan magis perſuaſum habueris, operam prorſus luſiſſe quotquot ſudârunt in hâc arenâ. Nihil aliud mihi videtur illa Ψυχογονία Platonica, quàm luſus ingenii: vel Regia magica in aëre conſtructa, cujus fundum fruſtra quærimus. Cui notus eſt dialogus Timæi, ſatis erit apponere, non meam, ſed nuperi Philoſophi, eâ de re expoſtulationem. *Si Plato ſuam illam de Animæ naturâ, communibus verbis expoſuiſſet ſententiam: ecquid putas grande, aut quod certè poſſet probare, dicere viſus fuiſſet? Et fac jam illum in vivis eſſe: fac rogari ut ſeſe clarè explicet: ut ſuum illum Chiaſmum declaret? ut quid ſit Idem, quid Diverſum, quid tertia, ex dividuo individuoque, natura, exponat. Quî illæ Geometricæ Harmonicæque proportiones in Animâ*

Animâ agnoſcantur, aperiat. O quàm aberit, ut propterea Animæ naturam nobis perſpectam faciat: quæ & illiuſmet auditores, quos inter fuit etiam acutiſſimus Ariſtoteles, latuit: & manet etiamnum incomperta. Sed nempe, quia ſuam ſententiam miris implicuit ambagibus, idcirco obtinuit, id quod velle potuit, ut putà quod illam propterea miremur, ſuſpiciamuſque, & revereamur, tanquam inſigne myſterium: opinemurque, niſi perfectè Animæ naturam noſcamus, cauſam eſſe, quod non in mentem divini viri penetremus: nobiſque imputemus, quod homunciones cùm ſimus, tantum conſequi Heroem non poſſimus; et cùm nobis oculi Noctuæ, illi Aquilæ fuerint, ad illud jubar caligemus, quod ipſe clarè perſpexerit. Sed redeamus ad propoſitum.

Quoad Principia rerum ſecundum Platonem, duo affert Laërtius, *Deum & Materiam:* Δύω δὲ τῶν πάντων ἀπέφηνεν ἀρχάς, θεὸν καὶ ὕλην, ὃν καὶ νοῦν προσαγορεύει καὶ αἴτιον· εἶναι δὲ τὴν ὕλην ἀσχημάτιστον καὶ ἄπειρον, ἐξ ἧς γίνεσθαι τὰ συγκρίματα· ἀτάκτως δέ ποτε αὐτὴν κινουμένην, ὑπὸ τοῦ θεοῦ, φησίν, εἰς ἕνα τόπον συναχθῆναι, τάξιν ἀταξίας κρείττονα ἡγησαμένου. In vit. Plat. *Rerum omnium duo principia, Deum & Materiam, conſtituebat. Quem quidem, & Mentem, & cauſam, appellat. Materiam autem ex ſe figurarum expertem eſſe, atque infinitam:*

finitam: & ex eâ gigni omne quod concretum eſt. Hanc olim inordinatè motam, Deus unà collegit, ordinem confuſioni præferens. His habes ſimillima in Timæo: neque aliud utrobique proponitur, quàm primum *Chaos*, laxiori modo deſcriptum.

SED duobus aliis principiis Platonicis, *Deo* & *Materiæ*, alii adjungunt tertium, non minùs Platonicum: nempe ἰδέαν ſive cauſam exemplarem. Ità Chalcidius in Timæum, *ſunt initia, Deus* & *Sylva* & *Exemplum.* Neque aliter Plutarchus: Socrati & Platoni ait, Τρεῖς εἶναι ἀρχὰς, τὸν θεὸν, τὴν ὕλην, καὶ τὴν ἰδέαν· ἔστι δὲ ὁ θεὸς ὁ νοῦς, ὕλη δὲ τὸ ὑποκείμενον πρῶτον γενέσει καὶ φθορᾷ, ἰδέα δὲ οὐσία ἀσώματος, ἐν τοῖς νοήμασι καὶ ταῖς φαντασίαις τοῦ θεοῦ. Atque hanc fuiſſe ſententiam Platonis apertè conſtat in Timæo, cum de Mundi exemplari loquitur: apertiùs adhuc apud Timæum Locrum, in principio: Τὰ δὲ σύμπαντα, ἰδέαν, ὕλαν, αἰσθητόν τε, οἷον ἔκγονον τουτέων, &c. Neque aliud voluiſſe Laertium veriſimile eſt, ut rectè notavit vir doctiſſimus. Sed in Laertio noſtro, non mutila tantùm & confuſa, ſed & perverſa & diſtorta multa.

De Plac. Ph. lib. 1 c. 1.

Menag. ad loc.

AT nimis vagamur extra terminos Phyſiologiæ, in quâ parùm claruit Platonis ingenium. Platonis inquam, quem, in Theologiâ & Diſciplinâ morali, meritò *Divinum* nuncupamus. Uti *non omnis*

fert

fert omnia tellus, ita mentis nostræ tantilla vis est, ut unam in multis præcellere, saltem in omnibus, non sit sortis humanæ. Sed præter res purè divinas, cum diù versatus fuerit in Ægypto hic Philosophus, retulit Archæologias non paucas: priscæ sapientiæ priscique mundi vestigia, in Timæo, Politico, Phædone, aliisque dissertationibus impressa. Hæc, inquam, ex Ægypto retulit, ut patet in Timæo: & secundum Jamblicum, ex ipsis Hermetis columnis desumpsit. Has ἀρχαίας παραδόσεις, quæ non sunt hujus loci, in progressu operis non negligenter inseremus, & elucidabimus. Intereà de Platone hæc breviter dicta sunto. De Myst: Ægy. Dec. 1. c. 2. Lib. 2. c. 5.

Quoad Scriptores Platonicos, non pauci supersunt. Plotinus, Platonicorum Coryphæus, Porphyrius, Jamblicus, Proclus, Maximus Tyrius, Alcinous, Chalcidius, Apuleius, aliique. Periit Crantor, antiquissimus Platonis interpres, Taurus, Amelius, & Numenius, cujus habes nonnulla apud Eusebium. Prætereà, Olympiodorus & Syrianus, qui in Alcibiadem & Rempublicam scripserunt. Sed his recensendis aut examinandis non immoramur, cùm ipsius Platonis opera supersint; neque rivos rivulósve sequimur, cùm fontem adire licet. Hæc de Platone.

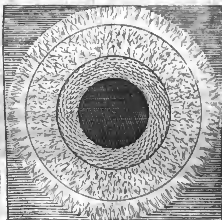
Peripat. & Epicur.

Ad fæces philoſophiæ jam ventum eſt: ad Epicuream nempe & Ariſtotelicam. A temporibus Platonis ad initium currentis ſæculi, totum illud intervallum ἀφιλόσοφον mihi habetur; cùm neque priſcam retinuerit ſapientiam ætas illa intermedia, neque novam invenerit: niſi garrulam quandam, & ſine fruge loquacem. In Platone deſiit antiquitas philoſophica: ſequiores illi Græcanica tantùm ſapiunt, & nullius ſunt numeri inter veteres. Quoad Ariſtotelem, ipſiuſque Scholam, in eo argumento, quo verſamur, nempe de rerum originibus, nihil habent ſani aut ſolidi. Volunt mundum eſſe Æternum, tam quoad formam, quàm materiam. Neque tantùm cœlorum compagem, & Telluris molem, ſempiternas fuiſſe: ſed nos etiam miſellos homines, & animalcula quæque in ſuo genere, marem & fœminam, genuiſſe & genita eſſe, ſine primogenito aut principio. Arbores prætereà, & prata, & flores, & fruges, totámque Terræ ſupellectilem, nunquam non extitiſſe. Dogma non modo irreligioſum, ſed tantum non ridiculum. Hoc tamen ille tanti fecit, ut hujus decreti, tanquam ſibi proprii, laudem aſciſcere voluit, atque omnibus antiquis præripere. Ait enim, de mundo loquens, γενόμενον μὲν οὖν ἅπαντες εἶναι φασὶν, ἀλλὰ γενόμενον οἱ μὲν ἀΐδιον, οἱ δὲ φθαρτόν. *Omnes antiqui factum*

L. 1. de. cœl. c. 10.

tum eſſe dicunt mundum: ſed alii immortalem factum, alii corruptibilem. Ille autem, ut ſingulari notâ emineret, ne factum quidem eſſe voluit.

PRÆTEREA, non videtur ſibi convenire in ſuis placitis, de rerum ortu & primævo ſtatu, Ariſtoteles. Ait enim elementa ſua naturà eſſe gravia & levia: & ſecundum hanc gravitatem & levitatem, ſuos habere ſitus & diſpoſitiones naturales: ut in hoc Schemate.

Quæro igitur, unquamne fuerint Elementa in hoc ſitu, vel non? ſi nunquam fuiſſe dicas, quid impedivit? quid obſtare potuit naturæ & motibus naturalibus Elementorum? Omnia fiunt ſecundum leges naturæ, niſi aliquid extranei & violenti interceſſerit. Si verò olim fuerunt in hoc ſitu nativo, quid turba-

vit ordinem? quare non in eodem permansêre ad hodiernum diem; ſtetitque Terra, aquis adhuc obruta, & inhabitabilis? Præterea, ſi dixeris fuiſſe quidem primùm Elementa omnia in ſitu naturali, & poſtea mutâſſe ſitum, cauſis novis ſupervenientibus; diruis hypotheſin Ariſtotelis, qui mundum nunquam non habitabilem & habitatum eſſe aſſerit.

Repetamus, ſi placet, hoc argumentum, aliis verbis: quo eadem ſententia, non impia modò, ſed inepta & abſurda, demonſtretur. Supponamus, cum Ariſtotele, Solem & Terram fuiſſe ab æterno, ideóque coævos: quæro, ſub quâ formâ eratTellus coæva æterno Soli? Sub formâ Elementari, (ità enim appello formam illam ſimplicem, in ſchemate exhibitam, quâ ſingula Elementa ſuas tenent regiones) vel ſub hodiernâ, terraqueâ & habitabili? Si prius dixerit, Terramque tranſiiſſe, actione Solis, vel aliarum cauſarum, è formâ Elementari in Hodiernam, mundi ſublunaris exordium agnoſcit, propriamque deſtruit ſententiam. Sin poſterius, quæ de elementorum naturâ, legibus, & locis, tradiderat, funditùs evertit: & ſeipſum denuò ſuâ manu interficit. His ſe difficultatibus irretitum ſenſiſſe videtur Ariſtoteles: ubi in Meteoris, de *ſitu Terræ & Aquæ*, & de *generatione maris*, verba facit. Nam leviſ-

L. 2. c. 1. & 2.

leviſſimè tangit iſtam materiam, refugitque ſtatim, quaſi vivos carbones tetigiſſet. Sed de hâc re ſatis.

Hæc de rerum ortu: de rerum natura quid ſenſit Ariſtoteles? & primùm de cœlis. Cœlos adamantinos eſſe voluit: atque Stellas, inſtar clavorum aureorum, in laquearibus Orbium defixas. Figmentum, quod Poëtam decet magis quàm Philoſophum. Dein omnes ſimul Orbes invicem catenatos, totumque Univerſum, quantum quantum, ſingulis viginti quatuor horis, raptu primi cujuſdam Mobilis, circumvolvi. Atque hunc circulum iterari quoquo die, in ſæcula ſæculorum. Ad hæc, Planetas ſimul ferri contrariis motibus: tam in Orientem, quàm Occidentem, eodem tempore. Denique materiam cœlorum ab omni ſublunari penitùs aliam eſſe ſtatuit: non gradu tantùm & qualitatibus, ſed toto genere, ut altera in alteram nec mutetur unquam, nec mutari poſſit.

Si infra Lunam deſcendamus, ſtatim incidimus in *Ignem Elementarem*: *Ignem* plus quàm *Fatuum*; cum tam luce, quàm calore careat. Ad Mediam aeris regionem delapſi, Galaxiam & Cometas Ariſtotelicos reperiemus. Hæc enim pro meteoris habet bonus ille philoſophus, plebeiis oculis naturæ phœnomena contemplatus. Denique in ipſâ Terrâ, ne genera-

generalia quidem explicuit Ariſtoteles: qualia ſunt motus maris, Phænomena magnetica, Metallorum & Mineralium vires & compoſitiones. Et quoad corpora ſingularia, ad explicandum eorum actiones & virtutes, abdicato motu locali, veriſque materiæ & ipſius partium differentiis, *Formas*, neſcio quas, *ſubſtantiales* : & *Qualitates ſpecificas*, introduxit. Verba inania : quæ non magis valent in rebus naturalibus, quàm quæ rejecerat antea, Pythagoricorum Numeri & Harmoniæ. Ac uti agunt in ſe invicem corpora per has formas & qualitates, ità in ſenſus noſtros agunt, ſi Diis placet, per *ſpecies intentionales* ; fucata ignorantiæ ſuæ aſyla.

Hæc cum ità ſint, atque talis fuerit Philoſophia Ariſtotelis, ſatis admirari non poſſumus Orbis Chriſtiani ſtuporem : qui, per tot ſæcula, hanc diſciplinam unicè amplexus eſt : laudibus ad cœlum extulit, omnibuſque Scholis & Academiis publicè docendam & prælegendam commendavit : imò ſancivit authoritate, & in diſſentientes ab Ariſtotele, aut novam molientes Philoſophiam, tanquam in Hæreticos & religionis Chriſtianæ hoſtes, graſſabatur. Hinc tardi ſcientiarum progreſſus : & à tot ſæculis, quibus invaluit hæc philoſophia, nulla inventa,

nulla

nulla commoda attulit humanæ vitæ. Quot volumina Commentariorum, magna & inutilia? Quot præclara ingenia, hoc servile jugum ferre coacta, in colendo solo infrugifero frustrà laborarunt? Sterilescebat orbis Christianus, quasi arenâ consperfus, ubicunque hæc philosophia disseminata fuit.

Errorum Aristotelis brevis conspectus.

Mundum Æternum esse statuit, ex utrâque parte: ingenitum & incorruptibilem.

Cœlos solidos, & eodem tempore in contrarias partes actos.

Materiam Cœlorum esse divinam, Quintessentialem, & immutabilem.

Fixas esse densiores partes suorum orbium: & Planetas lucidos suâ naturâ.

Lucem non esse corpus, aut qualemcunque motum corporum.

Sub concavo Lunæ latere ignem Elementarem.

Glaxiam esse Meteorum: & Cometas itidem, ultra mediam aëris regionem non evectos.

Terram hærere immobilem in centro Universi.

Sursum

Surſum & deorſum in naturâ fundari, ſecundùm rationes immutabiles.

Formas rerum animatarum eſſe ſubſtantiales: & qualitates ſive affectiones corporum ab eorum modis prorſus diſtingui.

Senſationem fieri per ſpecies intentionales.

Rarefactionem & condenſationem per incrementum & decrementum extenſionis in materiâ.

Providentiam infra Lunam non deſcendere.

Animam eſſe ἐντελέχειαν, (vocem barbaram & ambiguam) & immortalitatis dubiæ.

Genium hominis ſi quæras, videtur lividus & μικρόψυχος· in veteres philoſophos plerumque iniquus: quos in magnis præterit, in minutis refellit. Vale Stagirita, ſemper eris mihi ***malus Aſtronomus***, ***Theologus pejor***, ***Phyſiologus peſſimus***.

Sequitur Epicurus cum ſuo grege, vir parùm eruditus, ſed ingenio non vulgari: ità tamen ſenſibus addicto, ut exinde, ſupremam veritatis normam & indicem ſemper deſumendam eſſe putaverat. Gaudeat ille ſuis ſenſibus omniſcientibus: ſuo Sole ſeſquipedali: ſuâ

Terrâ, non pendulâ, sed radicatâ deorsum in infinitum: recurrente sole, qualibet nocte, per terrarum latera ad carceres Orientales. Hæc si philosophum decent, qualia sunt illa quæ decent vulgus & idiotas? suam illis scientiam, suas voluptates, utrasque sensibiles, non invideo: digni, qui cum corporibus vivant pereantque, Animi.

De hujus viri philosophiâ nihil habeo commemoratione dignum. Democriti & Leucippi dogmata corrupit potiùs quàm emendavit: antiquo-barbara & vetustissima ignoravit, novis inveniendis impar. Philosophatur laxè & per rationes fluctuantes, quæ non constringunt animum, neque ad assensum impellunt, nisi, suâ sponte, in partes indolemque Epicuri, propendeat. Quoad mundi ortum, quod proximè accedit ad argumentum nostrum, eâ in re se pessimè expedivit Epicurus; nam præterquam quod Atomorum illi motus, quos introduxit, tam *descensûs*, quàm *declinationis*, sunt fictitii, cum his figmentis rem suam necdum conficere potuit. Cum enim, in formandâ Tellure, præteriisset membranam illam Leucippi (cujus supra meminimus) orbemque primigenium levem & æquabilem, & ad hodiernam Terræ formam protinus aptare voluerit suam Cosmogoniam, planè

planè excidit proposito, atque frustra fuit; cùm neque maris, neque montium, neque cavitatem Terræ, aut cæterarum, quas in ipsius formâ conspicimus, inæqualitatum, causas reddere poterat, aut verisimiles aut tolerabiles. Quare huic suæ doctrinæ de mundi origine, discutiendæ, non esset operæ pretium plus temporis impendere: cætera autem Epicuri sunt notissima; &, in iis excolendis, Laertius olim, & nuper P. Gassendus, satis superque laborârunt: ad quos Lectorem φιλεπίκουρον remitto. Denique quoad Libros Epicuri, erat enim πολυγραφώτατος, catalogum habes apud Laertium; sed è trecentis, quæ scripsisse dicitur, voluminibus, nullum hodiè integrum superest.

HÆC de Sectis Græcorum Philosophorum, & de Philosophis ante-sectariis & Mythicis, dicta sunto. Quæ paucis perstrinximus, pro ratione argumenti nostri. De his sectis Græcorum permulti authores scripserunt, nobis hodiè deperditi: quales fuere Eratosthenes, Panetius Stoicus, Clitomachus, Apollodorus Atheniensis, & incertæ ætatis Hippobotus & Theodorus, à Laertio citati. De quibus sigillatim videre licet

Suid. in voc.

diligen-

diligentiſſimum hâc in re ſcriptorum Joh. Hiſt. Phil.
Jonſium. Prætereà, qui de *vitis* & *dogmatis Philoſophorum* generatim ſcripſerant, innumeri exciderunt: quales fuere inter antiquos Chryſippus Stoicus, Περὶ τῶν ἀρχαίων φυσιολόγων. Apollodorus Ephillus, Stoicus etiam, qui εἰσαγωγὰς εἰς τὰ δόγματα ſcripſit. Dein Porphyrius ſcripſit τὴν φιλόσοφον ἱστορίαν· & Damaſcius ſimilem & ſub eodem titulo. Scripſit prætereà Hierocles φιλοσοφούμενα παρὰ τῶν φιλοσόφων. His adjungere licet incertioris ætatis ſcriptores de *vitis Philoſophorum*, utì Aëtium, (niſi forſan idem ſit cum authore τῆς φιλοσόφου ἱστορίας, quæ Galeno datur.) Ariſtoclem peripateticum, Celſum quendam: qui, referente Auguſtino, *opini-* Præfat. lib.
ones omnium philoſophorum qui ſectas de Hæreſ.
varias condiderunt, uſque ad ſua tempora, ſex non parvis voluminibus abſolvit. Dioclem prætereà, à Laertio ſæpiùs citatum: Lætum etiam Tatiani, Cont. Græc.
τοὺς βίους τῶν φιλοσόφων ἐπ᾽ ἀκριβὲς πραγματευσάμενον. Præter alios minoris notæ, de quibus ſingulis ſupra laudatum authorem, & commentatores Laërtii conſulere licet.

Denique, cùm ex antiquis philoſophis multi, iique maximè, qui ex Oriente ſua dogmata petiverant, duplicem habuerint doctrinam, δημώδη καὶ ἀπόρρητον, *popularem & arcanam:* qui hanc ſecretiorem & ſanc-

ſanctiorem tractârunt, utì pluris ſunt æſtimandi, ità ſeorſim recenſeri merentur. Scripſit autem Pythagoras Zacynthius, τὰ ἀπόῤῥητα τῆς φιλοσοφίας, referente Laertio. Et Porphyrius expoſuit τῶν φιλοσόφων τὰ ἀπόῤῥητα, teſte Eunapio in ejus vita. Numenius etiam ſcripſit, τὰ παρὰ Πλάτωνα ἀπόῤῥητα· ut teſtatur Euſebius, adducto ipſius fragmento. Neque de hoc argumento deſideratiſſimo plures mihi hactenus occurrerunt: quod iis religio eſſet, in publicum ſpargere ſua myſteria: aut ſacra, aut philoſophica.

L. 8. de Pyth. Præp. Ev. l. 13. c. 4, 5.

Ultimo loco, antiquos Polyhiſtoras, qui cum ſuis hiſtoriis gentium archæologias & priſca dogmata tradiderunt, intercidiſſe querimur. In hoc genere non pauca ſcripſit Theopompus, ut ex ipſius fragmentis aut excerptis judicare licet. Tale eſt illud de Zoroaſtris doctrinâ apud Plutarchum, ex Theopompo. Et Midæ & Sileni hiſtoria, apud Ælianum, ex eodem. Præter corpus Hiſtoriarum, ſcripſit Theopompus *Epiſtolarum* volumen, quas ἀρχαικὰς apellavit: eâ forſan ratione, quod de rebus antiquis tractârint. Neque multum id miror, quod Strabo in cenſuris paulò liberior, Theopompum incredibilia narrare dicat. Id enim accidit quandoque, ob materiam non vulgarem, aut propter Lectoris imperitiam

De Iſ. & Oſir. Var. hiſt. l. 3. c. 18.

peritiam. Theopompus ab Athenæo dicitur φιλαλήθης, virtus prima Hiſtorici. Et à Dion. Halicarnaſſeo, inter authores optimos, & quos imitemur digniſſimos, numeratur. Audi utriuſque verba. L. 3. c. 8. Vid. Caſau. in loc.
Ità Athenæus: Μαθέτω καὶ παρὰ Θεοπόμπου τοῦ Χίου, ἀνδρὸς φιλαλήθους, καὶ πολλὰ χρήματα καταναλώσαντος εἰς τὴν περὶ τῆς ἱστορίας ἐξέτασιν ἀκριβῆ. Dein Halicarnaſſeus, in Epiſtola ad Pompeium, cum Herodotum, Thucydidem, Zenophontem, Philiſtum & Theopompum, nominârat, ſubdit, τούτους γὰρ ἐκκείνω τοὺς ἄνδρας εἰς μίμησιν ἐπιτηδειοτάτους. Et poſteà in eâdem Epiſtolâ laudes ipſius magis magíſque exaggerat. Denique ob dicendi libertatem, & in res abſconditas diligentem inquiſitionem, eundem alibi magnoperè laudat. Hæc obiter in vindicias Theopompi Polyhiſtoris. Phavorinus *de omnifariâ hiſtoriâ*, ſive Περὶ παντοδαπῆς ὕλης ἱστορικῆς, deſideratur inter Polyhiſtoras: eo enim ſæpe ſæpiùs uſus eſt Laertius in Philoſophorum vitis & dogmatis explicandis. Item Alexander dictus Polyhiſtor excidit: & Diodori Siculi, in rebus antiquis ſingularis eruditionis & diligentiæ viri, è quadraginta libris quindecim tantùm ſuperſunt. Denique, apud Romanos, M. Terentius Varro, vir multifariàm doctus, rerum humanarum & divinarum antiquitates ſcripſit; hunc laudat ſequiturque Dion.

[Margin notes: P 128. — P. 131. — Ἀρχαίων ἐξετ. P 70.]

Halicarnaſſeus, & in Archæologicis & in Theologicis. Veterum utique Theologiam Phyſicam explicavit Varro, & tractatus *de viris doctis*, alioſque quàm plurimos adornavit. E quibus, ſi extarent, Antiquorum placita & literaturam inveſtigantibus, ſpes eſſet non parum lucis affulſurum. Sed pluribus ſuperſedeo.

QUEMADMODUM in ſingulis Gentibus, & Sectis, authores proprios qui deſiderantur, in hujus operis decurſu, indicavimus : ità, coronidis loco, hos ſcriptores generales & miſcellaneos de re philoſophicâ, viſum eſt paucis ſuperaddere: quo minus miremur, rerum antiquarum notitias, unà cum ſuis cuſtodibus, in eodem naufragio, magnam partem, periiſſe. Neque id mihi quiſpiam vitio vertat,quod ex Antiquorum ſterquiliniis aliquas gemmas collegerim, relictis ſordibus : id enim æqui animi & conſilii eſſe videtur ; cùm ipſa temporis diuturnitas, per impuros canales decurrens, fæces & ſordes auxerit, & ad imum detruſerit. Prætereà cùm hoc opus qualecunque, ad purgandam veterem philoſophiam, inſtitutum fuerit ; ſatis eſſet, optima quæque ſeligere & conſervare, cæteris in oblivi-

onem

onem datis : ut, quem majoribus debemus, ſalvo honore, ex eorum rectè dictis & inventis, quantum licet proficiamus.

Atque ità tandem Gentes literatas, per terrarum orbem, & præcipuas Philoſophorum Sectas, perluſtravimus. Memorantur præterea quædam magna nomina, Sapientum aut Myſtarum, hìc illìc ſparſa : ſed de quibus, præter nomina, nihil magni reperio. Hujuſmodi ſunt Atlantii vel Atlantici, in Libyâ : Idæi Dactyli, vel Corybantes, in Phrygia : Cabirorum Myſtæ, in Samothraciâ : Telchines, & poſteà Heliadæ, in Rhodo, ſecundum Diodorum. Denique, Hyperborei, & Apollinis ſacerdotes, in extremitate Terræ. Apud horum ſingulos, aiunt nonnulli, reconditam ſapientiam & arcana maxima olim latuiſſe. Sed latent adhuc, neque ullibi occurrunt diligentiùs indagantibus. Qui verò crepant myſteria, & nulla monſtrant, gaudent ſibi, non proſunt aliis : & ſiquid habent veræ ſcientiæ, id nobis inter deperdita numerandum eſt. Nos verò apertè & in propatulo, ex ſcriptis monumentis, agimus : & ex ſingularum gentium theſauris, qui ſuperſunt, Literariis, quaſi communi cenſu aut Symbolo, aliquid, ad incrementum Scientiæ colligimus. Ne-

L.5.

que in hâc brevi rerum & temporum recenſione, nos ullum populum Sectamve, veteres, & philoſophiâ celebres, tacuiſſe aut prætermiſiſſe arbitramur.

CAP. XIV.

De origine Philoſophiæ Barbaricæ.

HÆC de Philoſophiâ veterum, tam Græcâ, quam Barbaricâ, ſummatim diximus: & de eâ parte potiſſimùm, quæ Mundi noſtri ortum & occaſum reſpicit. In origines utriuſque philoſophiæ à multis inquiritur, nec immeritò: eſt enim dignus vindice nodus. De Græcanicâ, minor quidem lis eſt aut quæſtio: cùm partim eam ab exteris derivatam eſſe, partim ab ipſis Græcis inventam, auctamve, multa veterum teſtimonia, multæque rationes, fidem faciant. Prout ſupra vidimus, Capite nono. Unde verò Ægyptii, Æthiopes, Chaldæi, Phœnices, Arabes, Indi, aliique Orientales, ſuam hauſerint Philoſophiam, atque ſua dogmata antiquiſſima, non adeò facile eſt explicatu. Duæ ſunt opiniones, maximè communes, de Philoſophiæ Barbaricæ origine. Nonnulli ſtatuunt ab ipſis

ipſis illis gentibus, ſuopte ingenio, inventam fuiſſe: alii ab Hebræis deductam & derivatam ad cæteras gentes; à Moſe ſcilicet, aut Abrahamo, omnium ſcientiarum, ut volunt, principibus. Ægriùs aſſentior harum alterutri opinionum. Quoad primam, quis tantum ingenii acumen, & rationis vim, & differendi facultatem & exercitationem, in priſcis illis viris mihi commonſtrare poterit? quæ naturæ examina, & obſervationes, & experimenta, poſteris prodiderunt? Cedo mihi aliquot exempla & ſpecimina, in Ægyptiis, in Chaldæis, in Bracmanis, cæteriſque, hujus præclaræ & inventricis indolis: ut ſuâ vi, atque ſuis ratiociniis, tantarum ſibi rerum comparâſſe ſcientiam, non temerè credamus. Sua dogmata tradunt plerumque nudè & ſimpliciter, nullâ præeunte diſſertatione, nullis munita rationibus: ab ipſo nutu & authoritate docentis recipienda. Vel ſi fortè rationes afferant, ſunt vagæ & inſtabiles: quæ plus minùs valent, ad Lectoris affectum & arbitrium. Mundi futura CONFLAGRATIO, eſt dogma perantiquum; à gentibus ad Græcos deductum: ſed neque ab his aut illis probatum legimus, nec tam diræ ſententiæ cauſas aut modos expoſuerunt. Quod ſi argumentis à naturâ rerum petitis & ratiocinativo, ut aiunt, orationis genere, in hujus rei notitiam

perveniſſent,iiſdem uſi eſſent ad perſuadendum aut revincendum alios, quos eâdem doctrinâ imbuêre. Sed nudè accepta, nudè retulerunt: ut ſolent transferri πατροπαράδοτα. Præterea, veterum dogma celeberrimum, circa *periodos mundanas*, viciſſitudines, & renovationes rerum, nullis demonſtrationibus nititur, ſed authoritate repetitâ & irrefragabili. Atque, ut alterius generis exemplum afferam, doctrina μετεμψυχώσεως, ſive de *præexiſtentiâ & revolutione Animarum*, pervetuſta & univerſalis, ſiquæ alia: cùm non tantùm per Orientem ubique, ſed etiam in Occidente, ut apud Druidas & *Pythagoreos*, obtinuerit. Hæc, inquam, doctrina, quaſi cœlo demiſſa, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, totum terrarum orbem pervagata eſt: necdum probare poſſumus, rationibus Phyſicis, Animas præexiſtere corporibus, aut in eadem ſæpius reverti. Denique, ut plura non addam, Antiquorum κοσμογονίαι, ſive doctrina de ortu mundi ex Chao, priſca licet & latè diffuſa, nunquam expoſita & probata fuit philoſophicè, & per rationes juſtas. Rerum procreationem alii explicuerunt μυθικῶς, ſub nomine & genealogiis Deorum: alii ἠθικῶς, per *Amorem* & *Inimicitiam*: alii quidem φυσικῶς, per rationes Levium & Gravium, ſed laxas, vagas, & inexpletas: quibus conſummare opus, atque

ſuum

ſuum Chaos, à carceribus ad metam, à confusâ mole in formam orbis habitabilis, perducere nunquam poterant.

Plura exempla non referam. Qui enim in literaturâ & lectione veterum vel mediocriter verſati ſunt, ſatis nôrunt, moris non fuiſſe priſcis illis ſapientibus, Theorias condere, neque dogmata ſua per Cauſas aut Effecta demonſtrare, ut ſolent hodierni Philoſophi. Minus operoſa fuit primorum hominum Philoſophia, cùm nondum inſtructi eſſent tanto rerum apparatu ad obſervationes inſtituendas, vel in cœlis, vel in terris, vel in mari: vel circa aërem, aut aquam, aut circa ea quæ fiunt, ignis vi, in alia corpora. Utì mores hominum, & vita humana, ita cognitio pariter, in primis ſæculis, ſimplicior erat, & paucis contenta. Rectè notat Clemens Alexandrinus, Philoſophiam antiquo-barbaram fuiſſe facilem brevemque, per quæſita & reſponſa: non argumentativam & contentioſam, ut erat poſtea Græca. Ἀλλ' οὐδὲ οἱ παλαίτατοι τῶν φιλοσόφων ἐπὶ Strom. 8. τὸ ἀμφισβητεῖν καὶ ἀπορεῖν ἐφέροντο. ——— οἱ μὲν γὰρ princ. νεώτεροι τῶν παρ' Ἕλλησι φιλοσόφων, ὑπὸ φιλοτιμίας κενῆς τε καὶ ἀτελοῦς, ἐλεγκτικῶς ἅμα καὶ ἐριστικῶς, εἰς τὴν ἄχρηστον ἐξάγονται φλυαρίαν· ἔμπαλιν δὲ ἡ βάρβαρος φιλοσοφία τὴν πᾶσαν ἔριν ἐκβάλλουσα, Ζητεῖτε, εἶπεν, καὶ εὑρήσετε, κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν, &c. *Sed neque antiquiſſimi Philoſophi ad contendendum ferebantur & ad dubitandum.*

dum. Recentiores autem Græcorum Philosophi, inani irritâque laudis cupiditate commoti, argutando & contendendo, ad nugacitatem deducuntur inutilem. Contrà autem barbara Philosophia, omnem expellens contentionem: Quærite, inquit, & invenietis, pulsate & aperietur, petite & dabitur vobis, &c. Nempe per breves interrogationes & responsiones rem suam expedit. Non erat artificiosa, & ἐπιστημονικῶς composita, εἰς κύκλους καὶ συστήματα· quod à Græcis postea factum est.

Hinc satis constare videtur, Priscorum Philosophiam fuisse traducem sive traditivam: Sed à quâ demùm origine, quæres? Ab Hebræis inquiunt nonnulli: atque Mosi aut Abrahamo acceptam referunt omnem sapientiam antiquo-barbaram. Quoad Mosem, constat ex sacris literis eum fuisse posteriorem sapientiâ Ægyptiacâ; & Discipulum potiùs quàm Doctorem istius gentis literatæ: dicitur enim instructus & institutus à pueritiâ in sapientiâ Ægyptiorum. Verba Sancti Stephani hæc sunt: Ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραώ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν. Καὶ ἐπαιδεύθη Μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων. *Expositum autem illum sustulit filia Pharaonis, & enutrivit eum sibi in filium. Et eruditus vel institutus fuit Moses in omni sapientiâ Ægyptiorum.* Hæc igitur

tur ſapientia non nata eſt primùm cum Moſe: natales ipſius præceſſit ab altiori origine repetenda.

SIMILITER quoad ſapientiam Arabicam, Jobus, Arabs πολυκλεέτδς ϗ πολυμαθὴς, in cujus hiſtoriâ multa occurrunt antiquæ ſapientiæ veſtigia, antiquior habetur Moſe. Idque multis patet indiciis: primò, quod nullibi meminerit rerum à Moſe geſtarum, ſive in Ægypto, ſive in exitu, ſive in deſerto; licet multus frequenſque ſit in celebrandâ Dei magnitudine: neque magis earum meminerunt ipſius Amici, in recolendâ Dei juſtitiâ & potentiâ: cùm tamen nulla fuerit hiſtoria, poſt Diluvium, unde ſupremi Numinis, juſti & potentis, gloria aptiùs illuſtrari potuiſſet, quam ab illâ Ægyptiacâ. Secundò, quod, cùm vir pius & veri Numinis cultor fuerit, Legi Moſaicæ contraiverit, in ſacrificiis faciendis. Sacerdotis officio ipſe functus eſt, jure quodam naturali & primitivo, quo Pater familias Rex erat & Sacerdos apud ſuos; ad exemplum Noachi, Abrahami, Jethronis Midianitæ, & aliorum, qui, ante Legem latam à Moſe, ſacra faciebant. Tertio, ex ætatis & vitæ ſuæ menſurâ, in tertio, plus minus, à Diluvio ſæculo, collocandus eſſe videtur: vixit enim ultrà ducentos annos. Adhæc, in hiſtoriâ Jobi, ſummam quandam vetuſtatem redolent omnia.

Cap. xxxi. 26, 27. Cum de idololatriâ loquitur, memorat primum ipsius genus, Solis & Lunæ adorationem. Cum de conscribendis suis malis & miseriis verba facit, vetustissimum
Cap. xix. 24. scriptionis genus, sculpturam scilicet, indicat. Ex re pecuariâ numerantur ipsius opes, & ex liberorum multitudine, fœlicitas. Prætereà, in enarrandis Dei operibus, quod sæpiùs fit in hoc scripto, Mundi molitionem & diluvium celebrat author, recentiora nulla. Neque Sabbathi, neque ullius Legis factitiæ meminit: in moribus & pietate *præcepta Noachidarum* secutus. Denique, post formatam Rempublicam Judaicam, secretamque à cæteris gentibus, per instituta propria & Legem à Deo datam: non facilè credo, hanc sanctam gentem, ejusdem temporis & sæculi alienigenam, vel hominem Gentilem, in exemplum pietatis propositutam, aut ipsius acta & historiam in sacros eorum codices relaturam. His omnibus adducor ut credam, Mosi Jobum tempore anteisse.

Quoad Æthiopas, præcessêre literis Ægyptios, secundum Diodorum: & secundum Lucianum, in rerum cœlestium
Cap. 2. cognitione. Prout anteà notatum. Quantum ad Phœnices, Sanchoniathonis ætas incerta est: sed ante tempora Cadmi floruisse literas in Phœniciâ, non dubitatur. Denique, quoad Babylonios, Assyrios, Chal-

Chaldæos, eorum obſervationes cœleſtes, ipſumque Imperium, multò altiùs natalibus Moſis aſcendunt. Et, ſi forte non erraverit Juſtinus, apud Bactrianos erant Magi, tempore Nini, *qui mundi principia, ſyderumque motus, diligentiſſimè ſpectabant.* Lib. 1.

Harum rerum, ut videtur, conſcius, Flavius Joſephus; nempe Ægyptios, Arabes, aliáſque gentes ſapientia celebres, ætatem Moſis præiiſſe; maluit ad Abrahamum referre originem omnis ſapientiæ antiquo-barbaræ, & præſertim Ægyptiacæ. Sed quo, quæſo, prætextu? quibus ductus argumentis hoc aſſerit? Hoccine in hiſtoriâ ſacrâ traditum eſt? Hoccine in exoticâ legimus? Et ſi ratione agas, quantulùm fuit in Ægypto Abrahamus: qui potuit, infra biennium, peregrinus homo, ſermonis alieni, gentem inſtruere ſcientiis, ut volunt, naturalibus & Mathematicis, earum antea ignaram & inaſſuetam? Quamobrem propriam gentem non priùs inſtruxit & edocuit has artes, filium ſuum & nepotes? Neque ſcientiâ naturali, neque Mathematicâ, celebres fuere Hebræi: & à ſe tamen edoctos eſſe volunt Ægyptios, qui, in his diſciplinis, facilè cæteras omnes gentes olim ſuperâſſe perhibentur. Hæc non tantùm gratis dicuntur à Joſepho, ſed etiam contra omnem veri ſpeciem aut ſimilitudinem. Quare, Antiq. lib. 1. c. 8, 9.

re, missis his præjudiciis Judæorum, qui sibi deberi volunt, & à se derivari, quicquid est, inter homines, divini aut eximii: depositis, dico, his præjudiciis, ascendamus altiùs in quærendâ origine Philosophiæ Barbaricæ: altiùs, inquam, Mose aut Abrahamo: ad Diluvium usque, & communem Gentium & Judæorum Patrem, Noachum. Virum magnum, veri numinis cultorem, & utriusque mundi scientem. Quid ni credamus, ab hoc fonte, ab hoc viro originario, descendisse ad suos posteros, ad homines nempe post-diluvianos, ea Theologiæ & Philosophiæ capita, quæ apud gentes antiquo-barbaras reperiuntur? Suis liberis & nepotibus fertur tradidisse Noachus *præcepta* moralia, quæ *PRÆCEPTA NOACHIDARUM* dici solent; quid ni etiam Dogmata, quæ eodem jure *DOGMATA NOACHIDARUM* sunt appellanda? Quemadmodum dein illa præcepta non versabantur circa res minutas, aut momenti minoris officia; sed ea spectabant quæ ad vitam ritè instituendam erant maximè necessaria: ita pariter hæc dogmata respiciunt summos ordines & momenta maxima Mundi Naturalis: unde incepit, quâ formâ & structurâ primùm coaluit: quas vices, aut motus majores, aut jam subiit, aut olim subiturus est: an dissolvendus: an renovandus:

dus: & quis extremus rerum exitus & meta ultima. In his generalibus, in his maximis, versata est, ni fallor, sapientia Primæva: sive illa ipsius pars quæ περὶ κόσμου καὶ περὶ φύσεως, instituebatur. Sunt enim aliæ partes plures, περὶ θεῶν, περὶ ψυχῆς, περὶ Ἅδου, περὶ εἱμαρμένης, cum reliquis, quæ non sunt præsentis instituti. Hæc & hujusmodi capita complexa est priscorum philosophia; quæ, licet multis maculis conspersa, aut sordibus involuta, ad nos seros homines, ultimam ferè Noachidarum progeniem, post aliquot millennia, pervenerit: veritate tamen aliunde repertâ & exploratâ, has labes eluere non penitùs arduum est; & in his Antiquorum gemmis, vetustate licet decoloratis, vividas adhuc relucere scintillas, non sine admiratione sæpius adverti. Sed ad Noachum redeamus.

Æquum est credere, Patres Antediluvianos non fuisse stipites, insulsos, & scientiarum expertes: horum autem communis hæres erat Noachus, plurimis coætaneus, & cæterorum literaturæ, facili traditione, particeps. Quicquid igitur sapuerunt longævi Patriarchæ, id Noacho innotuisse, maximam partem, probabile est: cùm, per sexcentos annos, eorum uti potuit commercio & studiis. HIC igitur, me judice, *utriusque mundi incola*, scientiarum lampada ab illis ad hos tra-

tradidit: & propagavit per terraram orbem, unà cùm ſuâ ſobole, & primævis populis, quædam ſemina, tam naturalis, quam moralis, doctrinæ. Sed multùm exaruiſſe ſequioribus ſæculis, utramque doctrinam, & ſuccreſcentibus zizaniis tantùm non ſuffocatam eſſe, libens agnoſco. Hæc facilè redintegrari non poſſunt ex antiquis monumentis: ſed potiùs ex ipſis naturæ, liquidæque rationis, principiis, renovanda ſunt omnia; &, per Theorias ritè conſtitutas, emendanda pariter & ſtabilienda. Ut, ingruente rerum fine, veritas rediviva, in futuræ renovationis præludium, clariùs eluceſcat.

Finis Libri primi.

